

ภูมิทัศน์ภาคในจังหวัดเชียงใหม่

นางสาวจารุณี จันทลักษณ์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-17-4011-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE LANDSCAPE OF MARKETS IN CHIANG MAI

Miss.Charunee Chuntaralux

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Landscape Architecture Program in Landscape Architecture

Department of Landscape Architecture

Faculty of Architecture

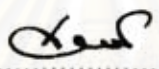
Chulalongkorn University

Academic Year 2005

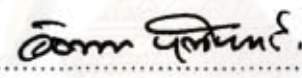
ISBN 974-17-4011-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ภูมิทัศน์ภาคในจังหวัดเชียงใหม่
โดย นางสาวจารุณี จันทร์ลักษณ์
สาขาวิชา ภูมิสถาปัตยกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษา อ.ดร.พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์

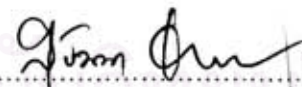
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

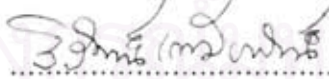

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ เลอสม สถาปัตตานนท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังสนา บุญโยภาส)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์)

จารุณี จันทรสักขณ์ : ภูมิทัศน์ภาคในจังหวัดเชียงใหม่. (THE LANDSCAPE OF MARKETS IN CHIANG MAI) อ.ที่ปรึกษา: อาจารย์ ดร.พงศศักดิ์ วัฒนสินธุ์, 153หน้า. ISBN 974-17-4011-5

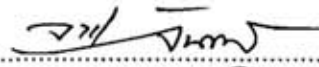

ภาค(KAD)มีความสำคัญและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชาวล้านนา (LANNA) ในภาคเหนือ เป็นเอกลักษณ์และแหล่งรวมอารยธรรมที่น่าสนใจ ในอนาคตภาคยังคงมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์อยู่กับชีวิตคนไทยภาคเหนือตราบเท่าที่อาหารยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต แต่ด้วยเทคโนโลยีและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ภาคจึงได้มีการปรับตัวเพื่อคงแรงดึงดูดในหน้าที่ใช้สอยด้านศูนย์กลางของสินค้าและบริการต่อไป

วิทยานิพนธ์นี้ทำการศึกษารูปแบบของภูมิทัศน์ภาค ในจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาถึงความต้องการด้านการใช้สอยพื้นที่ การเชื่อมโยงกิจกรรมภายในภาคกลางแจ้ง รวมถึงปัจจัย แนวคิด อิทธิพล ในงานภูมิสถาปัตยกรรม ที่มีต่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบของภาคกลางแจ้ง เพื่อที่จะสรุปองค์ประกอบของภาคกลางแจ้ง และหาความสัมพันธ์ในด้านการออกแบบและพฤติกรรมการใช้ภาคกลางแจ้ง จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่าในจังหวัดเชียงใหม่มีภาคที่ให้บริการทั้งหมด 6 ประเภท ดังนี้ ภาคประจำเมือง (ภาคหลวง) ภาคประจำอำเภอ ภาคประจำตำบล ภาคขนาดเล็ก ภาคนัด และภาคสินค้าเฉพาะ โดยลักษณะประเภทของการจะมีความสัมพันธ์กับขนาด ทำเลที่ตั้ง ประเภทของสินค้า และช่วงเวลาการขายของภาคนั้น ๆ

โดยแต่ละภาคมีลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นภาคนั้น มีทำเลที่ตั้ง เพื่อประกอบการค้าขายเป็นหลัก ทุกภาคต้องมีการขายสินค้าประเภทของสด และสินค้าพื้นเมือง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการใช้ชีวิตประจำวัน โดยมีช่วงเวลาการขายที่แน่นอน เป็นประจำ สม่ำเสมอ มีพื้นที่เปิดโล่งเปิดให้อากาศถ่ายเทได้อย่างสะดวก หมุนเวียนได้ดี และมีบรรยากาศที่เกิดจากกิจกรรมการค้าขาย สะท้อนถึงการใช้ชีวิตของคนในพื้นที่นั้น ๆ พื้นที่ที่มีความสุนทรีย์สวยงาม มีความเป็นระเบียบ สะดวกต่อการให้บริการ และมีระบบการสัญจรสะดวกสบายเพื่อใช้ส่งสินค้า และการเข้ามาใช้บริการ

ปัจจุบันภูมิทัศน์ภาคในจังหวัดเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่อย่างไรก็ตามภาคยังสามารถคงลักษณะเฉพาะของรูปแบบเดิม ได้แก่ การเกิดภาคในบริเวณชุมชนหมักอาศัย การวางขายสินค้าบนพื้น การขายสินค้าพื้นเมือง ที่สามารถอนุรักษ์และพัฒนาให้คงอยู่ต่อไป

ภาควิชา.....ภูมิสถาปัตยกรรม..... ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....ภูมิสถาปัตยกรรม..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... พ.น.
 ปีการศึกษา.....2548.....

477 41098 25 : MAJOR LANDSCAPE ARCHITECTURE

KEY WORD: LANDSCAPE / MARKET / CHIANG MAI

CHARUNEE CHUNTARALUX : THE LANDSCAPE OF MARKETS IN CHIANG MAI.

THESIS ADVISOR : PONGSAK VADHANASINDHU, Ph.D., 153 pp. ISBN 974-17-4011-5.

KAD is a word for market in the Northern language of Thailand. KAD is an important thing which connected to LANNA way of life of the North of Thailand. It is an interesting symbol and civilization trace from the pass. For the far future, KAD is still an important place for Northern population of Thailand as long as food is still an important thing for survival. With the new technology and cultural change, KAD also change accordingly to utilize the need of population in term of place of food and consuming products.

This thesis is a study of the function of KAD landscape in Chiang Mai provinces, study of the need of space utilization of fresh market, and the related activity which occur among an outdoor KAD, and the study of architectural point of view which effect the development of outdoor KAD in order to find the relationship of design and the consumer behavior toward out door KAD of Chiang Mai.

Due to the study, there are 6 types of KAD in Ching Mai which include a City KAD(KAD LAUNG), an Aumper KAD, a Tom Bon KAD, a Small KAD ,KAD Nud (open market), and KAD for specific product. All the KADs are located under the condition of size, location, type of product, and time of opening.

Every KAD has specific appearances. Strategic Location for a purpose of complete advantage of merchandising is the need of every vender to consider. Every KAD have the fresh food section and local product which can obtain the need of everyday life which have a certain frequency of selling time. There are a lot of space for fresh open air areas which well natural veneration system. Moreover, there is a persuasive atmosphere for commercial activity or fresh market. These reflex a local life style of a population in that part of Thailand. KAD is beautiful, well organized, and easy to access for both delivery section and consumer

At present, there has been changed in the landscape of markets in Chiang Mai. However, the markets are able to preserve some of there native characteristics in with conservation and development are feasible such as located in community, selling on ground and have local products.

Department.....Landscape Architecture....Student's signature.....*C. CHUNTALUX*.....
Field of study....Landscape Architecture.....Advisor's signature.....*P. Vadhana Sindh*.....
Academic year....2005.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากการช่วยเหลือและร่วมมือของบุคคลหลายฝ่ายดังนี้

อาจารย์ ดร.พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จลุล่วงไปเป็นอย่างดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังสนา บุญโยภาส ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ และรองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์ที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ อีกทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึง

ผู้ที่ให้ข้อมูลในการสำรวจข้อมูลในจังหวัดเชียงใหม่และบุคคลที่ไม่ได้กล่าวถึงใน ณ ที่นี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฒ
สารบัญผังบริเวณ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ประเภทของการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	2
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.7 แผนการดำเนินงาน.....	4
1.8 คำสำคัญของวิทยานิพนธ์.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 ความเป็นมาของกาด(ตลาด).....	6
2.1.1 ความหมายของตลาด.....	6
2.1.2 ความเป็นมาของตลาดในเมืองหลวงของไทย.....	9
2.1.3 ความเป็นมาและพัฒนาของกาดในจังหวัดเชียงใหม่.....	12
2.1.4 ประเภทของกาดในจังหวัดเชียงใหม่.....	16
2.1.5 วิวัฒนาการของตลาดตามความหมายของสามัญชน.....	17
2.1.6 สรุป.....	18
2.2 แนวคิดเรื่องช่วงในล้านนา.....	19
2.2.1 ความหมายเรื่องช่วงในภาคเหนือ.....	19
2.2.2 ภูมิปัญญาด้านแนวคิดเรื่องช่วง.....	20
2.2.3 ประเภทและรูปแบบของช่วงในจังหวัดเชียงใหม่.....	21

	หน้า
2.2.4 ความสัมพันธ์ของภาคและช่วงในจังหวัดเชียงใหม่.....	23
2.2.5 สรุปรูปแบบและบทบาทของช่วงในจังหวัดเชียงใหม่.....	24
2.2.6 สรุป.....	25
2.3 ตลาดกลางแจ้ง.....	26
2.3.1 การเปลี่ยนแปลงของตลาดในอดีต.....	26
2.3.2 รูปแบบของย่านการค้าและตลาด.....	27
2.3.3 ตลาดขายสินค้าทางการเกษตร.....	27
2.3.4 หลักการในการเลือกพื้นที่ตั้งของตลาดขายสินค้ากลางแจ้ง.....	29
2.3.5 หลักการจัดตั้งพื้นที่ตลาดหรือห้างสรรพสินค้า.....	30
2.3.6 สรุป.....	31
2.4 แนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะ.....	33
2.4.1 คำจำกัดความพื้นที่ว่างสาธารณะในเมือง.....	33
2.4.2 ประเภทการใช้สอยพื้นที่ว่างสาธารณะในเมือง.....	34
2.4.3 การเปลี่ยนแปลงแนวคิดของระบบพื้นที่ว่าง.....	35
2.4.4 การสร้างพื้นที่ว่างในย่านการค้าหรือย่านธุรกิจ.....	35
2.4.5 สรุป.....	36
2.5 แนวคิดอื่นที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาเรื่องภาคกลางแจ้ง.....	37
2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีราคาทางเศรษฐศาสตร์.....	37
2.5.2 ระบบจิตวิทยาของคนและการเชื่อมโยงรับระบบภายนอก.....	38
2.5.3 เกณฑ์การแบ่งส่วนตลาดผู้บริโภค.....	39
2.5.4 บทสรุปทฤษฎีแนวความคิดทางตลาดสมัยใหม่กับตลาดบริการ.....	40
2.5.5 บทสรุปเรื่องแนวโน้มในอนาคตของทำเลที่ตั้งตลาด.....	41
2.5.6 สรุป.....	41
2.6 สรุปกรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม.....	41
บทที่ 3 กรณีศึกษาภาคในจังหวัดเชียงใหม่.....	49
3.1 ภาคในจังหวัดเชียงใหม่.....	49
3.1.1 ภาคสินค้าเกษตร.....	49
3.1.2 ภาคสินค้าทั่วไป.....	50
3.2 กระบวนการเลือกพื้นที่ศึกษา.....	50

	หน้า
3.2.1 ปัจจัยด้านลักษณะที่ตั้ง.....	50
3.2.2 ปัจจัยด้านขนาด.....	52
3.2.3 ปัจจัยด้านการขายสินค้าที่กำหนด.....	53
3.2.4 ปัจจัยด้านช่วงเวลาการขาย.....	54
3.2.5 สรุปการเลือกพื้นที่ศึกษา.....	56
3.3 การเก็บข้อมูลพื้นที่ทำการศึกษา.....	58
3.3.1 กาดหลวง.....	59
3.3.2 กาดแม่มาลัย.....	69
3.3.3 ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ.....	74
3.3.4 กาดบ้านรำเปิง.....	81
3.3.5 กาดนัดสี่แยกสันคะยอม.....	85
3.3.6 กาดคำเที่ยง.....	90
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
4.1 การวิเคราะห์ลักษณะของกาดในพื้นที่ศึกษา.....	95
4.1.1 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านลักษณะที่ตั้ง.....	95
4.1.2 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านขนาด.....	97
4.1.3 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านสินค้าที่กำหนด.....	99
4.1.4 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านช่วงเวลาการขาย.....	100
4.1.5 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านการขายสินค้า.....	102
4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์.....	103
4.2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของกาด กับทำเลที่ตั้งของกาด.....	103
4.2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของกาด กับประเภทสินค้า.....	105
4.2.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของกาด กับช่วงเวลาการค้าขายสินค้า.....	106
4.3 การวิเคราะห์ลักษณะกาดกลางแจ้ง ด้านลักษณะทางกายภาพ กิจกรรมที่เกิดขึ้น และการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้.....	109
4.3.1 ลักษณะทางกายภาพ.....	109

	หน้า
4.3.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้น.....	117
4.3.3 การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้.....	118
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	121
5.1 ประเภทของกาดในจังหวัดเชียงใหม่.....	121
5.1.1 กาดประจำเมือง.....	121
5.1.2 กาดประจำอำเภอ.....	122
5.1.3 กาดประจำตำบล.....	123
5.1.4 กาดประจำชุมชน(กาดขนาดเล็ก).....	124
5.1.5 กาดนัด.....	124
5.1.6 กาดสินค้าเฉพาะ.....	125
5.2 รูปแบบและลักษณะทางกายภาพของกาดแต่ละประเภท.....	129
5.2.1 ลักษณะกายภาพของกาดประจำเมือง.....	129
5.2.2 ลักษณะกายภาพของกาดประจำอำเภอ.....	132
5.2.3 ลักษณะกายภาพของกาดประจำตำบล.....	134
5.2.4 ลักษณะกายภาพของกาดขนาดเล็ก (กาดก้อม).....	136
5.2.5 ลักษณะกายภาพของกาดนัด.....	138
5.2.6 ลักษณะกายภาพของกาดสินค้าเฉพาะ.....	140
5.3 ความสัมพันธ์ของประเภทกาดกับปัจจัยต่าง ๆ.....	142
5.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของกาดกับทำเลที่ตั้ง.....	142
5.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของกาดกับประเภทสินค้าที่ขาย.....	142
5.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของกาดกับช่วงเวลา การค้าขายสินค้า.....	143
5.4 สรุปผลจากการศึกษา.....	143
5.4.1 องค์ประกอบของกาด.....	143
5.4.2 กาดเปลี่ยนแปลงและลักษณะของกาด.....	145
5.5 ข้อเสนอแนะและการศึกษาในอนาคต.....	147
รายการอ้างอิง.....	149
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	153

สารบัญภาพ

		หน้า
รูปที่ 3.1	แสดงตลาดวโรรสในอดีต.....	59
รูปที่ 3.2-3.3	แสดงลักษณะภายนอกอาคารของกาดวโรรสและ สภาพแวดล้อมโดยรอบ.....	61
รูปที่ 3.4-3.5	แสดงลักษณะด้านหลังของกาดวโรรสที่เป็นอาคารพาณิชย์ เปิดขายสินค้า.....	61
รูปที่ 3.6-3.7	แสดงพื้นที่รอบกาดบริเวณตรอกเล่าโจ้วที่มีการตั้งแผง ขายสินค้าบริเวณทางเท้า.....	61
รูปที่ 3.8-3.9	แสดงพื้นที่จอดรถจักรยานยนต์ รถยนต์และรถโดยสารบริเวณ กาดวโรรส.....	62
รูปที่ 3.10-3.11	แสดงบรรยากาศด้านหน้าของกาดต้นลำไยและ อาคารพาณิชย์ใกล้เคียง.....	63
รูปที่ 3.12-3.13	แสดงภาพบรรยากาศของร้านค้าแผงลอยริมทางเท้า และบนถนน.....	63
รูปที่ 3.14-3.15	แสดงลานโล่งที่ตั้งของร้านค้าชั่วคราว ขายสินค้าประเภทอาหาร และเบ็ดเตล็ด.....	63
รูปที่ 3.16-3.17	แสดงแผงขายดอกไม้ชั่วคราวบนทางเดินทาง เพื่อรอสร้าง อาคารตลาดหลังใหม่.....	64
รูปที่ 3.18-3.19	แสดงบรรยากาศบริเวณร้านค้าแผงลอยรอบๆกาดต้นลำไย.....	64
รูปที่ 3.20-3.21	แสดงการสัญจรบริเวณกาดต้นลำไย.....	65
รูปที่ 3.22	แสดงสินค้าที่ขายในกาดวโรรส.....	66
รูปที่ 3.23	แสดงสินค้าที่ขายด้านหน้ากาดวโรรส.....	66
รูปที่ 3.24-3.25	แสดงลักษณะกายภาพพื้นที่โดยรวมของกาดแม่มาลัยและ อาคารพาณิชย์.....	70
รูปที่ 3.26	แสดงลักษณะแผงลอยด้านหน้ากาด.....	70
รูปที่ 3.27	แสดงพื้นที่ส่งสินค้าและจอดรถ.....	70
รูปที่ 3.28-3.29	แสดงแผงค้าชั่วคราวในตอนเช้า.....	70
รูปที่ 3.30	แสดงการจอดรถริมถนนหน้ากาด.....	71
รูปที่ 3.31	แสดงที่จอดรถด้านข้างและท่ารถ.....	71

	หน้า	
รูปที่ 3.32	แสดงส่วนภาคสดในอาคารภาค.....	71
รูปที่ 3.33	แสดงส่วนขายผลไม้ สินค้าปรุงเสร็จ.....	71
รูปที่ 3.34	แสดงสินค้าสำเร็จและภาคขายส่ง.....	72
รูปที่ 3.35	แสดงการขายอาหารปรุงเสร็จ.....	72
รูปที่ 3.36	แสดงทางเข้าด้านหน้าลานค้าชุมชน.....	75
รูปที่ 3.37	แสดงการตั้งร้านค้า แผงค้าชั่วคราว.....	75
รูปที่ 3.38	แสดงอาคารภาคตอนไม่มีการค้าขาย.....	75
รูปที่ 3.39	แสดงบรรยากาศในช่วงภาคเปิดภาค.....	75
รูปที่ 3.40	แสดงลานดินโล่งตอนไม่มีการค้าขาย.....	76
รูปที่ 3.41	แสดงการตั้งร้านค้าตอนเปิดค้าขาย.....	76
รูปที่ 3.42	แสดงที่จอดรถยนต์ริมถนนสายหลัก.....	76
รูปที่ 3.43	แสดงที่จอดรถจักรยานยนต์ในภาค.....	76
รูปที่ 3.44	แสดงถนนสายหลักด้านหน้าลานค้า.....	77
รูปที่ 3.45	แสดงถนนซอยด้านข้างลานค้า.....	78
รูปที่ 3.46-3.47	แสดงบรรยากาศร้านค้าในอาคารและสินค้าที่ขายใน ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ.....	78
รูปที่ 3.48	แสดงร้านค้ามีการประกอบอาหารขาย.....	78
รูปที่ 3.49	แสดงอาหารสำเร็จรูปที่พบในภาค.....	78
รูปที่ 3.50	แสดงสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่พบ.....	78
รูปที่ 3.51	แสดงสินค้าเบ็ดเตล็ดที่พบในภาค.....	78
รูปที่ 3.52	แสดงบรรยากาศของภาคบ้านไร่เปิง.....	82
รูปที่ 3.53	แสดงบรรยากาศการค้าในตอนเช้า.....	82
รูปที่ 3.54-3.55	แสดงลักษณะอาคารภาคในช่วงไม่มีการขายสินค้า.....	82
รูปที่ 3.56-3.57	แสดงลักษณะจุดขายสินค้าฝั่งตรงข้ามอาคารภาค.....	82
รูปที่ 3.58-3.59	แสดงแผงค้าในภาคบ้านไร่เปิง.....	83
รูปที่ 3.60-3.61	แสดงลักษณะโดยรวมของภาคนัดสี่แยกสันคะยอม.....	86
รูปที่ 3.62	แสดงส่วนวางขายสินค้ากับพื้น.....	86
รูปที่ 3.63	แสดงลักษณะภาคตอนไม่เกิดภาคนัด.....	86
รูปที่ 3.64	แสดงพื้นที่จอดรถ.....	86

	หน้า	
รูปที่ 3.65	แสดงถนนทางเข้าภาค.....	86
รูปที่ 3.66	แสดงสินค้าเกษตรที่นำมาวางขาย.....	87
รูปที่ 3.67	แสดงซุ้มขายเนื้อสัตว์.....	87
รูปที่ 3.68	แสดงส่วนขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป.....	87
รูปที่ 3.69	แสดงซุ้มขายอาหารปรุงเสร็จ ผลไม้.....	87
รูปที่ 3.70	แสดงบรรยากาศที่มีคนมาใช้หนาแน่น.....	88
รูปที่ 3.71	แสดงแผงขายสินค้าของชาวบ้าน.....	88
รูปที่ 3.72	แสดงการจำหน่ายสินค้าภายนอกอาคาร.....	91
รูปที่ 3.73	แสดงลานโล่งนอกประสงค์.....	91
รูปที่ 3.74-3.75	แสดงลักษณะถนนภายในภาคคำเที่ยง.....	91
รูปที่ 3.76-3.77	แสดงบรรยากาศร้านค้าในภาคคำเที่ยง.....	92
รูปที่ 3.78-3.79	แสดงการตกแต่งหน้าร้านค้าในภาคคำเที่ยง.....	92
รูปที่ 4.1	แสดงช่วงค้าขายกลางวันในภาคหลวง.....	101
รูปที่ 4.2	แสดงช่วงค้าขายกลางคืนในภาคหลวง.....	101
รูปที่ 4.3	แสดงช่วงค้าขายตอนเช้าภาคบ้านรำเป็ง.....	101
รูปที่ 4.4	แสดงช่วงค้าขายตอนเย็นในภาคนัด.....	101
รูปที่ 4.5-4.6	แสดงปริมาณการหมุนสินค้าเพื่อการขายปลีกและส่ง ของภาคหลวงและภาคแม่มาลัย.....	103
รูปที่ 4.7	แสดงท่ารถโดยสารในภาคหลวง.....	104
รูปที่ 4.8	แสดงท่ารถโดยสารในภาคแม่มาลัย.....	104
รูปที่ 4.9	แสดงสินค้าของสดในภาคหลวง.....	105
รูปที่ 4.10	แสดงอาหารสดในลานค้าชุมชน.....	105
รูปที่ 4.11	แสดงอาหารพื้นเมืองในลานค้าชุมชน.....	106
รูปที่ 4.12	แสดงเสื้อผ้าพื้นเมืองในภาคหลวง.....	106
รูปที่ 4.13	แสดงทางสัญจรด้านหน้าภาคหลวง.....	110
รูปที่ 4.14	แสดงทางสัญจรด้านหน้าภาคแม่มาลัย.....	110
รูปที่ 4.15-4.16	แสดงลานโล่งที่จัดแผงขายสินค้าในลานค้า และภาคนัดสี่แยกสันคยะอม.....	112
รูปที่ 4.17-4.18	แสดงการขายสินค้ากับพื้นในภาคนัดสี่แยกสันคยะอม	

	หน้า
	และกาดแม่มาลัย..... 112
รูปที่ 4.19	แสดงกาดหลวงตอนเย็น..... 113
รูปที่ 4.20	แสดงกาดแม่มาลัยตอนเช้า..... 113
รูปที่ 4.21-4.22	แสดงการเปิดโล่งของกาดหลวง และส่วนแผงค้า ริมทางเท้าและลานค้า..... 114
รูปที่ 4.23-4.24	แสดงการเปิดโล่งของลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ ในอาคารกาดและลานดิน..... 115
รูปที่ 4.25-4.26	แสดงการเปิดโล่งของกาดบ้านไร่เป็งและแผงขายสินค้าและรถกระบะ
รูปที่ 4.27-4.28	แสดงการเปิดโล่งของกาดนัดสี่แยกสันคะยอม..... 116
รูปที่ 4.29-4.40	แสดงการเปิดโล่งของกาดค้าเที่ยงในส่วนร้านค้า และบรรยากาศโดยรวมของกาด..... 116

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	ตารางสรุปความหมายของภาค และตลาด..... 8
ตารางที่ 2.2	แสดงแสดงรูปแบบความต้องการของ Neighbourhood Shopping Facilities..... 31
ตารางที่ 2.3	ตารางสรุปประเภทของภาคจากวรรณกรรม..... 46
ตารางที่ 2.4	ตารางสรุปองค์ประกอบของภาคจากวรรณกรรม..... 48
ตารางที่ 3.1	แสดงประเภทภาคแบ่งตามลักษณะที่ตั้ง..... 51
ตารางที่ 3.2	แสดงประเภทภาคแบ่งตามขนาด..... 52
ตารางที่ 3.3	แสดงประเภทภาคแบ่งตามสินค้าที่จำหน่าย..... 54
ตารางที่ 3.4	แสดงประเภทภาคแบ่งตามช่วงเวลาการขาย..... 55
ตารางที่ 3.5	แสดงสรุปการเลือกพื้นที่ศึกษา..... 57
ตารางที่ 3.6	แสดงร้อยละของขอบเขตการให้บริการภาคไวรัส..... 65
ตารางที่ 3.7	แสดงร้อยละของขอบเขตการให้บริการภาคต้นลำไย..... 67
ตารางที่ 4.1	แสดงการลดขนาดของพื้นที่ภาคที่ทำการศึกษา..... 99
ตารางที่ 4.2	แสดงการขายสินค้าของภาคที่ทำการศึกษา..... 103
ตารางที่ 4.3	แสดงการสรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเภทภาค กับปัจจัยต่างๆ จากการสำรวจ..... 108
ตารางที่ 4.4	แสดงลักษณะกายภาพ กิจกรรม และความต้องการผู้ใช้..... 120
ตารางที่ 5.1	ตารางจำแนกประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่..... 126
ตารางที่ 5.2	แสดงการยกตัวอย่างการจำแนกประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่..... 128
ตารางที่ 5.3	แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงภาคในอดีตและปัจจุบัน..... 147

สารบัญผังบริเวณ

		หน้า
ผังที่ 3.1	แสดงผังบริเวณภาคหลวง (ภาคทวารวดีและภาคต้นลำไย).....	68
ผังที่ 3.2	แสดงผังบริเวณภาคแม่มาลัย.....	73
ผังที่ 3.3	แสดงผังบริเวณลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ.....	80
ผังที่ 3.4	แสดงผังบริเวณภาคบ้านไร่เปิง.....	84
ผังที่ 3.5	แสดงผังบริเวณภาคนัดสันคะยอม.....	89
ผังที่ 3.6	แสดงผังบริเวณภาคคำเที่ยง.....	93
ผังที่ 5.1	แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคประจำเมือง.....	131
ผังที่ 5.2	แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคประจำอำเภอ.....	133
ผังที่ 5.3	แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคประจำตำบล.....	135
ผังที่ 5.4	แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคประจำชุมชน.....	137
ผังที่ 5.5	แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคนัด.....	139
ผังที่ 5.6	แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคประจำเมือง.....	141

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Introduction)

"กาด" หมายถึง ตลาดหรือสถานที่แลกเปลี่ยนการค้าขายสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค ในหมู่บ้าน ตำบล และเมือง พื้นที่การค้าโดยเฉพาะบริเวณกาดนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินชีวิต แต่เดิมกาดตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือในเวียงเท่านั้นและเนื่องจากพื้นที่เมืองมีการขยายตัวออกไปกว้างขวาง กาดในเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าจึงไม่สามารถบริการแก่ชุมชนเมืองและชุมชนรอบนอกได้ทั่วถึง กาดระดับรองจึงเกิดขึ้นในบริเวณที่มีชุมชนอาศัยอยู่หนาแน่นและบนทำเลที่ตั้งที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก เช่น ริมถนนสายหลัก จุดบรรจบกันของเส้นทาง ในศูนย์กลางชุมชนที่ห่างไกล ซึ่งให้บริการต่อชุมชนที่อยู่โดยรอบ แม้ว่าจะมีจำนวนและความหลากหลายของสินค้าน้อยกว่ากาดขนาดใหญ่ในศูนย์กลางเมืองแต่ก็พอเพียงที่จะให้บริการต่อประชาชนได้เลือกใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับหนึ่ง ปัจจุบันกาดยังคงทำหน้าที่สำคัญโดยให้บริการด้านสินค้าอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปในภาคเหนือ

นอกจากกาดจะมีความสำคัญในด้านเป็นที่แลกเปลี่ยนสินค้าและการจับจ่ายใช้สอยแล้ว กาดยังมีความสำคัญด้านเป็นศูนย์รวมของชุมชนและแสดงให้เห็นวิถีชีวิตชาวล้านนาในภาคเหนือ ในด้านการกินอยู่ ความรู้เรื่องอาหาร การประกอบอาหาร พิษพันธุธัญญาหารประเภทต่างๆ และสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งเป็นตัวเชื่อมโยงด้านการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของคนในชุมชนทั้งในส่วนผู้ค้าและผู้ซื้อสินค้า กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในบริเวณกาดสร้างบรรยากาศของพื้นที่และชุมชนให้มีสีสันมีชีวิตชีวา กาดจึงเป็นแหล่งรวมอารยธรรมและความเป็นเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ ซึ่งในอนาคตกาดยังคงมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์อยู่กับชีวิตคนไทยภาคเหนือ ตราบเท่าที่อาหารยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต

แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจการค้า เทคโนโลยี และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในแง่วัตถุ จุดประสงค์การค้า รูปแบบ วิธีการ และพื้นที่การค้า จากการค้าเพื่อยังชีพไปเป็นการค้าเพื่อแสวงหาผลกำไร ประเภทสินค้ามีความหลากหลายมากขึ้น รูปแบบการค้าที่เรียบง่ายกลับยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น อุปกรณ์และวิธีการค้าเปลี่ยนไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี พื้นที่การค้าได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น กาดจึงได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถรองรับการใช้พื้นที่ของประชาชนตามวิถีชีวิตและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป กาดได้มีการปรับตัวเพื่อคงแรงดึงดูดในหน้าที่ใช้สอยด้านศูนย์กลางของสินค้าและบริการ กาดบางแห่งยังคงพอให้เห็นเค้าโครงของการค้าแบบดั้งเดิมอยู่บ้าง แม้ว่าจะเหลือไม่มากนัก กาดหลายแห่งได้ล้มเลิกไป กาดที่ยังคงอยู่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทั้ง

ลักษณะ ขนาด และที่มาของสินค้าบริการ ตลอดจนผู้ประกอบการ ลูกค้า และสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพและรูปแบบของภาคในลักษณะภาคสดเข้าสู่แหล่งค้าแบบตะวันตก จัดว่าเป็นการสูญเสียเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชีวิตไทย

การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นทำการศึกษาและทำความเข้าใจรูปแบบและประเภทของภาค ลักษณะทางกายภาพ องค์ประกอบของภาค ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของภาค รวมทั้งศาสตร์ทางภูมิสถาปัตยกรรมในการพัฒนาภาคเพื่อเรียนรู้ถึงความต้องการ ความสัมพันธ์ กิจกรรม บทบาท และหน้าที่ของภาคที่ตอบสนองต่อความต้องการของชาวเชียงใหม่ และเพื่อให้เห็นคุณค่าของภาคที่เป็นมรดกทางวิถีชีวิตของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาคให้คงอยู่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย(Research Objective)

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบของภูมิทัศน์ภาคในจังหวัดเชียงใหม่

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล ต่อรูปแบบของภาค ลักษณะทางกายภาพ ที่มีผลต่อการพัฒนา ความเปลี่ยนแปลง และความแตกต่างกันของรูปแบบของภาคในจังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 เพื่อสรุป รวบรวมเนื้อหา องค์ประกอบของภาค และหาความสัมพันธ์ในด้านปัจจัยทางด้านกายภาพ กิจกรรม และพฤติกรรมการใช้ภาคในจังหวัดเชียงใหม่และเสนอแนะให้คงอยู่ต่อไป

1.3 ประเภทของการวิจัย(Research Type)

การวิจัยเอกสาร (Documentary Reseach) และการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) และการสัมภาษณ์

1.4 ขอบเขตของการวิจัย(Research Scope)

1.4.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำขึ้นประเภทหนังสือ และเอกสารอ้างอิงอื่นๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านภาค และเอกสารที่มีข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในเรื่องภาค

1.4.2 ศึกษาลักษณะทางกายภาพ กิจกรรม การใช้ประโยชน์พื้นที่ และการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของรูปแบบของภูมิทัศน์ภาคในจังหวัดเชียงใหม่

1.4.3 ศึกษาและเรียนรู้สภาพความต้องการ ความสัมพันธ์ และบทบาทของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาารูปแบบและพื้นที่รองรับกิจกรรมเสริมในภาคกลางแจ้ง จังหวัดเชียงใหม่

1.4.4 ศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มความเป็นไปได้ของการนำองค์ประกอบ ลักษณะทางกายภาพ และสินค้าที่ขาย ของกาดในจังหวัดเชียงใหม่ มาส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย(Method of Study)

1.5.1 ค้นคว้าและรวบรวมรวบรวมเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ในเรื่อง

- 1) แนวคิดเรื่องชวงในล้านนา
- 2) ประวัติความเป็นมาของกาดในล้านนา
- 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Knowledge)
- 4) แนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะ (Outdoor Publicity)
- 5) แนวคิดการออกแบบพื้นที่ว่าง (Design of Open Space)
- 6) องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ของตลาดกลางแจ้ง (Landscape Elements of Outdoor Market)

1.5.2 การสำรวจภาคสนาม (Field Survey) และการสังเกต (Observation) โดยเลือกกรณีศึกษาเพื่อเป็นตัวแทน ลักษณะของกาดในรูปแบบต่างๆ เฉพาะในเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีการสำรวจ ทางด้านข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยทางด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับกาด รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย มาทำการพิจารณา เพื่อทำการแยกประเภท ลักษณะของกาด และสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้

1.5.3 การสัมภาษณ์คนท้องถิ่น (Interview) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูล และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ในส่วนของคนในชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้ค้า และผู้มาใช้บริการกาดที่เลือกเป็นพื้นที่ศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่

1.5.4 ทำการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์ในพื้นที่ในแต่ละกรณีศึกษาที่ได้เลือกทำการศึกษา

1.5.5 การวิเคราะห์(Analysis) นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และประมวลความรู้เพื่อให้ทราบถึงความเหมือน ความแตกต่าง และความสัมพันธ์กันในเชิงข้อมูลของพื้นที่ศึกษา

1.5.6 สรุปผล (Conclusion) สรุปผลจากการวิเคราะห์และความรู้ที่ได้ ตามข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา และนำเสนอประเภทของกาด ลักษณะเฉพาะของกาดแต่ละประเภท ลักษณะทางกายภาพและองค์ประกอบของกาด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ(Applications of research findings)

1.6.1 เป็นการรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ภาค ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน หมู่บ้าน เมือง เพื่อเป็นแนวทางและเป็นฐานข้อมูลในการค้นคว้าและการศึกษาด้านภาคในจังหวัดเชียงใหม่

1.6.2 การประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการศึกษาด้านภาคเพื่อการรักษาและอนุรักษ์วิถีชีวิตของชาวเชียงใหม่

1.6.3 ทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง รูปแบบทางกายภาพ การใช้งาน กิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาคแต่ละประเภท รวมถึงความแตกต่างของแต่ละภาคที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาคนั้น ๆ

1.6.4 ทราบถึงแนวโน้มต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบภาค รวมถึงทางเลือกในการออกแบบวางผังภูมิทัศน์ที่มีความเหมาะสม

1.7 แผนการดำเนินงาน(Research method)

1.7.1 การทบทวนวรรณกรรมและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่ทำการศึกษา ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง และข้อมูลอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์และสนับสนุนกับการศึกษาเรื่องภาค

1.7.2 เก็บรวบรวมข้อมูล การสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการทางด้านภาค ผู้ค้าขายในภาค และผู้มาใช้บริการภาค ในจังหวัดเชียงใหม่

1.7.3 การกำหนดประเด็นการศึกษาด้านภาคในจังหวัดเชียงใหม่

1.7.4 การศึกษาวิเคราะห์หลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับภาคในจังหวัดเชียงใหม่

1.8 คำสำคัญของวิทยานิพนธ์(Keywords)

1.8.1 กลุ่มคำสำคัญในเรื่อง "ภาค"

1) ภาค หมายถึง ตลาดหรือสถานที่แลกเปลี่ยนการค้าขายสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค ในหมู่บ้าน ตำบล และเมือง

2) ภาคกลางแจ้ง (outdoor market) หมายถึง ตลาดชั่วคราวที่ประกอบกิจการบนบก ไม่มีโครงสร้างถาวรที่มีการประกอบกิจการในเขตพื้นที่ภาคเหนือของไทย

3) ตลาด คือสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งหรือหลายที่ที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กันบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่มีทำเลที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบของพื้นที่ชุมชน ในด้านเป็นย่านศูนย์กลาง มีหน้าที่ใช้สอยเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเป็นประจำ เป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ การทำมาหากิน และการจับจ่ายใช้สอยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนหนึ่ง

- 4) ตลาดสด หมายถึง สถานที่ที่เป็นแหล่งซื้อขายสินค้าทั้งของสด ทั้งเนื้อสด ปลา ผัก ผลไม้ และอาหารแห้งต่างๆ เช่น พริก กระเทียม กะปิ เครื่องเทศ เกล็ด น้ำตาล ขนม ต่างๆ ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในชุมชนของประเทศไทย
- 5) ช่าง หมายถึงพื้นที่โล่งว่างเมืองในล้านนา โดยมีรูปแบบการและบทบาทการใช้สอยของกิจกรรมตามสถานที่นั้นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลในขั้นตอนต่อไปในการทำวิทยานิพนธ์ โดยนำเสนอในการรวบรวมแนวความคิดจากวรรณกรรม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสรุปเนื้อหาแต่ละส่วน เพื่อนำไปใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการเก็บข้อมูล และทำการศึกษากาตกลางแจ้งในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาของกาต (ตลาด)

ในการศึกษาด้านกาตกลางแจ้งในจังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงความเป็นมาของตลาดในประเทศไทย และความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับกาตในพื้นที่ภาคเหนือ หรือความสัมพันธ์ต่อพื้นที่กาต เนื่องจากกาตได้เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ภาคเหนือมานานในอดีตโดยอาจเกิดจากภูมิปัญญาของคนในอดีต โดยยึดหลักการใช้สอยและความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชาวเมืองเป็นหลัก

2.1.1 ความหมายของกาต(ตลาด)

“กาต” เป็นสถานที่ที่คนเรานิยมไปเดินซื้อของกิน ของใช้ ซึ่งแหล่งที่มีผู้คนอาศัยอยู่ก็มักจะมีกาตเกิดขึ้นอยู่เสมอ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ข้อ คือเป็นการนำเอาของมาขายโดยอาจจะนำพวกของป่า ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ ฯลฯ ที่นำมาได้มาขายหรือนำเอามาแลกเปลี่ยนค้าอื่น อาจจะเป็นของใช้ที่จำเป็นก็ได้ สองคือการเข้ามาเพื่อมาซื้อของกินของใช้ที่ในหมู่บ้านไม่มี (พจนานุกรมล้านนา-ไทยร่างปรับปรุง, 2545)

“กาต” หมายถึง ตลาดหรือสถานที่แลกเปลี่ยนการค้าขายสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค ในหมู่บ้าน ตำบล และเมือง ซึ่งกาตจะมีชื่อเรียกตามสถานที่ตั้งของกาตนั้น ๆ (ผู้จัดการออนไลน์, 2547)

“ตลาด” เป็นรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ความสำคัญของตลาดไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางการใช้สอยเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชนนั้น ๆ อีกด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

“ตลาด” หมายถึง สถานที่ซึ่งปกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้ว หรือของ

เสียดาย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้าประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายรวมถึงบริเวณ ซึ่งจัดไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นที่พักผ่อนเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด ดังนั้น ลักษณะของสถานประกอบการที่จะเข้าข่ายเป็น "ตลาด" จึงต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ต้องเป็นที่ชุมนุมหรือที่รวมของผู้ค้าหลายราย ไม่ใช่ผู้ค้ารายเดียว ดังเช่นกรณี ซูเปอร์มาเก็ตในห้างสรรพสินค้า ซึ่งไม่จัดว่าเป็นตลาด แต่จะเป็น "สถานที่สะสมอาหาร"
- 2) ต้องมีการจำหน่ายหรือมีแผงสินค้าประเภทอาหารอันมีสภาพเป็นของสด หรือของเสียดายมากกว่าร้อยละ 50 ของแผงจำหน่ายสินค้าทั้งหมดในตลาด
- 3) สถานที่ตั้งของตลาดต้องเป็นพื้นที่ของเอกชน หรือเป็นพื้นที่ของหน่วยราชการที่เอกชนได้รับสิทธิครอบครองโดยสัญญาเช่าหรือการอนุญาต หรือ พื้นที่ที่หน่วยราชการจัดตั้งตลาดตามอำนาจหน้าที่ ดังนั้น การตั้งแผงจำหน่ายสินค้าที่อยู่รวมกันในที่หรือทางสาธารณะจึงไม่จัดว่าเป็น "ตลาด" แต่จะถูก ควบคุมเป็นการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะตามหมวด 9 มาตรา 41 (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2535)

"ตลาด" คือสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งหรือหลายที่ที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันบริเวณใด บริเวณหนึ่งที่มีทำเลที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบของพื้นที่ชุมชน ในด้านเป็นย่านศูนย์กลาง มีหน้าที่ใช้สอยเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเป็นประจำ เป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ การทำมาหากิน และการจับจ่ายใช้สอยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ และความคิดต่างๆ เนื่องจากเป็นสถานที่แห่งเดียวที่ประชาชนทุกชนชั้นมีส่วนร่วม ในการใช้สอย ตลาด จึงสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม และกายภาพที่ผสมผสานกันอยู่ (เกียรติ จิวะกุลและคณะ, 2525)

สุบัญญัติ ไชยชาญ (2534) ให้ความหมายของตลาดสามนัย ดังต่อไปนี้

"ตลาด" ตามความหมายของสามัญชนทั่วไป หมายถึง สถานที่ ที่ผู้ซื้อและผู้ขาย ใช้เป็นที่พบปะเพื่อทำการเจรจาตกลงซื้อขาย แลกเปลี่ยน ผลิตภัณฑ์กัน เป็นความหมายที่สามัญชนทั่วไปรู้จักกันดี

"ตลาด" ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ผู้ผลิต ผู้ขายและผู้ซื้อ ที่ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์กัน เช่น ตลาดรถจักรยานยนต์ หมายถึง ผู้ผลิตและผู้ขายรถจักรยานยนต์ทั้งสี่ตรา ได้แก่ ฮอนด้า ยามาฮ่า ซูซูกิ และคาวาซากิ ฝ่ายหนึ่ง กับผู้บริโภคที่มาซื้อรถจักรยานยนต์อีกฝ่ายหนึ่ง เหตุที่นักเศรษฐศาสตร์ให้ความหมายไว้เช่นนี้เนื่องจากมีความสนใจในโครงสร้างพฤติกรรมและการใช้จ่ายเงินของผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้บริโภค

“ตลาด”ตามความหมายของนักการตลาด หมายถึง กลุ่มผู้ซื้อและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องผลิตภัณฑ์เท่านั้น ด้านนักการตลาดประสงค์จะกล่าวถึงกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้ขาย นักการตลาดจะเรียกว่า อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมใดก็ตามที่นักการตลาดกล่าวถึงโดยไม่รวมตัวเองเข้าไปด้วย นักการตลาดจะเรียกว่า คู่แข่งขัน

ตารางที่ 2.1 ตารางสรุปความหมายของภาค และตลาด

	ความหมาย	ภาค			ตลาด				
		พจนานุกรมด้านนา-ไทยร่างปรับปรุง(2545)	ผู้จัดการออนไลน์(2547)	สรุป	ราชบัณฑิตยสถาน(2525)	พระราชบัญญัติการสาธารณสุข(2535)	เกียรติ จิวะกุลและคณะ(2525)	ศุภัญญา ไชยชาญ(2534)	สรุป
1	เป็นศูนย์กลางการใช้สอยเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ	■	■	■				■	■
2	เป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนข่าวสาร				■	■			■
3	มีของสด และสินค้าหลากหลาย					■			■
4	กล่าวเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด					■			■
5	มีทำเลที่เหมาะสมเป็นย่านศูนย์กลางของพื้นที่ชุมชน	■	■	■			■		■
6	สะท้อนให้เห็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ					■			■

สรุป ความหมายภาคและตลาดมีความหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ หมายถึงสถานที่ที่ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบของพื้นที่ชุมชนในด้านเป็นย่านศูนย์กลาง มีหน้าที่ใช้สอยเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า โดยเป็นการนำเอาของมาขายและเพื่อมาซื้อสินค้า จัดไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด ภายในหมู่บ้าน ตำบล และเมือง ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางการใช้สอยเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม และกายภาพที่ผสมผสานกันอยู่

2.1.2 ความเป็นมาของตลาดในเมืองหลวงของไทย

ตลาดอันหมายถึงแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าของคนไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ทั้งในด้านที่ตั้ง รูปแบบ ตลอดจนประเภทของสินค้า ตามสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเปลี่ยนไปแต่ละสมัย โดยมีความเป็นมาดังนี้

1) สมัยสุโขทัย

จากหลักฐานปรากฏว่าตลาดในสุโขทัยเป็นตลาดบก เนื่องจากสุโขทัยมีไซเมืองที่ตั้งอยู่ริมน้ำ ตลาดสำคัญในเมืองคือ ตลาดปลา ซึ่งเป็นที่ตลาดประจำและตลาดนัดอยู่ทางเหนือของตัวเมือง (กรมศิลปากร, 2506) ซึ่งเป็นแหล่งชุมชน ส่วนตลาดย่อยคงมีการกระจายตัวอยู่ทั่วไปทั้งในและนอกเมือง มีนโยบายไม่เก็บภาษีจังกอบสำหรับผู้นำสินค้าและผลผลิตมาจำหน่ายในสุโขทัย แสดงว่าผู้ปกครองสุโขทัยเห็นความสำคัญของการเป็นตลาดการค้า ซึ่งจะอำนวยความสะดวกด้านความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ อันส่งผลถึงมั่นคงทางการเมืองสุโขทัยด้วย

2) สมัยอยุธยา

สภาพที่ตั้งของอยุธยามีความเหมาะสมต่อการเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรอย่างยิ่ง ทั้งในด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ อยุธยาตั้งอยู่ไม่ไกลจากปากน้ำมากนัก รวมทั้งเป็นแหล่งที่ชุมนุมของแม่น้ำ 3 สาย คือ เจ้าพระยา ป่าสัก และลพบุรี ดังนั้นจึงทำให้อยุธยาเป็นศูนย์กลางของการติดต่อระหว่างเมืองภาคเหนือและปากอ่าว คือเป็นตลาดใหญ่นั้นเอง ในสมัยพระรามาธิบดีที่ 2 กษัตริย์ทรงให้การอนุเคราะห์แก่พ่อค้าต่างชาติเป็นอย่างดี จึงปรากฏมีชุมชนของชาวต่างชาติอยู่รอบๆกรุงศรีอยุธยาเป็นแหล่งๆส่วนใหญ่จะอยู่ทางใต้เกาะลงไป ที่เป็นเขตใหญ่ที่สุดคือชุมชนชาวจีนที่ตำบลบางกะจะ ซึ่งเป็นตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้านานาชาติที่สำคัญด้วย เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตที่อาศัย ตลาดจึงมีลักษณะเป็นอาคารถาวร คือ มีร้านโกดังขนาดใหญ่อยู่ตามแนวริมแม่น้ำ

นอกจากตลาดกลางซึ่งเป็นแหล่งค้าขายสินค้ากับต่างประเทศและหัวเมืองต่างๆแล้วในอยุธยายังมีตลาดสดจำนวนมากตามแหล่งชุมชนทั่วไป หนึ่งในตลาดที่สำคัญอีกประเภทคือ ตลาดซึ่งมีลักษณะเป็นย่านการผลิตสินค้าเฉพาะอย่าง ทั้งประเภทอาหาร เครื่องใช้ สินค้าประเภทหัตถกรรม อันเป็นลักษณะการสืบทอดความรู้ ความชำนาญในกลุ่มเครือญาติ

3) สมัยกรุงธนบุรี

ธนบุรีไม่ได้เป็นศูนย์กลางตลาดการค้าใหญ่ ทั้งนี้อาจมาจากสาเหตุสำคัญ คือการสงครามที่ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาทำให้การค้ากับต่างชาติหยุดชะงัก แม้ว่าในสมัยกรุงธนบุรีจะมีตลาดในสมัยนี้คงกระจายอยู่ตามริมแม่น้ำและลำคลองต่างๆเป็นลำดับ เช่น

คลองบางกอกน้อย แต่คงมีไม่มากเท่าสมัยอยุธยา เพราะมีพื้นที่จืดเรื่อน้อยกว่า ประกอบกับสถานการณ์ในประเทศยังไม่มั่นคง ต้องทำศึกสงครามตลอดเวลาดังนั้นการค้าขายก็จะมีเพราะสิ่งที่จำเป็น

4) สมัยรัตนโกสินทร์

การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของตลาดในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้แยกออกเป็นตามช่วงเวลา ตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นช่วงระยะของการก่อสร้างเมืองโดยเลียนแบบความเจริญรุ่งเรืองในสมัยอยุธยา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การตั้งถิ่นฐานของคนกรุงเทพฯก็คล้ายกับในสมัยอยุธยา ตลาดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงไม่แตกต่างจากสมัยอยุธยามากนัก เส้นทางทางน้ำไม่ว่า แม่น้ำหรือลำคลองมีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการคมนาคมขนส่งและการค้า

จากความสำคัญของเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ไม่ว่าแม่น้ำหรือลำคลองล้วนทำให้ตลาดเกิดความสำคัญ ทั้งตลาดสด ตลาดแหล่งผลิตสินค้าหรือตลาดสินค้าจากต่างแดนเกิดขึ้นตามริมฝั่งแม่น้ำลำคลองในบริเวณซึ่งมีที่ตั้งถิ่นฐานของประชากรหนาแน่น

4.1) ตลาดสด

ตลาดสดเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าทั้งของสด ทั้งเนื้อสด ปลา ผัก ผลไม้ และอาหารแห้งต่างๆ เช่น พริก กระเทียม กะปิ เครื่องเทศ เกลือ น้ำตาล ชนม หมากร พลุ ต่างๆได้ปรากฏทั่วไปในชุมชนของกรุงเทพฯ ทั้งในรูปของตลาดน้ำและตลาดบก

- ตลาดน้ำ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตลาดสดในรูปแบบของตลาดน้ำปรากฏอยู่ทั่วไปตามแม่น้ำลำคลอง และเป็นลักษณะตลาดสดที่สำคัญที่สุดในสมัยนี้ ตลาดน้ำในลักษณะนี้อาจเป็นตลาดในลักษณะคล้ายตลาดหาบเร่บนบก แต่ใช้เรือเป็นพาหนะนำสินค้าต่างๆทั้ง อาหารสด ทั้งเนื้อสด ปลา ผัก ผลไม้ และอาหารแห้ง ตลอดจนเครื่องจักสานไปส่งยังแหล่งรับซื้อสินค้าหรือจุดนัดพบ แต่ในระหว่างทางอาจหยุดและขายสินค้าตามรายทางไปด้วย

นอกจากเรือเร่ขายดังกล่าวข้างต้น ยังมีพวกเรือประเภทที่บรรทุกผลิตผลมาจากคลองซึ่งอยู่ลึกและนำผลผลิตมาขายแก่พ่อค้าที่ตลาดเพื่อนำไปจำหน่ายต่อตามแหล่งอื่นอีกทอดหนึ่ง ตลาดซึ่งเป็นศูนย์กลางของการจำหน่ายสินค้า มักเกิดขึ้นในบริเวณปากคลองหรือจุดตัดของคลองซอยต่างๆซึ่งเป็นแหล่งชุมนุมของเรือที่นำสินค้ามาจำหน่าย นอกจากนั้นเรือแพซึ่งอยู่ในบริเวณแหล่งชุมนุมของเรือก็เกิดเป็นตลาดประจำ โดยมักจะเกิดจากการรับฝากขายสินค้าของเรือ และนานเข้าเรือนแพเหล่านี้ก็จัดหาสินค้าจำหน่ายเครื่องอุปโภค บริโภคต่างๆมาวางขาย

- ตลาดบก สันนิษฐานว่าสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตลาดบกคงมีความสำคัญน้อยกว่าตลาดน้ำ เนื่องจากในความไม่สะดวกในการคมนาคมขนส่ง ตลาดบกคงเกิดจากการที่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในเขตกำแพงพระนครรับซื้อสินค้าจากตลาดน้ำหรือผู้ผลิตซึ่งขนส่งตามท่าริมน้ำ ตลาดบกที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้จึงเป็นตลาดขนาดเล็ก มีสินค้าเพียงไม่กี่ชนิด และติดตลาดเฉพาะช่วงเช้าเท่านั้น ส่วนตลาดอีกประเภทหนึ่งอาจเป็นการคลี่คลายมาจากตลาดน้ำที่อยู่ริมแนวคลองหรือแม่น้ำ พ่อค้าแม่ค้าต้องการหาแหล่งจำหน่ายประจำบนบก จึงปลูกเพิงหรือสร้างแพจำหน่ายสินค้าของตนไม่ต้องวนเวียนไปมา แต่เพิงค้าเหล่านี้พ่อค้าแม่ค้ามักไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ส่วนใหญ่เป็นการเช่าจากเจ้าของที่ดิน

4.2) ตลาดแหล่งผลิตสินค้า

ชนบทไทยลักษณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพทางการผลิตสินค้าหรืองานช่างต่างๆ ถือเป็นระบบอุตสาหกรรมในครอบครัว กล่าวคือบรรพบุรุษมีความสามารถชำนาญทางด้านใด ก็มักจะอบรมบุตรหลานให้ฝีมือประกอบอาชีพสืบสานต่อไป ฉะนั้นผู้ที่ประกอบอาชีพแบบเดียวกันจึงมักอยู่รวมกันเป็นชุมชนตามแหล่งต่างๆ มาตั้งแต่สมโบราณ

4.3) ตลาดสินค้าจากต่างเมือง

ที่สำคัญคือ สามเพิง สะพานหัน ตลาดเก่า ซึ่งเป็นย่านที่อยู่อาศัยของชาวจีน สินค้าที่จำหน่ายในแหล่งนั้นนอกจากสินค้านำมาจากเมืองจีนแล้วยังมีสินค้าที่ผลิตในประเทศ ทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภคทั้งตามฤดูกาลและนอกฤดูกาล

นอกจากตลาดประจำแล้วยังมีตลาดที่ไม่ประจำซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเป็นระยะๆตามสถานที่ และวันเวลาที่กำหนด ซึ่งเรียกว่า ตลาดนัดอีกด้วย โดยทั่วไปตลาดประเภทนี้มักปรากฏอยู่ในบริเวณที่มีประชาชนอยู่เบาบางและอุปสงค์มีระดับต่ำเกินกว่าที่จะเกิดขึ้นเป็นตลาดประจำขึ้นได้ซึ่งเป็นการหมุนเวียนของตลาดตามสถานที่และเวลาที่กำหนดเป็นประจำ และมีอุปสงค์เพียงพอ ตลาดนัดจึงจะพัฒนาขึ้นเป็นตลาดประจำในทีนั้นๆนอกจากนี้แล้วยังมีตลาดนัดซึ่งจัดขึ้นตามเทศกาลสำคัญในทางพระพุทธศาสนาและทางราชการ ในวันนักขัตฤกษ์ สถานที่จัดมักเป็นบริเวณวัด มีการนำสินค้ามาจำหน่าย ซึ่งส่วนมากเป็นเครื่องอุปโภค และอาหารขบเคี้ยว และการจัดการละเล่นต่างๆ

ลักษณะของตลาดตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงสมัย ร. 5 ตลาดยังคงไม่มีรูปแบบที่แน่นอนเฉพาะตัว ส่วนมากจะใช้เคหะสถานที่อยู่อาศัยเป็นที่ค้าขายด้วย โดยมีการดัดแปลงตามความเหมาะสม และโดยทั่วไปแล้วตลาดบกที่เป็นตลาดสดนิยมจัดขึ้นในบริเวณลานโล่ง ใกล้เคียง หมู่บ้านซึ่งอาจจะเป็นแถวลานวัดหรือลานกลางหมู่บ้าน ตลาดแบบนี้จะมีลักษณะเป็นแผงติดดินโดยใช้ใบตองหรือวัสดุอื่นปูรองสินค้าไว้ เพราะมิใช่เป็นตลาดประจำทั้งวันหากจำหน่ายเพียง

ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้นในแต่ละวัน จึงไม่จำเป็นต้องสร้างอาคารถาวรไว้ประกอบกับลานนั้น จะต้องใช้เป็นที่สาธารณะในประโยชน์ใช้สอยอื่น ๆ

ลักษณะของตลาดในสมัยปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ และการปรับปรุงประเทศในด้านต่างๆจากการพัฒนาประเทศทางการคมนาคม ทั้งทางน้ำและทางบกในรูปแบบล้าคลงและการตัดถนน ตลอดจนการเพิ่มจำนวนประชากรทำให้กรุงเทพฯขยายตัวไปตามเส้นทางการคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายของตลาดสดเป็นไปในรูปแบบของตลาดบกตามเส้นทางคมนาคมทางถนนมากกว่าทางน้ำดังในสมัยก่อน และมีรูปแบบการพัฒนาตลาดให้มีความทันสมัยมากขึ้นตามมาตรฐานตะวันตกทั้งทางด้านความสะดวก การบริการไฟฟ้า ตลอดจนลักษณะตลาด รวมทั้งอาคารร้านค้าอื่นๆในละแวกตลาด

2.1.3 ความเป็นมาและพัฒนาของกาดในจังหวัดเชียงใหม่

กาดเป็นหรือสถานที่แลกเปลี่ยนการค้าขายสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค ในหมู่บ้าน ตำบล และเมือง ชื่อของกาดแต่ละแห่งมีชื่อเรียกตามสถานที่ เช่น กาดสันป่าช้อย กาดบ้านสันทราย ฯลฯ ประเภทของกาด แบ่งตามลักษณะเวลาที่เข้ากาด คือ เวลาเปิดตลาด เช่น กาดเช้า กาดแลง เป็นต้น

การค้าขายถือเป็นรายได้สำคัญของเมืองเชียงใหม่ การแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าของเจ้าเมืองมีมาแต่อดีต โดยเป็นผู้จัดสร้างสถานที่ค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า เกิดขึ้นเป็นกาดพร้อมๆกันกับการสร้างเมือง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเมืองอย่างแยกไม่ออก ซึ่งผู้มีอิทธิพล เช่นเจ้าเมืองจะได้รับผลประโยชน์จากการเก็บภาษีการค้า และการให้เช่าในกาดเพื่อทำการค้า นอกจากการค้าขายของเมืองเชียงใหม่แล้ว ยังมีบทบาททางการค้าของประเทศมาก โดยพบว่ามีพ่อค้าต่างชาติเข้ามาติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเกิดเป็นสังคมเมืองที่มีความหลากหลายของผู้คน ทั้งด้านเชื้อชาติและอาชีพ ซึ่งคลองเจือแห่งพระเจ้ากือนา เป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นสังคมเมืองในขณะนั้นได้อย่างชัดเจน โดยมีกาด (ตลาด) ในเมืองเชียงใหม่ถึง 3 แห่ง คือ กาดหัวเวียง, กาดกลางเวียง (ลีเชียงพระ), เป็นกาดที่ใหญ่ที่สุดในกำแพงเมือง และกาดเชียงเรือก มีสินค้าและผลผลิตจากการเกษตรจากพื้นที่หมู่บ้านโดยรอบ เช่น ข้าว พริก พลู หมาก ฝ้าย และเครื่องจักรสาน ตลอดจนสินค้าจากต่างเมือง การค้าจะติดตลาดในช่วงเช้าเท่านั้น เงื่อนไขของการค้าคือเพื่อให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนสิ่งของบางพื้นที่ที่ผลิตไม่ได้ หรือผลิตไม่เพียงพอขณะที่บางเขตมีผลผลิตมาก การกระจายผลผลิตไปตามแหล่งที่ขาดแคลน จึงทำให้ทุกท้องถิ่นมีความพอดี ระบบการแลกเปลี่ยนสิ่งของจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชนที่ขาดแคลน และที่ผลิตสิ่งของที่แตกต่างกันจึงเกิดการติดตลาดนัดตามสถานที่ต่างๆโดยหมุนเวียนกันไป ผู้คนที่ไปกาดหรือตลาด จะนำสินค้าไป

แลกเปลี่ยนกันซึ่งแต่ละคนมีฐานะเป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชีวิตสังคมชาวเชียงใหม่ในอดีตนั่นเอง

โดยมีพัฒนาการของรูปแบบและพื้นที่การค้า เชียงใหม่ในอดีตนั้นมีรูปแบบการค้าอย่างเรียบง่าย แสดงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยอย่างชัดเจน จากเดิมเป็นการค้าเพื่อการยังชีพ ใช้วัสดุอุปกรณ์การค้าที่ได้จากธรรมชาติในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ไม้ไผ่ มาจากสถานเป็นกระบุง ตะกร้า และไม้คานหาม หาบสินค้า หรือวางจำหน่ายสินค้าบนพื้นผิว บริเวณแหล่งชุมชน เช่น กาดสดของเมือง สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรและของป่าที่สามารถเสาะหาได้ในพื้นที่ ครอบคลุมเวลาผ่านไป แรงผลักดันจากการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน ทำให้ระบบการค้าดั้งเดิมเปลี่ยนไป เป็นรูปแบบการค้าใหม่เข้ามาแสวงหาผลกำไร มีการแข่งขันด้านการค้าเพิ่มมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการค้าหลายๆอย่าง โดยพัฒนาการของรูปแบบการค้าและพื้นที่การค้าของเมืองเชียงใหม่มีลำดับขั้นตอนและอิทธิพลต่างๆดังนี้

ยุคอดีต (พ.ศ.1839) เมื่อแรกเริ่มสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้น ได้มีการสร้างกาดขึ้นพร้อมๆกับการสร้างเมือง ตามที่พงศาวดารโยนกกล่าวว่า "แรกตั้งกาดเชียงใหม่ในขณะยามเดียวกันนั้น และการสร้างพระนครนั้นสี่เดือนก็แล้วเสร็จ" (พระยาประชาภิจักรจักร์, 2498) ซึ่ง สุเทพ สุนทรภาศ์ข ให้ความเห็นว่า เมื่อแรกมีการสร้างเมือง บริเวณส่วนหนึ่งจะถูกกำหนดและสร้างเป็นกาด กาดจึงกลายเป็นโครงสร้างหนึ่งของเมืองอย่างแยกไม่ออก นอกจากประโยชน์ใช้สอยด้านการค้าขายและแลกเปลี่ยนของประชาชนแล้ว ชนชั้นปกครองก็มีส่วนได้รับผลประโยชน์ในรูปแบบค่าธรรมเนียมหรือภาษีการค้า(สุเทพ สุนทรภาศ์ข, 2528) สันนิษฐานว่ามีสภาพเป็นลานโล่งที่ถูกกำหนดให้เป็นสถานที่รองรับกิจกรรมการค้าแลกเปลี่ยนสินค้า จะติดตลาดเป็นบางช่วงเวลาเท่านั้น ไม่ได้มีการค้าขายตลอดวัน พบบริเวณตั้งแต่หน้าวัดพระสิงห์ถึงสี่แยกกลางเวียงในปัจจุบัน เดิมเรียกดตลาดนั้นว่า สี่เชียงพระ (สี่ = ตลาด) ภายหลังเรียกดตลาดกลางเวียง ซึ่งแผนที่เมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2447 ก็ได้ระบุถึงตำแหน่งของตลาดในบริเวณดังกล่าว ทำการจำหน่ายสินค้าอาหาร และเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีชนชั้นปกครองควบคุมผลประโยชน์ทางการค้า

ต่อมาในปี พ.ศ.2398 ผลของสนธิสัญญาเบาริ่ง และการมาตั้งสถานกงสุลอังกฤษที่เมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2426 ทำให้มีพ่อค้าในบังคับของอังกฤษมาตั้งร้านขายสินค้าที่เมืองเชียงใหม่ โดยตั้งอยู่รอบนอกกำแพงเมือง ได้แก่ พ่อค้าไทยใหญ่ พ่อค้าพม่า จะตั้งร้านอยู่ริมถนนท่าแพ ส่วนพ่อค้าอินเดียจะตั้งอยู่บริเวณริมถนนข้างม่อย ซึ่งนอกจากร้านค้าที่จะเปิดขายตลอดวันแล้ว ช่วงเช้าบริเวณถนนท่าแพจะมีการติดตลาดอีกด้วย

พ.ศ.2443 การค้าทางเรือเฟื่องฟูขึ้น พ่อค้าชาวจีนได้ตั้งร้านอยู่ริมแม่น้ำปิง บริเวณตลาดต้นลำไย และยังคงใช้งานต่อเนื่องมาตลอดแม้ว่าในปี พ.ศ.2464 รถไฟได้มาถึงเมืองเชียงใหม่

และพ่อค้าชาวจีนเปลี่ยนแปลงการขนส่งสินค้าจากทางเรือมาเป็นรถไฟแล้วก็ตาม และมีการติดตลาดสดช่วงเช้าบริเวณถนนช้างม้อยใกล้ปากถนนช่วงเมรุ และใกล้กับคุ้มหลวงเจ้าแก้ววรรัฐ หลังจากนั้นได้มีการสร้างตลาดวโรรสขึ้น ก่อน พ.ศ.2472 บนที่ดินเดิมที่เป็นสุสานของเจ้านาย ในช่วงนี้ตลาดกลางเวียงในเขตกำแพงเมืองได้สลายตัวลงไป

จากการที่มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูทางด้านทิศเหนือในปี พ.ศ.2467 และสถานีขนส่งช้างเผือก เป็นผลทำให้เกิดย่านการค้าติดตามมาบริเวณสองฝั่งถนนโชตนาที่มุ่งออกพื้นที่ชานเมืองทางทิศเหนือ และจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2507 ทางด้านทิศตะวันตกทางดอยสุเทพ โรงพยาบาลสวนดอก ปรับปรุงสนามบินทหารให้เป็นเชิงพาณิชย์ และการก่อสร้างโครงข่ายถนน ทำให้เกิดย่านธุรกิจการค้าแพร่กระจายสู่บริเวณดังกล่าว

ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจการค้าได้เปลี่ยนแปลงการพัฒนาไปอย่างสิ้นเชิง ทั้งในแง่วัตถุประสงค์การค้า ประเภทของสินค้า รูปแบบ วิธีการ และพื้นที่การค้าฯ ประเภทสินค้ามีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองผู้บริโภคให้ได้เพียงพอ รูปแบบการค้าที่เรียบง่ายกลับยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น อุปกรณ์และวิธีการค้าเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี พื้นที่การค้าได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น มีการแข่งขันด้านการค้า สินค้าหลากหลาย แต่ยังคงหลงเหลือให้เห็นถึงเค้าโครงของการค้าแบบดั้งเดิมอยู่บ้าง แม้จะเหลืออยู่ไม่มากนัก พื้นที่การค้าที่สำคัญในปัจจุบันอยู่บริเวณศูนย์กลางของเมือง จะอยู่บริเวณพื้นที่ด้านหน้าเมือง บริเวณตั้งแต่แนวกำแพงเมืองชั้นในด้านทิศตะวันออกไปจนจรดริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นย่านการค้าที่มีมาแต่อดีต พื้นที่นี้แบ่งตามลักษณะการใช้งาน และการให้บริการ ออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ ย่านการค้าเก่าแก่กับบริเวณกาควโรรส-ต้นลำไย ร้านค้าริมถนนช้างม้อยและถนนวิชัยานนท์ ที่ให้บริการแก่ชุมชนด้านการค้าบริการสินค้าประจำวันที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ส่วนย่านการค้าใหม่ ได้แก่ บริเวณร้านค้าถนนท่าแพและถนนช้างคลาน มีกิจกรรมการค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ตามสนธิสัญญาเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2416 และแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ.2426 (วิฑูรย์ เหลียงรุ่งเรือง, 2543) ตลาดและย่านการค้าในเมืองเชียงใหม่มีเพิ่มมากขึ้น ที่มีการบันทึกไว้ในสัญญาคือ

- 1) กาดลี จุดศูนย์กลางในการพบปะแลกเปลี่ยนสินค้าของเวียงเชียงใหม่ตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย คือบริเวณกาดกลางเวียง
- 2) กาดมั่วข้างถนนช้างม้อย ปากทางช่วงเมรุ (ก่อนมีการปรับปรุงช่วงเมรุเป็นกาควโรรส) ต่อมาเมื่อมีกาดหลวงทำให้การมั่วลดความสำคัญไป
- 3) กาดท่าแพ ย่านการค้าขายถ่ายสินค้าตั้งแต่วัดอุคุตถึงประตูท่าแพ นอก ย่านพ่อค้าชาวม่านและชาวตองซู่

- 4) กาดก้อม ย่านค้าขายของชาวนอกเวียงและชาวฝรั่งฝั่งตะวันตกแม่น้ำปิง บนถนนข้างคลาน(ปัจจุบันคือโรงภาพยนตร์แสงตะวัน)
- 5) ย่านวัดเกต ย่านการค้าของชาวจีนและชาวฝรั่งฝั่งตะวันออกแม่น้ำปิง เป็นย่านที่เจริญสูงสุดในยุคสุดท้ายของการค้าทางน้ำของเชียงใหม่
- 6) กาดวโรรสและกาดตันลำไย (กาดหลวง) พื้นที่เป็นที่ของเจ้าหลวงเชียงใหม่ ตระกูล ณ เชียงใหม่ สายเจ้าอินทวิชยานนท์ ได้สร้างตลาดสดขนาดใหญ่ตามมาตรฐานสมัยนั้น
- 7) ย่านการค้าถนนเจริญเมืองและสถานีรถไฟเชียงใหม่ ตามตรอกและตามซอยในย่านสันป่าข่อย พบอาคารพาณิชย์ไม้และคอนกรีตชั้นเดียวและสองชั้นในสมัยปี พ.ศ. 2465-2500
- 8) กาดตามท่ารถรับส่งผู้โดยสารตามอำเภอรอบนอก กาดข้างเผือกสำหรับสายเหนือ กาดประตูเชียงใหม่สำหรับสายใต้ กาดสันป่าข่อยสำหรับสายสันกำแพง กาดหลวงสำหรับสายสันทราย ดอยสะเก็ด ลำพูน ลำปาง
- 9) กาดอำเภอรอบนอก กาดดอยสะเก็ด กาดสันทราย กาดสามหลัง กาดสันป่าตอง ฯลฯ
- 10) กาดตามชุมชนย่อยต่างๆ เช่น กาดสมเพชร กาดทิพย์เนตรและโรงภาพยนตร์ กาดช่วงสิงห์ ตลาดบุญอยู่*

ถนนการค้าของเมืองได้แก่บริเวณริมถนนสายสำคัญของเมืองโดยเฉพาะถนนรัศมีที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนภายนอก ถนนโชตนา ถนนเจริญเมือง เชื่อมต่อชุมชนเมืองกับอำเภอแมริม และอำเภอสันกำแพง ตามลำดับ และเนื่องจากพื้นที่เมืองมีการขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางพื้นที่การค้าโดยเฉพาะบริเวณกาดนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน กาดวโรรส-ตันลำไย และร้านค้าบริเวณถนนข้างม่อยถนนวิชยานนท์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองไม่สามารถให้บริการแก่ชุมชนเมืองได้ทั่วถึง กาดระดับรองจึงเกิดขึ้นในบริเวณชุมชนที่มีการอยู่อาศัยหนาแน่นและบนทำเลที่ตั้งที่มีการเข้าถึงสะดวกในศูนย์กลางชุมชนที่ห่างไกล ซึ่งให้บริการต่อชุมชนโดยรอบ (นุชนารถ เดชแพ, 2540) แม้ว่าจะมีจำนวนและความหลากหลายของสินค้าและบริการน้อยกว่ากาดใหญ่ใจกลางเมือง แต่ก็พอเพียงที่จะให้บริการต่อประชาชนได้เลือกใช้ในชีวิตประจำวันได้ระดับหนึ่ง

* รศ. วิวัฒน์ เตมียพันธ์. กล่าวว่ ไม่พบกาดสมเพชร และ กาดทิพย์เนตร ในสนธิสัญญาเชียงใหม่ปี พ.ศ.2416 (กล่าวเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.2549)

2.1.4 ประเภทของกาดในจังหวัดเชียงใหม่

กาดเป็นสถานที่ที่คนเรานิยมไปเดินซื้อของกิน ของใช้ ในเมืองหรือภาษาชาวบ้านเรียกกันว่าในเวียง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีผู้คนอาศัยอยู่มากก็มักจะมีกาดเกิดขึ้นอยู่เสมอ เพราะสมัยก่อนไม่มีห้างสรรพสินค้าให้เดินซื้อของ ชาวบ้านต่างชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบนอกก็มักที่จะเข้ามาในเมือง โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ข้อ คือข้อแรกเป็นการนำเอาของมาขายโดยอาจจะนำพวกของป่า ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ ฯลฯ ที่หามาได้มาขายหรือนำเอามาแลกเปลี่ยนค้าอื่น อาจจะเป็นของใช้ที่จำเป็นก็ได้ สองคือการเข้ามาเพื่อมาซื้อของกินของใช้ที่ในหมู่บ้านไม่มี

ประเภทของกาด (พจนานุกรมล้านนา-ไทยร่างปรับปรุง, 2545)

- 1) กาดหมั้วหมายถึง ตลาดสด ตลาดนัด ตลาดที่ขายเฉพาะเวลาเช้า
- 2) กาดแลง หมายถึง ตลาดนัดที่ขายของเฉพาะในตอนเย็น
- 3) กาดลาดและกาดเลิง หมายถึง ตลาดที่มีของขายตลอดวัน
- 4) กาดหลวงหมายถึงตลาดขนาดใหญ่ที่มีคนมาค้าขายมาก
- 5) กาดลีหมายถึง ตลาดที่มีขนาดย่อมกว่ากาดหลวง
- 6) กาดช่วงหมายถึงกาดขนาดเล็ก
- 7) กาดก้อมหมายถึงร้านขายของชำ

ส่วนคำว่า "กาดโก้งโค้ง" เป็นคำใหม่ที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ใช้ในการจัดกิจกรรมให้พ่อค้าแม่ค้ามาขายสินค้าตามวันที่กำหนดตั้งแต่ พ.ศ.2544 ภาษาล้านนาไม่ใช้คำว่า "โก้งโค้ง"แต่ใช้ว่า "โก้งโค"อย" ("อย"เป็นอักษร ตัวหนึ่งของอักษรธรรมล้านนา)

ประเภทของกาด โดยชัชวาลย์ ทองดีเลิศ (2546) กาดประจำเมืองมักจะมีขนาดใหญ่จึงมักจะเรียกกันว่า "กาดหลวง" เป็นกาดที่คนมาเที่ยว เดินซื้อของจำนวนมากเป็นแหล่งรวมสินค้านานาชนิด ส่วน "กาดก้อม" เป็นตลาดขนาดเล็กที่ชาวบ้านที่อาศัยในแต่ละชุมชนจะจัดขึ้นโดยแม่ค้าภายในหมู่บ้านหรืออาจเป็นเพียงเพิงขายของริมทางก็ได้ สำหรับการเรียกชื่อกาดนั้นบางครั้งก็เรียกตามเวลาที่เข้ากาด เช่น "กาดเจ้า" เป็นตลาดเช้าตรู่จนถึงสาย "กาดแลง" เข้าตั้งแต่ช่วงบ่ายแก่ๆ จนถึงเย็นค่ำ ส่วนกาดที่เข้ากันตลอดทั้งวันเราจะเรียกว่า "กาดหมั้ว" หรือ "กาดเริง" ส่วนตลาดได้รุ่งที่ปัจจุบันมีสมัยก่อนไม่มี

สำหรับ "กาดนัด" จะเปิดตลาดที่ขึ้นอยู่กับผู้ขายหรือพ่อค้าแม่ค้ามีการนัดหมายกันว่าในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละเดือนจึงจะมีการเข้าตลาดครั้งหนึ่ง ถ้าเป็นตลาดวัวควาย เรียกว่า กาดงัว กาดควาย แต่ก่อนชาวบ้านจะมีการนำวัวควายมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน นอกจากสัตว์แล้วยังมีเครื่องมือทางการเกษตรซึ่งมักจะหาซื้อได้ในกาดนี้ไม่ว่าจะเป็น เชือก เคียว สมุนไพรมันต์กันผี

เสื้อผ้า กล้าฝัก ฯลฯ ปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีอยู่แต่คงเหมารวมเป็นกาดหมั้ว เพราะไม่มีการนำเอาวัวควายมาซื้อขายแลกเปลี่ยน กาดวัวควายปัจจุบันจึงมีของมือสอง เช่น รถไถนา เครื่องตัดหญ้า ซึ่งสามารถสรุปประเภทของกาดตาม คุณัชชวาลย์ ทองดีเลิศ (2542) ได้ดังนี้

- 1) กาดหลวง เป็นกาดขนาดใหญ่ที่มีสินค้านานาชนิด
- 2) กาดก้อมเป็นตลาดขนาดเล็ก ที่ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนจัดขึ้น

และแบ่งตามประเภทของช่วงเวลา

- 1) กาดเจ้า คือกาดที่มีการค้าขายตั้งแต่ช่วงเช้าจรดเย็นถึงสาย
- 2) กาดแลง คือกาดที่มีการขายตั้งแต่ช่วงบ่ายแก่ๆถึงเย็นค่ำ
- 3) กาดเลิงหรือกาดหมั้ว คือกาดที่มีการค้าขายสินค้าตลอดทั้งวัน
- 4) กาดนัดคือกาดที่ขายตามการนัดของผู้ค้า เช่นนัดเสื้อผ้า นัดวัวควาย

การตั้งชื่อกาดนั้นนอกจากที่เรากล่าวมาข้างต้นแล้วยังนิยมตั้งชื่อตามสถานที่ เช่น กาดอศุวิน กาดเทศบาล หรือบ้างก็เรียกตามชื่อเจ้าของตลาด ซึ่งก็มักเป็นชื่อเจ้าของหรือชื่อตระกูล ในอดีตกาดไม่เป็นเพียงแต่สถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเท่านั้น กาดยังเป็นสถานที่ที่คนทุกเพศทุกวัยได้มาพบกัน เป็นสถานที่พิเศษที่เป็นสีสันของชีวิต ทุกคนในสมัยก่อนจะชอบไปกันมาก

2.1.5 วิวัฒนาการของตลาดตามความหมายของสามัญชน

ตลาด ที่หมายถึงสถานที่ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน แม้ยากแก่การจำแนกประเภทแต่ก็มีวิวัฒนาการที่เข้าใจในแนวคิดของตลาดได้ดังนี้

ในอดีตนั้น เมื่อมนุษย์เกิดความอยากได้สิ่งของอะไรก็จะทำการผลิตเองทุกอย่าง แต่ความชำนาญในการผลิตสิ่งของไม่เท่ากัน เมื่ออยากบริโภคสิ่งของที่ตนเองไม่ชำนาญในการผลิต ก็ต้องถูกสภาพแวดล้อมบีบบังคับให้ผลิตเอง ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการผลิต จึงมีการตกลงแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน เพียงแต่ว่าในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จะต้องมีการเดินทางไปและกลับ ทำให้สิ้นเปลืองพลังงานในการเดินทางหลายเที่ยว กว่าผลิตผลจะกระจายไปได้ทั่วถึง ต่อมาจึงเกิดการตั้งหลักปักฐานเป็นหลักแหล่งในระหว่างบ้านเรือนและเรียกสถานที่นั้นว่าท้องตลาด (market place) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งเรียกว่าการแลกเปลี่ยนแบบรวมศูนย์ซึ่งการแลกเปลี่ยนแบบนี้ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อสังคมเจริญเติบโตขึ้น มีสมาชิกมากขึ้น ท้องตลาดหรือศูนย์กลางแห่งการแลกเปลี่ยนก็มีมากขึ้น เจริญขึ้นเป็นศูนย์กลางการค้า เกิดชุมชนหนาแน่นกลางใจเมือง เมื่อชุมชนออกไปอยู่นานตามชานเมืองก็จะเกิดศูนย์กลางการค้าในบริเวณนั้น ๆ ด้วย

2.1.6 รูป

"กาด" หรือ ตลาดได้เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ภาคเหนือมานานในอดีต โดยอาจเกิดจากภูมิปัญญาของคนในอดีต โดยยึดหลักการให้สอยและความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชาวเมืองเป็นหลัก จากวรรณกรรมพบการแบ่งประเภทของกาดโดยใช้ปัจจัยต่างๆ และองค์ประกอบของกาดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ประเภทกาด

1.1) ประเภทของกาดตามสถานที่ตั้ง

วรรณกรรมมีการกล่าวถึงประเภทของกาดที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะที่ตั้งโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ กาดที่ตั้งอยู่ในเมือง กาดที่ตั้งอยู่ตามอำเภอรอบนอก กาดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนย่อย กาดที่ตั้งอยู่บริเวณท่ารถโดยสาร และกาดที่ตั้งอยู่ในลานโล่ง

1.2) ประเภทของกาดตามขนาด

วรรณกรรมมีการกล่าวถึงประเภทของกาดที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะขนาดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ กาดหลวง (ขนาดใหญ่) กาดประจำอำเภอ กาดประจำตำบล และกาดประจำหมู่บ้าน (ขนาดเล็ก)

1.3) ประเภทของกาดตามชนิดสินค้าที่ขาย

วรรณกรรมมีการกล่าวถึงประเภทของกาดที่แตกต่างกันออกไปตามชนิดสินค้าที่ขายโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ขายสินค้าหลากหลาย ขายของสดหรือสินค้าเกษตร ขายของปรุงเสร็จ อาหารสำเร็จรูป ขายของใช้อุปโภค ขายสินค้าใช้แล้ว ขายสินค้าเฉพาะ และขายสินค้าพื้นเมืองหรือของป่า

1.4) ประเภทของกาดตามช่วงเวลา

วรรณกรรมมีการกล่าวถึงประเภทของกาดที่แตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาการค้าขายโดยสามารถสรุปได้ คือ

- ช่วงเวลาขายในหนึ่งวัน ได้แก่ ขายตอนเช้า ขายตอนเย็น ขายตลอดวัน
- หน้าที่ของการขาย ได้แก่ การขายเป็นประจำทุกวัน การขายโดยการนัดหมายเป็นสัปดาห์ การขายตามงานเทศกาลประจำปี

2) องค์ประกอบของกาด

2.1) ลักษณะทางกายภาพ

วรรณกรรมมีการกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของกาดที่สามารถพบได้โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ กาดมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด ใกล้เส้นทาง

สัญญา จัดขึ้นในลานโล่งของชุมชน มีการวางขายสินค้ากับพื้น โดยเป็นพื้นที่สาธารณะหรือเอกชน ให้เช่า และบรรยากาศมีชีวิตชีวา

2.2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

วรรณกรรมมีการกล่าวถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาคโดยสามารถสรุปได้ ดังนี้ ภาคมีผู้ค้าหลายราย เป็นที่แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า และเป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน

2.3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

วรรณกรรมมีการกล่าวถึงการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่เกิดขึ้นในภาคโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคต้องตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ และตอบสนองทางด้านสังคม

2.2 แนวคิดเรื่องช่องในล้านนา

คำว่า ช่อง เป็นชื่อเรียกพื้นที่โล่งว่างในดินแดนล้านนา โดยมีรูปแบบและบทบาทตามการใช้สอยของกิจกรรมและสถานที่นั้นๆ การที่จะทำความเข้าใจรูปแบบและระบบของช่อง หรือพื้นที่โล่งเชิงวัฒนธรรมของล้านนา

2.2.1 ความหมายเรื่องช่องในทางภาคเหนือ

พื้นที่โล่งว่างของเมือง หรือ ช่อง เป็นชื่อเรียกพื้นที่และสถานที่ต่างๆ ในเมืองใหญ่ของชนเผ่าไต-ลาว ในดินแดนล้านนา ทั้งที่เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา เชียงตุง ยอง เชียงรุ่ง โดยในอดีตช่องมีหน้าที่และบทบาทในการรองรับการใช้สอยของกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณี ที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของกลุ่มคนในสังคมทุกชนชั้น

ตามพจนานุกรมล้านนา - ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง (2536) ช่องหมายถึงบริเวณลานโล่งหรือที่ประชุม ช่องสนามหลวง หรือเค้านามหลวง หมายถึงที่ประชุมเสนาบดี

สร้อยดี อ่องสกุล (2539) ได้กล่าวถึง ช่องหลวงว่าเป็นลานกว้างมีสภาพเป็นลานเอนกประสงค์ใช้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ของบ้านเมือง โดยผังเมืองเชียงใหม่กำหนดพื้นที่อยู่บริเวณกลางเวียงมีบทบาทรองรับพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น พิธีราชภิเษกในยามสงครามสันนิษฐานว่าจะใช้เป็นที่ประชุมทัพ ในยามปกติพื้นที่ส่วนหนึ่งของช่องใช้เป็นภาคเชียงใหม่ ภาคเชียงใหม่ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่สองข้างถนนหน้าวัดพระสิงห์เรื่อยมาจนถึงสี่แยกกลางเวียงและต่อขึ้นไปทางเหนือรวมถึงสี่แยกกลางเวียงในปัจจุบันที่พญามังรายสิ้นพระชนม์

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2540) ได้กล่าวถึงช่วงหลวงดังนี้ เป็นบริเวณที่โล่งหรือสนามหลวงกลางเมืองคล้ายสนามหลวงของกรุงเทพฯหรือทุ่งพระสมุขของกรุงศรีอยุธยา สันนิษฐานว่าใช้เป็นที่ประชุมพลของทหารก่อนออกสงครามหรือเป็นที่ชุมนุมของประชาชนเมื่อบ้านเมืองมีพิธีกรรมต่างๆ เช่น สงกรานต์ งานรื่นเริง ทั้งอาจใช้เป็นสถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพของกษัตริย์หรือเจ้านาย

จุลพร นันทพานิช (2541) ได้กล่าวถึง ที่ว่าง กับบ้านของคนเหนือว่าที่ว่างภายนอกมีส่วนสัมพันธ์กับพื้นที่ว่างภายใน ซึ่งเป็นความชาญฉลาดในการวางแผนจัดการที่ว่าง สร้างสรรค์ขึ้นจากความพอดีในการใช้ทรัพยากร นอกจากนี้ยังสะท้อนความสัมพันธ์ต่อชุมชนและสภาพแวดล้อมอย่างตรงไปตรงมา ช่วงในบริเวณว่างของทางภาคเหนือ ซึ่งก็คือ ที่ว่างระหว่างรั้วกับต้นไม้ และตัวบ้านที่ใช้ประโยชน์ได้สารพัด ทำให้เห็นการจัดลำดับที่ว่างของบ้านคนเหนือจะสอดคล้องกับการใช้สอยได้ดีและมีการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบที่ว่าง ทั้งหมด ถือเป็นเสน่ห์ที่ช่วยเสริมสร้างให้ทั้งตัวเรือนและสิ่งแวดล้อมมีความงดงามที่สอดคล้องกันและยังเสนอประโยชน์ใช้สอยได้ดีตามภูมิทัศน์ที่ตั้งในพื้นที่นั้น ๆ อีกด้วย การจัดวางพื้นที่ว่างคือความหมายสำคัญในการสร้างสรรค์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ผู้ที่อยู่อาศัยมีความสุขสบาย

จึงอาจสรุปความหมายของ ช่วง หมายถึง พื้นที่ที่ใช้เรียกที่ว่างในภาคเหนือโดยในอดีตซึ่งมีหน้าที่และบทบาทในการรองรับการใช้สอยของกิจกรรม ทางด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณี ที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของกลุ่มคนในสังคมภาคเหนือทุกชนชั้น ซึ่งมีรูปแบบและขนาดของช่วงแตกต่างกันไปตามสถานที่ตั้งและการใช้สอย

2.2.2 ภูมิปัญญาด้านแนวคิดเรื่องช่วง

ช่วงหลวงเป็นโครงสร้างหลักของเมืองร่วมกับดอยสุเทพ ที่ราบลุ่มส่วนที่ตั้งเมืองและพื้นที่โดยรอบแม่น้ำปิง โครงข่ายระบบถนน แนวกำแพงเมืองและคูเมือง ลำน้ำต่างๆ หนองน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งแต่ละส่วนพื้นที่จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทำให้มองเห็นถึงภูมิปัญญาของคนในอดีต ที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน และในขณะเดียวกันก็สามารถควบคุมธรรมชาติให้สามารถตอบสนองต่อการใช้งานในวิถีชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ซึ่งลักษณะการตั้งถิ่นฐานและลักษณะทางผังเมืองเชียงใหม่ นอกจากอิงอาศัยจากสภาพแวดล้อมธรรมชาติเดิมที่มีอยู่ ยังมีระบบคิดและคติความเชื่อทั้งจากเรื่องผีบรรพบุรุษ และทางพระพุทธศาสนาที่ผู้นำสังคมหรือกษัตริย์เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสูงต่อการกำหนดความเป็นไปของบ้านเมือง ควบคู่กับอำนาจของคณะสงฆ์ ที่อดีตอำนาจพุทธจักรมีส่วนสำคัญสูงสุดในการปกครอง ซึ่งช่วงหลวงจะเข้าไปเกี่ยวข้องรับใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของเมืองอย่างเป็นระบบ

มีการกำหนดขอบเขตที่อยู่อาศัยในแง่เหตุผลทางการเมืองการปกครองแล้วแต่ละชาติพันธุ์ยังได้นำระบบความคิดคติความเชื่อเดิมของตนเองติดตามมาด้วย เป็นผลให้รูปแบบผังหมู่บ้านได้รับอิทธิพลตามคติแบบแผนของแต่ละชาติพันธุ์ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพรวมของเมืองด้วย พบว่าหมู่บ้านแต่ละแห่งจะมีช่วงบ้าน ซึ่งจะมีกิจกรรมที่สัมพันธ์กับช่วงเมือง ทั้งในแง่ของลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงกันทั้งระบบ ได้แก่ เมือง วัด บ้านและพื้นที่เพาะปลูก เกษตรกรรม แหล่งน้ำ ป่าเขาและอุทยาน ทั้งนี้คนล้านนาสามารถดำรงวิถีชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี เข้าใจในระบบนิเวศวิทยาของเมืองและป่าเขา เป็นผลให้สังคมเมืองเชียงใหม่ในยุคเกษตรกรรมมีความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้สังเกตจากลักษณะร่วมทางโครงสร้างหลักของเมือง ที่มีช่วงหลวงเป็นพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่ของเมือง เป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญและเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของชาวเมือง

ชาวเมืองถือว่าป่าคือแหล่งอาหารที่สามารถดำรงชีพได้ตลอดทั้งปี ในการเก็บผลผลิตจากป่า เพื่อการประกอบอาหาร เป็นแหล่งยาสมุนไพรหรือเป็นสินค้าสำหรับค้าขาย ส่วนด้านทิศตะวันออกของเมืองมีแม่น้ำปิงเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญในการสัญจรและติดต่อค้าขายกับอาณาจักรต่างๆ จะพบว่ามีน้ำอยู่หลายจุด ที่ขนลำเลียงสินค้าเข้าออก ซึ่งจะมีการขนลำเลียงลากเข้าสู่ตัวเมือง ที่จะมาพักไว้รอค้าขายที่ช่วงหลวง (พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, 2540)

พื้นที่โล่งหรือรูปแบบช่วงในรูปแบบต่างๆ ตอบสนองต่อการใช้สอยในแต่ละกิจกรรมและผู้ใช้อย่างมีเหตุมีผลที่สัมพันธ์สอดคล้องกับช่วงสถานการณ์นั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านรูปธรรมและด้านนามธรรม ช่วงจะสัมพันธ์กับพื้นที่ต่างๆ อันเป็นสภาพธรรมชาติแวดล้อมโดยรอบและโครงสร้างเมือง ได้แก่ พื้นที่ส่วนที่ออกแบบมาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในสังคมในขณะนั้นกับพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นสัญลักษณ์ทางคติความเชื่อ อันเป็นผลให้เกิดความกระชับแน่นแฟ้นในระดับต่อโครงสร้างทางสังคมและกลายเป็นจารีตประเพณี แบบแผนในทางปฏิบัติ เพื่อกลไกควบคุมในระดับหน่วยครัวเรือน หมู่บ้าน และสังคมเมือง

2.2.3 ประเภทและรูปแบบของช่วงในจังหวัดเชียงใหม่

โดยการแบ่งลำดับชั้นของช่วงออกเป็น 4 ลำดับ คือ ช่วงเมือง ช่วงวัง ช่วงวัด และช่วงบ้าน พื้นที่ในเมืองเชียงใหม่ในอดีต มีช่วงที่มีความสำคัญอยู่หลายแห่ง โดยมีการเกี่ยวข้องกับการบริหารปกครองเมือง คือ ช่วงกลางเวียง หรือเค้าสนามหลวงเป็นศูนย์บริการแห่งล้านนา ช่วงสิงห์ ที่ชุมชนหมั้ว และช่วงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่นช่วงแก้ว (ลานวิหาร) ช่วงเรียน (โรงเรียน) ช่วงลูกกุย (สนามมวย) ช่วงเมรุ(บริเวณที่เผาศพ) ช่วงบ้าน (ลานบ้าน) ซึ่งจากลักษณะพิเศษของ

พื้นที่ช่วงในอดีตที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม วิถีชีวิตคนล้านนายุคเกษตรกรรมอันมีเอกลักษณ์เฉพาะต่อการใช้สอยช่วงเวลาในอดีต

1) ช่วงเมืองหรือช่วงหลวง เกิดจากเหตุผลด้านคติความเชื่อที่เกี่ยวกับผีบรรพบุรุษและความเชื่อทางศาสนาพุทธและฮินดู ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคมและเศรษฐกิจ อันรับรองกิจกรรมของชาวเมืองทั่วไป และงานพระราชพิธีของกษัตริย์ เป็นพื้นที่ระดับใหญ่ที่สุดของเมือง เป็นส่วนนอกประสงค์ที่รองรับชาวเมืองจำนวนมาก

2) ช่วงวัง ก่อเกิดมาจากการเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมงานเมืองและการค้าขายสินค้าของกษัตริย์ เป็นพื้นที่นอกประสงค์ สำหรับรองรับกิจกรรมต่างๆ ของเชื้อพระวงศ์

3) ช่วงวัด ก่อเกิดและสัมพันธ์กับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านเป็นพื้นที่นอกประสงค์รองรับกิจกรรมในพระพุทธศาสนาและกิจกรรมในวิถีชีวิตของชาวบ้านทั่วไป

4) ช่วงบ้าน ก่อเกิดจากลักษณะการดำรงชีวิตประจำวันของคนยุคสังคมเกษตรกรรมที่ต้องการพื้นที่โล่งในการรองรับกิจกรรม อันมีส่วนสัมพันธ์กับคติความเชื่อโลกทัศน์ในด้านต่างๆ ทั้งการปลูกเรือน การสร้างเมือง เป็นต้น

ช่วงหลวงที่เป็นพื้นที่สำคัญในเมืองเชียงใหม่ในอดีต ลักษณะทางกายภาพของช่วงหลวงยังไม่สามารถอธิบายลักษณะสภาพพื้นที่ได้ชัดเจนมีข้อสังเกตถึงลักษณะเฉพาะของช่วงหลวง 2 สมมุติฐาน คือ เป็นพื้นที่โล่งกว้างมีลักษณะเป็นลานดินและหญ้าขึ้นปกคลุมมีต้นไม้ใหญ่อยู่ชายขอบให้ร่มเงาคล้ายสนามหลวงของรัตนโกสินทร์ในปัจจุบันกับเป็นพื้นที่โล่งกว้างผสมกับพื้นที่โล่งของเมืองที่สมัยก่อนภายในเขตกำแพงเมืองชั้นในเป็นที่อยู่ของบรรดากษัตริย์และชนชั้นปกครอง โดยมีกลุ่มต้นไม้ใหญ่แทรกปะปนไปบนพื้นที่ช่วงหลวงในลักษณะคล้ายวนานครที่ร่มรื่นเต็มไปด้วยต้นไม้ โดยใช้ประโยชน์จากลานดินได้ร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ผสมกับพื้นที่โล่งบางจุดแล้วแต่การรองรับตามกิจกรรมของเมือง

จึงอาจสรุปได้ว่า ช่วงเริ่มลดความสำคัญลงเพราะไม่สอดคล้องกับกิจกรรมของเมืองในสมัยนั้น พื้นที่ช่วงถูกสิ่งปลูกสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเข้ามาแทนที่ ได้แก่โครงข่ายถนน และสถานที่ทำการของหน่วยงานราชการ หากเปรียบเทียบกับสนามหลวงในกรุงเทพฯ ที่ยังคงรักษาพื้นที่โล่งกว้างไว้ได้ก็เพราะมีบทบาทหน้าที่สัมพันธ์อยู่กับระบบกษัตริย์และคติแบบแผนของรัตนโกสินทร์อยู่ด้วยกันเป็นองค์ประกอบของเขตพระราชฐาน ส่วนช่วงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้สูญเสียบทบาทความเป็นช่วงหลวง ตามอำนาจการปกครองของกษัตริย์ท้องถิ่นเหลือเพียงลักษณะทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเท่านั้น

2.2.4 ความสัมพันธ์ของภาคและช่วงในจังหวัดเชียงใหม่

ในอดีตการค้าขายมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่ ในเรื่องของปัจจัยทำเลที่ตั้งและลักษณะโครงสร้างของเมือง ได้แก่ เส้นทางสัญจรทางบกที่รองรับ ขบวนการวานสินค้าที่ใช้ทางเกวียน ลา วัว ต่างบรรทุกสินค้าเข้ามาสู่เมืองกับเส้นทางสัญจรทางน้ำโดยมีแม่น้ำปิงเป็นเส้นทางหลักสำคัญที่เชื่อมโยงกับอาณาจักรทางตอนล่าง จากลักษณะกิจกรรมการค้าขายทำให้เกิดลักษณะกายภาพเมืองที่ส่งผลตามรูปแบบการค้าไปด้วยและมีส่วนสัมพันธ์กับช่วงหลวง

การศึกษาของสรวิศ อ่องสกุล (2539) กล่าวว่า ในสมัยพระยาเกอณา พบว่ามีภาค 3 แห่ง คือ ภาคหัวเวียง ภาคกลางเวียง ภาคเชียงเรือก ซึ่งภาคกลางเวียงนั้นพบว่า อยู่ซ้อนทับกับพื้นที่ช่วงหลวง โดยอยู่บริเวณหน้าวัดพระสิงห์ แสดงให้เห็นถึงช่วงหลวงนอกจากรองรับกิจกรรมทางราชสำนักแล้วยังรองรับกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจด้วยซึ่งยังให้เห็นภาพของสังคมในยุคนั้นด้วยว่าเป็นสังคมที่พึ่งพาตนเองในขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์ทางแนวตั้งที่ชนชั้นปกครองกับชนชั้นไพร่ดีที่เป็นช่างฝีมือจะได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้านายที่ตอบสนองผลประโยชน์ให้แก่กัน

ช่วงหลวงเป็นพื้นที่ระดับใหญ่สุดของเมืองมีพื้นที่กว้างขวางตั้งอยู่ใจกลางเมืองมีความเชื่อมโยงกับเขตพระราชฐานเวียงแก้วและตำแหน่งสำคัญทางคติความเชื่อ นั่นคือ สะดือเมืองในยุคแรกเริ่มสร้างเมืองกับพระเจดีย์หลวงที่กำหนดให้เป็นสัญลักษณ์ของเขาพระสุเมรุในสมัยต่อมาซึ่งพื้นที่ช่วงหลวงทำหน้าที่รองรับกิจกรรมงานเมือง เป็นส่วนนอกประสงคที่รองรับชาวเมืองจำนวนมาก ช่วงจะตั้งอยู่ใกล้กับเส้นทางคมนาคมทางน้ำ คือแม่น้ำปิง และแม่น้ำแม่ข่า ทั้งยังเป็นศูนย์รวมกิจกรรมของชาวเมืองและชุมชนทางการคมนาคมทางบกอีกด้วย เป็นพื้นที่โล่งสาธารณะที่ใหญ่ที่สุดของเมืองหากไม่นับพื้นที่ทางเกษตรกรรมที่อยู่นอกเมือง เป็นพื้นที่รองรับต่อประโยชน์ใช้สอยทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมคติความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษและทางพุทธศาสนา กับกิจกรรมการค้าของชาวเมืองทั่วไปสามารถแบ่งกลุ่มผู้ใช้ได้ดังนี้

1) สถาบันพระมหากษัตริย์และชนชั้นปกครอง มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานราชพิธีของราชสำนักการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับการว่าราชการงานเมืองและการประชุมไพร่พลก่อนออกศึกสงครามและเป็นแหล่งพักสินค้าของกษัตริย์

2) พระภิกษุสงฆ์ งานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และกลุ่มชาวเมืองทั่วไปทั้งงานมงคลและอัปมงคล ทั้งนี้ในงานพิธีกรรมอาจเชื่อมโยงไปถึงการทำบุญสืบชะตาเมือง ที่ตำแหน่งศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความแน่นแฟ้นในสังคมมากขึ้น

3) ชาวเมืองทั่วไป จะสัมพันธ์กับกิจกรรมทั้งสองลักษณะ คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวิถีชีวิตและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อต่างๆ และพระพุทธศาสนา ทั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับแบบแผนทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวเมืองด้วย เช่น เป็นพื้นที่รองรับงานเทศกาลต่าง ๆ งานพิธีกรรม เช่น สังเวียนบวงสรวงก่อนประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามฤดูกาล และเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างคนในเวียงกับคนต่างเวียงและรอบนอกอาณาจักรพ่อค้าวาณิช เป็นที่ตั้งของกาดกลางเวียงที่อยู่ในความดูแลของกษัตริย์ ที่มีพ่อค้าจากต่างเมืองและอาณาจักรแดนไกลเข้ามาติดต่อค้าขายกับคนในเมืองทำให้เห็นถึงบทบาทของช่วงหลวงที่เป็นที่สาธารณะที่รองรับกิจกรรมอเนกประสงค์

จึงอาจสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของกาดและช่วง ในอดีตกาดของเมืองจะมีช่วงการค้าขายที่เป็นเวลาทั้งเช้าและเย็น เมื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกิจกรรมเสร็จสิ้นลงพื้นที่กาดก็ปรับกลายเป็นลักษณะไปรองรับกิจกรรมอื่นๆ ทั้งนี้พื้นที่กาดอาจซ้อนทับลงบนช่วงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้ เป็นจุดศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชนที่สัมพันธ์กับช่วงเวลา

2.2.5 สรุปรูปแบบและบทบาทของช่วงในจังหวัดเชียงใหม่

ช่วงในจังหวัดเชียงใหม่สามารถแบ่งระดับออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

- 1) ช่วงระดับสาธารณะ (public space)
- 2) ช่วงระดับกึ่งสาธารณะ (semi public space)
- 3) ช่วงระดับส่วนตัว (private space)

สามารถแบ่งตามลักษณะของประโยชน์ใช้สอยได้ 2 รูปแบบ คือ

1) ช่วงที่รองรับประโยชน์ใช้สอยแบบคงที่ (positive space) ช่วงลักษณะนี้ จะรองรับกิจกรรมและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อเกี่ยวกับผี และพระพุทธศาสนา ที่สัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

2) ช่วงที่รองรับประโยชน์ใช้สอยไม่เฉพาะเจาะจง(negative space) ช่วงลักษณะนี้จะรองรับในกิจกรรมที่สัมพันธ์กับวิถีในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มคนในเมืองที่มีความหลากหลายและทับซ้อนของกิจกรรมในด้านการเกษตรและกสิกรรม การค้าการพาณิชย์ การเมืองการปกครอง ศิลปวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์และผีบรรพบุรุษ การใช้สอยพื้นที่จะขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและฤดูกาล (time & space) ในสังคมยุคเกษตรกรรมทั้งนี้ช่วงทั้งสองรูปแบบก็มีความสัมพันธ์กันในเชิงพื้นที่และรองรับกิจกรรมในด้านคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ผี และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงวิถีชีวิตของชาวเมือง

2.2.6 สรุป

ช่วงมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องภาคกลางแจ้ง เนื่องจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของช่วงในระยะเวลา พื้นที่ส่วนหนึ่งของช่วงใช้เป็นภาค ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละชุมชน ความสัมพันธ์ของภาคและช่วง ในอดีตภาคของเมื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือกิจกรรมเสร็จสิ้นลงพื้นที่ภาคก็ปรับเปลี่ยนลักษณะไปรองรับกิจกรรมอื่นๆ ทั้งนี้พื้นที่ภาคอาจซ้อนทับลงบนช่วงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้ เป็นจุดศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชนที่สัมพันธ์กับช่วงเวลาและสถานที่โดยรอบ จากวรรณกรรมพบประเภทของภาคที่เกิดขึ้นในช่วงโดยใช้ปัจจัยต่างๆ และองค์ประกอบของภาคที่เกิดขึ้นในช่วงโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ประเภทภาค

1.1) ประเภทของภาคตามสถานที่ตั้ง

วรรณกรรมในเรื่องช่วง มีการกล่าวถึงประเภทของภาคที่เกิดขึ้นในช่วงด้านที่ตั้งของภาคโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคที่ตั้งอยู่ในช่วงเมือง ภาคที่ตั้งอยู่ในช่วงชุมชน และภาคที่ตั้งอยู่ในลานโล่งหรือช่วงวัด

1.2) ประเภทของภาคตามขนาด

วรรณกรรมในเรื่องช่วง มีการกล่าวถึงประเภทของภาคที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะขนาด โดยขนาดของภาคที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับขนาดของช่วงและสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในช่วงหลวงหรือช่วงเมือง ภาคประจำอำเภอ ภาคประจำตำบล และภาคประจำหมู่บ้าน (ขนาดเล็ก)

1.3) ประเภทของภาคตามชนิดสินค้าที่ขาย

วรรณกรรมในเรื่องช่วง มีการกล่าวถึงชนิดสินค้าที่ขายโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ขายของสดหรือสินค้าเกษตร และขายสินค้าพื้นเมืองหรือของป่า

1.4) ประเภทของภาคตามช่วงเวลา

วรรณกรรมในเรื่องช่วง มีการกล่าวถึงประเภทของภาคที่แตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาการค้าขายโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

- ช่วงเวลาขายในหนึ่งวัน ได้แก่ ขายตอนเช้า ขายตอนเย็น

- ความถี่ของการขาย ได้แก่ การขายเป็นประจำทุกวัน การขายโดย

การนัดหมายเป็นครั้งคราว การขายตามงานเทศกาลประจำปีที่เกิดขึ้นในช่วง

2) องค์ประกอบของภาค

2.1) ลักษณะทางกายภาพ

วรรณกรรมในเรื่องช่วง มีการกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของภาคที่เกิดขึ้นในช่วงโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด ใกล้เส้นทางสัญจร จัดขึ้นในลานโล่งของชุมชน โดยมีการวางขายสินค้ากับพื้นและเป็นพื้นที่สาธารณะ

2.2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

วรรณกรรมมีการกล่าวถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาคโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ เป็นที่แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน และพื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมได้นอกจากการค้าขาย และใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์

2.3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

วรรณกรรมในเรื่องช่วง มีการกล่าวถึงการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่เกิดขึ้นในภาคโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคต้องตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ ตอบสนองทางด้านสังคม รวมถึงการตอบสนองทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม

2.3 ตลาดกลางแจ้ง (Outdoor Market)

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงของตลาดในอดีต

ในอดีตรูปแบบของตลาดที่ปรากฏให้เห็นนั้นจะอยู่ในรูปแบบของอาคารและใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในเป็นหลักดังนั้นก็เน้นการออกแบบอาคารเป็นหลัก ต่อมาได้มีการพัฒนารูปแบบการใช้งานของตลาดโดยกลุ่มชนเล็กรวมถึงการต้องการความสุนทรีย์ภาพของพื้นที่มากขึ้น มีการปลูกดอกไม้ กระบะต้นไม้ และต่อมากการจัดสวนจึงเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการออกแบบตลาดและการจัดการใช้พื้นที่กลางแจ้งนอกอาคารเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นโดยพัฒนาประโยชน์ใช้สอยนอกจากเป็นแหล่งขายและซื้อขายสินค้าแล้ว ตลาดยังเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์ของประชาชน และเป็นแหล่งรวมกิจกรรมนันทนาการอีกหลากหลาย (Robert Thome, 1980)

The New Market Place มักเป็นพื้นที่สำคัญของเมือง สำหรับการแลกเปลี่ยนสินค้า ในอดีตที่ผ่านมาพื้นที่เหล่านี้ก็คือพื้นที่โล่ง (open space) สำหรับชาวไร่ ชาวนา และชาวประมง เพื่อเป็นที่นำสินค้าหรือผลผลิตมาแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน การพัฒนาของระบบขนส่งและระบบการเงินมาเป็นตัวสำคัญในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า และระบบพื้นที่แลกเปลี่ยนสินค้าได้เปลี่ยนแปลงยกระดับรูปแบบร้านค้าแผงลอย การขยายตัวของการค้าเป็นตัวควบคุมลำดับขั้นทางการค้า มีการกำหนดราคาสินค้า หรือระบบกลไกตลาดมากกว่าการกำหนดด้วยตนเอง จุดพื้นที่สำคัญของเมืองก็ได้กลายเป็นส่วนตลาดย่านการค้าและการปกครอง และศูนย์รวมขายส่งและปลีกด้วยรูปแบบกิจกรรมอื่นๆมากมายของผู้คน ระบบอุตสาหกรรม ได้นำความเปลี่ยนแปลงรูปแบบเดิมของ Market Place ไม่ใช่เฉพาะแค่การขนส่งที่รวดเร็วขึ้น แต่ระบบของชุมชนก็ได้มีการ

พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในด้านการแลกเปลี่ยนสินค้า เมืองใหญ่ได้กลายมาเป็นศูนย์กลางตลาดสินค้าและการเจริญเติบโตของประชากรในเมืองทำให้มีการขยายพื้นที่ของตลาด

2.3.2 รูปแบบของย่านการค้าและตลาด

1) Down Town ของเมืองเป็นสถานที่ที่คนรู้จักและคุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดี มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินและการปกครอง และในบางเมืองเป็นศูนย์กลางด้านธุรกิจ เช่น Wall Street ใน New York, LaSalle Street ใน Chicago เป็นศูนย์รวมการค้าและบริการจากเมืองเชื่อมต่อสู่รอบนอกเมือง

2) พื้นที่ย่านการค้า เป็นศูนย์กลางธุรกิจของย่านนั้นๆ มีการใช้ประโยชน์เพื่อเชื่อมการค้าระหว่างเมือง เป็นที่ตั้งของส่วนปกครองและอาคารสำนักงาน ธนาคาร โรงละคร ที่เก็บสินค้า และศูนย์กลางการขนส่ง

3) ย่านการค้าในเขตชุมชน ที่ห่างไกลจากเมือง อาจมีการซ้อนทับกันในการบริการ คล้ายคลึงกับศูนย์กลางของเมืองลูกข่าย แต่รูปแบบของสิ่งบริการพื้นฐานมีลักษณะน้อยลงและเล็กกว่า อาจมีรูปแบบหลากหลาย เช่นตลาดอาหาร ตลาดสินค้า สาขาย่อยของการธนาคาร เป็นต้น

4) การค้าที่มีขนาดเล็กที่สุด (Shopping Center) ในชุมชนเป็นแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าวันต่อวัน โดยสินค้าขึ้นอยู่กับปริมาณของประชาชนในชุมชนนั้นๆ

2.3.3 ตลาดขายสินค้าทางการเกษตร (Farmer's Market as Community Events)

ในการออกแบบและจัดการพื้นที่โล่งสาธารณะของชุมชนเมือง ต้องอยู่ภายใต้การบริการและความต้องการของผู้ที่พักอาศัยในพื้นที่ (Hester, 1984 Jackson, 1981) สิ่งหนึ่งที่เป็นผลสำเร็จของการนำพื้นที่ว่างสาธารณะมาใช้จำนวนมาก คือการรองรับตามความต้องการของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองก็คือตลาดขายสินค้าทางการเกษตร ตลาดขายสินค้าทางการเกษตร Farmer's market สามารถเรียกได้หลายชื่อ ได้แก่ community farm market, Food fairs, Court days, Curb market, Trade days

สวนสาธารณะและลานโล่งมักถูกเลือกเป็นตลาดขายสินค้าทางการเกษตร เพราะเป็นพื้นที่เปิดโล่งที่มีอยู่ในเมือง และเป็นพื้นที่ที่เด่นชัด เข้าถึงง่าย และเป็นสาธารณะ มีประโยชน์ด้านความงามทางภูมิทัศน์ และสามารถนำเอาองค์ประกอบทางธรรมชาติมาเป็นบรรยากาศของ

ตลาดที่สร้างความแตกต่างน่าสนใจกว่าตลาดในอาคาร และด้านการเปลี่ยนแปลงฤดูกาลทำให้ตลาดกลางแจ้งมีความสวยงามและเปลี่ยนแปลงน่าสนใจมากขึ้น

เริ่มแรกของตลาดขายสินค้าทางการเกษตรเกิดขึ้นในพื้นที่สวนสาธารณะในเมืองตามลานกิจกรรม ตามทางเดินเท้า ลานจอดรถ ที่จัดงานของชุมชน และลานกลางแจ้งหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ตลาดขายสินค้าทางการเกษตรจะมีตามฤดูกาลและเป็นประจำสัปดาห์ ประจำเดือน หรือประจำ 2 ครั้งต่อปีซึ่งจัดเป็นเทศกาลสำหรับการขายสินค้า หรือมีการขายประจำตามปริมาณของผลผลิตทางการเกษตร รูปแบบของตลาดก็มาจากความต้องการของชุมชนและพื้นที่รองรับของชุมชน

การแบ่งรูปแบบของตลาด (Typology of Markets)

การซื้อขายแลกเปลี่ยนอาหารเป็นกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ และตลาดมีความแตกต่างกันในแต่ละชนิดตามการพัฒนา ความหมายโดยเข้าใจง่าย คือ เป็นรูปแบบตามความต้องการหรือการกำหนด ระบบตลาดเป็นระบบที่ไม่ต้องมีองค์ความรู้ประกอบมากมาย และตลาดที่เป็นรูปแบบตลาดอย่างแท้จริงและไม่ได้ปรุงแต่ง คือ ตลาดขายสินค้าทางการเกษตร

As Pyle (1971) ให้คำจำกัดความหรือนิยามของตลาดขายสินค้าทางการเกษตรว่า เป็นรูปแบบของตลาดที่มีกิจกรรมง่าย ๆ สำหรับการซื้อขายอาหาร และเป็นพื้นที่พบปะสังสรรค์ของผู้คนและการใช้ประโยชน์จากการซื้อขายแลกเปลี่ยนสามารถจำแนกรูปแบบและประเภทของตลาดได้ดังนี้

- 1) The Public market เป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายของประเภทสินค้า ประกอบด้วยประเภทสินค้าที่มีความคงที่สม่ำเสมอ และขายอาหารและสิ่งประกอบอาหาร มีการขายเป็นช่วงโดยมีร้านเล็กๆมากมายซึ่งเป็นร้านขายปลีกซึ่งมีผู้ขายเป็นเจ้าของ (Plattner, 1978)
- 2) The Farmer's Market เป็นตลาดที่มีการใช้แบบสาธารณะ ที่ไม่มีการปรุงแต่งใดๆ มีรูปแบบสินค้าที่จำกัด และมีอาหารและสิ่งประกอบอาหารอื่น ๆ ซึ่งนำมาขายโดยเกษตรกรเอง เป็นรูปแบบของการขายสินค้าโดยตรงไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และมีการป้องกันการขายจากพ่อค้าเร่ที่ซื้อสินค้ามาขายต่อ
- 3) The Flea Market คือตลาดกลางแจ้งโดยมีการขายสินค้ามือสอง เป็นรูปแบบที่บุคคลโดยทั่วไปมาขายได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเกษตรกร
- 4) The Festival Market เป็นรูปแบบตลาดที่มีการออกแบบขึ้นมาเป็นพิเศษสำหรับงานเทศกาล ประกอบด้วยแผงค้า ร้านค้า และสิ่งบันเทิงนันทนาการ และกิจกรรมบันเทิงรื่นเริง โดยที่รูปแบบของตลาดจะมีการจัดรอบๆ พื้นที่จัดงานโดยให้ทุกสิ่งมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและ

กันและมีรูปแบบตามยุคตามสมัย มีความสัมพันธ์ของพื้นที่ สถาปัตยกรรม หรือบางทีก็เรียกว่า Theme Market

5) Product market จะจัดอยู่ในพื้นที่ของเอกชน ที่มีพื้นที่ปิดล้อม มีลักษณะการขายสินค้าสดใหม่ รูปแบบของการค้าขายจะถูกบริหารโดยผู้ค้ารายเดียวหรือน้อยราย ซึ่งมีระดับย่อยของ Product Market โดยขึ้นอยู่กับความหลากหลายของประเภทสินค้า ซึ่งเป็นคู่แข่งของตลาดสาธารณะ

6) Supermarket เป็นรูปแบบร้านค้าขนาดใหญ่ร้านเดียว ขายสินค้าประเภทอาหารและของใช้ในครัวเรือน ส่วนใหญ่แล้วจะผูกมัดหรือทำข้อตกลงในการรับสินค้าจากโรงงานและฟาร์มเพื่อนำมาสู่คลังสินค้าลดการผ่านระบบขนส่ง และบรรจุหีบห่อ โดยจะมีระบบจัดการโดยเจ้าของเพียงรายเดียว

ตลาดเป็นสถานที่ในเมืองที่แสดงถึงระบบเศรษฐกิจและระบบสังคม

(Burke, 1978) รูปแบบสังคมและวิถีชีวิตในตลาดเป็นกลไกที่มีความน่ารื่นรมย์และน่าสนใจและยังเป็นสถานที่ติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างชุมชนเมืองและชนบทซึ่งเมืองได้พัฒนาเป็นแหล่งงานและแหล่งอุตสาหกรรม ชนบทมีหน้าที่นำอาหาร สินค้าเข้ามาสู่เมือง รวมถึงแสดงรูปแบบประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละชนชาติที่มีความแตกต่างและน่าสนใจของแต่ละประเทศ

ตลาดขายสินค้าทางการเกษตร มีความน่าสนใจด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม แสดงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ สถานที่ สินค้า และการแสดงออกของผู้คน รูปแบบตลาดขายสินค้าทางการเกษตร เป็นแบบชั่วคราว ต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ ที่ตั้งอยู่บนที่ว่างในเมือง รูปแบบของตลาดขายสินค้าเกษตรที่ประสบความสำเร็จ คือ ตลาดที่ตั้งอยู่บริเวณถนน มีจุดบริการจอดรถ ทางเดินเท้า บนพื้นที่ว่างควรมีกิจกรรมที่สามารถใช้พื้นที่ได้ผสมผสานได้หลากหลาย เช่นเวลามีตลาดก็ใช้พื้นที่เป็นตลาดของชุมชน เวลาอื่น ก็สามารถใช้ตลาด แสดงงานศิลปะ กีฬา คอนเสิร์ตการแสดง แล้วแต่โอกาสและความเหมาะสม

2.3.4 หลักการในการเลือกพื้นที่ตั้งของตลาดขายสินค้ากลางแจ้ง

1) Outdoor กลางแจ้ง เปิดให้มีอากาศถ่ายเท การเปิดโล่งเป็นสิ่งที่ดีของตลาดควมรุ่มรื่นสุนทรีย์ ทำให้พื้นที่มีความสวยงาม โล่ง ได้รับการถ่ายเทอากาศที่ดี และมีบรรยากาศของการใช้ชีวิตภายนอกอาคารซึ่งเป็นสีสันของรูปแบบของตลาด และสามารถเข้าสู่พื้นที่จากโดยรอบได้ง่าย

2) Downtown Location มีทำเลตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน นอกจากเป็นพื้นที่ว่างแล้วต้องเป็นแหล่งของเมือง หรือเป็นศูนย์กลางที่มีผู้คนสามารถมาใช้พื้นที่ได้มาก และรับการ

ให้บริการของคนหลายๆ รวมถึงรูปแบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ต้องสะดวกทั้งทางรถยนต์และระบบขนส่งมวลชน

3) Public Property เป็นทรัพย์สินของสาธารณะ มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ เป็นรูปแบบตลาดแบบเปิดให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถมาขายสินค้าได้ อาจมีการจ่ายค่าเช่าแก่รัฐหรือค่าดูแลสถานที่

4) Aesthetics เป็นประเภทตลาดวันหยุด ที่มีความสุนทรีย์และเน้นเรื่องความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ต้องมีการพิจารณาในเรื่องความสวยงามของที่ตั้ง เช่นต้องมีต้นไม้หรือพื้นที่สีเขียวประกอบด้วย มีการจัดระเบียบแผงค้า และระบบการจราจร และมีการออกแบบรูปแบบตลาด

5) Winter Closure เป็นภาคที่เปิดตามฤดูกาลเปิดในฤดูหนาว และในหน้าที่ไม่มียผลผลิตมาจำหน่ายและเปิดใหม่ในฤดูกาลที่มีผลผลิต

2.3.5 หลักการจัดตั้งพื้นที่ตลาดหรือห้างสรรพสินค้า (John A Dawson, 1985)

หลักการจัดตั้งพื้นที่ตลาดหรือห้างสรรพสินค้า การตั้งพื้นที่ตลาดในเขตชุมชนเพื่อรองรับการบริการมีลักษณะประเภทดังนี้

1) ในพื้นที่ชุมชนขนาดใหญ่รองรับการบริการคน 40,000 คน ต้องมีพื้นที่ 10,000-30,000 ตร.ม.และประกอบด้วย ร้านค้าขนาดใหญ่ หรือห้างสรรพสินค้า ร้านอาหารและตลาดสด ร้านค้าย่อยที่มีสินค้าหลากหลาย ร้านค้าสินค้าชนิดพิเศษ ร้านให้บริการด้านต่างๆ และพื้นที่บริการรอบนอกอาคาร อยู่ในพื้นที่เพื่อการบริการที่ครบ และสะดวกในพื้นที่เดียวกัน

2) ในพื้นที่ชุมชนขนาดกลางควรมีเนื้อที่ประมาณ 10,000 -15,000 ตารางเมตรมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับพื้นที่บริการขนาดใหญ่ มีความหลากหลายของประเภทร้านค้าสินค้า และการให้บริการเพื่อรองรับคนในปริมาณที่น้อยกว่า ประกอบด้วยอาคารร้านค้า ร้านค้าย่อยที่หลากหลายประเภทสินค้า ร้านอาหาร

3) ในพื้นที่ชุมชนเล็กควรมีเนื้อที่ประมาณ 4,000-5,000 ตร.ม.ประกอบด้วยร้านค้าย่อย ประเภทสินค้า หลากหลายร้าน อาหารตลาดสด ร้านบริการมีปริมาณร้านน้อยกว่าเพื่อรองรับคนในจำนวนน้อย

ย่านการค้าในเขตชุมชน (Neighbourhood Shopping Center) การควบคุมพื้นที่ใช้สอยของย่านกิจกรรมเป็นสิ่งที่ยากแก่การพิจารณาตามมาตรฐานของแต่ละพื้นที่ของย่านธุรกิจ การพัฒนาระบบ Shopping เริ่มต้นในการเลือกทำเลที่สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้สะดวก

ตารางที่ 2.2 แสดงรูปแบบความต้องการของ Neighbourhood Shopping Facilities

จำนวนครอบครัว	ขนาดพื้นที่	ชนิดบริการ
50	3500	ร้านขายสินค้าทั่วไป
250	9500	ตลาด ร้านขายยา บาร์
500	12000	เหมือนข้างต้นเพิ่มร้านบริการซักรีดและทำความสะอาด
1000	17000	เหมือนข้างต้นเพิ่มร้านอุปกรณ์เฉพาะ ร้านเสริมสวย ร้านขนม
2500	35000	เหมือนข้างต้นเพิ่ม ตลาด ร้านซักรีด ร้านอาหาร สถานบันเทิง
5000	90000	เหมือนข้างต้นเพิ่มตลาดให้มีความหลากหลาย ที่ทำการไปรษณีย์
10000	290000	เหมือนข้างต้นเพิ่มห้องสมุด และโรงละคร

การออกแบบและเลือกทำเลที่ตั้งของย่านการค้าในชุมชนขึ้นอยู่กับกิจกรรมของพื้นที่ หรือ ย่านนั้นๆ ระบบสัญจรและการบริการการขนส่ง ที่จะสะดวกในรูปแบบไหนของแต่ละสถานที่ หรือ การออกแบบในเขตชุมชนต้องคำนึงถึงความสะดวกในระยะเดินเท้าเป็นหลัก

2.3.6 สรุป

วรรณกรรมที่ทำการศึกษารื่องตลาดกลางแจ้งเป็นวรรณกรรมของต่างประเทศ โดยในอดีตรูปแบบตลาดของทางต่างประเทศเริ่มต้นโดยตลาดที่มีโครงสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่ใช้เป็นที่แลกเปลี่ยนสินค้ากัน และได้เล็งเห็นความสำคัญทางด้านความสุนทรีย์ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ามากขึ้น เนื่องด้วยนอกจากตลาดที่ทำหน้าที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนแล้วยังทำหน้าที่เป็นแหล่งพบปะสังสรรค์ของคนในชุมชนอีกด้วย และต่อมากการจัดสวนจึงเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการออกแบบตลาดและการจัดการใช้พื้นที่กลางแจ้งโดยพัฒนาประโยชน์ใช้สอยนอกจากเป็นแหล่งขายและซื้อสินค้าแล้ว แหล่งพบปะสังสรรค์ของประชาชน และเป็นแหล่งรวมกิจกรรมนันทนาการอีกหลากหลายรูปแบบของตลาดกลางแจ้งที่มีจุดเด่นและมีความสำคัญในอดีต คือ ตลาดของเกษตรกร ซึ่งเป็นจุดรวมสินค้าทางการเกษตรมาขายแก่ประชาชน จากวรรณกรรมพบประเภทของ กาดโดยใช้ปัจจัยต่างๆ และองค์ประกอบของกาดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ประเภทตลาด

1.1) ประเภทของตลาดตามสถานที่ตั้ง

วรรณกรรมในเรื่องตลาดกลางแจ้ง มีการกล่าวถึงประเภทของตลาดที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะที่ตั้งโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตลาดที่ตั้งอยู่ในเมืองที่เป็นย่านพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่น และตลาดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนห่างไกลจากเขตเมือง

1.2) ประเภทของภาคตามขนาด

วรรณกรรมในเรื่องตลาดกลางแจ้ง มีการกล่าวถึงประเภทของตลาดที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะขนาดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตลาดขนาดใหญ่ ตลาดขนาดกลาง และตลาดขนาดเล็ก

1.3) ประเภทของตลาดตามชนิดสินค้าที่ขาย

วรรณกรรมในเรื่องตลาดกลางแจ้ง มีการกล่าวถึงประเภทของตลาดที่แตกต่างกันออกไปตามชนิดสินค้าที่ขายโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ขายสินค้าหลากหลาย ขายของสดหรือสินค้าเกษตร ขายของปรุงเสร็จ อาหารสำเร็จรูป และขายสินค้าใช้แล้ว

1.4) ประเภทของภาคตามช่วงเวลา

วรรณกรรมในเรื่องตลาดกลางแจ้ง มีการกล่าวถึงประเภทของตลาดที่แตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาการค้าขายโดยสามารถสรุปตามความถี่ของการค้าขายได้ดังนี้ การค้าขายประจำสัปดาห์ การค้าขายประจำเดือน การค้าขายประจำฤดูกาลหรือประจำปี

2) องค์ประกอบของตลาด

2.1) ลักษณะทางกายภาพ

วรรณกรรมในเรื่องตลาดกลางแจ้ง มีการกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของตลาดที่สามารถพบได้โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตลาดมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด ใกล้เส้นทางสัญจรมีระบบขนส่งสาธารณะและลานจอดรถให้บริการ มีการตั้งแผงขายสินค้าในลานโล่งของชุมชนโดยเปิดให้มีอากาศถ่ายเท เป็นพื้นที่สาธารณะ สามารถเข้าใช้บริการตลาดได้โดยรอบ และพื้นที่มีความสุนทรีย์สวยงาม

2.2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

วรรณกรรมในเรื่องตลาดกลางแจ้ง มีการกล่าวถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคมีผู้ค้าหลายราย เป็นที่แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน และพื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการ

2.3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

วรรณกรรมในเรื่องตลาดกลางแจ้ง มีการกล่าวถึงการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่เกิดขึ้นในภาคโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตลาดต้องตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ และตอบสนองทางด้านสังคม

2.4 แนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะ (Outdoor Publicity)

โดยปกติการใช้คำว่า ชุมชนเมือง มักจะแปลความหมายว่าเป็นเมืองขนาดใหญ่เป็นส่วนใหญ่แต่ในทางปฏิบัติแล้วจะรวมพื้นที่สาธารณะอื่นๆ เข้าไปด้วย นักออกแบบชุมชนเมืองจะต้องเจาะขนาดงานในระดับที่แตกต่างกัน เช่น ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง สิ่งแวดล้อมสาธารณะ ย่านพื้นที่ชุมชนและละแวกบ้าน ชานเมือง ย่านการค้า โดยใส่ใจในด้านสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมและการวางผังของเมืองด้วย พื้นที่ว่างสาธารณะของชุมชนเมือง ก็จะได้แก่ ถนน ริมถนน พื้นที่สาธารณะ สวนสาธารณะ ลานกิจกรรม ระเบียงถอยร่นจากบ้าน เป็นต้น

2.4.1 คำจำกัดความพื้นที่ว่างสาธารณะในเมือง

ความเข้าใจพื้นฐานของเนื้อหานี้เป็นพื้นฐาน หรือก่อนเกิดรูปแบบเมืองสมัยใหม่ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง หรือสูญหายของระบบประเพณีวัฒนธรรมประเพณีเก่าๆ ในพื้นที่ว่างของเมือง จะทำให้เข้าใจแนวความคิดที่ว่างในเมืองให้เข้าใจโดยนอเหนือจากหลักการความประทับใจในความงาม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการออกแบบพื้นที่ว่างระหว่างอาคารทุกประเภทในเมืองและในสถานที่อื่นๆที่เป็นพื้นที่ว่างของเมือง ที่ว่างนี้เป็นรูปทรงเรขาคณิตที่ถูกล้อมรอบด้วยระนาบทางแนวตั้งที่หลากหลายเป็นรูปแบบขงพื้นที่ว่างที่สามารถรับรู้และเข้าใจถึงลักษณะที่ชัดเจนของรูปทรงเรขาคณิตได้และก็รับรู้ถึงความงามได้ง่าย

ความแตกต่างระหว่างพื้นที่ว่างภายนอกและพื้นที่ว่างภายใน ที่มีความแตกต่างกันด้านการใช้ประโยชน์ โดยที่ที่ว่างภายในเป็นที่ป้องกันจากสภาพภูมิอากาศและผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งแสดงสัญลักษณ์ของพื้นที่ที่เป็นส่วนตัว ส่วนพื้นที่ว่างภายนอกไม่มีสิ่งก้ำบัง เป็นพื้นที่ว่างเปิดโล่ง อาจเป็นพื้นที่สาธารณะ กึ่งสาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวได้ทุกรูปแบบ

แนวคิดพื้นฐานของพื้นที่ว่างในเมืองก็ยังคงตั้งอยู่ในเรื่องของความงามและอาจแยกประเภทและชนิดของการใช้สอยเช่นแบ่งตามลักษณะการวิเคราะห์มุมมองที่มองเห็น รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมหรือศนคติของผู้คนที่มีความงามของพื้นที่ว่างของเมือง อย่างไรก็ตามพื้นที่ว่างของเมืองก็จะมีลักษณะเฉพาะตามโครงสร้างของสังคมและความนิยมของชวงเวลานั้นๆ มีการเปลี่ยนแปลงตามแต่ละยุคสมัย ที่แตกต่างด้านองค์ประกอบของพื้นที่ว่างของเมือง ลักษณะทางกายภาพขององค์ประกอบในพื้นที่ว่างของเมืองมีสององค์ประกอบพื้นฐานด้วยกันก็คือ

Square และ Street เทียบกับพื้นที่ว่างในอาคารก็เท่ากับห้องและระเบียง ซึ่งมีลักษณะทางเรขาคณิตที่คล้ายๆ กัน แต่มีความแตกต่างกันทางมิติของกำแพงและขอบเขตของพื้นที่

The Square : Square เป็นสิ่งแรกๆ ที่มนุษย์ค้นพบเพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในเมือง โดยเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบ้านและเกิดพื้นที่ในบริเวณของกลุ่มบ้าน ซึ่งรูปแบบ Square ที่มีมาในอดีตนั้นก็ ได้แก่ Agora ,Forum,Cloister เป็นต้น ด้วยการสร้างบ้านรอบๆ พื้นที่คอร์ทกลาง โดยมีการจัดระบบสิ่งอำนวยความสะดวกให้ ซึ่งรูปแบบเหล่านี้ในอดีตก็ได้กลายมาเป็นแบบอย่างของพื้นที่ว่างในเมืองต่อมา

The Street : ถนนเป็นผลมาจากการขยายแผ่กว้างของชุมชน ที่สร้างขึ้นรอบๆ พื้นที่ว่างเป็นความก้าวหน้าของการสร้างระบบการเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะมีการเน้นด้านประโยชน์ใช้สอยมากกว่า Square ขนาดและรูปแบบขึ้นอยู่กับแต่ละสถานที่และรูปแบบการใช้งาน เช่น อดีตใช้รถม้า ก็จะมีขนาดถนนที่เล็กกว่าปัจจุบันที่ใช้ระบบรถยนต์ ถนนได้ตกทอดมาสู่รุ่นต่อๆ มาและขึ้นอยู่กับกิจกรรมและการสัญจรในระแวกพื้นที่นั้นๆ เช่นการสร้างถนนเพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายพื้นที่สำคัญในหมู่บ้าน และเป็นการสร้างเส้นทางสู่พื้นที่ว่างของเมือง เช่น ลานกิจกรรม ต่างๆ

2.4.2 ประเภทการใช้สอยพื้นที่ว่างสาธารณะในเมือง

ประเภทการใช้สอยพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองกิจกรรมของเมืองเป็นตัวที่ทำให้เมืองเกิดพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ส่วนกลางที่ใช้ร่วมกันในการออกมาทำกิจกรรมภายนอกอาคารและพื้นที่ภายในบ้านเป็นพื้นที่ส่วนตัว พื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองจะอยู่ในทุกส่วนของพื้นที่ที่เป็นกิจกรรมสาธารณะ เช่นระหว่างพื้นที่ของอาคารสำนักงาน ย่านจับจ่ายใช้สอย ตลาด พื้นที่กิจกรรมนันทนาการ โดยมีระบบทางสัญจรเชื่อมกิจกรรมดังกล่าว

ลานกิจกรรมสาธารณะ การขยายตัวของบ้านพักอาศัยเมื่อเกิดกลุ่มชุมชน ก็เกิดการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายนอกร่วมกันจึงต้องมีการทำพื้นที่ส่วนกลางขึ้น และได้มีการพัฒนาการใช้สอยตามความเหมาะสม เช่นเป็นตลาด ที่จัดงานรื่นเริง ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามช่วงเวลา (Arthur B. Gallion, 1950)

รูปแบบของการใช้งานลานกิจกรรมในเมือง ที่แยกตามลักษณะของพื้นที่

- 1) เป็นที่ประกอบกิจกรรมของชุมชน ทางศาสนา
- 2) เป็นที่สร้างหรือเปิดมุมมองสู่สถานที่สำคัญหรืออาคารสำคัญ
- 3) เป็นสถานที่ทางการค้า เป็นตลาด ศูนย์รวมย่านการบริการชุมชน
- 4) ศูนย์รวมทางวัฒนธรรม

2.4.3 การเปลี่ยนแปลงแนวคิดของระบบพื้นที่ว่าง (Changing Concepts of Open Space)

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดของระบบพื้นที่ว่าง รูปแบบปิดล้อมสู่ระบบเปิด ในช่วงยุคกลางระบบพื้นที่ว่าง เป็นระบบที่ปิดล้อม มีกำแพงล้อมรอบ กำแพงขนาดใหญ่ ร้านค้า ดึกต่างๆ ลักษณะปิดล้อมโดยแม่น้ำลำคลอง และถนนซึ่งปิดกั้นการเปิดมุมมอง จากรูปแบบ Square และ Piazza เป็นรูปแบบที่จัดทำขึ้นเพื่อสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของเมือง เพื่อสร้างให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งของเมือง หรือ open – air market เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า ตามวิถีชีวิตของคนเมือง square ถูกจำกัดขนาดพื้นที่ด้วยถนนหรือมุมต่างๆ ของเมือง

ในยุคกลางศตวรรษที่ 20 มีการพัฒนากระบวนการอย่างกว้างขวางในการเปิดระบบของเมืองและรังสรรค์รูปแบบใหม่ๆ ของพื้นที่ว่าง The City Beautiful Movement เป็นเหตุผลอันหนึ่งในการพัฒนารูปแบบของเมืองให้มีรูปแบบเฉพาะ รูปแบบสถาปัตยกรรม การเพิ่มขนาดของเมือง ขนาดของถนน และ plaza ด้านหน้าดึก และการสร้างรูปแบบทางเดินเท้า รูปแบบใหม่ของพื้นที่ว่างมีรูปแบบการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสังคม (The traditional city space) ซึ่งอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน สถานที่ที่ผู้คนมารวมตัวกันบริเวณถนน จัดรูปแบบการพบปะสังสรรค์ สถานที่กินกาแฟ สถานที่เล่นสำหรับเด็ก การนั่งเล่นตามบริเวณริมทาง พื้นที่ว่างต้องเป็นสถานที่ที่มีทำเลรองรับกิจกรรมการพักผ่อนต่างๆเอาไว้ (August Heckscher ,1977)

รูปแบบ open space แบบใหม่ บางคนก็เห็นว่าเป็น predestrain mall การพัฒนารูปแบบทางเดินเท้า มีบางส่วนที่เปลี่ยนแปลงคล้ายสวนสาธารณะ คล้ายกับ square โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ว่าง The Mall Concept –Support Downtown เป็นการจัดพื้นที่ว่างในเมืองที่มีความหนาแน่น เมืองธุรกิจ พื้นที่ศูนย์กลางการค้า มีการปรุงแต่งรูปแบบทางกายภาพ เช่นการเพิ่มต้นไม้ ร้านค้า แผงค้า ระบบไฟ เพื่อเป็นตัวเพิ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

2.4.4 การสร้างพื้นที่ว่างในย่านการค้าหรือย่านธุรกิจ (Open Space of Commerce)

Open Space ในย่านที่พักอาศัยแตกต่างจากพื้นที่กิจกรรมย่านการค้า ต้องมีการออกแบบให้เหมาะสมตามความต้องการของผู้ใช้ ต้องรองรับกิจกรรมของสาธารณะ แบ่งพื้นที่ที่เป็นส่วนตัว และพื้นที่สาธารณะ

Public space ในพื้นที่พักอาศัย มีความต้องการพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ โดยสามารถเข้าถึงพื้นที่ว่างได้ในทุกๆ ทางรอบด้าน ลดการปิดล้อมของพื้นที่ว่างจากถนน (August Heckscher, 1977)

Meeting Place and Forum

1) Toward mixed uses การก้าวไปสู่การใช้ประโยชน์แบบผสมผสาน มีความต้องการพื้นที่ว่างที่มีลักษณะคล้ายกับ town square หรือสถานที่พบปะ ต้องการพื้นที่ว่างที่มีขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงประโยชน์ใช้สอยต่างๆ เช่นเป็น down town shopping center ที่นัดพบ พื้นที่สวนพักผ่อน เพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย

2) Shopping-The new forum

ในการจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน ควรมีอะไรบางอย่างบางอย่างในของกิจกรรมนันทนาการ ในช่วงเช้าและเย็น เป็นที่นิยมในรูปแบบ market และ bazaars เป็นรูปแบบของ market place ได้กลายมาเป็นรูปแบบพื้นที่ว่างอย่างหนึ่งของเมืองในยุโรป ซึ่งเป็นสถานที่นัดพบ และเวทีในการจัดแสดงกิจกรรมบันเทิง

2.4.5 สรุป

พื้นที่กลางแจ้งสาธารณะมีการกล่าวถึงมากในวรรณกรรมต่างประเทศ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการศึกษาในเรื่องกาดกลางแจ้ง พื้นที่กลางแจ้งจัดทำขึ้นเพื่อสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของเมือง และสร้างให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งของเมือง เพื่อรองรับกิจกรรมอเนกประสงค์ซึ่งกิจกรรมหนึ่งที่พบในพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะ คือ การใช้พื้นที่เป็นตลาดกลางแจ้ง(open-air market) เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อตอบสนองตามวิถีชีวิตของคนเมือง พื้นที่กลางแจ้งสาธารณะมีรูปแบบการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสังคม (The traditional city space) ซึ่งอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และสามารถใช้เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อรองรับกิจกรรมการพักผ่อนในการออกมาทำกิจกรรมภายนอกอาคาร จากวรรณกรรมพบประเภทของตลาดที่เกิดขึ้นโดยใช้ปัจจัยต่างๆ และองค์ประกอบของตลาด โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ประเภทตลาด

1.1) ประเภทของตลาดตามสถานที่ตั้ง

วรรณกรรมในเรื่องแนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะมีการกล่าวถึงประเภทของตลาดที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะที่ตั้งโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตลาดที่ตั้งอยู่ในเมือง ตลาดที่ตั้งอยู่ตามเมืองรอบนอก ตลาดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนย่อย

1.2) ประเภทของตลาดตามช่วงเวลา

วรรณกรรมในเรื่องแนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะมีการกล่าวถึงประเภทของตลาดที่แตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาการค้าขายโดยสามารถสรุปตามความถี่ ได้ดังนี้ความถี่ของการขาย ได้แก่ ขายโดยกาดนัดหมายเป็นสัปดาห์ ขายตามงานเทศกาลประจำปี

2) องค์ประกอบของตลาด

2.1) ลักษณะทางกายภาพ

วรรณกรรมในเรื่องแนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะมีการกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของตลาดที่สามารถพบได้โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตลาดมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด ใกล้เส้นทางสัญจรมีระบบขนส่งสาธารณะและลานจอดรถให้บริการ เป็นพื้นที่สาธารณะที่จัดขึ้นในลานโล่งของชุมชนโดยเปิดให้มีอากาศถ่ายเท สามารถเข้าใช้บริการตลาดได้โดยรอบ และพื้นที่มีความสุนทรีย์สวยงาม

2.2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

วรรณกรรมในเรื่องแนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะมีการกล่าวถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ เป็นพื้นที่มีกิจกรรมหลากหลาย เป็นที่แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน และพื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการ

2.3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

วรรณกรรมในเรื่องแนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะมีการกล่าวถึงการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่เกิดขึ้นในตลาดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ ตอบสนองทางด้านสังคม และตอบสนองทางประเพณีวัฒนธรรม

2.5 แนวคิดอื่นที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาเรือกาดกลางแจ้ง

ในการศึกษาด้านกาดกลางแจ้ง มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาศาสตร์แขนงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นความรู้พื้นฐานประกอบการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีราคาทางเศรษฐศาสตร์

(Gerald D.Sentell, 2000)

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีราคาทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการตลาด

- 1) ภาวะตลาดที่มีการแข่งขันเสรี (Pure competition)
- 2) ภาวะตลาดกึ่งผูกขาด (Monopolistic competition)
- 3) ภาวะตลาดที่มีการแข่งขันเพียง 2-3 ราย (Oligopoly)
- 4) ภาวะตลาดผูกขาดอย่างแท้จริง (Pure monopoly)

2.5.2 ระบบจิตวิทยาของคนและการเชื่อมโยงรับระบบภายนอก

(ธงชัย สันติวงษ์, 2539)

ตลอดเวลาทุกคนจะถูกกระทบด้านตัวกระตุ้นชนิดต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมภายนอกเสมอ สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นต่าง ๆ เหล่านี้ แบ่งเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยภายนอก (Physical factors) ปัจจัยทางสังคม (Socials factors)

ปัจจัยนำเข้าที่เป็นปัจจัยทางด้านวัตถุนั้น ก็ได้แก่สิ่งของและบริการต่าง ๆ ที่นำเสนอในรูปแบบการขายนำบทสรุปนี้มาใช้วิเคราะห์เพื่อหาวิธีการในการสร้างสิ่งจูงใจในการเข้าใช้พื้นที่ตลาดในรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (factors influence on consumer buying decision process)

1) ปัจจัยทางวัฒนธรรม(culteral factors)

- 1.1) อนุวัฒนธรรมทางเชื้อชาติ (ethnic subculture)
- 1.2) อนุวัฒนธรรมตามท้องถิ่น (regional subculture)
- 1.3) อนุวัฒนธรรมทางอายุ (age subculture)
- 1.4) ทางอาชีพ (occupational subculture)

2) ปัจจัยทางสังคม (social factors)

2.1) กลุ่มอ้างอิง หมายถึง กลุ่มอ้างอิงของผู้บริโภคคนใดถือเอาเป็นแบบอย่าง ในการบริโภคหรือไม่บริโภค

2.2) ครอบครัว หมายถึง การที่คนสองคนขึ้นไปมาอยู่รวมกัน โดยมีความสัมพันธ์กันด้วยการแต่งงาน หรือมีความผูกพันกันทางสายเลือดหรือบุตรบุญธรรม

2.3) ชั้นชนทางสังคมของผู้บริโภค หรือเกณฑ์สถานภาพทางเศรษฐกิจ

2.4) สถานภาพและบทบาท หมายถึง ฐานะ ตำแหน่งหรือเกียรติยศของบุคคลที่ปรากฏในสังคม

3) ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factors)

- 3.1) อายุ
- 3.2) วงจรชีวิตครอบครัว
- 3.3) รายได้ส่วนบุคคล
- 3.4) รูปแบบการดำเนินชีวิต
- 3.5) บุคลิกหรือมโนทัศน์ที่มีต่อตนเอง

4) ปัจจัยทางจิตวิทยา (psychological factors)

- 4.1) การจูงใจ หมายถึง การชักนำหรือการเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เห็นคล้อย

4.2) การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเลือกเอาสารสนเทศหรือสิ่ง
 เข้ามาจัดระเบียบและทำความเข้าใจ โดยอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องมือ

4.3) การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจาก
 การได้รับประสบการณ์ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

4.4) ความเชื่อและทัศนคติ ความเชื่อหมายถึงเป็นลักษณะที่แสดงความ
 รู้สึกนึกคิดที่จะเป็นไปได้ ซึ่งเกิดจากความรู้ ความคิดเห็น หรือศรัทธาและมีอารมณ์ความรู้สึกเข้า
 มาเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้ ส่วนทัศนคติหมายถึง ความคิด ความเข้าใจ ความคิดเห็น และท่าทีของ
 บุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคลนั้น ๆ

2.5.3 เกณฑ์การแบ่งส่วนตลาดผู้บริโภค (สุบัญญัติ ไทยชาญ, 2534)

1) ตัวแปรทางภูมิศาสตร์ (geographic variables) ตลาดอาจแบ่งออก
 เป็นเขตๆ ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ได้เพราะลักษณะทางภูมิประเทศ อากาศ คุณภาพดิน
 ทรัพยากรธรรมชาติ ความหนาแน่นของพลเมือง ค่านิยมทางด้านวัฒนธรรม

2) ตัวแปรทางด้านประชากรศาสตร์ (demographic variables) ตัวแปร
 ประชากรศาสตร์เป็นตัวแปรที่อยู่ในผู้บริโภคเอง เช่น อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว ศาสนา
 รายได้ เป็นต้น

2.1) ช่วงอายุและวัฏจักรชีวิต เนื่องจากขีดความสามารถในการซื้อ
 หรือบริโภคของบุคคลแปรเปลี่ยนไปตามวัย

2.2) เพศ เนื่องจากความแตกต่างระหว่างเพศทำให้เกิดการบริโภคที่
 แตกต่างกัน

2.3) รายได้ เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุด ตลาดต้องสอดคล้องกับ ความ
 สามารถซื้อของผู้ซื้อ

3) การแบ่งส่วนตลาดตามหลักจิตวิทยา

3.1) ระดับชั้นทางสังคม พฤติกรรมและรสนิยมที่แสดงออกย่อมมีความ
 แตกต่างกัน

3.2) รูปแบบของการดำเนินชีวิต

3.3) บุคลิกภาพ

4) การแบ่งส่วนตลาดตามพฤติกรรมของผู้ซื้อ

4.1) โอกาสในการซื้อ

4.2) การแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์

- 4.3) สถานภาพของผู้ใช้
- 4.4) อัตราการใช้
- 4.5) ความภักดีต่อราคา
- 4.6) ความพร้อมที่จะซื้อของผู้ซื้อ
- 4.7) ทักษะคติ

2.5.4 บทสรุปทฤษฎีแนวความคิดทางตลาดสมัยใหม่กับตลาดบริการ (สุมนา อยู่โพธิ์, 2525)

จากสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่หรือในอนาคต คาดว่าผู้ประกอบการต้องมีความสนใจในแนวคิด "การสร้างตลาดสมัยใหม่" มากขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

- 1) โปรแกรมการก่อตั้งหรือการจัดตั้งตลาด เริ่มที่การวิเคราะห์และวางแผนงาน นอกจากนี้จะต้องวิเคราะห์อย่างระมัดระวังเกี่ยวกับเหตุจูงใจในการเข้ามาใช้บริการในตลาด
- 2) การพัฒนาการตลาดและการบริการ ให้มีความเหมาะสมและรองรับความต้องการของผู้เข้าใช้บริการ
- 3) การกำหนดรูปแบบการจำหน่ายสินค้า ทางด้านวิธีการทั้งการขนส่งและระบบการซื้อขายที่สะดวกสบายและทันสมัย
- 4) การกำหนดราคาสินค้าให้เป็นมาตรฐานเพื่อเป็นเหตุจูงใจให้ผู้เข้าใช้บริการตลาด
- 5) การส่งเสริมการจำหน่าย ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพนักงานขาย หรือการขายโดยบุคคลจะมีบทบาทในเรื่องการส่งเสริมการขาย เนื่องจากดำเนินการขายตรงตามความสามารถของพนักงานขายที่ส่งผลต่อชื่อเสียง หรือความนิยมในการบริการของตลาด

ในการเสริมการบริการเพื่อเป็นกิจกรรมดึงดูดผู้เข้าใช้พื้นที่สามารถแยกประเภทได้ดังนี้

1. การจำแนกตามลักษณะของผู้ขายบริการ
2. จำแนกประเภทตามลักษณะของผู้ซื้อ
3. จำแนกตามเหตุจูงใจในการซื้อ
4. จำแนกลักษณะการซื้อในทางปฏิบัติ
5. จำแนกตามลักษณะของผลิตภัณฑ์และการบริการ
6. จำแนกตามระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่

2.5.5 บทสรุปเรื่องแนวโน้มในอนาคตของทำเลที่ตั้งตลาด (สุมนา อยู่โพธิ์ ,2525)

แนวโน้มมีทางเป็นไปได้ว่าตลาดจะถูกจำแนกออกในลักษณะอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับแนวทางปฏิบัติ และความต้องการให้ตลาดมีการกระจายในที่ต่าง ๆ แทนการมีศูนย์กลางอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง การจัดประเภทของทำเลที่ตั้งโดยอาศัยผู้ใช้บริการเป็นหลัก

- 1) ตลาดที่เน้นบริการที่ซื้อตามความสะดวก (Convenience)
- 2) ตลาดที่เน้นบริการที่เลือกซื้อ (Shopping)
- 4) ตลาดที่เน้นบริการที่เจาะจงใช้ (Specialty)

2.5.6 สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาเรื่องภาคกลางแจ้ง จะพบข้อมูลที่สอดคล้องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาได้ จากวรรณกรรมไม่พบปัจจัยในการแบ่งประเภทภาคแต่พบองค์ประกอบของตลาด โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ลักษณะทางกายภาพ

วรรณกรรมอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาเรื่องภาคกลางแจ้ง มีการกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของตลาดที่สามารถพบได้โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตลาดมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด ใกล้เส้นทางสัญจรมีระบบขนส่งสาธารณะ

2) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

วรรณกรรมในเรื่องแนวคิดพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะมีการกล่าวถึงการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่เกิดขึ้นในตลาดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ตลาดต้องรองรับความต้องการใช้ได้อย่างเหมาะสม ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ ตอบสนองทางด้านสังคม และตอบสนองทางประเพณีวัฒนธรรม

2.6 สรุปกรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ได้ทราบถึงข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาภูมิทัศน์ภาคกลางแจ้ง ได้แก่ วรรณกรรมเรื่องความเป็นมาของภาค วรรณกรรมเรื่องแนวความคิดช่วงในล้านนา วรรณกรรมเรื่องตลาดกลางแจ้ง วรรณกรรมเรื่องพื้นที่กลางแจ้งสาธารณะ และวรรณกรรมอื่นที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับภาคกลางแจ้ง เพื่อนำมาเป็นแหล่งข้อมูลและสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการสำรวจภาคสนาม

จากวรรณกรรมที่ทำการศึกษาทั้งหมดพบการแบ่งประเภทของภาคโดยใช้ปัจจัยต่างๆ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ประเภทของกาดตามสถานที่ตั้ง

วรรณกรรมที่ทำการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดพบว่ามีกรกล่าวถึงประเภทของกาดที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะที่ตั้งโดยสามารถสรุปได้ 5 ประเภท คือ กาดที่ตั้งอยู่ในเมือง กาดที่ตั้งอยู่ตามอำเภอรอบนอก กาดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนย่อย กาดที่ตั้งอยู่บริเวณท่ารถโดยสาร และกาดที่ตั้งอยู่ในลานโล่ง มีรายละเอียดดังนี้

1.1) กาดที่มีที่ตั้งอยู่ในเมือง คือ กาดที่ตั้งศูนย์กลางของจังหวัด ซึ่งในเขตอำเภอเมืองเป็นศูนย์กลางของการค้าขายและย่านพาณิชยกรรมที่สำคัญของจังหวัด จะมีกาดให้บริการแก่ชุมชนอยู่หลายแห่ง เพื่อตอบสนองต่อปริมาณผู้มาใช้ตลาดได้อย่างครอบคลุม และยังเป็นที่ตั้งของกาดขายส่งสินค้าและเป็นศูนย์รวมสินค้าหลากหลาย เพื่อกระจายสินค้าสู่พื้นที่อำเภอรอบนอกในเขตจังหวัด รวมทั้งเป็นศูนย์กลางติดต่อค้าขายกับจังหวัดใกล้เคียง

1.2) กาดที่มีที่ตั้งในอำเภอรอบนอก โดยทั่วไปแล้วตามแต่ละอำเภอจะมีกาดที่ประจำอำเภออย่างน้อย 1 กาดต่อ 1 อำเภอ เพื่อให้บริการแก่คนในเขตอำเภอนั้น ๆ และเป็นศูนย์กลางของการซื้อขาย รวมทั้งเป็นกาดขายส่งในเขตอำเภอนั้น ๆ ซึ่งเป็นกาดที่อยู่ในการดูแลและควบคุมของเทศบาลหรือหน่วยงานราชการ และให้ผู้ค้าเช่าพื้นที่ทำการค้าขาย หรือบางกาดเป็นกาดที่อยู่ในความดูแลของเอกชนและเป็นกาดที่ดำเนินกิจการมานานและเป็นที่ยอมรับของผู้มาใช้บริการและถือเป็นกาดสำคัญและขนาดใหญ่ของเขตอำเภอนั้น ๆ

1.3) กาดที่มีที่ตั้งอยู่ตามชุมชนย่อย ในแต่ละอำเภอจะมีกาดชุมชนย่อยกระจายอยู่ทั่วไป เป็นกาดที่อยู่ตามหมู่บ้าน หรือตามชุมชนเล็ก อาจเกิดจากการรวมกลุ่มกันของผู้ค้าที่รวมตัวกันในการค้าขาย หรือเป็นละแวกที่เป็นที่ตั้งของร้านขายของชำในหมู่บ้าน โดยทำเลที่เลือกตั้งเป็นกาดนั้นก็เกิดขึ้นตามริมถนน จุดตัดของถนนหรือตามปากซอยต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย และเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปของคนในพื้นที่ที่รู้ว่าเป็นบริเวณของกาด

1.4) กาดที่ตั้งอยู่บริเวณท่ารถโดยสาร บริเวณท่ารถโดยสารเป็นบริเวณหนึ่งที่เป็นที่ตั้งของกาด ในบางแห่งเป็นที่ตั้งของกาดอยู่แต่เดิมและได้เกิดการบริการการขนส่งคนและสินค้าเกิดขึ้นมาภายหลัง ซึ่งเป็นที่ตั้งของท่ารถโดยสารที่วิ่งระหว่างอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง และบางแห่งที่เดิมเป็นท่ารถโดยสารซึ่งเป็นจุดรวมคนและก่อให้เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าขึ้นตามมาภายหลัง

1.5) กาดบริเวณลานโล่ง กาดในรูปแบบนี้เป็นกาดชั่วคราว โดยไม่มีโครงสร้างของกาดแบบถาวร ลานโล่งที่ใช้เป็นทั้งพื้นที่สาธารณะ และที่โล่งของเอกชนที่ให้เช่าพื้นที่เพื่อทำการค้าขาย การเกิดการค้าขายในบริเวณนี้มีหลายรูปแบบคือ กาดขายทุกวัน ได้แก่ กาดตามชุมชนย่อยที่ตั้งแผงขายตามพื้นหรือริมทางในบริเวณที่พบเห็นได้ง่าย กาดที่ขายประจำสัปดาห์

ได้แก่ กาดนัดตามอำเภอรอบนอกที่จัดขึ้นโดยการเช่าที่โล่งของเอกชน และในทำเลที่เด่นชัดเข้าถึงได้ง่าย

2) ประเภทของกาดตามขนาด

วรรณกรรมที่ทำการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดพบว่ามีกรกล่าวถึงประเภทของกาดที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะขนาดโดยสามารถสรุปได้ 4 ประเภท คือ กาดหลวง (ขนาดใหญ่) กาดประจำอำเภอ กาดประจำตำบล และกาดประจำหมู่บ้าน (ขนาดเล็ก) มีรายละเอียดดังนี้

2.1) กาดขนาดใหญ่ หมายถึง กาดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่ ปริมาณสินค้ามีมากและหลากหลาย มีผู้มาใช้บริการในปริมาณมาก และเป็นศูนย์กลางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าของจังหวัด กาดที่ถือว่าเป็นกาดขนาดใหญ่และสำคัญที่สุด คือ กาด และกาดขนาดใหญ่ที่มีการจำหน่ายสินค้าเฉพาะ เป็นศูนย์รวมสินค้าหรือเป็นกาดขายส่งสินค้าที่สำคัญของจังหวัด

2.2) กาดประจำอำเภอ เป็นกาดที่มีขนาดรองลงมาจากกาดประจำเมือง และเป็นกาดที่มีความสำคัญและขนาดใหญ่ที่สุดในอำเภอนั้น กาดประจำอำเภอนี้ อาจรับสินค้ามาจากกาดหลวง และกาดขนาดใหญ่อื่น ๆ ในเมือง และสินค้าจากชุมชน เพื่อให้บริการการซื้อขายสินค้าแก่คนในอำเภอนั้นๆ

2.3) กาดประจำตำบล เป็นกาดขนาดรองลงมาจากกาดประจำอำเภอ ซึ่งจะมีกระจายอยู่ตามเขตตำบล หรือเทศบาล มีขนาดที่สัมพันธ์กับขนาดของชุมชนนั้น ๆ ให้บริการสินค้าอุปโภคและบริโภคพื้นฐานแก่คนในพื้นที่ที่มีบริการ

2.4) กาดประจำหมู่บ้าน เป็นกาดขนาดเล็ก บางที่เรียกว่ากาดก้อม เกิดจากการรวมกันของผู้ค้าขายที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือในละแวกใกล้เคียงมีขนาดเล็กและขายสินค้าเพียงไม่กี่ชนิด บางทีก็เป็นเพียงร้านขายของชำ และตั้งแผงขายอาหารและของสดด้านหน้าร้าน

3) ประเภทของกาดตามชนิดสินค้าที่ขาย

วรรณกรรมที่ทำการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดพบว่ามีกรกล่าวถึงประเภทของกาดที่แตกต่างกันออกไปตามชนิดสินค้าที่ขายโดยสามารถสรุปได้ 7 ประเภท คือ ขายสินค้าหลากหลาย ขายของสดหรือสินค้าเกษตร ขายของปรุงเสร็จหรืออาหารสำเร็จรูป ขายของใช้อุปโภค ขายสินค้าใช้แล้ว ขายสินค้าเฉพาะ และขายสินค้าพื้นเมืองหรือของป่า มีรายละเอียดดังนี้

3.1) กาดที่มีการขายสินค้าหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มขายสินค้าประเภทต่างๆมารวมตัวกันในพื้นที่กาดทำให้กาดนั้นๆ มีสินค้าที่หลากหลายกลุ่มประเภท ประกอบด้วยประเภทสินค้าที่มีความคงที่สม่ำเสมอในการค้าขาย เช่น อุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือน สินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าประเภทอาหาร เครื่องประกอบอาหาร และสินค้าฟุ่มเฟือยประเภทอื่นๆ

3.2) กาดที่มีการขายสินค้าประเภทของสด ของสดในที่นี้หมายถึง สินค้าที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ยังไม่มีการปรุงแต่ง ซึ่งได้แก่ สินค้าประเภท พืชผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ ไข่ เครื่องเทศ เป็นสินค้าพื้นฐานในการซื้อสินค้าเพื่อนำไปประกอบอาหารในครัวเรือน

3.3) กาดที่มีการขายสินค้าประเภทอาหารสำเร็จรูป คือสินค้าที่ได้ทำการปรุงแต่ง หรือนำวัตถุดิบจากสินค้าทางการเกษตรมาประกอบเป็นอาหารสำเร็จรูปเพื่อจำหน่าย

3.4) กาดที่มีการขายสินค้าประเภทขายของใช้ ของใช้ คือ สินค้าที่เป็นของใช้สำหรับอุปโภค ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ผงซักฟอก สบู่ ยาสระผม อุปกรณ์เครื่องครัว เครื่องใช้ไฟฟ้า เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

3.5) กาดที่มีการขายสินค้าประเภทสินค้าใช้แล้ว สินค้าใช้แล้ว คือ สินค้าที่ผ่านการใช้งานมาแล้วมากกว่าหนึ่งครั้งและมีการรวบรวมกลุ่มสินค้านั้นๆ นำกลับมาขายใหม่ เช่น เสื้อผ้ามือสอง รองเท้ามือสอง เครื่องใช้ไฟฟ้ามือสอง พระเครื่อง หรือรวมถึงของเก่าที่เป็นที่นิยมในการสะสม

3.6) กาดที่มีการขายสินค้าเฉพาะ สินค้าเฉพาะคือกลุ่มสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าพื้นฐานที่จำเป็นในชีวิตประจำวันและมีลักษณะพิเศษอย่าง เช่น กลุ่มสินค้าประเภทหัตถกรรม สินค้าประเภทต้นไม้ ดอกไม้ อุปกรณ์ทางการเกษตร เป็นต้น

3.7) กาดที่มีการขายสินค้าประเภทพื้นเมือง สินค้าพื้นเมืองคือสินค้าที่มีลักษณะความเป็นพื้นเมืองของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น มีความเป็นพื้นเมืองของภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบสินค้าต่าง ๆ มากมาย เช่น อาหารพื้นเมือง เสื้อผ้าพื้นเมือง ผักพื้นเมือง ของใช้หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ ทั้งที่มีวัตถุดิบในพื้นที่ มีการผลิตในพื้นที่นั้น ๆ

4) ประเภทของกาดตามช่วงเวลา

วรรณกรรมที่ทำการศึกษทั้งหมดพบว่ามีกรกล่าวถึงประเภทของกาดที่แตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาการค้าขายโดยสามารถสรุปได้ คือ ตามช่วงเวลาขายในหนึ่งวัน ได้แก่ ขายตอนเช้า ขายตอนเย็น ขายตลอดวัน และตามความถี่ของการค้าขาย ได้แก่ การขายเป็นประจำทุกวัน การขายโดยการนัดหมายเป็นสัปดาห์ การนัดหมายประจำเดือน และการขายตามงานเทศกาลประจำปี

4.1) กาดแบ่งตามช่วงเวลาในหนึ่งวัน

- ช่วงค้าขายตอนเช้า คือ ช่วงเวลาในการขายสินค้าตั้งแต่เช้าตรู่ถึงช่วงสาย เวลาประมาณ 04.00-08.00 น.

- ช่วงค้าขายตอนเย็น คือ ช่วงเวลาในการขายสินค้าตั้งแต่บ่ายแก่ ๆ ถึงช่วงค่ำ เวลาประมาณ 15.00-20.00 น.

- ช่วงค้าขายตลอดวัน คือ มีการเปิดค้าขายสินค้าตลอดทั้งวัน เวลาประมาณ 08.00-16.00 น.

4.2) กาดแบ่งตามความถี่ของการค้าขาย

- ค้าขายประจำวัน คือ เปิดค้าขายสินค้าเป็นประจำในทุก ๆ วัน
- ค้าขายประจำสัปดาห์ คือ เปิดค้าขายสินค้าเป็นประจำในทุก ๆ สัปดาห์ โดยมีการกำหนดวันและช่วงเวลาการค้าขายที่แน่นอนและตรงกันในทุก ๆ สัปดาห์
- ค้าขายประจำเดือน คือ เปิดค้าขายสินค้าเป็นประจำในทุก ๆ เดือน โดยมีการกำหนดวันและช่วงเวลาการค้าขายที่แน่นอนและตรงกันในทุก ๆ เดือน
- ค้าขายประจำปี คือ เปิดขายสินค้าประจำปี หรือในงานเทศกาลประจำปีที่เปิดขายสินค้านร่วมในงานด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.3 ตารางสรุปประเภทของภาคจากวรรณกรรม

ประเภทของภาค	ความเป็นมา ของภาค	ช่วงในล้าน นา	ตลาดกลาง แจ้ง	พื้นที่กลาง		รูป
				แจ้ง สาธารณะ	เอกสารอื่นที่ เกี่ยวข้อง	
ประเภทของภาคตามสถานที่ตั้ง						
ภาคที่ตั้งอยู่ในเมือง						
ภาคที่ตั้งอยู่ตามอำเภอรอบนอก						
ภาคที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนย่อย						
ภาคที่ตั้งอยู่บริเวณท่ารถโดยสาร						
ภาคที่ตั้งอยู่ในลานโล่ง						
ประเภทของภาคตามขนาด						
ภาคหลวง (ขนาดใหญ่)						
ภาคประจำอำเภอ						
ภาคประจำตำบล						
ภาคประจำหมู่บ้าน (ขนาดเล็ก)						
ประเภทของภาคตามชนิดสินค้าที่ขาย						
ขายสินค้าหลากหลาย						
ขายของสดหรือสินค้าเกษตร						
ขายของปรุงเสร็จ อาหารสำเร็จรูป						
ขายของใช้อุปโภค						
ขายสินค้าใช้แล้ว						
ขายสินค้าเฉพาะ						
ขายสินค้าพื้นเมืองหรือของป่า						
ประเภทของภาคตามช่วงเวลา						
ช่วงเวลาขายในหนึ่งวัน						
ขายตอนเช้า						
ขายตอนเย็น						
ขายตลอดวัน						

ตารางที่ 2.3 ตารางสรุปประเภทของภาคจากวรรณกรรม(ต่อ)

ประเภทของภาค	ความเป็นมาของภาค	ช่วงในล้านนา	ตลาดกลางแจ้ง	พื้นที่กลางแจ้ง	เอกสารชิ้นที่เกี่ยวข้อง	สรุป
ความถี่ของการขาย						
การขายเป็นประจำทุกวัน						
การขายโดยภาคนัดหมายเป็นสัปดาห์						
การค้าขายประจำเดือน						
การขายตามงานเทศกาลประจำปี						

จากวรรณกรรมที่ทำการศึกษาทั้งหมดพบองค์ประกอบของภาค โดยสรุปได้ ดังนี้

1) ลักษณะทางกายภาพ

วรรณกรรมที่ทำการศึกษาทั้งหมดพบว่าการกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของภาคที่สามารถพบได้โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด ใกล้เส้นทางสัญจร มีระบบขนส่งสาธารณะ จัดขึ้นในลานโล่งของชุมชน มีการวางขายสินค้ากับพื้น โดยเป็นพื้นที่สาธารณะ และบรรยากาศมีชีวิตชีวา มีอากาศถ่ายเท สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบและพื้นที่มีความสุนทรีย์สวยงาม

2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

วรรณกรรมที่ทำการศึกษาทั้งหมดพบว่าการกล่าวถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาคโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคมีผู้ค้าหลายราย เป็นที่ซื้อขายสินค้า เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชนและเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ที่ปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับกิจกรรมอื่นได้

3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

วรรณกรรมที่ทำการศึกษาทั้งหมดพบว่าการกล่าวถึงการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่เกิดขึ้นในภาคโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ภาคต้องตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ ตอบสนองทางด้านสังคม และตอบสนองทางด้านประเพณีวัฒนธรรม

โดยใช้กรอบแนวคิดในเรื่ององค์ประกอบของภาคดังที่สรุปได้เป็นกรอบในการเก็บข้อมูลภาคสนามต่อไป

ตารางที่ 2.4 ตารางสรุปองค์ประกอบของภาคจากวรรณกรรม

ภาคกลางแจ้ง	ความเป็น มาของภาค	ช่วงในล้าน นา	ตลาดกลาง แจ้ง	พื้นที่กลางแจ้ง สาธารณะ	เอกสารชิ้นที่ เกี่ยวข้อง	สรุป
1. ลักษณะทางกายภาพ						
ภาคมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน						
มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด						
ใกล้เส้นทางสัญจร						
มีระบบขนส่งสาธารณะ						
จัดชั้นในลานโล่งของชุมชน						
มีการวางขายสินค้ากับพื้น						
เป็นพื้นที่สาธารณะ						
บรรยากาศมีชีวิตชีวา(กิจกรรมจากการซื้อขาย สินค้าส่งผลให้เกิดบรรยากาศของการค้าขาย)						
มีอากาศถ่ายเท						
สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบ						
มีความสุนทรีย์และสวยงาม (มีการจัดระเบียบแผงค้า และบริเวณรอบๆ)						
2. กิจกรรมของภาคกลางแจ้ง						
ภาคมีผู้ค้าหลายราย						
เป็นที่ซื้อขายสินค้า						
เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน						
เป็นพื้นที่อเนกประสงค์						
3. การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้						
ตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน						
ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ						
ตอบสนองทางด้านสังคม						
การตอบสนองทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม						
ปริมาณสินค้ารองรับความต้องการได้เหมาะสม						

บทที่ 3

กรณีศึกษากาดในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์กาด จึงทำการเลือกพื้นที่ศึกษา โดยใช้กระบวนการการเลือกพื้นที่ศึกษาจากปัจจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อเลือกหาพื้นที่ศึกษาเพื่อใช้เป็นตัวแทนในการวิเคราะห์ต่อไป โดยสามารถแบ่งข้อมูลของกาดในจังหวัดเชียงใหม่ได้ดังนี้

3.1 กาดในจังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาภูมิทัศน์กาดในจังหวัดเชียงใหม่ กาดที่พบในจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่หลายแห่ง โดยมีรูปแบบและลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยสามารถจัดกลุ่มและประเภทของกาดในเชียงใหม่เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมและจำนวนกาดที่มีอยู่ทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่ (ที่มา:สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดเชียงใหม่) สามารถแบ่งเป็นหลายประเภทตามประเภทสินค้าและวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

3.1.1 กาดสินค้าเกษตร

1) กาดขายส่งและขายปลีกสินค้าเกษตรกรรมได้แก่ กาดเมืองใหม่ ตั้งอยู่บนถนนวังสิงห์คำ ตำบลช้างม้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกาดขายส่งและขายปลีกสินค้าเกษตรกรรมที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัด และเป็นแหล่งกระจายสินค้าเกษตรสู่ตลาดอื่น ๆ โดยจะมีผู้ค้าส่งและค้าปลีกเป็นจำนวนมาก เวลาในการซื้อขายผลผลิตเริ่มตั้งแต่เวลา 04.00-17.00 น.

2) กาดขายส่งและขายปลีกสินค้าเกษตรกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค ได้แก่ กาดวโรรส เป็นกาดขายส่งและขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกษตรกรรมทั่วไป ตั้งอยู่ถนนวิชยานนท์ ตำบลช้างม้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กาดต้นลำไย เป็นกาดขายส่งและขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าเกษตรกรรมทั่วไป ตั้งอยู่ถนนวิชยานนท์ ตำบลช้างม้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3) กาดนัดโค-กระบือ สินค้าเกษตรและอื่น ๆ มีอยู่ 2 แห่ง คือ กาดนัดโค-กระบือทุ่งฟ้าบด อำเภอสันป่าตอง เปิดเฉพาะวันเสาร์ และกาดนัดโค-กระบือบวักค่าง อำเภอสันกำแพง เปิดเฉพาะวันพฤหัสบดี

4) แหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรพืชไร่ที่สำคัญ มีประมาณ 51 แห่ง

5) กาดไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่ ตลาดคำเที่ยง ตำบลหายยา และกาดต้นลำไย

3.1.2 กาดสินค้าทั่วไป

1) กาดขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง เช่น กาดสันป่าช้อย กาดบริบูรณ์ กาดหนองหอย กาดต้นพะยอม กาดสมเพชร กาดธานีรินทร์ กาดประตูเชียงใหม่ กาดเชิงดอย กาดเอื้องคำ กาดอื่นที่ตั้งอยู่ในอำเภอต่าง ๆ นอกจากอำเภอเมือง อย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง

2) กาดนัดสินค้าอุปโภคบริโภค มีอยู่ประมาณ 25 แห่ง ซึ่งจะกระจายไปยังชุมชนอำเภอต่าง ๆ ทุกท้องถิ่น

3) ศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า ห้างซูเปอร์สโตร์ หรือห้างดิสคานต์สโตร์ ซึ่งมีอยู่ถึง 6 แห่งใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล และกาดสวนแก้วพลาซ่า ห้างสรรพสินค้าโรบินสันและแอร์พอร์ทพลาซ่า ห้างเทสโก้โลตัส ห้างแมคโคร ห้างคาร์ฟูร์ ห้างบิ๊กซี นอกจากนี้ยังมีห้างสะดวกซื้อ (Convenience Store) เช่น ห้างมินิมาร์ท ห้าง 7-eleven ซึ่งมีกระจายกระจายทั่วไปทุกมุมเมืองในเขต อำเภอเมือง และอำเภอชานเมืองใกล้ ๆ ตัวจังหวัด

3.2 กระบวนการการเลือกพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาวรรณกรรมในการเกิดตลาดขึ้นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งนั้นต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ในการสนับสนุนให้เกิดรูปแบบของการรวมตัวกันของกาดเพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า รวมถึงปัจจัยภายนอก และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อกาดเกิดตลาด ความแตกต่างของรูปแบบและประเภทของกาด ในการศึกษาชั้น ได้ทำการสรุปเอกสารต่างประเทศ เอกสารและข้อมูลในประเทศไทย โดยเลือกข้อมูลที่มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถแยกปัจจัยของรูปแบบตลาดออกมาได้ 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะที่ตั้ง ปัจจัยด้านขนาด ปัจจัยด้านการขายสินค้า ปัจจัยด้านช่วงเวลาการขายและปัจจัยด้านลักษณะการขายสินค้า ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์และจัดรูปแบบของกาดในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงผลเชื่อมโยงต่อการเลือกพื้นที่ศึกษาแต่ละประเภทของกาดในจังหวัดเชียงใหม่

3.2.1 ปัจจัยด้านลักษณะที่ตั้ง

ปัจจัยด้านลักษณะที่ตั้งของกาด เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเกิดและการดำเนินกิจการของกาด สามารถสรุปที่ตั้งของกาดจากการทบทวนวรรณกรรมได้ 5 รูปแบบ ดังนี้ คือ

1) กาดที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง หรือกาดที่มีที่ตั้งอยู่ศูนย์กลางของจังหวัด ซึ่งพบกาดประเภทนี้ในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น กาดวโรรส กาดต้นลำไยหรือที่เรียกว่ากาดหลวง กาดประตูเชียงใหม่ กาดต้นพะยอม กาดธานีรินทร์ กาดสันป่าช้อย กาดเมืองใหม่ กาดคำเที่ยง เป็นต้น

2) กาดที่มีที่ตั้งในอำเภอรอบนอก ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยทั่วไปแล้ว ตามแต่ละอำเภอจะมีกาดที่ประจำอำเภออย่างน้อย 1 กาดต่อ 1 อำเภอ กาดตามอำเภอรอบนอก ของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น กาดสันกำแพง กาดแมริม กาดสันทราย กาดแม่มาลัยอำเภอแดง กาดจอมทอง กาดดอยสะเก็ด กาดสามหลัง กาดสันป่าตอง เป็นต้น

3) กาดที่มีที่ตั้งอยู่ตามชุมชนย่อย ในแต่ละอำเภอจะมีกาดชุมชนย่อย กระจายอยู่ทั่ว เป็นกาดที่อยู่ตามหมู่บ้าน หรือตามชุมชนเล็ก กาดที่มีที่ตั้งตามชุมชนย่อยในจังหวัด เชียงใหม่ เช่น ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ กาดบ้านสันทรายเหนือ กาดบ้านไร่เปิง กาดสันทราย หลวง กาดแม่ใจ กาดสมเพชร กาดทิพย์เนตร กาดช่วงสิงห์ กาดบุญอยู่ เป็นต้น

4) กาดที่ตั้งอยู่บริเวณท่ารถโดยสาร ที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น บริเวณกาดหลวง ซึ่งเป็นที่ตั้งของท่ารถโดยสารหลายหลายที่วิ่งระหว่างอำเภอเมืองและอำเภอรอบ นอกและจังหวัดใกล้เคียง กาดประตูช้างเผือกสำหรับสายเหนือ กาดประตูเชียงใหม่สำหรับสายใต้ กาดสันป่าข่อยสำหรับสายสันกำแพง และท่ารถโดยสารตามกาดในอำเภอรอบนอก เช่น กาดแมริม กาดแม่มาลัย กาดสันทราย เป็นต้น

5) กาดบริเวณลานโล่ง ที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น กาดตามชุมชน ย่อยที่ตั้งแผงขายตามพื้นหรือริมทางในบริเวณที่พบเห็นได้ง่าย และกาดนัด ได้แก่ กาดนัดสัน กำแพง กาดนัดแม่ใจ กาดนัดศรีบุญเรือง กาดนัดสี่แยกสันคะยอม เป็นต้น กาดที่จัดขึ้นบริเวณ ลานวัดหรือในงานเทศกาล เช่น กาดงานยี่เป็ง กาดถนนคนเดิน เป็นต้น

จากปัจจัยด้านลักษณะที่ตั้งข้างต้นนั้นสามารถนำมาใช้ในการเลือกพื้นที่ศึกษา โดยยึดตามลักษณะที่ตั้งของกาดนั้นเป็นหลักและให้ครอบคลุมลักษณะที่ตั้งทั้ง 5 แบบ คือ กาดใน อำเภอเมือง กาดอำเภอรอบนอก กาดตามชุมชนย่อย กาดท่ารถโดยสาร กาดบริเวณลานโล่งโดย เลือกพื้นที่ศึกษาได้ คือ กาดหลวง กาดแม่มาลัยอำเภอแม่แดง ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ และสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงประเภทกาดแบ่งตามลักษณะที่ตั้ง

ตามลักษณะที่ตั้ง	กาดหลวง	กาดแม่มาลัย	กาด ต.ริมเหนือ
1.กาดในอำเภอเมือง			
2.กาดอำเภอรอบนอก			
3.กาดตามชุมชนย่อย			
4.กาดบริเวณท่ารถโดยสาร			
5.กาดบริเวณลานโล่ง			

3.2.2 ปัจจัยด้านขนาด

ปัจจัยด้านขนาดของภาค จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าการแบ่งประเภทของภาคตามขนาด โดยสามารถสรุปปัจจัยด้านขนาดของภาคได้ 4 รูปแบบ ดังนี้ คือ

1) ภาคขนาดใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่ นั้นภาคที่ถือว่าเป็นภาคขนาดใหญ่และสำคัญที่สุดของเชียงใหม่ คือ ภาคหลวง (ภาควโรรสและภาคดั้นลำไย) และภาคขนาดใหญ่ที่มีการจำหน่ายสินค้าเฉพาะ เช่น ภาคเมืองใหม่(ภาคขายส่งผลไม้และสินค้าเกษตร) ภาคค้าเหียง (ศูนย์รวมต้นไม้ และอุปกรณ์ทางการเกษตร) ภาครวมโชค เป็นต้น

2) ภาคประจำอำเภอ เป็นภาคที่มีขนาดรองลงมาจากภาคประจำเมือง และเป็นภาคที่มีความสำคัญและขนาดใหญ่ที่สุดในอำเภอนั้น ภาคประจำอำเภอที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ภาคสันกำแพง ภาคแม่มาลัย(ภาคแม่แตง) ภาคแมริม ภาคจอมทอง ภาคดอยสะเก็ด ภาคสันทราย

3) ภาคประจำตำบล เป็นภาคขนาดรองลงมาจากภาคประจำอำเภอ เช่น ภาคประจำเทศบาล ภาคแม่ใจ ภาคสันทรายเหนือ ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ เป็นต้น

4) ภาคประจำหมู่บ้าน เป็นภาคขนาดเล็ก หรือเรียกว่าภาคก้อม และตั้งแผงขายอาหารและของสดด้านหน้าร้าน โดยทั่วไปไม่มีชื่อเรียก แต่จะเป็นที่รู้จักของคนในหมู่บ้าน

จากปัจจัยด้านขนาดของภาคข้างต้นนั้นสามารถนำมาใช้ในการเลือกพื้นที่ศึกษา โดยยึดตามขนาดของภาคนั้นเป็นหลักและให้ครอบคลุมขนาดทั้ง 4 แบบ คือ ภาคขนาดใหญ่ ภาคประจำอำเภอ ภาคประจำตำบล ภาคประจำหมู่บ้าน จากการเลือกพื้นที่ศึกษาจากปัจจัยลักษณะที่ตั้งของภาคข้างต้น คือ ภาคหลวง ภาคแม่มาลัยอำเภอแม่แตง และลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ มีความครอบคลุมเพียงภาคขนาดใหญ่ ภาคประจำอำเภอ และภาคประจำตำบล เท่านั้น จึงต้องเพิ่มเติมพื้นที่ศึกษาในประเภทของภาคประจำหมู่บ้านหรือภาคขนาดเล็ก พื้นที่ศึกษาที่เลือก เพิ่มเติมคือ ภาคบ้านไร่เปิง และสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงประเภทภาคแบ่งตามขนาด

ภาคแบ่งตามขนาด	ภาคหลวง	ภาคแม่มาลัย	ภาค ต.ริมเหนือ	ภาคบ.ไร่เปิง
1. ภาคขนาดใหญ่				
2.ภาคประจำอำเภอ				
3.ภาคประจำตำบล				
4.ภาคประจำหมู่บ้าน				

3.2.3 ปัจจัยด้านสินค้าที่จำหน่าย

ปัจจัยด้านสินค้าที่จำหน่าย จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่ามีการแบ่งปัจจัยด้านการขายสินค้าของภาคโดยสามารถสรุปได้ 7 ประเภท ดังนี้ คือ

1) ภาคที่มีการขายสินค้าหลากหลาย ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถพบเห็นได้ในเขตอำเภอเมืองหรือภาคใหญ่ตามอำเภอรอบนอก เช่น ภาคหลวง ภาคตันพะยอม ภาคสันป่าข่อย ภาคสันกำแพง ภาครวมโชค เป็นต้น

2) ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทของสด ภาคในจังหวัดเชียงใหม่จะพบรูปแบบของภาคสดหรือมีการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปรุงแต่งในเกือบทุกภาคไม่ว่าจะเป็นภาคใหญ่หรือเล็ก ยกเว้นภาคประเภทที่เป็นสินค้าเฉพาะ ซึ่งภาคที่พบ เช่น ภาคหลวง ภาคแม่มาลัย ภาคบ้านร่ำเปิง เป็นต้น

3) ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทอาหารสำเร็จรูป พบการขายสินค้าประเภทนี้ได้ในภาคขนาดใหญ่และภาคในชุมชนหนาแน่น เช่น ภาคหลวง ภาคแม่มาลัย ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ ภาคนัดต่าง ๆ เป็นต้น

4) ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทขายของใช้ และเครื่องอุปโภค พบในภาคขนาดใหญ่และภาคประจำอำเภอ เช่น ภาคหลวง กดรวมโชค ภาคแม่มาลัย ภาคแมวมิม เป็นต้น

5) ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทสินค้าใช้แล้ว และนำกลับมาขายใหม่ พบสินค้าประเภทนี้ในภาคแบบชั่วคราว เช่น ตามภาคนัด ภาคสี่แยกกรีนคำ เป็นต้น

6) ภาคที่มีการขายสินค้าเฉพาะ ในจังหวัดเชียงใหม่พบการขายสินค้าเฉพาะหลายแห่ง เช่น บ้านถวายขายสินค้าหัตถกรรม ภาคคำเที่ยงขายต้นไม้และอุปกรณ์การเกษตร ภาคเมืองใหม่ขายผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

7) ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทพื้นเมือง ภาคในจังหวัดเชียงใหม่ยังพบสินค้าประเภทนี้อยู่มากทั้งในรูปแบบของอาหาร เสื้อผ้า หรือของใช้ เช่น ภาคหลวง ภาคแม่มาลัย ภาคบ้านร่ำเปิง รวมถึงภาคนัดต่าง ๆ เช่นภาคนัดสี่แยกสันคะยอม เป็นต้น

จากปัจจัยด้านของภาคข้างต้นนั้นสามารถนำมาใช้ในการเลือกพื้นที่ศึกษาโดยยึดตามการขายสินค้าของภาคนั้นเป็นหลักและให้ครอบคลุมรูปแบบการขายสินค้าทั้ง 7 แบบ คือ ภาคที่มีการขายสินค้าหลากหลาย ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทของสด ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทอาหารสำเร็จรูป ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทขายของใช้ ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทสินค้าใช้แล้ว ภาคที่มีการขายสินค้าเฉพาะ ภาคที่มีการขายสินค้าประเภทพื้นเมือง จากการเลือกพื้นที่ศึกษาจากปัจจัยด้านขนาดของภาค คือ ภาคหลวง ภาคแม่มาลัยอำเภอแม่แตง ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ และภาคบ้านร่ำเปิง มีความครอบคลุมในการขายสินค้าบางประเภท

เท่านั้น จึงต้องเพิ่มเติมพื้นที่ศึกษาในประเภทสินค้าใช้แล้ว ประเภทสินค้าเฉพาะ พื้นที่ศึกษาที่เลือกเพิ่มเติม คือ กาดนัดสี่แยกสันคะยอมและกาดคำเที่ยง และสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงประเภทกาดแบ่งตามสินค้าที่จำหน่าย

ประเภทการขายสินค้า	กาดหลวง	กาดแม่มาลัย	กาด ต.วิมเหนือ	กาด บ.ไร่เป็ง	กาดสันคะยอม	กาดคำเที่ยง
1.ขายสินค้าหลากหลาย						
2.ขายของสด						
3.ขายอาหาร สำเร็จรูป						
4.ขายสินค้าของใช้						
5.ขายสินค้ามือสอง						
6.ขายสินค้าเฉพาะ						
7.สินค้าพื้นเมือง						

3.2.4 ปัจจัยด้านช่วงเวลาการขาย

ปัจจัยด้านช่วงเวลาการขายสินค้า จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบมีการแบ่งประเภทของกาดตามช่วงเวลา และโดยสามารถสรุปปัจจัยด้านขนาดของกาดได้ 2 รูปแบบ คือ กาดแบ่งตามช่วงเวลาในหนึ่งวัน และกาดแบ่งตามความถี่ของการเกิดกิจกรรมการค้าขาย

1) กาดแบ่งตามช่วงเวลาในหนึ่งวัน

1.1) ช่วงค้าขายตอนเช้า คือ ช่วงเวลาในการขายสินค้าตั้งแต่เช้าตรู่ถึงช่วงสาย หรือเรียกว่า กาดเจ้า กาดที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น กาดบ้านไร่เป็ง กาดสดหน้ากาดแม่มาลัย เป็นต้น

1.2) ช่วงค้าขายตอนเย็น คือ ช่วงเวลาในการขายสินค้าตั้งแต่บ่ายแก่ๆ ถึงช่วงค่ำ หรือเรียกว่า กาดแลง กาดที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ลานค้าชุมชนตำบลวิมเหนือ กาดสันป่าซ่อย กาดนัดสี่แยกสันคะยอม เป็นต้น

1.3) ช่วงค้าขายตลอดวัน คือ มีการเปิดค้าขายสินค้าตลอดทั้งวัน หรือเรียกว่า กาดลาดหรือกาดเลิง กาดที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น กาดหลวง กาดแม่มาลัย เป็นต้น

2) กาดแบ่งตามความถี่ของการเกิดกิจกรรมการค้าขาย

2.1) ค้าขายประจำวัน คือ เปิดค้าขายสินค้าเป็นประจำในทุกๆ วัน กาดที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น กาดหลวง กาดแม่มาลัย กาดแม่ใจ กาดรวมโชค กาดสันทราย กาดสันกำแพง เป็นต้น

2.2) ค้าขายประจำสัปดาห์ คือ เปิดค้าขายสินค้าเป็นประจำในทุกๆ สัปดาห์ กาดที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ คือ กาดนัดต่าง ๆ เช่น กาดนัดสี่แยกสันคะยอม กาดนัดสันกำแพง กาดนัดดอนทรายมูล กาดนัดศรีบุญเรือง เป็นต้น

2.3) ค้าขายประจำเดือน คือ เปิดค้าขายสินค้าเป็นประจำในทุกๆ เดือน โดยมีการกำหนดวันและช่วงเวลาการค้าขายที่แน่นอนและตรงกันในทุก ๆ เดือน พบในกาดนัดขนาดใหญ่

2.4) ค้าขายประจำปี คือ เปิดขายสินค้าประจำปี หรือในงานเทศกาลประจำปีที่เปิดขายสินค้าร่วมในงานด้วย เช่น งานกาชาด งานฤดูหนาว ประเพณีลอยกระทง ประเพณีในวัดสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น

ปัจจัยด้านช่วงเวลาการค้าขายสินค้า ช่างต้นนั้นสามารถนำมาใช้ในการเลือกพื้นที่ศึกษาโดยยึดตามช่วงเวลาการค้าขายของกาดนั้นเป็นหลักและให้ครอบคลุมรูปแบบช่วงเวลาการค้าขายของกาดทั้งในช่วงเวลาในหนึ่งวันและควมถี่ของกาดเปิดการค้าขายในกาด คือ ช่วงค้าขายตอนเช้า ช่วงค้าขายตอนเย็น ช่วงค้าขายตลอดวัน ช่วงค้าขายตอนกลางคืน ค้าขายประจำวัน ค้าขายประจำสัปดาห์ ค้าขายประจำเดือน ค้าขายประจำปี จากการเลือกพื้นที่ศึกษาด้านปัจจัยการค้าขายสินค้า คือ กาดหลวง กาดแม่มาลัยอำเภอแม่แตง ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ และกาดบ้านไร่เปิง กาดนัดสี่แยกสันคะยอมและกาดคำเที่ยง มีความครอบคลุมในปัจจัยด้านช่วงเวลาในการขาย และสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงประเภทกาดแบ่งตามช่วงเวลาการค้าขาย

ช่วงเวลาการค้าขาย	กาดหลวง	กาดแม่มาลัย	กาด ริมเหนือ	กาดบ้านไร่เปิง	กาดสันคะยอม	กาดคำเที่ยง
1. แบ่งตามช่วงเวลาในหนึ่งวัน						
-ขายตอนเช้า						
-ขายตอนเย็น						
-ขายตลอดวัน						
2. แบ่งตามความถี่						
-ประจำวัน						
-ประจำสัปดาห์						
-ประจำเดือน						
-ประจำปี						

3.2.5 สรุปการเลือกพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อกาดเกิดตลาด ทั้ง 4 ปัจจัย ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะที่ตั้ง ปัจจัยด้านขนาด ปัจจัยด้านการขายสินค้า ปัจจัยด้านช่วงเวลาการขาย เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการเลือกพื้นที่ศึกษาภาคภายในจังหวัดเชียงใหม่ โดยพื้นที่ที่เลือกศึกษามีความสอดคล้องและสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดที่ได้สรุปไว้ และเลือกพื้นที่ให้มีความครอบคลุมในทุกประเด็นของปัจจัยทั้ง 4 ซึ่งสามารถสรุปพื้นที่ที่เลือกทำการศึกษาและทำการสำรวจได้ทั้งหมด 6 กาด ดังนี้คือ

- 1) กาดหลวง (กาดวโรรสและกาดตันลำไย) อำเภอเมือง
- 2) กาดแม่มาลัย อำเภอแม่แตง
- 3) ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม
- 4) กาดบ้านไร่เปิง ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง
- 5) กาดนัดสี่แยกสันคะยอม อำเภอสันทราย
- 6) กาดคำเที่ยง อำเภอเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5 แสดงสรุปการเลือกพื้นที่ศึกษา

	ภาคหลวง	ภาคแม่กลอง	ด้านคำชะโนด	ภาคบ้านน้ำเงิน	ระยอง	ภาคคำเที่ยง	สรุป
ภาคกลางแจ้ง							
ประเภทของภาคตามสถานที่ตั้ง							
ภาคที่ตั้งอยู่ในเมือง	■					■	■
ภาคที่ตั้งอยู่ตามอำเภอรอบนอก		■			■		■
ภาคที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนย่อย			■	■			■
ภาคที่ตั้งอยู่ในบริเวณท่ารถโดยสาร	■	■					■
ภาคที่ตั้งอยู่ในลานโล่ง					■		■
ประเภทของภาคตามขนาด							
ภาคหลวง (ขนาดใหญ่)	■					■	■
ภาคประจำอำเภอ		■			■		■
ภาคประจำตำบล			■				■
ภาคประจำหมู่บ้าน (ขนาดเล็ก)				■			■
ประเภทของภาคตามชนิดสินค้าที่ขาย							
ขายสินค้าหลากหลาย	■	■	■				■
ขายของสดหรือสินค้าเกษตร	■	■	■	■			■
ขายของปรุงเสร็จ	■	■	■				■
อาหารสำเร็จรูป	■	■	■				■
ขายของใช้อุปโภค	■	■					■
ขายสินค้าใช้แล้ว					■		■
ขายสินค้าเฉพาะ	■					■	■
ขายสินค้าพื้นเมืองหรือของป่า	■	■	■	■	■		■
ประเภทของภาคตามช่วงเวลา							
ช่วงเวลาขายในหนึ่งวัน							
ขายตอนเช้า	■			■			■
ขายตอนเย็น	■				■		■
ขายตลอดวัน	■	■	■			■	■
ความถี่ของการขาย							
การขายเป็นประจำทุกวัน	■	■	■	■		■	■
การขายโดยภาคนี้คั่นหมายเป็นสัปดาห์					■		■
การค้าขายประจำเดือน					■		■
การขายตามงานเทศกาลประจำปี	■	■	■	■			■

3.3 การเก็บข้อมูลพื้นที่ทำการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมจึงได้กรอบแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของภาคเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลกรณีศึกษาภาคในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไปนี้

1) ลักษณะทางกายภาพ

- 1.1) ท่าเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน
- 1.2) มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด
- 1.3) ใกล้เส้นทางสัญจร
- 1.4) ระบบขนส่งและการบริการสาธารณะ
- 1.5) จัดขึ้นในลานโล่งของชุมชน
- 1.6) มีการวางขายสินค้ากับพื้น
- 1.7) เป็นพื้นที่สาธารณะหรือเอกชนให้เช่า
- 1.8) บรรยากาศมีชีวิตชีวา
- 1.9) มีอากาศถ่ายเท
- 1.10) สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบ
- 1.10) มีความสุนทรีย์และสวยงาม

2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

- 2.1) มีผู้ค้าหลายราย
- 2.2) เป็นที่แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า
- 2.3) เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน
- 2.4) เป็นพื้นที่อเนกประสงค์

3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

- 3.1) ตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน
- 3.2) ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ
- 3.3) ตอบสนองทางด้านสังคม
- 3.4) ตอบสนองทางด้านประเพณีวัฒนธรรม

จึงใช้กรอบแนวคิดข้างต้น ในเรื่อง ลักษณะทางกายภาพ กิจกรรมที่เกิดขึ้น และการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ในการสำรวจพื้นที่ศึกษา 6 แห่ง ได้แก่ ภาคหลวง ภาคแม่มาลัย ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ ภาคบ้านไร่เปิง ภาคนัดสี่แยกสันคะยอม และภาคคำเที่ยง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 กาดหลวง

กาดหลวงประกอบด้วยกาดขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ 2 กาด คือ กาดวโรรสและกาดตันลำไย ในช่วงปี พ.ศ.2443-2500 ได้มีชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ที่บริเวณหน้าวัดเกตทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง และพ่อค้าชาวจีนได้ตั้งร้านค้าบริเวณริมแม่น้ำปิงบริเวณกาดตันลำไย โดยหันหน้าร้านค้าสู่แม่น้ำปิงเพื่อสะดวกแก่การขนถ่ายสินค้าทางเรือ และในพ.ศ. 2446 ได้มีการปรับปรุงสภาพถนนให้ดียิ่งขึ้นจากเดิมที่เคยเป็นทางเกวียน และหลังจากการเข้ามาของรถไฟและรถยนต์ทำให้กาดสดแบกับดินหมดไปในปี พ.ศ.2456 ตระกูล ณ เชียงใหม่ สายเจ้าอินทรวชิยานนท์ได้สร้างกาดสดขนาดใหญ่ เรียกว่ากาดวโรรส ต่อมากลวงอนุสารสุนทรกับนายอู๋ แซ่เหลี่ยว ได้สร้างตลาดตันลำไยติดถนนวิชยานนท์ฝั่งตรงข้ามกาดวโรรสเป็นสองกาดคู่เมืองเชียงใหม่ แต่ตลาดวโรรสเป็นกาดที่ใหญ่กว่า เป็นที่นิยมและมีชื่อเสียง บริเวณช่วงเมรุพัฒนาจากกาดสดที่เคยเป็นลานโล่งเพื่อวางขายสินค้าเปลี่ยนเป็นกาดถาวรที่มีโรงเรือนหลังคามุงด้วยสังกะสีและกระเบื้องดินเผา ขายสินค้าประเภทของแห้ง เสื้อผ้า และตรงกลางกาดมีลานโล่งๆ ให้พ่อค้าแม่ค้านำสินค้ามาวางขายกับพื้น พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่เป็นชาวเมืองจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรโดยการค้าขายในกาดเกิดขึ้นตลอดทั้งวัน กาดวโรรสนี้เป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดในเชียงใหม่ทั้งในตั้งแต่ในอดีต ตัวตลาดมีอยู่ 3 ส่วน ทางด้านเหนือและด้านใต้ของกาดเป็นบริเวณที่โล่งสำหรับให้พ่อค้านำตะกร้ากระบุงไปนั่งวางขายสินค้า ส่วนตอนกลางเป็นอาคารโปร่งหลังคามุงด้วยสังกะสีและกระเบื้องดินเผาสำหรับขายอาหารประเภทของชำของแห้ง อาหารตลอดจนสินค้าจำพวกเสื้อผ้า ภายในบริเวณส่วนที่มุงส่วนหลังคานี้มีโรงขายเนื้อสัตว์

รูปที่ 3.1 แสดงตลาดวโรรสในอดีต (ภาพจากหนังสือ National Geographic Magazine, 2472)

การพัฒนา กาดวโรรสและกาดตันลำไยภายหลังการเกิดอัคคีภัย (13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511) ซึ่งเกิดอัคคีภัยร้ายแรงของทั้งสองตลาด เจ้าของตลาดทั้งสองแห่งประมาณความเสียหาย 60 ล้านบาทเศษ กระทั่งกระเทือนพ่อค้าแม่ค้ากว่า 2,000 ครอบครัว รัฐบาลพิจารณาเห็นสม

ควรประกาศ พ.ร.บ.ควบคุมเพลิงไหม้ ขยายถนนทางเท้า และทำถนนเลียบบนน้ำปิงทำให้ตลาดวโรรสเดิม 6 ไร่ เหลือเพียง 4 ไร่ ตลาดต้นลำไยเดิม 5 ไร่ เหลือเพียง 3 ไร่เศษ เพื่อหาทุนสร้างภาคใหม่ให้เร็วที่สุด จึงต้องสร้างตึกแถวขายหรือให้เช่า ก่อสร้างตลาดสูงหลายชั้นเพื่อให้ได้พื้นที่ขายมากที่สุด (อัน นิมมานเหมินทร์, 2532)

1) ลักษณะทางกายภาพ

1.1) ลักษณะกายภาพของภาควโรรส

ที่ตั้งของภาค ตั้งอยู่เลขที่ 12-14 ถนนวิชัยนันท อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีฐานะเป็นภาคเอกชน มีพื้นที่ทั้งหมด 2 ไร่ 3 งาน 64 ตารางวา (บรรณศาสตร์ สุขตระกูล, 2542) มีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนพักอาศัย และย่านพาณิชย์กรรม มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัดสังเกตเห็นได้ง่ายโดยมีลักษณะอาคารขนาดใหญ่ และบริเวณใกล้เคียงเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่มีกิจกรรมการค้าขายหนาแน่น สภาพทั่วไปของภาคในปัจจุบันได้สร้างเป็นอาคารสมัยใหม่ที่ดำเนินการโดยเอกชนและจัดแบ่งพื้นที่ให้เช่าทำการค้าขาย พื้นที่เพื่อการค้าประมาณ 7,187 ตร.ม.มีทั้งหมด 4 ชั้น รวมชั้นใต้ดิน ได้แก่

ชั้นที่ 1 หรือส่วนของชั้นใต้ดิน มีร้านขายอาหารประเภทต่าง ๆ

ชั้นที่ 2 เป็นบริเวณร้านอาหารพื้นเมือง ร้านขายของฝาก ผลไม้เมือง

หนาว

ชั้นที่ 3 ร้านขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าพื้นเมือง เครื่องสำอาง เครื่องหนัง

ชั้นที่ 4 แบ่งให้เช่าขาย ขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องนุ่งห่ม ของเบ็ดเตล็ด

ภาควโรรสมีถนนล้อมรอบอาคารทั้ง 4 ด้าน เป็นถนนสายหลักที่สำคัญ

คือ ถนนวิชัยนันท ทรอกเล่าใจ และถนนชอย ซึ่งเปิดให้รถเข้าได้ทุกเส้นทาง และในบริเวณริมถนนชอยมีการจัดพื้นที่ให้เป็นที่จอดรถยนต์เพื่อการขนส่งสินค้า ที่จอดรถจักรยานยนต์ และรถโดยสารสาธารณะ

ส่วนบริเวณใกล้เคียงอาคารภาค มีอาคารตึกแถวที่เปิดทำการค้าขาย

โดยมีทางเท้าคั่นอยู่ระหว่างอาคาร ซึ่งบริเวณทางเท้านี้เป็นที่ตั้งของร้านค้าปลีกแผงลอยจำนวนมาก ลักษณะของแผงลอยมี 3 ลักษณะ คือการยกแผงสูงจากพื้นเพื่อวางขายสินค้าซึ่งพบเป็นส่วนมาก การวางสินค้าบนวัสดุที่ปูกับพื้น และหาบเร่

บรรยากาศโดยรวมของภาควโรรส มีผู้มาใช้บริการอย่างหนาแน่น และมีผู้เวียนมาใช้บริการในทุกช่วงเวลา ทำให้บรรยากาศคึกคักตลอดการทำการค้าขาย ส่งผลให้บริเวณโดยรอบเกิดเป็นย่านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ลักษณะอาคารเป็นอาคารปิดล้อม แต่มีการเปิดช่องทางเข้าถึงภายในอาคารโดยรอบด้าน ส่วนแผงค้าด้านนอกมีลักษณะเปิดโล่งอากาศถ่ายเทได้ดี

รูปที่ 3.2-3.3 แสดงลักษณะภายนอกอาคารของกาตวโรรสและสภาพแวดล้อมโดยรอบ

รูปที่ 3.4-3.5 แสดงลักษณะด้านหลังของกาตวโรรสที่เป็นอาคารพาณิชย์เปิดขายสินค้า

รูปที่ 3.6-3.7 แสดงพื้นที่รอบกาตบบริเวณตรอกเล่าโจ้วที่มีการตั้งแผงขายสินค้าบริเวณทางเท้า

การสัญจรในการจับจ่ายซื้อของในกาตวโรรสใช้การเดินเท้าเป็นหลัก โดยบริเวณรอบอาคารกาตวโรรสมีทางเท้าให้บริการแต่ในบางช่วงมีการตั้งแผงลอยเพื่อขายสินค้าจึงทำให้ทางเท้าแคบลง ภายในอาคารของกาตมีการจัดแผงค้าอย่างเป็นระเบียบโดยเว้นทางเดินกว้างประมาณ 2 เมตร เพื่อความสะดวกในการจับจ่ายซื้อสินค้า สำหรับที่จอดรถของกาตวโรรสไม่มีสถานที่จอดมากนักและอัตราค่าบริการราคาสูง 30-40 บาท โดยจอดในบริเวณริมถนนหรือ

จอดในส่วนอาคารจอดรถของภาคต้นลำไย การสัญจรบนถนนลำบากเพราะถนนคับแคบ และมีการสัญจรหนาแน่นตลอดวัน โดยเฉพาะช่วงกลางวันและสองข้างถนนจะใช้เป็นที่ยจอดรถ

รูปที่ 3.8-3.9 แสดงพื้นที่จอดรถจักรยานยนต์ รถยนต์และรถโดยสารบริเวณภาควโรรส

1.2) ลักษณะทางกายภาพภาคต้นลำไย

ที่ตั้งของภาคตั้งอยู่บนถนนวิษยานนท์ ต.ช้างม้อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ตรงข้ามกับตลาดวโรรส เป็นภาคของเอกชน มีพื้นที่ทั้งหมด 2 ไร่ 1 งาน 24 ตารางวา มีทำเลที่ตั้งอยู่ติดกับภาควโรรสอยู่ในย่านพาณิชย์กรรมเป็นชุมชนหนาแน่น และอยู่ติดริมแม่น้ำปิง ลักษณะที่ตั้งเด่นชัดสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย สภาพทั่วไปของภาคในปัจจุบันเป็นอาคารสมัยใหม่ที่ดำเนินการโดยเอกชนและจัดแบ่งพื้นที่ให้เช่าเพื่อทำการค้าขาย มีทั้งหมด 3 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 หรือชั้นใต้ดิน เป็นที่ขายของสด ได้แก่ เนื้อหมู ผักต่าง ๆ

ชั้นที่ 2 จะขายของฝากของที่ระลึกและอาหารพื้นเมือง

ชั้นที่ 3 เป็นชั้นของเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องนุ่งห่ม เครื่องสำอาง

เริ่มมีการก่อสร้างอาคารหลังใหม่เพื่อขายสินค้าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ และมีอาคารจอดรถไว้ให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ส่วนบริเวณระหว่างอาคารและตึกแถวริมถนนวิษยานนท์ เป็นที่ตั้งของแผงลอย ในบริเวณทางเดินแคบ ๆ สินค้าส่วนใหญ่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค บริเวณด้านหนึ่งของภาคที่ติดริมแม่น้ำปิงเป็นแหล่งขายดอกไม้เมืองหนาว ตั้งเป็นแผงลอยชั่วคราว โดยทำการขายปลีกและส่งจำนวนมาก ในช่วงเวลาเย็นหรือใกล้รุ่งเป็นช่วงที่พ่อค้าแม่ค้านำสินค้าจากต่างอำเภอมาวางจำหน่าย เช่นจาก อำเภอแมริม อำเภอสะเมิง อำเภอจอมทอง เป็นต้น มีบริเวณลานโล่งหน้าอาคารพาณิชย์ที่มีการตั้งแผงร้านขาย ผัก อาหาร และสินค้าเกษตรซึ่งเป็นแผงชั่วคราวที่เปิดขายในเวลาเช้าและเย็นให้บริการแก่ผู้มาใช้ภาค

บรรยากาศโดยรวมของภาคต้นลำไย มีผู้มาใช้บริการอย่างหนาแน่น และมีผู้เวียนมาใช้บริการในทุกช่วงเวลา ทำให้บรรยากาศคึกคักตลอดการทำการค้าขาย ลักษณะ

อาคารเป็นอาคารปิดล้อม แต่มีการเปิดช่องทางเข้าถึงภายในอาคารโดยรอบด้านและเชื่อมต่อกับ
 กาดวโรส ส่วนแผงค้าด้านนอกมีลักษณะเปิดโล่งอากาศถ่ายเทได้ดี

รูปที่ 3.10-3.11 แสดงบรรยากาศด้านหน้าของกาดต้นลำไยและอาคารพาณิชย์ใกล้เคียง

รูปที่ 3.12-3.13 แสดงภาพบรรยากาศของร้านค้าแผงลอยริมทางเท้าและบนถนน

รูปที่ 3.14-3.15 แสดงลานโล่งที่ตั้งของร้านค้าชั่วคราว ขายสินค้าประเภทอาหารและเบ็ดเตล็ด

รูปที่ 3.16-3.17 แสดงแผงขายดอกไม้ชั่วคราวบนทางเดินทาง เพื่อรอสร้างอาคารตลาดหลังใหม่

รูปที่ 3.18-3.19 แสดงบรรยากาศบริเวณร้านค้าแผงลอยรอบๆภาคต้นลำไย

การจราจรหนาแน่นบริเวณริมแม่น้ำปิง เนื่องจากเป็นเส้นทางผ่านเมือง และเส้นทางที่เข้าสู่ตลาดที่สำคัญ ผู้ที่มาใช้นิยามจอดรถในบริเวณริมแม่น้ำปิงเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งเป็นท่ารถโดยสาร สองแถว จากต่างอำเภอ สามล้อเครื่อง และทางผ่านรถเมล์หลายสายทั้งรถเมล์ในเขตเทศบาล อำเภอรอบนอก และเชียงใหม่-ลำพูน ทำให้มีการสัญจรหนาแน่นตลอดวัน โดยเฉพาะช่วงเช้าและเย็นจะมีความแออัด และพบว่าตลาดต้นลำไยตั้งอยู่ในโซนที่มีการดึงดูดการสัญจร จึงมีความหนาแน่นมากกว่า 35,000 เที่ยวต่อวัน(TT_att)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 3.20-3.21 แสดงการสัญจรบริเวณกาดตันลำไย

2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

2.1) กิจกรรมที่เกิดขึ้นในกาดวโรส

กิจกรรมหลักของกาดกาดวโรสเป็นกิจกรรมการค้าทั้งหมด ประกอบด้วยส่วนกาดสด กาดขายของใช้ มีสินค้าจำนวนมากที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยา ตลอดจนสินค้าระดับสูงซึ่งเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น เครื่องประดับ สินค้าจากต่างประเทศ โดยมีการรวมกลุ่มกันของร้านขายปลีกหลายร้าน เปิดจำหน่ายตั้งแต่เวลา 06.00-18.00 น. เป็นประจำทุกวัน บริเวณชั้นที่ 2 มีความคึกคักทางการค้ามากที่สุด และส่วนแผงลอยรอบอาคารจะเปิดขายตามแต่ประเภทสินค้าซึ่งบางร้านเปิดถึงเวลากลางคืน เช่น ร้านเสื้อผ้า ร้านขายขนมจีนรอบดึกมีลูกค้าเดินไปมาเป็นจำนวนมากซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศของกาดได้เป็นอย่างดี ติความต่อเนื่องของร้านค้านอกจากกิจกรรมการค้าปลีกแล้ว ยังมีกิจกรรมค้าส่งเป็นจำนวนมาก โดยรับสินค้าจากต่างอำเภอ เช่น อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด

ตารางที่ 3.6 แสดงร้อยละของขอบเขตการให้บริการกาดวโรส

พื้นที่บริการ	ร้อยละของผู้ใช้บริการ
1. ในเขตเทศบาล	65
2. นอกเขตเทศบาล	25
3. ต่างจังหวัด	10
รวม	100

ที่มา : บรรณศาสตร์ สุขตระกูล, 2542

ส่วนบริเวณรอบอาคารก็เป็นกิจกรรมทางการค้าขายเช่นกัน จะมีร้านแผงลอยจำหน่ายเสื้อผ้า ผลไม้ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และของเบ็ดเตล็ด มีตึกแถวล้อมทั้ง 4 ด้าน ส่วน

ใหญ่เป็นแขกอินเดียขายผ้าและร้านค้าขายปลีก โดยมีทางเท้าคั่นอยู่ระหว่าง ซ้าง ๆ อาคารกาตวโรตมีตรอกเล้าโจ้ว เป็นแหล่งที่ชาวบ้าน ชาวเขา นำสินค้ามาจำหน่าย เช่น ผ้าใยกล้วย ผ้าไหม ผ้าฝ้าย กิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการค้าขายจะเกิดขึ้นในช่วงเทศกาลที่มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อรองรับงานเทศกาล โดยส่วนใหญ่แล้วใช้พื้นที่บนถนนเพื่อจัดกิจกรรม และส่วนอาคารกาตวยังคงรองรับกิจกรรมการค้าขายเช่นเดิม เช่น เทศกาลตรุษจีน

รูปที่ 3.22 แสดงสินค้าที่ขายในกาตวโรต

รูปที่ 3.23 แสดงสินค้าที่ขายด้านหน้ากาตวโรต

2.2) กิจกรรมที่เกิดขึ้นในกาตตันลำไย

กิจกรรมการค้าและการบริการบริเวณตลาดตันลำไย เกิดขึ้นตลอด 24 ชั่วโมงช่วงเช้าส่วนขายของสดเริ่มขายในช่วงเวลา 04.00-08.00 น. ช่วงกลางวัน 08.00-19.00 น. เป็นช่วงการค้าปลีกตลอดจนหาบเร่แผงลอย ช่วงเย็นมีการขายสินค้าทางการเกษตร ช่วงกลางคืนกิจกรรมการค้าขายดอกไม้เมืองหนาว และผลไม้ จะเปิดทำการอยู่เปิดจำหน่ายในช่วงเวลา 04.00-24.00 น. และเวลา 02.00-05.00น. เป็นกิจกรรมขนส่งของพ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาขายสินค้าในตลาด โดยขนส่งมาจากแหล่งผลิต กิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการค้าขายจะเกิดขึ้นในช่วงเทศกาลที่มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อรองรับงานเทศกาล โดยส่วนใหญ่แล้วใช้พื้นที่บนถนนแลพื้นที่ริมแม่น้ำปิงเพื่อจัดกิจกรรม และส่วนอาคารกาตวยังคงรองรับกิจกรรมการค้าขายเช่นเดิม เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลลอยกระทง

ตารางที่ 3.7 แสดงร้อยละของขอบเขตการให้บริการภาคต้นลำไย

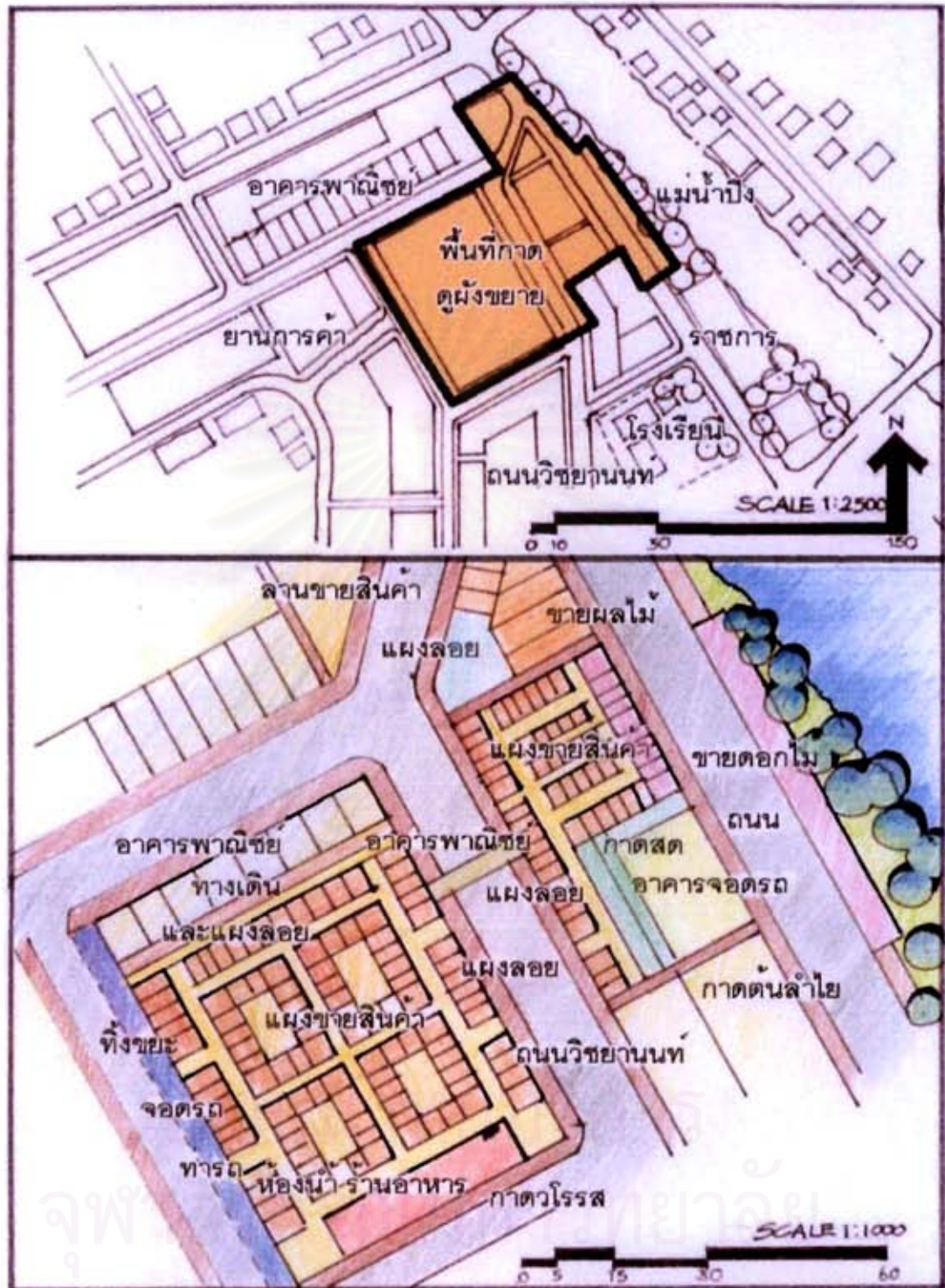
พื้นที่บริการ	ร้อยละของผู้ใช้บริการ
1.ในเขตเทศบาล	70
2.นอกเขตเทศบาล	13
3.ต่างจังหวัด	17
รวม	100

ที่มา : บรรณศาสตร์ สุขตระกูล, 2542

3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

ภาคหลวง (ภาควโรรสและภาคต้นลำไย) เป็นภาคที่มีขนาดใหญ่และสำคัญที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งรวมสินค้าทางการเกษตร อุปโภค และบริโภค และการรวมกลุ่มสินค้าเฉพาะ เช่น ขายเป็นดอกไม้ รวมถึงของพื้นเมืองของจังหวัด ซึ่งตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนละแวกภาคหลวงและในอำเภอเมืองในด้านการบริการสินค้าพื้นฐานประเภทอาหาร และตอบสนองต่อความต้องการซื้อสินค้าของคนในต่างอำเภอ จังหวัดใกล้เคียงและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ ภาคหลวงมีรูปแบบของการผสมผสานของภาคล้ำหน้ากับรูปแบบของภาคที่มีการพัฒนาเป็นภาคสมัยใหม่ คือมีรูปแบบกายภาพของอาคารเป็นอาคารโล่งเพดานสูงที่มีลักษณะเป็นตึกสูง 3-4 ชั้น และยังคงเห็นลักษณะของการวางขายสินค้ากับพื้น และมีการขายสินค้าพื้นเมือง ที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ภาคหลวงยังตอบสนองทางด้านสังคม เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมเมืองและต่างอำเภอ จากการนำสินค้าเข้ามาขายและการมาซื้อสินค้า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผังที่ 3.1 แสดงผังบริเวณกาดหลวง (กาดวโรรสและกาดต้นลำไย)

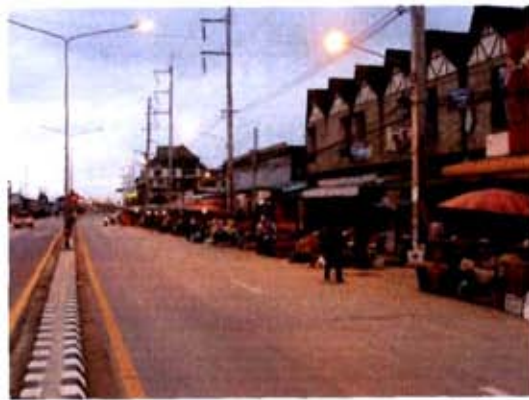
3.3.2 กาดแม่มาลัย

กาดแม่มาลัยเป็นกาดที่ดำเนินกิจการการค้าขายมานานในบ้านแม่มาลัย อำเภอแม่แตง โดยพื้นที่โดยรอบมีการเรียก หรือตั้งชื่อร้านค้าโดยตามด้วยชื่อของบ้านแม่มาลัย โดยบ่งบอกถึงทำเลและสถานที่ตั้งของกาด กาดแม่มาลัยในอดีตรูปแบบเป็นอาคารกาดโล่งที่ทำโครงสร้างจากไม้เป็นหลัก และต่อมาได้มีการพัฒนารูปแบบเพื่อให้มีความคงทนและทันตามยุคสมัยมากขึ้น โดยมีการพัฒนาและต่อเติมรูปแบบอาคารกาด โดยใช้วัสดุในการก่อสร้าง เป็นโครงสร้างเหล็กและการก่ออิฐฉาบปูน และในปัจจุบันยังคงมีรูปแบบของอาคารกาดเก่าที่ทำจากไม้ให้เห็นอยู่ในส่วนของอาคารหลังเก่าและส่วนปรับปรุงของอาคารใหม่ โดยมีการพัฒนารูปแบบแผงค้าภายในอาคารให้มีความเป็นระเบียบและมีความสะอาดมากขึ้นตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข

1) ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้งของกาดแม่มาลัยตั้งอยู่ริมถนนสาย เชียงใหม่-แม่แตง บริเวณสี่แยกไฟแดงบ้านแม่มาลัย อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนและย่านพาณิชย์กรรมมีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด เนื่องจากติดอยู่กับริมถนนสายหลักและอยู่บริเวณสี่แยกไฟแดง กาดแม่มาลัยดำเนินกิจการโดยเอกชนและจัดแบ่งพื้นที่ให้เช่าเพื่อทำการค้าขาย ประกอบด้วย อาคารกาด แผงลอยขายสินค้าด้านหน้าและด้านข้างอาคารกาด ทำรถโดยสาร ที่จอดรถขนส่งสินค้าและรถผู้ค้าขาย ส่วนพื้นที่จอดรถสำหรับผู้มาซื้อสินค้าใช้บริเวณริมถนนเป็นที่จอดรถ อาคารกาดมีพื้นที่ขนาด 3 ไร่ 2 งาน มีพื้นที่ค้าขายโดยรวมพื้นที่วางขายสินค้าด้านนอกอาคารประมาณ 1,750 ตารางวา ลักษณะของอาคารกาดเป็นอาคารโล่ง 1 ชั้น มีหลังคาคลุมไม่มีผนังปิดล้อม ภายในอาคารมีการแบ่งอาคารออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ด้วยกันได้แก่ส่วนอาคารหลังเก่าที่วางขายสินค้าของแห้งสำเร็จรูปต่าง ๆ ที่เป็นอาคารไม้ เชื่อมต่อกับอาคารส่วนที่สร้างที่เปลี่ยนโครงสร้างใหม่สำหรับวางขายสินค้าประเภทอาหาร เครื่องประกอบอาหาร ผัก ผลไม้ ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุด ส่วนที่สามเป็นอาคารแยกออกมาจากสองอาคารเป็นส่วนพื้นที่ขายเนื้อสัตว์โดยมีทางรถเข้ามาสู่พื้นที่ด้านหลังกาดเพื่อส่งสินค้าและพื้นที่จอดรถ โดยมีหลังคาเชื่อมต่อระหว่างอาคารทุกหลัง

ด้านหน้าและด้านข้างของอาคารที่อยู่ติดริมถนน มีการตั้งแผงขายสินค้าแบบชั่วคราวโดยมีการค้าขายในช่วงเช้าเท่านั้น โดยลักษณะของแผงขายสินค้าชั่วคราวมี 3 ลักษณะ คือการยกแผงสูงจากพื้นเพื่อวางขายสินค้า การวางสินค้าบนวัสดุที่ปูกับพื้น และการขายสินค้าบนรถพ่วงหรือท้ายรถกระบะ บรรยากาศโดยรวมของกาดแม่มาลัย มีผู้มาใช้บริการอย่างหนาแน่น และมีผู้หมุนเวียนมาใช้บริการในทุกช่วงเวลาโดยจะมีความคึกคักมากในช่วงเช้าที่มีการตั้งแผงขายสินค้าชั่วคราวด้านหน้าอาคาร สร้างบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา จากลักษณะอาคารที่เป็นอาคารเปิดโล่งไม่มีผนังปิดล้อมทำให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และสามารถเข้าถึงอาคารกาดได้ในส่วนที่ติดถนน 2 ด้าน ส่วนแผงค้าด้านนอกมีลักษณะเปิดโล่งอากาศถ่ายเทได้ดี

รูปที่ 3.24-3.25 แสดงลักษณะกายภาพพื้นที่โดยรวมของกาดแม่มาลัยและอาคารพาณิชย์

รูปที่ 3.26 แสดงลักษณะแผงลอยด้านหน้ากาด

รูปที่ 3.27 แสดงพื้นที่ส่งสินค้าและจอดรถ

รูปที่ 3.28-3.29 แสดงแผงค้าชั่วคราวในตอนเช้า

ลักษณะของเส้นทางการสัญจร มีถนนสายหลัก เชียงใหม่แม่แตงตัดผ่านด้านหน้าของกาดแม่มาลัย เป็นเส้นทางขนาด 6 ช่องทาง และด้านข้างทางทิศใต้ติดกับถนนย่อยเพื่อเข้าสู่เขตชุมชน เส้นทางสัญจร 2 ช่องทาง รูปแบบการเดินทางมากาดมี การใช้รถจักรยานยนต์เป็นส่วนใหญ่ การใช้รถยนต์และการใช้รถโดยสารประจำทาง ใช้พื้นที่ริมถนนสำหรับเป็นที่จอดรถของผู้มาใช้บริการทั้งในด้านถนนเชียงใหม่แม่แตงและถนนด้านข้างกาด มีจุดจอดรถโดยสารเล็กอยู่

บริเวณด้านข้างภาค เพื่อเชื่อมต่อสู่อำเภอเมือง ด้านหน้าบริเวณถนนเชียงใหม่มีแผงมีป้าย สำหรับรอรถโดยสารรถประจำทางขนาดใหญ่เพื่อใช้ในการเดินทางสู่อำเภอเมืองและอำเภอใกล้เคียง รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเชียงใหม่

รูปที่ 3.30 แสดงการจอดรถบริเวณหน้าภาค

รูปที่ 3.31 แสดงที่จอดรถด้านข้างและท่ารถ

2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีเฉพาะการค้าขายเท่านั้น โดยมีการตั้งแผงค้าของผู้ค้าหลายราย ภาคแม่มาลัยเป็นภาคที่มีการค้าขายตั้งตอนเช้าถึงตอนเย็น โดยแบ่งพื้นที่เปิดขายสินค้าตามชนิดประเภทสินค้าอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนของแผงขายสินค้าชั่วคราวที่ตั้งแผงขายสินค้าหรือนำสินค้าวางกับพื้นเป็นสินค้าที่คนในพื้นที่นำผลผลิตที่ตนเองมีอยู่มาวางจำหน่ายกันเอง เช่น พืชผัก อาหารสด และผลไม้ เนื้อสัตว์ ไข่ไก่ ดอกไม้ เครื่องเทศ เป็นต้น ในส่วนนี้เปิดขายสินค้าช่วงเวลาประมาณ 05.30-07.00 น. โดยเปิดขายบริเวณด้านหน้าตลาดบนทางเท้าและบนถนนเชียงใหม่-แม่แตง และอีกส่วนคือประเภทสินค้าสำเร็จที่วางจำหน่ายในอาคารภาคซึ่งมีประเภทสินค้าเหมือนภาคอื่น ๆ โดยทั่วไป ได้แก่ เครื่องปรุงอาหาร ขนม ของใช้และสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เหมือนตลาดโดยทั่วไป โดยแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งของภาคเป็นที่เก็บสินค้าสำหรับภาคขายส่ง

รูปที่ 3.32 แสดงส่วนภาคสดในอาคารภาค

รูปที่ 3.33 แสดงส่วนขายผลไม้ สินค้าปรุงเสร็จ

รูปที่ 3.34 แสดงสินค้าสำเร็จและกาดขายส่ง

รูปที่ 3.35 แสดงการขายอาหารปรุงเสร็จ

3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

กาดแม่มาลัย เป็นกาดที่มีขนาดใหญ่ของอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งรวมสินค้าทางการเกษตร อุปโภค และบริโภค ที่ตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนละแวกกาดกาดแม่มาลัยในอำเภอแม่แตง และชุมชนใกล้เคียง ในด้านการบริการสินค้าพื้นฐานประเภทอาหารและสินค้าทั่วไป ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจแห่งหนึ่งของอำเภอแม่แตง และเป็นกาดขายส่งสินค้าเพื่อกระจายสู่หมู่บ้านและชุมชนขนาดเล็กในเขตอำเภอ นอกจากนี้กาดแม่มาลัยยังตอบสนองทางด้านสังคม เกิดการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างคนในอำเภอจากการนำสินค้าเข้ามาขายและการมาซื้อสินค้า และยังคงเห็นวิถีชีวิตของชุมชนในชนบทมีการนำสินค้าการเกษตรที่ผลิตในครัวเรือนและมีการขายสินค้าพื้นเมืองมาวางขายกับพื้น บรรยากาศการค้าขายในตอนเช้ามีชีวิตชีวาที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในจังหวัดเชียงใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3.3 ลานค้าชุมชนริมเหนือ

ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนืออยู่ในการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลริมเหนือ ตั้งในพื้นที่ส่วนราชการ เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐที่เล็งเห็นปัญหาพื้นฐานของภาคเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน คือ "ตลาด" ซึ่งเมื่อชาวบ้านทำการผลิตทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แล้ว ไม่สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่เป็นธรรม แนวคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าวคือการจัดให้มี "ตลาดนัดชุมชน" หรือ "ลานค้าชุมชน" ในทุกอำเภอ เพื่อให้เกษตรกร หรือกลุ่มอาชีพนำผลผลิตออกมาจำหน่าย ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านมีตลาดที่ขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม และประชาชนในเมืองเองก็ซื้อผลผลิตได้ในราคาถูก ในขณะเดียวกัน เกษตรกรและกลุ่มอาชีพ ก็สามารถใช้นานค้าชุมชนเป็นเวทีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการผลิตซึ่งจะเป็นการช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นสถานที่ ที่จะให้ภาคธุรกิจได้เข้ามาคัดเลือก สั่งซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่ายในเมืองหรือต่างประเทศต่อไป

1) ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้งของลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ ตั้งอยู่ที่ ต.ริมเหนือ อ.แมริม จ. เชียงใหม่ กาดมีพื้นที่ขนาด 2 ไร่ ทางด้านทิศตะวันออกด้านหน้าลานค้าชุมชนติดถนนเชียงใหม่-แม่แตง ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ผ่านเขตอำเภอแมริมไปสู่เขตอำเภอแม่แตง ทางทิศตะวันตกติดกับสถานีอนามัยตำบลริมเหนือ ทางทิศเหนือติดถนนซอยที่เป็นทางเข้าสู่ชุมชน และทางทิศใต้อยู่ติดกับที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลริมเหนือและลานกีฬาชุมชนตำบลริมเหนือ ที่ตั้งอยู่ในเขตราชการและชุมชนพักอาศัย ลักษณะของพื้นที่ลานค้ามีกำแพงศิลาแลงล้อมรอบด้านหน้าและมีรั้วลวดหนามกั้นด้านข้างของลานค้า ไม่มีประตูปิดเปิด ทางเข้าสู่ลานค้าอยู่ติดกับถนนสายหลัก เชียงใหม่-แม่แตงใช้ถนนเข้าสู่ลานค้าร่วมกับถนนของสถานีอนามัยตำบลริมเหนือลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือประกอบด้วย ตัวอาคารเปิดโล่งของกาด ลานดินโล่งสำหรับตั้งแผงขายสินค้าชั่วคราว ชุมขายสินค้า 3 หลัง และโรงจอดรถ

ลักษณะของอาคารหลัก เป็นอาคารสองหลังเชื่อมติดกัน เนื่องจากการซ่อมแซมโครงสร้างและต่อขยายเพิ่มเติม จึงมีอาคารหลังเก่าที่หลังคาเป็นสังกะสีและอาคารที่ทำการซ่อมแซมมีหลังคาเป็นกระเบื้องด้านในมีแผงไม้และโต๊ะสำหรับวางสินค้าและมีแผงชั่วคราวบริเวณริมทางเข้าสู่ตลาดโดยมีการจัดระเบียบแผงขายสินค้า จัดเป็น 8 แถว สำหรับขายสินค้า พื้นที่ด้านในอาคารมีการกั้นเป็นห้องติดมุ้งลวดสำหรับขายสินค้าประเภทเนื้อสัตว์

ส่วนลานดินโล่ง มีต้นไม้ใหญ่อยู่รอบ ๆ ใช้เป็นลานขายสินค้าซึ่งจะมีการนำสินค้ามาขายในช่วงเย็นเป็นแผงค้าชั่วคราวและการนำสินค้าขายหลังรถกระบะ ส่วนชุมชนร้านค้าเป็นร้านค้าที่สร้างขึ้นเป็นอาคารถาวร 3 หลัง ซึ่งเป็นร้านขายอาหารและขายต้นไม้เปิดบริการใน

ช่วงสายจนถึงเย็น ลักษณะชุมชนใช้วัสดุธรรมชาติคือโครงสร้างไม้ไผ่หลังคาใบตองตึง มีที่จอดรถ หลังคามุมจอดได้ 5 คัน และให้จอดรถจักรยานยนต์ในบริเวณริมถนนข้างองค์การบริหารส่วนตำบล มีสิ่งบริการสาธารณะเนื่องจากอยู่ใกล้ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลริมเหนือ

รูปที่ 3.36 แสดงทางเข้าด้านหน้าลานค้าชุมชน

รูปที่ 3.37 แสดงการตั้งร้านค้า แผงค้าชั่วคราว

รูปที่ 3.38 แสดงอาคารกาดตอนไม่มีการค้าขาย

รูปที่ 3.39 แสดงบรรยากาศในช่วงกาดเปิดกาด

บรรยากาศโดยรวมของลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ ในช่วงที่มีการค้าขายในตอนเย็นจะมีความคึกคัก มีผู้มาใช้บริการอย่างหนาแน่น ส่วนในช่วงเวลาอื่นที่ไม่มีการค้าขายก็มีลักษณะของอาคารกาดและลานดินโล่งเท่านั้น พื้นที่ของลานค้ามีการเปิดโล่งให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก รวมทั้งเปิดให้สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบเนื่องจากติดถนนสายหลักและถนนซอยในหมู่บ้าน สภาพแวดล้อมของลานค้ามีความใส่ใจในเรื่องความสวยงามและร่มรื่น ยังคงอนุรักษ์ต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีอยู่ในพื้นที่เอาไว้ เช่น ต้นยาง มีการปลูกต้นไม้ใหม่เพิ่มบริเวณริมถนนด้านในลานค้าเพื่อเพิ่มความร่มรื่นแก่พื้นที่

รูปที่ 3.40 แสดงลานดินโล่งตอนไม่มีการค้าขาย รูปที่ 3.41 แสดงการตั้งร้านค้าตอนเปิดค้าขาย

การสัญจรของผู้มาใช้ตลาดแบ่งออกสองกลุ่มคือกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในลานค้าและผู้ให้บริการตลาด ในส่วนของพ่อค้าแม่ค้าจะสัญจรและขนสินค้ามาวางจำหน่ายในลานค้าโดยใช้รถเข็น และจักรยานยนต์พวงข้าง มีบางส่วนที่ใช้รถกระบะในการสัญจรและขนส่ง สำหรับผู้มาใช้บริการตลาดที่อาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงนั้นส่วนใหญ่จะใช้การสัญจรโดยจักรยานยนต์ จักรยานยนต์และการเดินเท้า มีบางส่วนที่มาโดยรถยนต์และรถโดยสาร เนื่องจากมีที่จอดรถยนต์น้อยและส่วนใหญ่จะจอดรถยนต์บริเวณริมถนนเชียงใหม่-แม่แตง ภายในพื้นที่มีถนนลาดยางขนาด 4 เมตรเอให้สามารถนำรถเข้ามาในลานค้าได้และเป็นเส้นทางเชื่อมเข้าออกระหว่างถนนสายหลักและถนนซอยเข้าชุมชน

รูปที่ 3.42 แสดงที่จอดรถยนต์ริมถนนสายหลัก

รูปที่ 3.43 แสดงที่จอดจักรยานยนต์ในภาค

รูปที่ 3.44 แสดงถนนสายหลักด้านหน้าลานค้า

รูปที่ 3.45 แสดงถนนซอยด้านข้างลานค้า

2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมการค้าขาย มีการค้าขายในช่วงเวลาบ่ายแก่ ๆ ถึงเย็นค่ำ(หรือทางภาคเหนือเรียกว่าภาคแลง) เปิดขายในช่วงเวลาประมาณ 15.00-19.30 น.(จากการสัมภาษณ์แม่ค้าในลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ) เปิดให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบ รัศมีบริการประมาณ 5 กิโลเมตรในเขตตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ และลูกค้าชาวจังหวัดเดินทางสัญจรผ่านถนน เชียงใหม่-แมริม สินค้าที่วางจำหน่ายในลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือแบ่งออกเป็นสามประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ สินค้าประเภทอาหาร สินค้าประเภทเสื้อผ้าของใช้ และสินค้าเบ็ดเตล็ด สินค้าประเภทอาหารที่มีจำหน่ายได้แก่ ผัก ผลไม้ อาหารสำเร็จรูป อาหารปรุงเสร็จ อาหารพื้นเมือง ขนม เนื้อสัตว์ต่าง ๆ และเครื่องปรุงอาหารโดยส่วนใหญ่จัดพื้นที่ค้าขายในอาคารภาคโดยแบ่งเป็นกลุ่มประเภทสินค้าและบางส่วนตั้งแผงขายในซุ้มร้านค้าและลานโล่ง ส่วนสินค้าประเภทเสื้อผ้าเครื่องใช้ จะตั้งแผงขายในส่วนลานโล่ง และมีขายบ้างในอาคาร และสินค้าเบ็ดเตล็ดมีวางขายในอาคารแต่มีไม่มากนัก

ในส่วนของพ่อค้าแม่ค้าที่มาขายสินค้าในลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือนี้ โดยมากเป็นคนในชุมชนและในพื้นที่ใกล้เคียง และมีพ่อค้ารถกระบะที่มาจากต่างอำเภอ โดยมีการนำสินค้าใส่ท้ายรถกระบะมาขายในพื้นที่ในส่วนลานดินในพื้นที่ โดยการสร้างแผงขายสินค้าและเต็นท์ผ้าใบแบบชั่วคราวที่สามารถรื้อเก็บได้ ช่วงเวลาที่พ่อค้าแม่ค้ามาเตรียมพื้นที่และสินค้าเพื่อขายประมาณ 13.00-15.00 น.เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดขายสินค้าในตอนเย็นและเก็บแผงขายในช่วงเวลาหลัง 20.00 น.

กิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการค้าขาย สามารถใช้ลานดินเป็นพื้นที่ออกประสงค์ของชุมชนในช่วงที่ไม่มีที่ตั้งแผงขายสินค้า และพื้นที่ใกล้เคียงเป็นส่วนนันทนาการของชุมชนจึงมีการใช้พื้นที่ของลานค้าชุมชนสำหรับกิจกรรมนันทนาการเพื่อรองรับความความต้องการ

ของคนในชุมชน และยังสามารถใช้รองรับการจัดประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลริมเหนือกับชาวบ้านที่อาศัยในตำบล หรือการจัดงานของส่วนราชการ

รูปที่ 3.46-3.47 แสดงบรรยากาศร้านค้าในอาคารและสินค้าที่ขายในตลาดชุมชนตำบลริมเหนือ

รูปที่ 3.48 แสดงร้านค้าที่มีการประกอบอาหารขาย รูปที่ 3.49 แสดงอาหารสำเร็จรูปที่พบในภาค

รูปที่ 3.50 แสดงสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่พบ

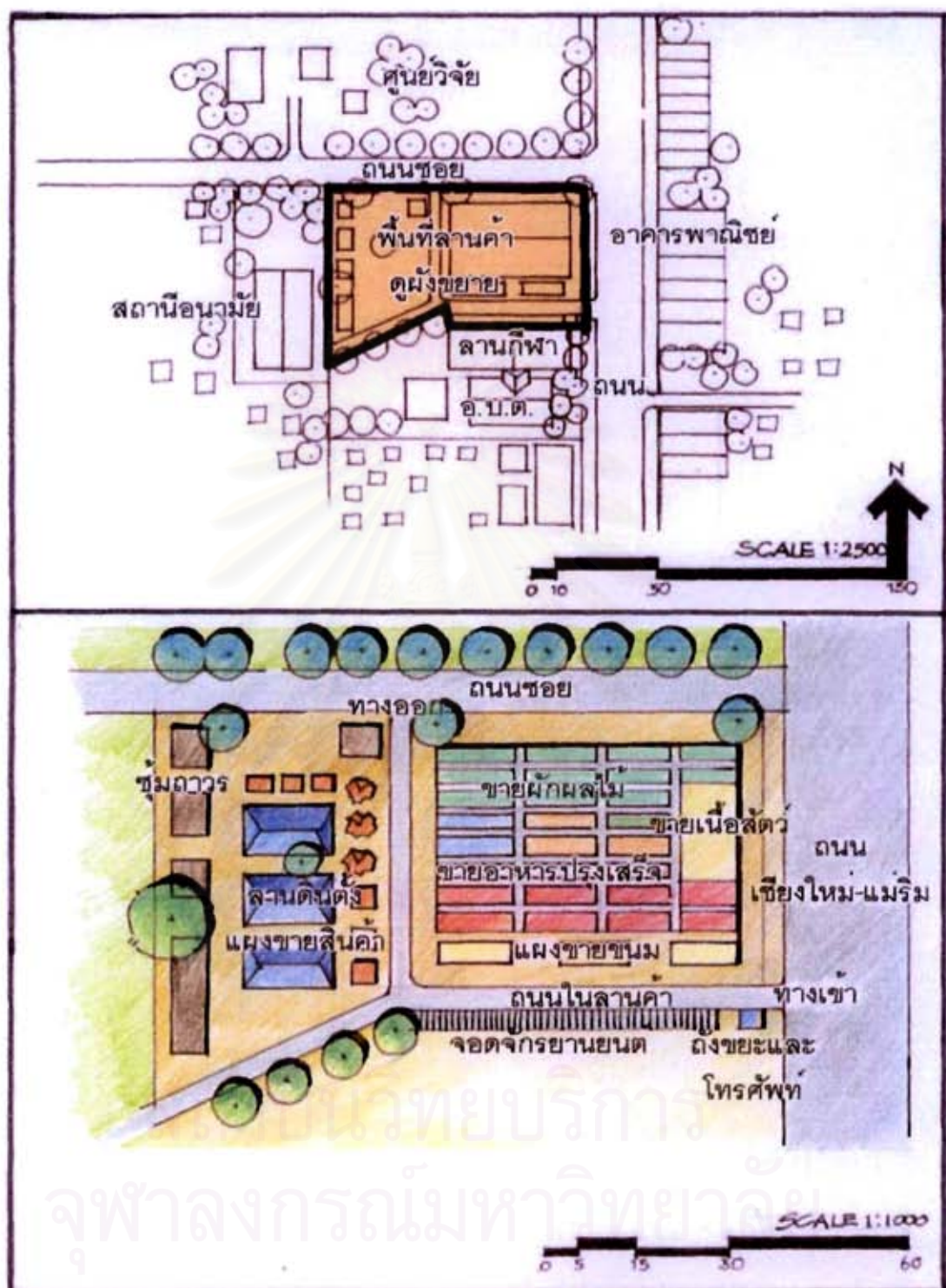
รูปที่ 3.51 แสดงสินค้าเบ็ดเตล็ดที่พบในภาค

3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ เป็นแหล่งรวมสินค้าทางการเกษตรเพื่อบริโภค จำพวกอาหารเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนเพื่อนำไปประกอบอาหารในแต่ละวัน โดยผู้ค้าส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน และการนำสินค้าจากชุมชนและต่างพื้นที่มาขายทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน นอกจากนี้จะตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนแล้วลานค้าชุมชนยังตอบสนองทางสังคม เนื่องจากเป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน สะท้อนถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมในแถบชานเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผังที่ 3.3 แสดงผังบริเวณลานค้าชุมชน ตำบลริมเหนือ

3.3.4 กาดบ้านรำเปิง

กาดบ้านรำเปิงเป็นกาดที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่รวมกันของแม่ค้าพ่อค้านำสินค้ามาวางจำหน่ายแก่ชุมชนขนาดเล็กบ้านรำเปิง เป็นการพัฒนามาจากการวางขายสินค้าในพื้นที่โล่งในพื้นที่มีคนในพื้นที่เดินทางมาซื้อสินค้าได้สะดวกและเริ่มสร้างอาคารโล่งมีหลังคาคลุมเพื่อให้เป็นโล่งอาคารตลาดที่มีหลังคาคลุมและโครงสร้างที่ถาวร ลักษณะอาคารกาดเป็นอาคารขนาดใหญ่เนื่องจากเดิมในพื้นที่ใกล้เคียงยังไม่มีกาดเปิดให้บริการมากนักและสินค้าที่มาขายยังมีน้อย แต่เดิมกาดนี้เป็นกาดที่มีการนำสินค้ามาวางจำหน่ายในปริมาณมากเพื่อรองรับความต้องการของผู้ใช้ แต่ต่อมาเมื่อมีกาดขนาดใหญ่มากขึ้นและมีทำเลที่ตั้งที่เด่นชัดหรือเป็นศูนย์กลางของชุมชนมากกว่ากาดบ้านรำ ทำให้กาดบ้านรำเปิงลดความสำคัญลง มีการนำสินค้ามาขายในปริมาณที่น้อยลงเพื่อรองรับความต้องการของชุมชนให้เหมาะสม ทำให้อาคารกาดที่มีอยู่ถูกใช้งานเพียงส่วนด้านหน้าเท่านั้น

1) ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้งของกาดบ้านรำเปิง ตั้งอยู่ที่ ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะทางกายภาพของกาดบ้านรำเปิง เป็นกาดที่เปิดให้เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อนำสินค้ามาขายให้แก่ชุมชน ตั้งอยู่ริมถนนสัญจรหลักที่มีช่องทางสัญจร 4 ช่องทาง ลักษณะที่ตั้งเด่นชัดสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายในช่วงเกิดกิจกรรมการค้าขาย ด้านหน้าอาคารกาดมีคูน้ำชลประทานกันและสร้างทางเชื่อมเข้าสู่อาคารกาด อาคารกาดมีขนาดประมาณ 200 ตารางวา เป็นอาคารเปิดโล่งไม่มีผนังปิดล้อม มีหลังคาคลุม โครงสร้างเป็นอาคารเก่าที่สร้างจากไม้ มีการตั้งโต๊ะเพื่อวางจำหน่ายสินค้าจำนวนน้อย และจัดอยู่ในส่วนด้านหน้าของอาคารพื้นที่ตั้งแผงค้าประมาณ 100 ตารางวา ในส่วนกาดส่วนหลังเป็นส่วนของที่จอดรถของพ่อค้าแม่ค้าและไม่มีการตั้งแผงค้า

ในบริเวณนอกอาคารกาดมีการนำสินค้ามาวางขาย ในรูปแบบวางกับพื้นและขายท้ายรถกระบะและรถจักรยานยนต์พวง ในบริเวณด้านข้างกาดเป็นที่ตั้งของร้านชำ ที่ขายสินค้าประเภทของใช้ ที่ไม่มีขายในกาด และมีการติดตั้งแผงเพื่อวางขายผักสดด้านหน้าร้าน ในบริเวณปากซอยทางเข้าฝั่งตรงข้ามอาคารกาดมีการนำสินค้ามาวางขายมีเนื้อที่ขายสินค้านอกอาคารประมาณ 50 ตารางวา โดยมีแผงค้าขนาดเล็กและนำรถมาจอดริมถนนขายให้แก่ชุมชนด้วย

การค้าขายเป็นแบบเบาบาง โดยมีผู้มาใช้บริการน้อย และปริมาณสินค้าที่ขายมีน้อย เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนขนาดเล็ก บรรยากาศโดยรวมของกาดบ้านรำเปิงเป็นกาดขนาดเล็กในชนบทที่มีการนำสินค้าเกษตรที่ผลิตจากครัวเรือนมาวางจำหน่าย สร้างบรรยากาศที่มีชีวิตชีวาตามชนบท จากลักษณะอาคารที่เป็นอาคารเปิดโล่งไม่มีผนังปิดล้อมทำให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และสามารถเข้าถึงอาคารกาดได้โดยรอบ

รูปที่ 3.52 แสดงบรรยากาศของกาดบ้านรำเปิง

รูปที่ 3.53 แสดงบรรยากาศการค้าในตอนเช้า

รูปที่ 3.54-3.55 แสดงลักษณะอาคารกาดในช่วงไม่มีการขายสินค้า

รูปที่ 3.56-3.57 แสดงลักษณะจุดขายสินค้าฝั่งตรงข้ามอาคารกาด

การสัญจรมาใช้บริการกาด โดยส่วนใหญ่ผู้มาใช้อยู่ในละแวกกาด จึงสามารถเดินเท้ามาได้ และใช้รถจักรยาน จักรยานยนต์จึงไม่มีปัญหาในเรื่องพื้นที่จอดรถ สามารถนำมาจอดแอบในส่วนด้านหน้ากาดได้ ส่วนรถของพ่อค้าแม่ค้า จะนำรถขนส่งสินค้ามาจอดในส่วนด้านหลังอาคารกาด

2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

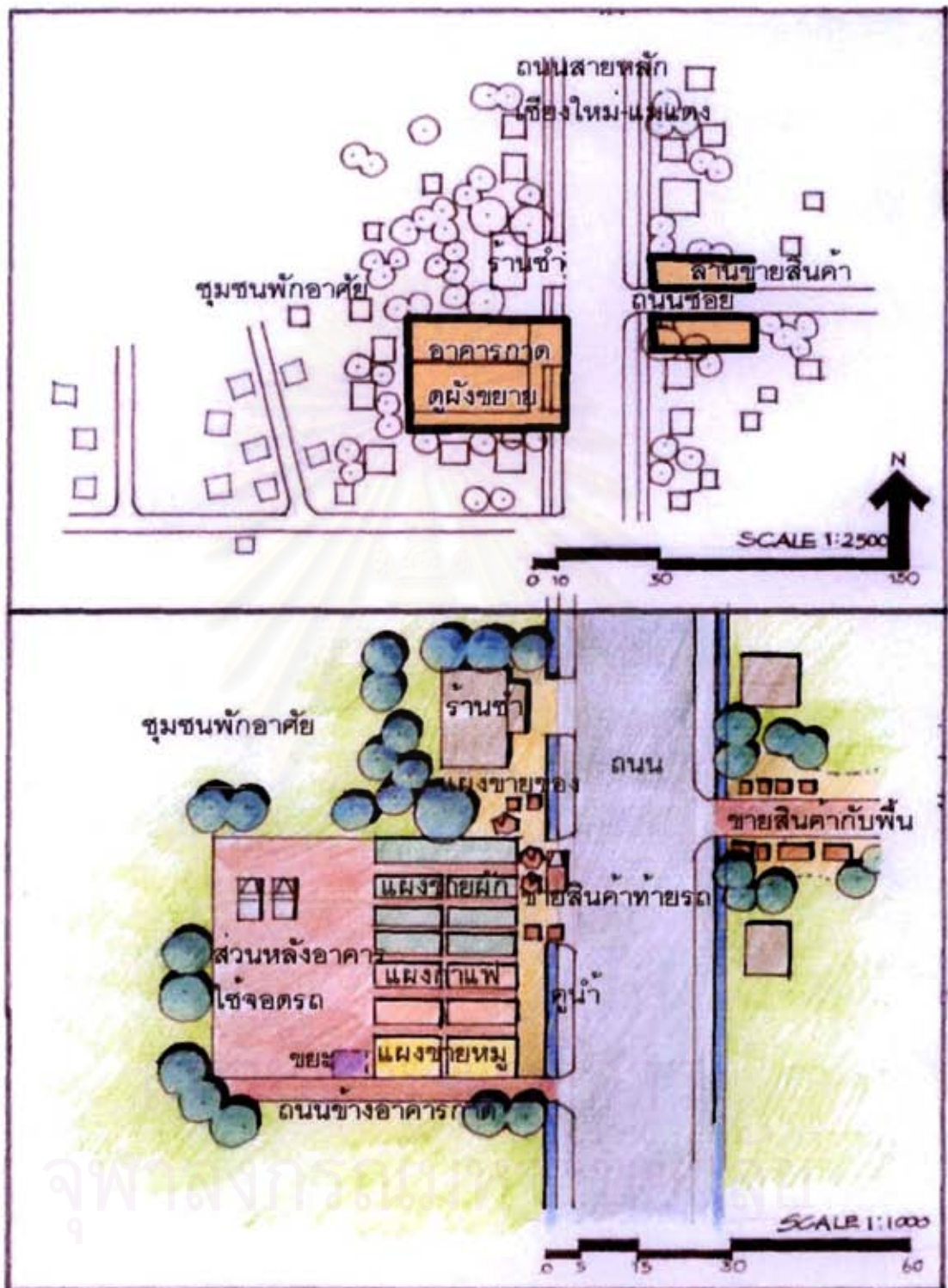
กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมทางการค้า กาดบ้านรำเป็งเป็นกาดที่เปิดขายสินค้าเพื่อให้บริการแก่ชุมชนขนาดเล็กในชุมชนบ้านรำเป็ง เปิดการค้าขายเป็นประจำทุกวันในช่วงเช้า ตั้งแต่ 05.00-07.30 น.เท่านั้น โดยการรวมกลุ่มของผู้ค้าน้อยรายนำสินค้ามาขายในอาคารกาดและบริเวณใกล้เคียง สินค้าวางจำหน่ายในการเป็นสินค้าเพื่อนำมาประกอบอาหาร ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร ผัก ผลไม้ เครื่องเทศ สินค้าพื้นเมืองต่างๆ โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นสินค้าที่ยังไม่มีการปรุงแต่ง ซึ่งเป็นผลผลิตในครัวเรือนที่นำมาวางจำหน่าย และในสวนเนื้อสัตว์จำพวก หมู เนื้อวัว ปลา และไก่ มีการเดินทางไปรับซื้อจากกาดประจำอำเภอหรือกาดในเมืองเพื่อนำมาจำหน่ายปลีกในกาดบ้านรำเป็ง และไม่พบสินค้าปรุงเสร็จหรือของใช้อื่นๆ และในช่วงสายก็จะเก็บแผงขายสินค้าหลังจากเลิกการขายสินค้าแล้วไม่มีการทำกิจกรรมอื่นในอาคารกาดบ้านรำเป็ง ส่วนแผงขายสินค้าในบริเวณใกล้เคียงเมื่อเลิกการค้าขายก็เหลือเป็นลานดินโล่งที่ไม่ได้มีการใช้งาน

รูปที่ 3.58-3.59 แสดงแผงค้าในกาดบ้านรำเป็ง

3) การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

กาดบ้านรำเป็ง ซึ่งเป็นแหล่งรวมสินค้าทางการเกษตรเพื่อบริโภค จำพวกอาหารเป็นส่วนใหญ่ที่ยังไม่มีการปรุงแต่ง ซึ่งตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนเพื่อนำไปประกอบอาหารในแต่ละวัน โดยผู้ค้าในกาดทั้งหมดเป็นคนในชุมชน แลนำสินค้าจากชุมชนหรือต่างพื้นที่มาขายทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน นอกจากนี้จะตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนแล้ว กาดบ้านรำเป็งยังตอบสนองทางสังคม เนื่องจากเป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน สะท้อนถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนขนาดเล็ก แสดงถึงพัฒนาการและปัจจัยที่ทำให้กาดมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ การใช้ และความนิยมของผู้มาใช้กาดในปัจจุบัน

ผังที่ 3.4 แสดงผังบริเวณกาดบ้านจำเป็ง

3.3.5 กาดนัดสี่แยกสันคะยอม

กาดนัดสี่แยกสันคะยอมเป็นกาดที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อรองรับการให้บริการแก่ชุมชนในบริเวณนั้น ๆ เป็นกาดที่เกิดขึ้นมาใหม่ในช่วงที่กาดนัดได้รับความนิยมมากขึ้น โดยมีการสร้างกาดขึ้นในพื้นที่ของเอกชน ที่มีการพัฒนาพื้นที่ว่างเดิมโดยการปรับพื้นดินให้รองรับสำหรับกิจกรรมการจัดการนัดเป็นหลัก โดยเก็บค่าเช่าสถานที่

1) ลักษณะทางกายภาพ

ทำเลที่ตั้งของกาดนัดตั้งอยู่ที่ ริมสี่แยกสันคะยอม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทำเลที่ตั้งอยู่ในใกล้แหล่งชุมชนพักอาศัย โดยสังเกตเห็นพื้นที่กาดได้ง่าย พื้นที่ตั้งของกาดมีขนาด 17 ไร่ 60 ตารางวา โดยพื้นที่ที่จัดเตรียมสำหรับการตั้งแผงขายสินค้าในแต่ละสัปดาห์มีประมาณ 8 ไร่ 60 ตารางวา โดยมีการเดินสายไฟฟ้าเข้ามาในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวก ส่วนพื้นที่ที่เหลือไว้สำหรับรองรับการขยายตัวของแผงค้าที่มีเพิ่มมาขายมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นในช่วงไม่มีการจัดกาดนัดจะมีลักษณะเป็นลานดินถมขนาดใหญ่ที่มีเสาไฟชั่วคราวที่ทำจากไม้เรียงเป็นแถว โครงสร้างที่พบในลานจัดนัด มีซุ้มขายสินค้าเล็ก ๆ ตั้งอยู่ริมพื้นที่ และมีโครงสร้างอาคารมีหลังคาคลุม 2 หลังขนาด 4x10 และ 4x15 เมตร เอาไว้เพื่อตั้งแผงขายสินค้า

ในเวลาที่มีการจัดกาดนัด มีลักษณะของแผงขายสินค้ามีหลายแบบ ได้แก่ การตั้งซุ้ม และเต้นท์ผ้าใบเพื่อวางขายสินค้า การตั้งแผงหรือโต๊ะไม้เพื่อขายสินค้า การนำสินค้าใส่ท้ายรถกระบะเพื่อนำมาขาย และมีส่วนที่นำสินค้ามาวางขายกับพื้นที่ที่มีการกางร่มและแบบไม่กางร่ม โดยมีการเว้นช่องทางเดินเพื่อใช้ในการเลือกซื้อสินค้า

บรรยากาศโดยรวมของกาดนัดสี่แยกสันคะยอม ในช่วงที่มีการค้าขายในตอนเย็นของทุกวันจะมีความคึกคัก มีผู้มาใช้บริการอย่างหนาแน่น มีบรรยากาศของกาดกลางแจ้งและแผงค้าชั่วคราว ส่วนในช่วงเวลาอื่นที่ไม่มีการค้าขายก็เพียงโครงสร้างขนาดเล็กของซุ้มขายสินค้าและลานดินโล่งขนาดใหญ่เท่านั้น พื้นที่ของลานที่จัดกาดนัดมีการเปิดโล่งให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก รวมทั้งเปิดให้สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบเนื่องจากติดถนนสายหลักและถนนซอยในหมู่บ้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 3.60-3.61 แสดงลักษณะโดยรวมของกาดนัดสี่แยกสันคะยอม

รูปที่ 3.62 แสดงส่วนวางขายสินค้ากับพื้น

รูปที่ 3.63 แสดงลักษณะกาดตอนไม่เกิดกาดนัด

การสัญจรในการมาจากกาดนัดสี่แยกสันคะยอมเดินทางมาได้ง่าย พื้นที่ติดถนน 3 ด้าน เนื่องจากติดสี่แยก จึงติดถนนสายหลัก 2 ด้าน และติดถนนซอยในชุมชน 1 ด้าน ผู้มาใช้กาดเดินทางมาโดยทางเท้า รถจักรยาน รถจักรยานยนต์และรถยนต์ โดยจอดรถในส่วนพื้นที่ว่างด้านข้างและด้านหน้ากาด มีกาดสร้างถนนพื้นผิวลาดยางใน ทางเข้าสู่พื้นที่กาดและมีทางเข้าออกกาด 2 ช่องทางด้านติดส่วนติดถนนสายหลักและติดถนนซอยในชุมชน

รูปที่ 3.64 แสดงพื้นที่จอดรถ

รูปที่ 3.65 แสดงถนนทางเข้ากาด

2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณกาดนัดสันคะยอมเป็นกิจกรรมการค้าขายชั่วคราว โดยการนัดหมายประจำสัปดาห์ เปิดการค้าขายในเวลา 15.00-20.00 เป็นประจำทุกวันพุธ สินค้าที่นำมาวางจำหน่ายได้แก่ส่วนของเครื่องประกอบอาหาร ส่วนของเสื้อผ้าสำเร็จรูป ส่วนของใช้เบ็ดเตล็ด และมีการนำสินค้าใช้แล้วมาขาย ในส่วนสินค้าประเภทสินค้าเกษตรส่วนใหญ่นำมาขายโดยพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ชุมชน ในส่วนของสินค้าเครื่องใช้แล้วเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นการนำสินค้ามาขายจากพ่อค้าในเมืองและพ่อค้าต่างอำเภอที่เวียนจัดกาดนัดในพื้นที่ต่าง ๆ ในช่วงเวลาไม่เกิดกาดนัดไม่มีการนำพื้นที่ไปทำกิจกรรมอื่นเนื่องจากเป็นที่ของเอกชน

รูปที่ 3.66 แสดงสินค้าเกษตรที่นำมาวางขาย

รูปที่ 3.67 แสดงชุมชนขายเนื้อสัตว์

รูปที่ 3.68 แสดงส่วนขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป

รูปที่ 3.69 แสดงชุมชนขายอาหารปรุงเสร็จ ผลไม้

3) การตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้

กาดนัดสี่แยกสันคะยอม เป็นแหล่งรวมสินค้าที่หลากหลายที่กลุ่มผู้ค้านำมาบริการขายให้แก่แหล่งชุมชน ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ ทั้งในด้านสินค้าบริโภคและสินค้าอุปโภค ให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของจังหวัดและชุมชนรอบนอก และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน นอกจากนี้จะตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนแล้วกาดนัดสี่แยกสันคะยอมยังตอบ

สนองทางสังคมเนื่องจากเป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน และสะท้อนถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของรูปแบบภาคกลางแจ้งในอดีตที่มีการค้าขายชั่วคราวโดยจัดขึ้นบนลานโล่ง เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้าและวิธีการค้าขายจากแต่เดิม

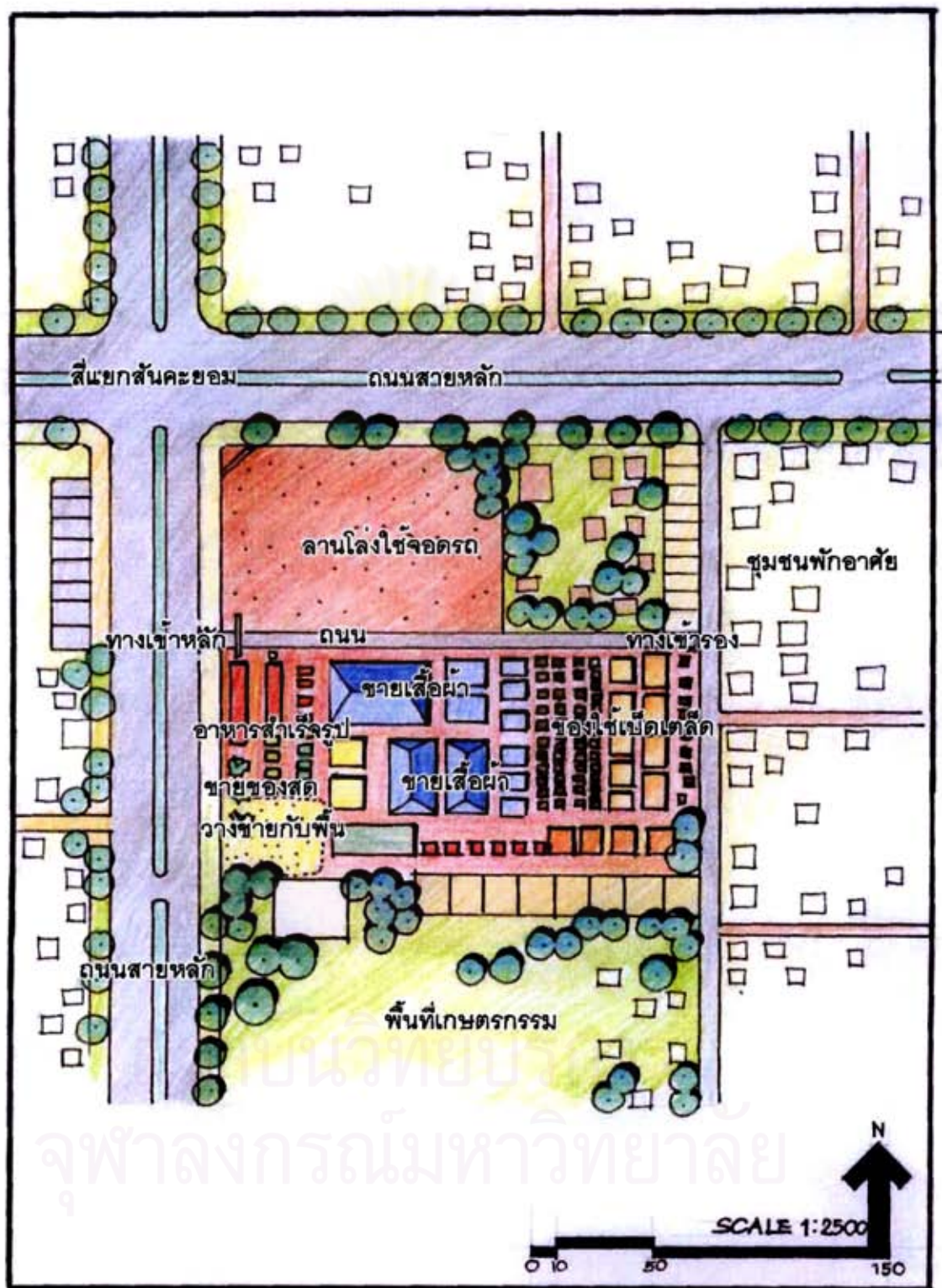

รูปที่ 3.70 แสดงบรรยากาศที่มีคนมาใช้หนาแน่น

รูปที่ 3.71 แสดงแผงขายสินค้าของชาวบ้าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผังที่ 3.5 แสดงผังบริเวณกาดนัดสันคะยอม

3.3.6 กาดคำเที่ยง

กาดคำเที่ยงเป็นกาดที่จัดขึ้นเพื่อการค้าขายต้นไม้และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตร เพื่อจัดจำหน่ายให้แก่ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง โดยรูปแบบการค้าขายมีทั้งการขายปลีก และขายส่ง ปัจจุบันพบว่ากาดคำเที่ยงมีบริการอื่น ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาจากการขายต้นไม้ ได้แก่ การขายปลา สัตว์เลี้ยง อาหารสัตว์ จนถึงการรับออกแบบตกแต่งบ้านและสวน

1) ลักษณะทางกายภาพ

กาดคำเที่ยง ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ริมถนนสายเชียงใหม่-ดอยสุเทพ ที่มีช่องทางสัญจร 6 ช่องทาง เป็นถนนสายหลักที่พุ่งตรงไปสู่ดอยสุเทพ เป็นกาดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่และมีลักษณะกายภาพที่เป็นกาดกลางแจ้งอย่างเด่นชัด มีขนาดพื้นที่ประมาณ 50 ไร่ ทำเลที่ตั้งอยู่แยกออกมาจากแหล่งชุมชนพักอาศัยโดยตั้งอยู่ในบริเวณย่านการค้าและอาคารสำนักงาน ประกอบด้วยอาคารร้านค้า อาคารสำนักงานของกาดคำเที่ยง ลานโล่งสำหรับจัดกิจกรรมอเนกประสงค์ ลานจอดรถ ส่วนบริการสาธารณะ (ห้องน้ำ ร้านอาหาร) อาคารจำหน่ายสินค้ามีการจัดสร้างขึ้นเป็นอาคารชั้นเดียวเรียงเป็นแถวมีจำนวนร้านมาก มีการขยายตัวของร้านค้าในแนวระนาบ ลักษณะของร้านค้าเป็นอาคารแถวที่สร้างติดกันมีโครงสร้างถาวรที่สามารถปิดล็อกเก็บสินค้าได้ และมีการจัดวางจำหน่ายในส่วนหน้าร้านและบริเวณพื้นที่ว่างในกาดเนื่องจากสินค้าในกาดเป็นต้นไม้โดยมากที่ต้องการพื้นที่ว่างจำหน่ายและสภาพแวดล้อมภายนอกมากกว่าภายในอาคาร มีถนนภายในกาดเพื่อให้เข้าถึงและผ่านหน้าร้านในทุก ๆ ร้านเพื่อประโยชน์ในด้านการซื้อขายและขนส่งสินค้า

กาดคำเที่ยงเป็นกาดกลางแจ้งขนาดใหญ่ที่มีการเปิดให้เข้าถึงกาดได้โดยรอบเพราะมีพื้นที่ติดกับถนนสายหลักและถนนสายย่อยในชุมชน ลักษณะอาคารและพื้นที่กาดมีอากาศถ่ายเทได้โดยรอบ บรรยากาศของกาดคำเที่ยงมีลักษณะเป็นธรรมชาติเนื่องจากเป็นกาดที่ขายสินค้าประเภท ต้นไม้ การเรียงตัวของร้านค้า และการตกแต่งหน้าร้านแต่ละร้านสร้างความสวยงามให้แก่พื้นที่กาดคำเที่ยง เนื่องจากแต่ละร้านจะมีการตกแต่งหน้าร้านของตนเองเพื่อดึงดูดลูกค้า มีการปลูกต้นไม้ใหม่เพิ่มเพื่อเพิ่มความร่มรื่นแก่พื้นที่

รูปที่ 3.72 แสดงการจำหน่ายสินค้านอกอาคาร

รูปที่ 3.73 แสดงลานโล่งอเนกประสงค์

การสัญจรของผู้มาใช้ตลาดแบ่งออกสองกลุ่มคือกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในลานค้าและผู้ให้บริการตลาด ในส่วนของพ่อค้าแม่ค้าจะสัญจรและขนส่งสินค้ามาวางจำหน่ายในลานค้า โดยใช้รถบรรทุก หรือรถยนต์ที่มีกระบะหลังสำหรับขนของ สำหรับผู้มาใช้บริการกาดค้าเที่ยงจะเดินทางด้วยตัวรถโดยสาร หรือรถยนต์ส่วนบุคคล เพื่อใช้ในการขนส่งสินค้าที่ต้องการ พบทั้งการเดินทางเพื่อเลือกซื้อสินค้า และการนั่งรถยนต์ส่วนตัวเพื่อเลือกซื้อ และขนส่งสินค้าภายในกาดค้าเที่ยง

รูปที่ 3.74-3.75 แสดงลักษณะถนนภายในกาดค้าเที่ยง

2) กิจกรรมที่เกิดขึ้น

กิจกรรมหลักของกาดค้าเที่ยงเป็นกิจกรรมเพื่อการค้าขาย โดยมีการเปิดทำการค้าขายทุกวัน เป็นกาดที่เปิดขายสินค้าเฉพาะกลุ่มเพื่อให้บริการแก่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง สินค้าที่วางจำหน่ายเป็นสินค้าเพื่อใช้ในการจัดสวน และการเกษตร ได้แก่ ต้นไม้ ไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ผล ปุ๋ย สัตว์เลี้ยง และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีทั้งการวางขายในร้านค้าของแต่ละพื้นที่ โดยมีพื้นที่จัดจำหน่ายอยู่บริเวณร้านค้า และลานโล่ง

กิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการค้าขายในกาดคำเที่ยง โดยมีพื้นที่ลานโล่งขนาดใหญ่สามารถใช้สำหรับประกอบกิจกรรมนันทนาการ กีฬา เครื่องร่อน การประกวดนกเขาขาว รวมถึงเพื่อรองรับการจัดงานกิจกรรมประจำปี เช่น งานมหกรรมการขายสินค้าของกรมราชทัณฑ์

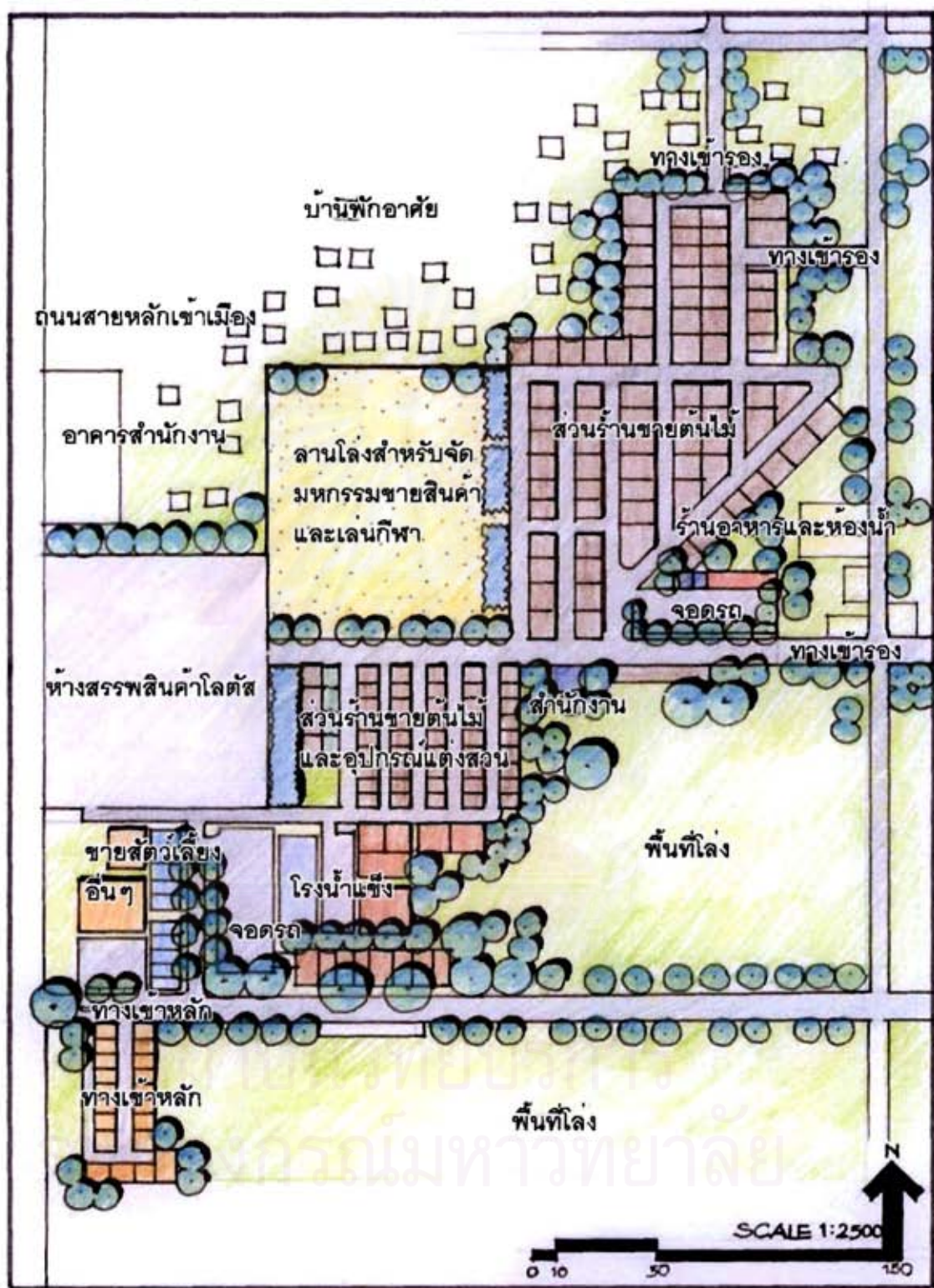

รูปที่ 3.76-3.77 แสดงบรรยากาศร้านค้าในกาดคำเที่ยง

รูปที่ 3.78-3.79 แสดงการตกแต่งหน้าร้านค้าในกาดคำเที่ยง

3) การตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้
 กาดคำเที่ยง เป็นแหล่งรวมสินค้าเฉพาะอย่างนอกเหนือจากสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กาดคำเที่ยงมีการขายสินค้าทั้งขายปลีก และขายส่ง สำหรับจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง ทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่นอกจากจะตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจแล้วยังตอบสนองทางสังคม เนื่องจากมีพื้นที่สำหรับรองรับกิจกรรมนันทนาการมีพื้นที่สำหรับพบปะ แลกเปลี่ยนความรู้สำหรับสังคมเมือง

ผังที่ 3.6 แสดงผังบริเวณภาคค้าปลีก

นำข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามที่ได้จากทั้ง 6 กาดในบทที่ 3 นี้ มาวิเคราะห์โดยใช้กรอบการวิเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้จาก บทที่ 2 ได้แก่ การวิเคราะห์ลักษณะของกาดในพื้นที่ศึกษา ทั้งด้านลักษณะที่ตั้ง ขนาด สินค้าที่จำหน่าย ช่วงเวลาการขาย และการขายสินค้า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของกาดกับทำเลที่ตั้ง ประเภทสินค้า และช่วงเวลาการขาย และการวิเคราะห์ลักษณะกาดกลางแจ้ง ด้านลักษณะทางกายภาพ กิจกรรมที่เกิดขึ้น และการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งจะแสดงรายละเอียดในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามในเรื่องภูมิทัศน์ภาคกลางแจ้งนั้น สามารถนำมาวิเคราะห์กับวรรณกรรมที่ทำการศึกษาไว้ในบทข้างต้นได้ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ลักษณะของภาคในพื้นที่ศึกษา

จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 ภาค ได้แก่ ภาคหลวง (ภาควโรรส+ภาคต้นลำไย) ภาคแม่มาลัย ลานคำขุมชนตำบลริมเหนือ ภาคบ้านไร่เปิง ภาคนัดสีแยกสันตะยอม ภาคคำเที่ยง โดยทำการสำรวจและศึกษาตามกรอบแนวคิดที่สรุปได้จากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ ลักษณะทางด้านที่ตั้งของภาค ด้านขนาดของภาค ด้านสินค้าที่จำหน่าย ด้านช่วงเวลาการขายของภาคโดยสามารถแยกวิเคราะห์ผลการสำรวจในด้านต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

4.1.1 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านลักษณะที่ตั้ง

จากการศึกษาพบว่าลักษณะที่ตั้งของภาคทุกภาคมีทำเลที่ชัดเจนและตำแหน่งที่แน่นอนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการค้าขายของภาคเป็นหลัก โดยภาคหลวง มีที่ตั้งในเขตอำเภอเมืองเป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตแน่นอน และทำเลที่ตั้งแน่นอนไม่มีการโยกย้ายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ ซึ่งสามารถสังเกตเห็นที่ตั้งของภาคหลวงได้ง่าย โดยสามารถสังเกตจากลักษณะแผงค้าขายในพื้นที่และบรรยากาศโดยรอบจากกิจกรรมการค้าขายและการเกิดอาคารพาณิชย์รอบ ๆ บริเวณของภาค ทำให้บริเวณนั้นเป็นย่านการค้าขายที่เด่นชัด นอกจากนี้ภาคหลวงยังเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายระหว่างเขตอำเภอรอบนอกกับอำเภอเมือง และเป็นทำเลที่ตั้งของภาคที่รับซื้อสินค้าผลผลิตและค้าขายสินค้าแก่อำเภอรอบนอก โดยพบว่าในที่ตั้งของภาคหลวงจะมีท่ารถโดยสารให้บริการในการเดินทางเชื่อมต่อระหว่างภาคหลวงกับเขตอำเภอรอบนอกรวมถึงจังหวัดใกล้เคียง

ภาคแม่มาลัยมีทำเลที่ตั้งอยู่ในอำเภอรอบนอกคือ ในเขตอำเภอแม่แตง โดยติดกับถนนสายหลักที่สำคัญ ถนนเชียงใหม่-แม่แตง เป็นภาคที่มีทำเลที่ตั้งที่แน่นอนและมีลักษณะของโครงสร้างถาวรที่จัดสร้างเพื่อรองรับกิจกรรมการค้าขายเป็นหลัก และสามารถสังเกตเห็นภาคแม่มาลัยได้ง่ายและเข้าถึงที่ตั้งภาคได้สะดวก และพบว่าในที่ตั้งของตลาดจะมีท่ารถโดยสารให้บริการในการเดินทางระหว่างอำเภอและหมู่บ้านต่าง ๆ ที่มาใช้บริการภาคแม่ลำไย และใช้เดินทางเชื่อมสู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือมีที่ตั้งอยู่ตามตำบล คือในเขตตำบลริมเหนือ อยู่ในเขตพื้นที่ดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลริมเหนือ มีที่ตั้งที่แน่นอนและมีลักษณะของโครงสร้างถาวรที่จัดสร้างขึ้นและพื้นที่โล่งสาธารณะในบริเวณใกล้เคียงอาคารภาคเพื่อให้บริการการค้าขายในเขตตำบลริมเหนือ สถานที่ตั้งอยู่ติดถนนสายหลักแต่ไม่สามารถเห็นได้เด่นชัดนัก เนื่องจากมีกำแพงล้อมรอบพื้นที่ แต่ไม่เป็นปัญหาของการมาใช้พื้นที่ตลาดของคนในตำบล เนื่องจากทำเลที่ตั้งของลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือเป็นที่รับรู้กันของคนในพื้นที่และละแวกใกล้เคียงที่มาใช้บริการภาคแห่งนี้เป็นประจำ

กาดบ้านรำเป็งมีที่ตั้งในชุมชนย่อย มีที่ตั้งที่แน่นอนและมีลักษณะของโครงสร้างที่สร้างเป็นอาคารตลาดแบบเปิดโล่งที่ตั้งอยู่ติดถนนสามารถเดินทางได้สะดวก ที่ตั้งของกาดจะสามารถสังเกตเห็นได้ในช่วงเวลาที่เกิดกิจกรรมการค้าขายในช่วงเช้า แต่ในช่วงเวลาที่ไม่มีการค้าขายหลังจากที่เก็บแผงขายสินค้าแล้วจะสังเกตว่าเป็นพื้นที่เพื่อการค้าขายได้ยาก เนื่องจากเป็นอาคารโล่งว่างขนาดเล็กและไม่มีป้ายบอกชื่อกาด แต่ตำแหน่งที่ตั้งของกาดเป็นที่รับรู้กันของคนในพื้นที่ที่มาใช้บริการกาดเป็นประจำ ดังนั้นการไม่มีป้ายบอกชื่อสถานที่หรือสัญลักษณ์อื่นที่แสดงว่าเป็นพื้นที่ของกาดจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการมาใช้บริการกาดบ้านรำเป็งของคนในชุมชน

กาดนัดสี่แยกสันคะยอม ทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสันทราย เป็นกาดที่เกิดขึ้นชั่วคราวและมีที่ตั้งในพื้นที่โล่งเพื่อสร้างโครงสร้างหรือแผงค้าที่ไม่ถาวรขึ้นในช่วงเวลาที่มีการค้าขาย ถึงแม้ว่าจะเป็นกาดชั่วคราวที่ไม่สามารถสังเกตเห็นว่าเป็นพื้นที่กาดได้ตลอดเวลา แต่จะเห็นได้กาดนัดโดยทั่วไปจะมีการนัดหมายของผู้ค้าขายเพื่อเลือกทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมแก่การจัดกาดนัด โดยจะมีการระบุตำแหน่งของกาดนัดให้เด่นชัดแน่นอน และในการค้าขายสินค้าทุก ๆ ครั้งก็จะจัดแผงค้าขึ้นในบริเวณและตำแหน่งเดิมเสมอ และประกาศให้ผู้ที่จะมาใช้บริการกาดได้รับรู้โดยการติดตั้งป้ายโฆษณาระบุสถานที่ วัน เวลา ที่จะทำการค้าขายให้ทราบ หรือบอกกันโดยปากต่อปากของชาวบ้านในชุมชนนั้นๆ ในพื้นที่ศึกษา กาดนัดสี่แยกสันคะยอมจะมีทำเลที่ตั้งในบริเวณลานโล่งข้างสี่แยกสันคะยอมจึงถูกเรียกชื่อว่ากาดนัดสี่แยกสันคะยอมซึ่งชื่อเรียกนี้ก็สามารถระบุสถานที่ตั้งของกาดให้ผู้คนรับรู้ได้อีกทางหนึ่ง

กาดคำเที่ยงมีที่ตั้งในอำเภอเมือง ริมถนนสายหลักที่เข้าสู่ตัวเมืองเชียงใหม่ มีทำเลที่ตั้งที่แน่นอน มีทั้งโครงสร้างอาคารถาวรและลานโล่งในการจัดการค้าขายหรือกิจกรรมอื่นที่ตั้งไม่สามารถสังเกตเห็นกิจกรรมการค้าขายได้ง่ายทางถนนสายหลักเนื่องจากพื้นที่กาดอยู่ถัดเข้าไปจากพื้นที่ริมถนน มีการตั้งป้ายโครงการขนาดใหญ่ไว้ทางเข้าสู่กาดคำเที่ยง แต่ทำเลที่ตั้งของกาดคำเที่ยงไม่มีผลต่อปริมาณผู้มาซื้อสินค้าเนื่องจากเป็นกาดขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง และสินค้าในกาดคำเที่ยงเป็นสินค้าเฉพาะกลุ่มโดยผู้มาซื้อสินค้าส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์โดยตรงที่จะมาซื้อสินค้ากลุ่มนี้

สรุป ทำเลที่ตั้งของภาคเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการค้าขาย จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 ภาคเห็นได้ว่าทุกภาคทั้งภาคที่เกิดขึ้นทุกวันและภาคนัดล้วนแต่มีทำเลที่ตั้งที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้มาใช้บริการสามารถรับรู้ตำแหน่งได้ ทำเลที่ตั้งของภาคทั้งหมดต้องมีตำแหน่งที่เหมาะสม สามารถเข้าถึงพื้นที่ภาคได้สะดวกซึ่งเห็นได้จากผลการสำรวจทุกภาคตั้งในตำแหน่งที่ติดเส้นทางการสัญจรและทุกภาคสามารถสังเกตเห็นกิจกรรมการค้าขายในพื้นที่ภาคได้ง่าย และชื่อของภาคโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นภาคระบุถึงสถานที่ตั้งของภาคนั้น ๆ เพื่อให้เป็นที่เข้าใจกันของผู้มาใช้ ทั้งในส่วนผู้ค้าขายและผู้ซื้อสินค้าในการมาใช้บริการตลาด ส่วนภาคขนาดใหญ่ที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปของคนในจังหวัดนั้นจะใช้ชื่อเฉพาะโดยไม่มีภาครระบุที่ตั้งของภาคนั้น ๆ ในชื่อภาค

4.1.2 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านขนาด

จากการศึกษาได้เลือกทำการศึกษขนาดของภาคที่มีความแตกต่างกัน โดยขนาดของภาคแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะที่ตั้งของภาคนั้นๆ รวมถึงขึ้นอยู่กับ การรองรับปริมาณสินค้าและผู้มาใช้บริการตลาดด้วย จากการศึกษาพบว่า ภาคหลวงมีพื้นที่ 5 ไร่ 88 ตารางวา เป็นภาคที่มีขนาดใหญ่และสำคัญที่สุดของจังหวัดเชียงใหม่มีขนาดพื้นที่ขายสินค้า และเก็บสินค้าเพื่อจำหน่ายรวมทั้งมีพื้นที่ในการรองรับการให้บริการในปริมาณมาก และเป็นศูนย์รวมสินค้าหลากหลายประเภทโดยในแต่ละประเภทสินค้ามีปริมาณมากพอสำหรับรองรับความต้องการซื้อของคนในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งนักท่องเที่ยวที่ซื้อสินค้าประเภทสินค้าพื้นเมืองหรือของฝาก ซึ่งภาคหลวงเป็นภาคประจำเมืองของจังหวัดเชียงใหม่

ภาคแม่มาลัยมีขนาดพื้นที่ 3 ไร่ 2 งาน มีพื้นที่ค้าขายโดยรวมพื้นที่วางขายสินค้า ด้านนอกอาคารประมาณ 1,750 ตร.วา ซึ่งเป็นภาคที่มีขนาดใหญ่ในอำเภอแม่แตง มีความสามารถในการรองรับการบริการระดับอำเภอ ทั้งในด้านขนาดพื้นที่และปริมาณสินค้ากักตุนในภาคเพื่อจำหน่ายแก่ผู้มาใช้บริการภาค ซึ่งถือว่าเป็นภาคขนาดใหญ่ในเขตอำเภอ โดยภาคประจำอำเภอนั้นมีขนาดรองลงมาจากภาคประจำเมือง ภาคลักษณะนี้กระจายตามเขตอำเภอรอบนอก และต้องมีขนาดพื้นที่ ปริมาณสินค้า ความหลากหลายของสินค้าให้สามารถรองรับตามความต้องการในเขตพื้นที่นั้น ๆ ได้ ภาคประจำอำเภออาจมีขนาดและความสำคัญแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับจำนวนของภาคในเขตอำเภอนั้นว่ามีการกระจายเพื่อให้บริการแก่ประชาชนในเขตอำเภอนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด

ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือมีขนาดพื้นที่ 2 ไร่โดยแบ่งเป็นพื้นที่ค้าขายสินค้าในอาคาร 200 ตารางวา และพื้นที่ลานโล่งภายนอกอาคารและที่จอดรถ 600 ตารางวา ซึ่งมีความสามารถรองรับการบริการในระดับตำบล ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือเป็นภาคที่มีขนาดพื้นที่ ปริมาณสินค้า การกักตุนสินค้าเพื่อจำหน่าย และความหลากหลายของสินค้านำมาจากภาค

ประจำอำเภอ กาดลักษณะนี้กระจายตามเขตตำบลต่างๆและขนาดการรองรับจะขึ้นอยู่กับขนาดของตำบลหรือจำนวนคนที่มาใช้บริการกาดนั้นๆ

กาดบ้านรำเป็งมีเนื้อที่ของกาด 200 ตารางวา เป็นพื้นที่ที่ทำการตั้งแผงค้ารวมพื้นที่นอกอาคารเพียง 150 ตารางวา ซึ่งเป็นกาดขนาดเล็ก ตั้งขึ้นเพื่อให้บริการในละแวกหมู่บ้าน และขนาดของกาดจะมีขนาดและความสามารถในการรองรับการใช้บริการขึ้นอยู่กับจำนวนคนที่มาใช้กาด ซึ่งกาดลักษณะนี้จะมีกระจายอยู่ทั่วไปตามแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านโดยที่จะมีขนาดเล็กใหญ่แตกต่างกันตามขนาดของหมู่บ้านนั้นๆ ซึ่งบางพื้นที่ที่มีความต้องการในการซื้อสินค้าก็ไม่มี ความจำเป็นที่จะตั้งกาดขึ้น อาจมีเพียงร้านขายของชำที่มีการตั้งแผงขายสินค้าของสดเพิ่มในด้านหน้าของร้านซึ่งอาจจะเรียกกาดประเภทนี้ว่า กาดก้อม

กาดนัดสี่แยกสันคยะยอมมีพื้นที่ทั้งหมด 17 ไร่ โดยจัดเป็นพื้นที่เพื่อรองรับตั้งแผงค้าขายประมาณ 10 ไร่ เป็นกาดนัดที่จัดนัดขึ้นในเขตอำเภอรอบนอกที่มีขนาดใหญ่ มีความสามารถรองรับในการใช้บริการของจำนวนคนในระดับอำเภอ ขนาดของกาดนัดนั้นจะมีความแตกต่างกันตามจำนวนคนที่มาใช้บริการกาดนัดเช่นกัน คือ ถ้าเป็นที่นิยมของคนจำนวนมากการนำสินค้าและการรวมกลุ่มกันของผู้ค้าก็จะมีขนาดใหญ่ ถ้าจำนวนผู้ใช้น้อยขนาดของกาดก็จะเล็กลงตามความเหมาะสม ซึ่งในรูปแบบกาดนัดนั้นจะมีขนาดที่หลากหลายไม่แน่นอน โดยจะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งและผู้เข้ามาใช้บริการ

กาดคำเที่ยงเป็นกาดมีพื้นที่ประมาณ 50 ไร่ โดยมีเนื้อที่ของร้านค้าประมาณ 35 ไร่ และพื้นที่จอดรถและลานอเนกประสงค์ประมาณ 15 ไร่ มีการขายสินค้าเฉพาะประเภท คือขายพรรณไม้ อุปกรณ์ทางการเกษตร สินค้าตกแต่งสวน รวมถึงสัตว์เลี้ยง และอุปกรณ์สำหรับสัตว์เลี้ยง เป็นกาดเฉพาะที่เป็นศูนย์รวมสินค้าประเภทพรรณไม้ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดเชียงใหม่และของภาคเหนือ พื้นที่กาดมีขนาดใหญ่เนื่องด้วยลักษณะของสินค้าที่ต้องการพื้นที่จัดแสดงด้านนอกอาคาร ต้องการพื้นที่จำหน่ายและพื้นที่เก็บสินค้าจำนวนมาก และลักษณะของการใช้พื้นที่ขยายในแนวระนาบจึงต้องใช้พื้นที่มาก และนอกจากจะให้บริการภายในจังหวัดแล้วยังให้บริการแก่จังหวัดอื่นๆ ในเขตภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย

สรุป จากการสำรวจและผลการวิเคราะห์ขนาดของกาดจากพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 กาด สามารถสรุปได้ว่า ขนาดของกาดนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่มีในกาด ทั้งด้านจำนวนและความหลากหลายของประเภทสินค้า พื้นที่เก็บหรือกักตุนสินค้าเพื่อจำหน่าย ปริมาณผู้มาใช้บริการกาด และจำนวนกาดที่มีบริการในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งส่งผลต่อขนาดของกาด โดยขนาดของกาดแต่ละประเภทจะมีขนาดลดหลั่นกันตามลำดับความสำคัญของประเภทกาดนั้นๆ สามารถเรียงลำดับตามขนาดพื้นที่จากขนาดใหญ่มาขนาดเล็กได้ดังนี้ กาดประจำเมือง(กาดหลวง) กาดประจำอำเภอ กาดประจำตำบล และกาดตามหมู่บ้าน(กาดขนาดเล็ก)

ตารางที่ 4.1 แสดงการลดขนาดของพื้นที่ภาคที่ทำการศึกษ

ชื่อภาค	ขนาดพื้นที่
1.ภาคหลวง	5 ไร่ 88 ตารางวา
2.ภาคแม่มาลัย	3 ไร่ 200 ตารางวา
3.ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ	2 ไร่
4.ภาคบ้านรำเปิง	200 ตารางวา

4.1.3 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านสินค้าที่จำหน่าย

จากการศึกษาด้านสินค้าที่จำหน่ายในภาคประเภทต่างๆพบว่า ภาคหลวงซึ่งเป็นภาคประจำเมืองเป็นแหล่งรวมสินค้าหลากหลายประเภท จะมีการจัดพื้นที่แบ่งขายสินค้าแต่ละประเภทไว้เป็นส่วนๆ ได้แก่ ส่วนของตลาดสดซึ่งขายสินค้าสดและวัตถุดิบในการประกอบอาหาร เช่น ผัก เนื้อสัตว์เครื่องเทศ ส่วนขายอาหารสำเร็จรูป อาหารปรุงเสร็จ ส่วนขายผลไม้เมืองเหนือ ส่วนขายสินค้าประเภทของใช้ต่าง ๆ ส่วนขายสินค้าเฉพาะ เช่นภาคขายผ้า ภาคขายดอกไม้ นอกจากนี้ภาคหลวงยังเป็นศูนย์รวมสินค้าพื้นเมืองและของฝาก

ภาคแม่มาลัย เป็นภาคประจำอำเภอสินค้าที่พบจะมีหลากหลายประเภท โดยมีการแบ่งการค้าขายสินค้าแต่ละประเภทตามช่วงเวลา เช่น ตลาดสดซึ่งขายสินค้าสดและวัตถุดิบในการประกอบอาหารจะมีขายในช่วงเช้าเป็นส่วนใหญ่ สินค้าประเภทอาหารแห้ง สำเร็จรูปและของใช้มีขายตลอดวัน สินค้ามีความหลากหลายแต่ก็เป็นสินค้าพื้นฐานในการใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่มีการขายสินค้าเฉพาะประเภทอย่างเช่น ภาคหลวง

ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ สินค้าที่พบจะเป็นสินค้าประเภทอาหารเป็นส่วนใหญ่ และของใช้พื้นฐานในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องประกอบอาหาร ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ อาหารปรุงเสร็จ และมีของใช้ฟุ่มเฟือยในส่วนของเสื้อผ้า เครื่องใช้ เครื่องสำอาง และมีการตั้งแผงขายสินค้าขึ้นในส่วนลานโล่งโดยประเภทสินค้าที่ขายมีลักษณะคล้ายกาดนัด เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ภาชนะพลาสติก ขนมนมและเบ็ดเตล็ด

ภาคบ้านรำเปิง สินค้าที่พบไม่มีความหลากหลายมากนัก โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นสินค้าสดและวัตถุดิบในการประกอบอาหาร เช่น ผัก เนื้อสัตว์ ต่างๆ และอาหารพื้นเมืองเท่านั้น ไม่พบสินค้าประเภทของใช้และสินค้าเฉพาะเนื่องจากเป็นลักษณะของกาดเกิดตลาดในช่วงเช้าและมีวัตถุประสงค์เพื่อขายสินค้าในการประกอบอาหาร และสินค้าที่ขายเพื่อรองรับความต้องการของผู้ซื้อในหมู่บ้านเท่านั้น

กาดนัดสี่แยกสันคะยอมสินค้าที่พบในกาดนัดส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทเครื่องใช้ เช่นเสื้อผ้า ภาชนะ และของในครัวเรือน ซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่จำเป็นต้องซื้อบ่อยจัดเป็นสินค้า

ประเภทพุ่มเฟื่อย และพบสินค้าประเภทอาหาร ของสด และอาหารปรุงสำเร็จ อาหารพื้นเมือง คล้ายกับสินค้าที่มีในภาคสศตอนเช้า แต่มีความหลากหลายของสินค้าและปริมาณสินค้าน้อยกว่า

ภาคคำเที่ยง เป็นภาคที่ขายสินค้าเฉพาะประเภท สินค้าที่พบเป็นสินค้าเฉพาะทางด้านพรรณไม้ และอุปกรณ์เครื่องใช้ทางการเกษตร ได้แก่ ต้นไม้ต่าง ๆ ทั้งไม้ดอก ไม้ประดับ และไม้ผล วัสดุอุปกรณ์ในการแต่งงาน สัตว์เลี้ยง ซึ่งจะมีความแตกต่างจากภาคอื่น ๆ และไม่พบสินค้าพื้นฐาน เช่น อาหาร เหมือนที่จำหน่ายในภาคทั่ว ๆ ไป

สรุป ภาคส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษพบว่ามีการขายสินค้าประเภทของสด และสินค้าพื้นเมือง (อาหารพื้นเมือง) เพราะเป็นสินค้าพื้นฐานที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้ประกอบอาหารภายในวันนั้น ยกเว้นภาคคำเที่ยงที่ไม่มีสินค้าประเภทนี้เนื่องจากเป็นภาคที่ขายสินค้าเฉพาะอย่างและในภาคขนาดใหญ่ มีการขายสินค้าหลากหลายประเภท ได้แก่ สินค้าของใช้ และสินค้าสำเร็จรูป เนื่องจากเพื่อรองรับความต้องการของผู้มาใช้และปริมาณผู้มาใช้ตลาด ส่วนในภาคขนาดเล็ก ผู้ใช้ตลาดไม่นิยมซื้อสินค้าประเภทนี้และเป็นสินค้าที่นานๆจะมีการซื้อทีละครั้งมีความจำเป็นต้องซื้อก็จะเดินทางไปซื้อในภาคใหญ่ๆ เช่นภาคหลวง หรือภาคในเมือง

4.1.4 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านช่วงเวลาการขาย

จากข้อมูลด้านช่วงเวลาการขายของตลาดที่ได้ทำการศึกษสามารถแยกวิเคราะห์ได้ 2 รูปแบบ คือ ประเด็นแรกตามช่วงเวลาที่เกิดขึ้นในแต่ละวันของการค้าขายของภาค ได้แก่ ขายตอนเช้า ขายตลอดวัน ขายตอนเย็น ขายตอนกลางคืน ประเด็นที่สองตามความถี่ของภาคเกิดการค้าขายของตลาด ได้แก่ การค้าขายเป็นประจำทุกวัน การค้าขายเป็นประจำสัปดาห์ การค้าขายเป็นประจำเดือน และการค้าขายเป็นประจำปี ซึ่งวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ตามช่วงเวลาในหนึ่งวัน

ภาคหลวง เป็นภาคที่มีช่วงเวลาการใช้งานตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน เนื่องจากประกอบด้วยส่วนภาคขายสินค้าหลากหลายประเภทที่มีการค้าขายในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น ภาคสดขายในตอนเช้า ของใช้ ผลไม้ ของฝาก ผ้าขายตลอดวันประมาณ 7.00-18.00 น. อาหารสำเร็จรูปและปรุงเสร็จ อาหารพื้นเมืองมีขายในตอนเย็นประมาณ 17.00-20.00 น. ภาคขายดอกไม้มีการส่งสินค้าในตอนกลางคืนช่วง 03.00-05.00 น. และมีการเปิดร้านตลอดวันและคืน แต่จะคึกคักในช่วงกลางวัน

รูปที่ 4.1 แสดงช่วงค้าขายกลางวันในภาคหลวง

รูปที่ 4.2 แสดงช่วงค้าขายกลางคืนในภาคหลวง

ภาคแม่มาลัยขายเปิดขายสินค้าในตอนเช้า ตอนกลางวัน และตอนเย็น เนื่องจากตอบสนองชีวิตประจำวันของคนในอำเภอแม่แตงที่จะมาใช้ตลาดในตอนเช้า และเย็น ซึ่งจะตั้งแผงขายสินค้าด้านหน้าภาคบริเวณทางเดินเท้าและริมถนน ประเภทสินค้าที่ขายเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่นำมาใช้ในการประกอบอาหารจึงขายสินค้าในช่วงเวลาสั้น ๆ ในตอนเช้า ซึ่งเป็นแผงแบบกับดินหรือตั้งโต๊ะ ไม่มีโครงสร้างที่ช่วยกันแดด เมื่อเช้าช่วงสายจึงต้องเก็บสินค้า ส่วนตอนกลางวันเป็นสินค้าทั่วไป ซึ่งเปิดขายในอาคารถาวรของภาคจึงสามารถเปิดการค้าขายได้ตลอดวัน

ลานค้าชุมชนตำบลลริมเหนือ ภาคบ้านไร่เป็ง และภาคนัดสันคะยอมจะขายช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง คือ ตอนเช้า หรือตอนเย็น เนื่องด้วยผู้ใช้ตลาดส่วนใหญ่จะมาใช้ตลาดในช่วงเวลาดังกล่าวเท่านั้น และกิจกรรมการค้าขายในภาคขนาดเล็กจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น เช่นภาคตอนเช้า(ภาคเจ้า)จะเปิด 05.00-07.00 เป็นต้น ภาคตอนเย็น(ภาคแลง)จะเปิด 16.00-20.00น. เป็นต้น ภาคคำเที่ยงมีการค้าขายตลอดวัน เปิดเวลา 08.00-18.00น.

รูปที่ 4.3 แสดงช่วงค้าขายตอนเช้าภาคบ้านไร่เป็ง

รูปที่ 4.4 แสดงช่วงค้าขายตอนเย็นในภาคนัด

2) ความถี่

จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาพบว่าภาคทุกภาคมีความถี่ในการเปิดขายที่แน่นอน โดยทุกภาคจะมีความถี่ในการขายทุกวัน เพราะในทุกภาคมีสินค้าที่คนในพื้นที่ต้องมีการมาซื้อในทุกวันคืออาหาร มีเพียงภาคนัดสันคยะอมที่นัดกันเป็นช่วงสัปดาห์ เนื่องจากเป็นภาคที่เสริมเข้ามาในชุมชนโดยเป็นภาคนัดหมายของผู้ค้าในการขายสินค้าในแต่ละสัปดาห์

ในภาคขนาดใหญ่ ได้แก่ ภาคหลวง และภาคคำเที่ยงจะมีการรองรับเทศกาลและการค้าขายในงานประจำปีร่วมอยู่ด้วย โดยที่ภาคหลวงจะรองรับกิจกรรมการค้าขายประจำปี ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลลอยกระทง ในพื้นที่ตลาดจะมีการค้าขายสินค้าและการจัดกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับงานเทศกาล ส่วนภาคคำเที่ยงมีพื้นที่ลานโล่งที่รองรับกิจกรรม ที่เด่นชัดได้แก่ เป็นพื้นที่แข่งขันนกเขาขวามีการจัดพื้นที่ลานเป็นส่วนค้าขายเสริมในงาน และใช้จัดงานประจำปีคืองานมหกรรมสินค้าของกรมราชทัณฑ์

สรุป ขนาดของภาคส่งผลต่อช่วงเวลาในการขายของภาคนั้นๆ ในแต่ละวัน โดยภาคที่มีขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างถาวรสำหรับการตั้งแผงค้าจะเปิดขายช่วงเวลานานกว่าภาคที่มีขนาดเล็กและโครงสร้างชั่วคราว เนื่องจากสามารถกันแดดและเก็บสินค้าได้ รวมถึงจำนวนผู้มาใช้ในภาคขนาดใหญ่ที่มีจำนวนมากและหมุนเวียนมาใช้บริการตลอดวัน ส่วนความถี่ของเวลาการค้าขาย ภาคที่มีการจำหน่ายสินค้าที่มีความจำเป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวันจะเปิดให้บริการทุกวัน

4.1.5 การวิเคราะห์จากการสำรวจด้านการขายสินค้า

จากการศึกษาพบว่าการขายสินค้าของภาคขนาดใหญ่ คือ ภาคหลวง ภาคแม่มาลัย และภาคคำเที่ยงเป็นภาคที่มีการขายสินค้าทั้งปลีกและส่ง เนื่องจากเป็นศูนย์รวมของสินค้าหลากหลายชนิดรวมทั้งมีสินค้าปริมาณมาก และเป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้าสู่ภาคขนาดเล็กอื่น ๆ และรับซื้อสินค้าจากชุมชน ส่วนภาคอื่นๆ คือ ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ ภาคบ้านรำเปิง มีการค้าขายแบบขายปลีกเท่านั้นเองจากปริมาณสินค้ามีพอเพียงสำหรับคนในชุมชนขนาดเล็กซึ่งสามารถกระจายสินค้าให้แต่ละครัวเรือนเท่านั้น และบางภาคสินค้าที่นำมาขายเป็นผลผลิตจากครัวเรือนของคนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งมีปริมาณไม่มากพอต่อการขายสินค้าแบบขายส่ง

ตารางที่ 4.2 แสดงการขายสินค้าของภาคที่ทำการศึกษา

ชื่อภาค	ขนาดพื้นที่	ขายปลีก	ขายส่ง
1.ภาคคำเที่ยง	50 ไร่		
2.ภาคหลวง	5 ไร่ 88 ตารางวา		
3.ภาคแม่มาลัย	3 ไร่ 200 ตารางวา		
4.ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ	2 ไร่		
5.ภาคบ้านไร่เปิง	200 ตารางวา		
6.ภาคนัด	8 ไร่		

รูปที่ 4.5-4.6 แสดงปริมาณการตุนสินค้าเพื่อการขายปลีกและส่งของภาคหลวงและภาคแม่มาลัย

4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

จากการวิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ ของภาคข้างต้น ในด้านลักษณะที่ตั้งของภาค ขนาดของภาค สินค้าที่จำหน่าย ช่วงเวลาการขายสินค้า และการขายสินค้า พบว่าในแต่ละปัจจัยมีความสัมพันธ์สอดคล้องซึ่งกันและกันต่อการเกิดรูปแบบและประเภทของภาคนั้น ๆ จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของภาคกับทำเลที่ตั้งของภาค การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของภาคกับประเภทสินค้า และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของภาคกับช่วงเวลาการค้าขายสินค้า ซึ่งสามารถสรุปความสัมพันธ์ในรูปแบบตารางและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทภาคกับทำเลที่ตั้งของภาค

ภาคประจำเมืองหรือภาคขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์กับทำเลที่ตั้งในเขตเมือง เนื่องจากเมืองเป็นศูนย์กลางในทุกด้านรวมทั้งด้านการค้า จึงส่งเสริมกิจการการค้าขายและภาคให้มีขนาดใหญ่ โดยมีความสัมพันธ์กับการเป็นศูนย์กลางของสินค้าหลายชนิด และจากจำนวนผู้

มาใช้บริการจำนวนมากจึงส่งผลในลักษณะของการมีพื้นที่รองรับการใช้สอยให้พอเพียง จึงมีขนาดใหญ่

ทำเลที่ตั้งของภาคในอำเภอรอบนอก ตำบล และหมู่บ้านนั้นในทุกพื้นที่จะพบว่า มีภาคเพื่อให้บริการการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในรัศมีบริการให้บริการในเขตพื้นที่นั้น โดยขนาดของภาคขึ้นอยู่กับขนาดของรัศมีบริการ และปริมาณผู้มาใช้ตลาด โดยในแต่ละอำเภอ ตำบล หมู่บ้านมีภาคมากกว่า 1 ภาค

ทำเลที่ตั้งของภาคบริเวณท่ารถโดยสาร ความเป็นศูนย์กลางโครงข่ายของการซื้อขายสินค้าระหว่างภาคขนาดใหญ่ในเมือง และพื้นที่อื่น ๆ รอบนอกจำเป็นต้องมีระบบขนส่งเพื่อเชื่อมต่อระบบการซื้อขายสินค้า ซึ่งเห็นได้ว่าภาคเหล่านี้จะเป็นแหล่งท่ารถโดยสารดังที่ปรากฏในบริเวณภาคหลวง และภาคภายในอำเภอ เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้บริการ

รูปที่ 4.7 แสดงท่ารถโดยสารในภาคหลวง

รูปที่ 4.8 แสดงท่ารถโดยสารในภาคแม่มาลัย

ทำเลที่ตั้งของภาคที่จัดขึ้นในบริเวณลานโล่ง จากการสำรวจจะเห็นได้ว่าภาคส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้เป็นภาคชั่วคราวไม่มีโครงสร้างถาวร สามารถนำสินค้ามาขายในเวลาติดตลาด และสามารถรื้อโครงสร้างชั่วคราวออกได้ และลานโล่งสามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ประกอบได้ ภาคประเภทนี้ได้แก่ ลานค้าชุมชน ภาคนัด

ประเภทของภาคมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับทำเลที่ตั้งของภาค โดยการจำแนกว่าเป็นภาคขนาดใดนั้น ต้องพิจารณาความสัมพันธ์ของที่ตั้ง และรัศมีบริการแก่ผู้มาใช้ คือ ตลาดที่มีทำเลที่ตั้งเป็นศูนย์กลางทำให้ภาคมีขนาดใหญ่ และรองรับความต้องการได้เพียงพอ การเกิดภาคในแหล่งรวมคน เช่น ท่ารถโดยสาร และภาคที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ โดยเกิดการตั้งภาคในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งขนาดของภาคนั้นจะตอบสนองต่อทำเลที่ตั้ง เช่น ขนาดของภาคตามอำเภอรอบนอก ตำบล และหมู่บ้านจะมีขนาดที่แตกต่างกันออกไป

4.2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทกาดกับประเภทสินค้า

ประเภทสินค้าที่มีความหลากหลายและสินค้าประเภทเครื่องอุปโภคหรือของใช้ พบว่ากาดขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางของการขายสินค้า โดยเฉพาะการเป็นกาดขายส่ง จะมีความหลากหลายของสินค้าเป็นจำนวนมาก และกาดนัดมีสินค้าหลากหลายเช่นกัน เนื่องจากการขายส่งปาดห์ต่อครั้งจึงต้องมีสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการให้ได้มากที่สุด

สินค้าประเภทของสด อาหารสดเป็นสินค้าพื้นฐานที่มีขายในกาดเกือบทุกประเภท ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าหลัก เพราะเป็นสินค้าที่ต้องอุปโภคทุกวันจึงจำเป็นต้องมีไว้จำหน่ายรองรับความต้องการของผู้ใช้ ยกเว้นกาดที่ขายสินค้าเฉพาะที่ไม่นิยมขายสินค้าประเภทของสด อาหารสด

สินค้าประเภทอาหารสำเร็จรูป และอาหารแปรรูป พบมากในกาดที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง และกาดประจำอำเภอ เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตของคนในเมืองที่ไม่ประกอบอาหารทานเอง ส่วนกาดขนาดเล็กพบขายเฉพาะของสด และสินค้าเกษตรที่ยังไม่มีการปรุงแต่ง

รูปที่ 4.9 แสดงสินค้าของสดในกาดหลวง

รูปที่ 4.10 แสดงอาหารสดในลานค้าชุมชน

สินค้าใช้แล้ว พบน้อยมาก ที่พบจะพบในกาดนัดที่มีการรวมสินค้าใช้แล้วประจำสัปดาห์ แต่ก็พบบางกาดนัดเท่านั้น เพราะเป็นสินค้าที่มีความนิยมเฉพาะกลุ่มคนและมีจำหน่ายตลาดที่มีกาดรวมตัวกันของผู้ค้าขายสินค้าใช้แล้ว

สินค้าเฉพาะ พบในกาดขนาดใหญ่เนื่องจากเป็นศูนย์รวมสินค้าทุกประเภท และพบในการที่รวมตัวกันเพื่อขายสินค้าเฉพาะประเภทนั้นๆ โดยเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไปว่าขายสินค้าเฉพาะประเภทนั้นๆ เช่น กาดขายดอกไม้ กาดขายสินค้าการเกษตรกาดขายต้นไม้ เป็นต้น

สินค้าพื้นเมือง ในที่นี้สินค้าพื้นเมือง คือ สินค้าที่มีขายในท้องถิ่นหรือแสดงถึงความ เป็นท้องถิ่นนั้นๆ จะพบว่ากาดในจังหวัดเชียงใหม่ พบสินค้าประเภทพื้นเมืองอยู่ทุกกาด ยก

เว้นตามกาดนัด สินค้าพื้นเมืองที่จะพบมาก ได้แก่ อาหารพื้นเมือง ผักพื้นเมือง เนื่องจากอาหาร เป็นสิ่งที่ตอบสนองตามนิยมของคนในพื้นที่ และสินค้าอื่นเช่น ของใช้พื้นเมือง และเครื่องแต่งกาย

รูปที่ 4.11 แสดงอาหารพื้นเมืองในลานค้าชุมชน

รูปที่ 4.12 แสดงเสื้อผ้าพื้นเมืองในกาดหลวง

ประเภทของกาดมีความสัมพันธ์กับประเภทสินค้าโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ประเภทสินค้าที่พบในทุกกาด คือของสดและสินค้าประเภทอาหารพื้นเมือง รองลงมาคือสินค้าแปรรูปและของใช้ที่จำเป็น ซึ่งสัมพันธ์กับขนาดโดยทุกกาดจะมีสินค้าพื้นฐานที่เป็นความต้องการของชุมชน และมีสินค้าเพิ่มเติมตามขนาดของแต่ละกาดนั้นๆ กาดขนาดใหญ่ สามารถมีความหลากหลายและบรรจุสินค้าได้จำนวนมาก และกาดประเภทอื่น ๆ จะลดความหลากหลายลงตามขนาดกาดแต่ละประเภทโดยต้องพิจารณาเพิ่มเติมในด้านความต้องการของผู้ใช้

4.2.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทกาดกับช่วงเวลาการค้าขายสินค้า

ช่วงเวลาการค้าขายใน 1 วัน จะพบว่า กาดส่วนใหญ่มีการค้าขายในช่วงเช้า (กาดเจ้า) และมีการค้าขายตลอดวัน เนื่องจากกาดเหล่านั้นมีทำเลที่ตั้งและสถานที่ที่ชัดเจนจึงเกิดกิจกรรมการค้าขายได้โดยตลอด ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีการตั้งแผงที่แตกต่างกัน เช่น กาดเช้า (กาดเจ้า) จะตั้งแผงด้านหน้าเพิ่มขึ้น กาดตลอดวัน(กาดลาด)จะขายในอาคารถาวร และกาดเย็น (กาดแลง)หรือตลาดกับข้าวก็จะขายทั้งในอาคารและด้านหน้าอาคาร เป็นต้น

ส่วนกาดนัด และกาดชั่วคราวที่เกิดขึ้นในบริเวณลานโล่งจัดขึ้นเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง คือในตอนเช้า และในตอนเย็น เนื่องจากเป็นรูปแบบของกาดไม่มีอาคารถาวรและเกิดจากการนัดหมายของกลุ่มผู้ค้าขายโดยมีการเจาะจงช่วงเวลา วันที่เหมาะสม โดยเลือกเอาช่วงเวลาที่จะมีผู้มาใช้บริการตลาดมากที่สุด เช่น ช่วงเช้า และช่วงเย็นโดยที่จะนิยมตั้งตลาดในช่วงเย็น เนื่องจากสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน คือเป็นช่วงเวลาว่างหลังเลิกงาน

ในช่วงเวลากลางคืนจะเกิดกิจกรรมการค้าขายในภาคขนาดใหญ่เช่นมีการขนส่งสินค้า และเตรียมร้านค้า รวมถึงการค้าขายแก่คนเฉพาะกลุ่ม เช่น อาหารรอบดึก ตลาดดอกไม้ ซึ่งสอดคล้องกับการเก็บผลผลิตและการส่งสินค้าในตอนกลางคืน

ช่วงเวลาการค้าขายตามความถี่ ภาคเกือบทุกประเภทมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันจะมีการเกิดกิจกรรมค้าขายประจำวันเพื่อให้บริการแก่เมืองและชุมชน ส่วนภาคนัดจะเกิดประจำสัปดาห์เนื่องจากเป็นสินค้าที่ซื้อกักตุนได้และเกิดจากการนัดหมายของผู้ประกอบการค้าในภาคนั้น ๆ และในภาคขนาดใหญ่ เช่นภาคหลวง และภาคค้าเที่ยว จะมีความสวารถและปัจจัยส่งเสริมในการรองรับงานเทศกาลและมหกรรมการค้าพิเศษที่เกิดขึ้นประจำปี

ภาคส่วนใหญ่มีการเกิดกิจกรรมในการค้าขายเกือบตลอดทั้งวัน เนื่องมาจากมีทำเลที่ตั้งเป็นประจำดาว ส่วนความถี่ของการค้าขายขึ้นอยู่กับประเภทสินค้าที่มีในแต่ละประเภทภาคที่มีความจำเป็นต่อความต้องการของผู้ใช้ จึงเกิดเป็นภาคประจำวัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3 แสดงการสรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเภทภาคกับปัจจัยต่างๆ จากการสำรวจ

ประเภทภาค	ด้านที่ตั้ง		ประเภทสินค้า										ช่วงเวลาการขาย									
													ช่วงเวลาใน 1 วัน			ตามความถี่						
													เช้า	เย็น	ตลอดวัน	กลางคืน	ประจำวัน	ประจำสัปดาห์	2 ครั้ง/เดือน	ประจำเดือน	ประจำปี	
เมือง	รอบนอก	ชุมชนย่อย	ท่ารถ	ลานโล่ง	หลากหลาย	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้	สินค้าใช้แล้ว	สินค้าเฉพาะ	พื้นเมือง	เช้า	เย็น	ตลอดวัน	กลางคืน	ประจำวัน	ประจำสัปดาห์	2 ครั้ง/เดือน	ประจำเดือน	ประจำปี		
ประจำเมือง (ขนาดใหญ่)	■			■		■	■	■	■	■	■	■					■					■
ประจำอำเภอ		■		■		■	■	■	■	■	■	■					■					
ประจำตำบล		■	■			■	■	■	■	■	■	■					■					
ภาคขนาดเล็ก			■			■	■	■	■	■	■	■					■					
ภาคนัด		■	■			■	■	■	■	■	■	■					■	■	■	■	■	
ภาคสินค้า เฉพาะ	■				■					■	■	■					■					■

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3 การวิเคราะห์ลักษณะภาคกลางแจ้ง ด้านลักษณะทางกายภาพ กิจกรรมที่เกิดขึ้น และการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 สามารถสรุปกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ในด้านลักษณะทางกายภาพของภาค กิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาค และความต้องการของผู้ใช้ภาค ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นในการสำรวจได้ดังนี้ เรื่องลักษณะทางกายภาพของภาค ได้แก่ ทำเลที่ตั้งในแหล่งชุมชน มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด ใกล้เส้นทางสัญจร ระบบขนส่งและบริการสาธารณะ จัดขึ้นในลานโล่งของชุมชน มีการวางขายสินค้ากับพื้น เป็นพื้นที่สาธารณะ บรรยากาศมีชีวิตชีวา มีอากาศถ่ายเท สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบ มีความสุนทรีย์และสวยงาม เรื่องกิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาค ได้แก่ ความหลากหลายของกิจกรรมค้าขาย ความหลากหลายของกิจกรรมอื่น และเรื่องการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ได้แก่ ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ ตอบสนองทางด้านสังคม ตอบสนองทางด้านประเพณี วัฒนธรรม และพฤติกรรมของผู้ใช้ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ลักษณะภาคกลางแจ้งจากผลการสำรวจในพื้นที่ศึกษาตามกรอบแนวคิดได้ดังนี้

4.3.1 ลักษณะทางกายภาพ

1) ทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน

จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 ภาค พบว่าในเกือบทุกภาค ได้แก่ ภาคหลวง ภาคแม่มาลัย ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ และภาคบ้านรำเปิง ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน เนื่องจากภาคเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นภาคที่มีการขายสินค้าพื้นฐานประเภทอาหารของชุมชน ที่ต้องมีการซื้อสินค้าเป็นประจำทุกวัน ดังนั้นทำเลที่ตั้งของภาคจึงต้องอยู่ในเขตชุมชนซึ่งให้คนในชุมชนเดินทางมาภาคได้สะดวก และทำเลที่ตั้งสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน เพราะว่าภาคทั้ง 4 ภาค มีการขายสินค้าที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันในแต่ละวัน ได้แก่ สินค้าประเภทอาหาร สินค้าของใช้ ซึ่งเป็นสินค้าที่ผู้มาใช้บริการจำเป็นต้องซื้อใช้ทุกวัน ส่วนภาคที่สำรวจแล้วพบว่าไม่ได้ตั้งอยู่ในเขตชุมชน คือ ภาคนัดสี่แยกสันคะยอม และภาคคำเที่ยง ภาคนัดสี่แยกสันคะยอมตั้งอยู่นอกเขตชุมชน บริเวณสี่แยกสันคะยอม เนื่องจากเป็นภาคที่ไม่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวันและในเขตสันคะยอมมีภาคที่ให้บริการเป็นประจำอยู่แล้ว ภาคสันคะยอมจึงไม่มีผลต่อการซื้อสินค้าในชีวิตประจำวัน ส่วนภาคคำเที่ยง เป็นภาคที่ต้องภาคพื้นที่ขนาดใหญ่และเป็นสินค้าเฉพาะที่ไม่ต้องซื้อในชีวิตประจำวันและผู้มาซื้อสินค้านัดสี่แยกสันคะยอมที่จะเดินทางมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการมาซื้อสินค้าเหล่านี้ จึงไม่จำเป็นที่ภาคคำเที่ยงต้องตั้งอยู่ในทำเลที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

2) มีลักษณะที่เด่นชัด

ในภาคที่ทำการศึกษากันทั้ง 6 ภาคพบว่าทำเลที่ตั้งของภาคที่เด่นชัด และสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย โดยสังเกตได้จากลักษณะทางกายภาพของภาค ความเด่นชัดของพื้นที่จะพบในภาคขนาดใหญ่ โดยการเกิดความเด่นชัดจะเกิดด้วยทำเลที่ตั้งของภาคและลักษณะกายภาพโดยรวมของภาคนั้นๆ เอง เช่นเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมการค้าคึกคัก การจราจรหนาแน่นก็ทำให้พื้นที่เด่นชัดได้ มีความหนาแน่นของการจับจ่ายซื้อสินค้าในภาคนั้น ๆ โดยทั่วไปแล้วภาคจะตั้งติดกับเส้นทางการสัญจรจึงสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย ส่วนภาคอื่นๆขนาดเล็ก ไม่ตั้งในพื้นที่ที่เด่นชัดนัก เนื่องจากให้บริการแก่คนในพื้นที่เป็นหลักโดยเป็นที่รู้ของคนในพื้นที่ว่าเป็นที่ตั้งของภาคนั้น ๆ

3) โกล้เส้นทางสัญจร

จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาพบว่าในทุกภาคมีที่ตั้งที่อยู่ติดกับเส้นทางสัญจร คือ ถนนสายหลัก ถนนซอยในชุมชน เพื่อความสะดวกในการเข้าใช้บริการ รูปแบบการสัญจรสะดวกสบาย ทั้งการเข้าถึงโดยใช้รถยนต์ และการเดิน เพราะว่าการเข้าถึงเป็นสิ่งสำคัญในการเข้ามาใช้บริการภาคแต่ละภาค รวมทั้งมีบริการที่จอดรถ จากการสำรวจพื้นที่ทั้ง 6 ภาคพบว่าภาคหลวง ของลานคำชุมชน ตำบลริมเหนือ กาดนัดสันคะยอม และกาดคำเที่ยง มีการให้บริการที่จอดรถสำหรับผู้มาใช้บริการ เนื่องจากเป็นภาคขนาดใหญ่ จึงมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมาก และผู้มาใช้บริการก็จะนำรถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการมาใช้บริการภาค ส่วนภาคแม่มาลัยใช้ที่จอดรถบริเวณริมถนน เนื่องจากทางภาคแม่มาลัยไม่มีการจัดพื้นที่จอดรถไว้ให้ และกาดบ้านรำเป็งไม่มีที่จอดรถให้บริการ เพราะว่าเป็นภาคขนาดเล็ก ผู้มาใช้บริการก็จะเดินทางมาด้วยรถจักรยาน และเดินเท้าจึงไม่จำเป็นต้องมีบริการที่จอดรถในกาดบ้านรำเป็ง

รูปที่ 4.13 แสดงทางสัญจรด้านหน้ากาดหลวง รูปที่ 4.14 แสดงทางสัญจรด้านหน้ากาดแม่มาลัย

4) มีระบบขนส่งและบริการสาธารณะ

จากการสำรวจพบว่ามีเพียงกาดหลวง และกาดแม่มาลัยที่มีจุดจอตลอดขนส่งสาธารณะ เนื่องจากเป็นกาดที่เป็นศูนย์กลาง เช่นกาดหลวงเป็นศูนย์กลางของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง กาดแม่มาลัย เป็นศูนย์กลางของอำเภอแม่แตง จึงทำให้ต้องมีการติดต่อขนส่งสินค้า และเชื่อมโยงการเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ส่วนลานค้าชุมชน ตำบลริมเหนือ กาดบ้านร่ำเปิง และกาดนัดสันคะยอม ไม่มีจุดจอตลอดขนส่งสาธารณะ เนื่องจากเป็นกาดขนาดเล็ก ผู้มาใช้บริการไม่ได้มาใช้บริการด้วยรถโดยสารสาธารณะ และเป็นกาดที่ให้บริการในละแวกชุมชน ส่วนกาดคำเที่ยงเป็นกาดที่มีการขายสินค้าเฉพาะอย่าง ผู้มาใช้บริการต้องมีการนัดหมายไว้ก่อนมาใช้บริการ และมาใช้บริการเป็นการส่วนตัว จึงไม่ต้องใช้ระบบขนส่งสาธารณะ และในเรื่องการบริการสาธารณะ พบว่ากาดหลวง กาดแม่มาลัย และกาดคำเที่ยงมีบริการสาธารณะต่าง ๆ ไว้รองรับสำหรับผู้ที่มาใช้บริการ ได้แก่ ห้องน้ำ โทรศัพท์สาธารณะ เนื่องจากเป็นกาดที่มีขนาดใหญ่ ทำให้มีผู้มาใช้บริการมากกว่ากาดอื่น ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ไว้บริการ และเป็นกาดที่มีระยะเวลาในการเปิดให้บริการตลอดทั้งวัน ตั้งแต่ช่วงเช้าถึงเย็น ทำให้ระยะเวลาในการเข้ามาใช้บริการที่ตลาดยาวนานมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบริการสาธารณะต่างๆ ไว้บริการแต่พบว่าลานค้าชุมชน ตำบลริมเหนือมีบริการสาธารณะเช่นกัน โดยใช้บริการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลริมเหนือได้ ส่วนกาดขนาดเล็กและกาดนัด เช่น กาดบ้านร่ำเปิง กาดนัดสันคะยอม ไม่มีการให้บริการสาธารณะ เนื่องจากเป็นกาดที่เกิดขึ้นเพียงชั่วเวลาใดเวลาหนึ่งในระยะสั้นๆ จึงไม่จำเป็นที่ต้องมีการบริการสาธารณะไว้บริการแก่ผู้ที่ใช้กาด

5) จัดขึ้นในลานโล่งของชุมชน

จัดขึ้นในลานโล่งของชุมชน จากการสำรวจพบว่ามีเพียง ลานค้าชุมชน และกาดนัดสันคะยอม ที่จัดขึ้นในบริเวณลานโล่งของชุมชน เนื่องจากลานค้าชุมชนเป็นพื้นที่โล่งขององค์การบริหารส่วนตำบล พื้นที่ส่วนหนึ่งก่อสร้างอาคารเพื่อจัดแผงขายสินค้าและอีกส่วนเป็นลานโล่งเพื่อตั้งแผงค้าขายชั่วคราว ส่วนกาดหลวงและกาดคำเที่ยงมีการเว้นพื้นที่ส่วนหนึ่งของกาดไว้เป็นลานโล่ง เพื่อสำหรับตั้งแผงขายสินค้าและวางขายสินค้ากับพื้น และเพื่อรองรับกิจกรรมประจำปี

รูปที่ 4.15-4.16 แสดงลานโล่งที่จัดแผงขายสินค้าในลานค้าและภาคนัดสี่แยกสันคะยอม

6) มีการวางขายสินค้ากับพื้น

ในพื้นที่ที่ทำการศึกษากันทั้ง 6 ภาค พบว่ามีรูปแบบการวางขายสินค้าที่หลากหลาย ได้แก่ การวางขายสินค้าในอาคาร การวางขายสินค้าในแผงลอย การตั้งเต็นท์ขายสินค้า การวางสินค้าท้ายรถกระบะ การตั้งแผงสูงจากพื้นเพื่อวางขายสินค้า และรูปแบบการวางขายสินค้ากับพื้น รูปแบบการวางขายสินค้ากับพื้นนั้น จะพบได้เกือบทุกภาคที่ทำการศึกษา มีเพียงลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือที่ไม่พบซึ่งมีการจัดการรูปแบบการค้าแบบใหม่ ประเภทสินค้าที่นำมาวางขายกับพื้น เป็นสินค้าประเภทผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ผัก ผลไม้ และสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ โดยการวางขายสินค้าลักษณะนี้เป็นการขายแบบชั่วคราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น

รูปที่ 4.17-4.18 แสดงการวางขายสินค้ากับพื้นในภาคนัดสี่แยกสันคะยอมและภาคแม่มาลัย

7) เป็นพื้นที่สาธารณะ

ในภาคที่ทำการศึกษากันทั้ง 6 ภาค พบว่าในทางกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ ภาคหลวง ภาคแม่มาลัย ภาคบ้านไร่เปิง ภาคนัดสันคะยอม และภาคคำเที่ยง เป็นพื้นที่ของเอกชน โดยการเช่าแผงเพื่อทำการค้าขาย ในส่วนของลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือเป็นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลริมเหนือแต่ผู้ที่จะเข้ามาทำการค้าขายต้องเสียค่าเช่าแก่องค์การบริหารส่วน

ตำบล และมีบางส่วนของบริเวณกาดบ้านจำเป็งที่เป็นพื้นที่สาธารณะริมทางเข้าหมู่บ้านที่มีผู้ค้ามาตั้งแผงหรือจอดรถกระบะเพื่อขายสินค้าโดยไม่เสียค่าเช่าที่ ส่วนในทางการใช้พื้นที่เพื่อการซื้อสินค้าในทุกกาดที่ทำการศึกษาคัดว่าเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ที่ทุกคนสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ หรือซื้อสินค้าในกาดนั้น ๆ ได้

8) บรรยากาศมีชีวิตชีวา(กิจกรรมจากการซื้อขายสินค้าที่เกิดขึ้นในกาดส่งผลให้เกิดบรรยากาศของการค้าขาย)

บรรยากาศที่มีชีวิตชีวาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชน ในการสำรวจพื้นที่ศึกษา พบบรรยากาศของการจับจ่ายซื้อขายสินค้าโดยเป็นวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในส่วนของบรรยากาศของผู้ค้าขายและส่วนของผู้ที่มาซื้อสินค้าที่มีจำนวนเหมาะสมกับรูปแบบกาดแต่ละประเภท โดยในกาดแต่ละประเภทก็จะมีควมคึกคักและปริมาณผู้มาใช้แตกต่างกันไป แต่ในทุกกาดได้สะท้อนถึงการมีชีวิตของคนในเขตเมือง ชุมชนรอบนอก รวมทั้งหมู่บ้านขนาดเล็กว่ามีลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ

กาดขนาดใหญ่ กาดหลวง กาดแม่มาลัย เป็นกาดขนาดใหญ่ที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชนเมืองที่มีกิจกรรมการซื้อขายสินค้าที่คึกคักตลอดทั้งวัน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการค้าทำให้เห็นวิถีชีวิตของคนต่างอำเภอที่มาค้าขายและซื้อสินค้าในกาดเหล่านี้ แต่กาดขนาดใหญ่เหล่านี้ก็มีความเฉพาะของวิถีชีวิตแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไป กาดหลวงมีความคึกคักและวุ่นวายโดยมีผู้มาใช้กาดจำนวนมากในแต่ละวันซึ่งถือเป็นสีสันอย่างหนึ่งของรูปแบบกาดขนาดใหญ่ กาดแม่มาลัยมีความเฉพาะของกาดขนาดใหญ่ในเขตอำเภอรอบนอก ดดยมีบรรยากาศของกาดที่มีคนมาใช้บริการเยอะและยังเป็นที่รวมสินค้าเกษตร สินค้าในครัวเรือน และสินค้าพื้นเมืองมาวางขายในพื้นที่สร้างบรรยากาศของกาดในเขตอำเภอรอบนอก

รูปที่ 4.19 แสดงกาดหลวงตอนเย็น

รูปที่ 4.20 แสดงกาดแม่มาลัยตอนเช้า

ภาคขนาดกลางและภาคขนาดเล็ก เช่น ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ และ กาดบ้านรำเป็ง เป็นกาดที่สะท้อนการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ ร่วมทั้งการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การออกมาจับจ่ายซื้อขายสินค้าของชุมชนตำบลริมเหนือมีในตอนเย็นและ ในบ้านรำเป็งมีในตอนเช้า ซึ่งจะมีกาดเปิดขายสินค้าตามช่วงเวลาการซื้อขายของคนส่วนใหญ่ในชุมชน และแสดงให้เห็นถึงความมีสีสันและมีชีวิตชีวาของกาด มีการนำสินค้าที่ผลิตในครัวเรือนมาขายในตลาด และมีการพบปะของผู้คนในเขตชุมชนนั้น ๆ

ในภาครูปแบบพิเศษ เช่น กาดค้าเที่ยง กาดนัดสังคยะอม ได้สะท้อนถึงรูปแบบการซื้อขายและเปลี่ยนสินค้า โดยมีประเภทของสินค้าแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะ และบรรยากาศโดยรวมของกาดนั้น ๆ เช่น กาดซื้อขายต้นไม้ในการค้าเที่ยง มีผู้มาใช้บริการกาดจำนวนมากให้เห็นถึงชีวิตชีวิตของการใช้ชีวิตประจำวันของคนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการมากาดซื้อขายต้นไม้ในช่วงวันหยุดเป็นต้น

9) มีอากาศถ่ายเท

ในทุกกาดที่ทำการแล้วแต่มีการเปิดโล่งให้อากาศถ่ายเทได้ ทั้งในรูปแบบอาคารตลาด หรือลานค้าภายนอกอาคาร ลักษณะของอาคารมีการเปิดโล่งให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ในส่วนของแผงลอยริมถนน และส่วนลานค้าขายสินค้าด้านนอกอาคารมีการเปิดโล่งอย่างเด่นชัด โดยมีเต็นท์ผ้าใบ ร่ม หรือระเบียงติ๊กของชั้นสองให้ร่มเงาแก่แผงค้า โดยรอบข้างเป็นพื้นที่โล่งไม่มีสิ่งปิดล้อม ในส่วนของแผงค้าที่เกิดขึ้นตอนเช้า ที่มีการวางขายสินค้าริมถนน มีการตั้งแผงขายและวางสินค้ากับพื้นถนนมีทางร่วมเพื่อให้ร่มเงาบ้างในบางแผง ทำให้บรรยากาศเปิดโล่งและอากาศถ่ายเทได้ดี

รูปที่ 4.21-4.22 แสดงการเปิดโล่งของกาดหลวง และส่วนแผงค้าริมทางเท้าและลานค้า

รูปที่ 4.23-4.24 แสดงการเปิดโล่งของลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือในอาคารภาคและลานดิน

ในภาคขนาดเล็กที่มีการขายสินค้าบางช่วงเวลา เช่น ภาคบ้านไร่เปิง ซึ่งและจำนวนร้านค้าในอาคารมีน้อยทำให้พื้นที่การค้าไม่แออัด ในส่วนที่ตั้งแผงด้านนอกและรถกระบะก็ตั้งจุดขายในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติด้านนอกอาคาร เนื่องด้วยเป็นภาคตอนเช้าจึงไม่มีร่มกางหรือเต็นท์กางเพื่อกันแดด บรรยากาศจึงเปิดโล่งและมีอากาศถ่ายเทได้ดี

รูปที่ 4.25-4.26 แสดงการเปิดโล่งของภาคบ้านไร่เปิงและแผงขายสินค้าและรถกระบะ

ในภาคนัด เช่น ภาคนัดสี่แยกสันคะยอม มีลักษณะทางกายภาพในช่วงไม่มีการค้าขายเป็นลานดินโล่งไม่มีสิ่งก่อสร้าง ในช่วงมีการค้าขายจะตั้งเต็นท์ และกางร่มในส่วนแผงขายสินค้า เป็นการสร้างขึ้นแบบชั่วคราว คือสร้างและรื้อถอนในวันที่เกิดภาคนัดมีบางหลังที่สร้างเป็นโครงเหล็กและหลังคามุงจากไว้เป็นแผงค้าเล็ก ๆ และสินค้าบางประเภทก็วางขายกับพื้น แผงค้าแบบชั่วคราวนี้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวกเนื่องจากไม่มีผนังและหลังคาในรูปแบบถาวร

รูปที่ 4.27-4.28 แสดงการเปิดโล่งของกาดนัดสี่แยกสันคะยอม

ส่วนกาดเฉพาะ เช่นกาดคำเที่ยง มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นอาคารขายสินค้าแบบเรียงแถว โดยขยายไปในแนวราบ มีพื้นที่กว้างเพื่อวางขายสินค้าประเภทต้นไม้จึงเป็นร้านค้าแบบเปิดโล่งด้านหน้าและมีพื้นที่ด้านนอกร้านเพื่อวางต้นไม้ มีลานโล่งขนาดใหญ่ มีอากาศถ่ายเทได้ดีเพื่อสอดคล้องกับรูปแบบร้านค้าและประเภทสินค้าที่ต้องการพื้นที่จำนวนมาก

รูปที่ 4.29-4.40 แสดงการเปิดโล่งของกาดคำเที่ยงในส่วนร้านค้าและบรรยากาศโดยรวมของกาด

10) สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบ

จากการศึกษาพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 กาด พบว่ากาดมีการเปิดอาคารหรือพื้นที่กาดให้สามารถเข้าถึงได้โดยรอบ โดยทางเข้าออกกาดนั้นขึ้นอยู่กับเส้นทางสัญจรที่อยู่รอบกาดว่าเอื้อต่อการเข้าถึงอย่างไร เช่น กาดหลวง กาดบ้านไร่เป็ง กาดนัดสันคะยอม และกาดคำเที่ยงสามารถเข้าถึงได้โดยรอบ เพราะว่าทุกกาดไม่มีพื้นที่ปิดล้อมด้วยอาคาร และมีถนนสายหลักอยู่โดยรอบพื้นที่ ส่วนกาดแม่มาลัยมีทางเข้าออก 2 ทางเนื่องจากพื้นที่กาดแม่มาลัยมีด้านที่ติดถนนเพียง 2 ด้านเท่านั้น ส่วนอีก 2 ด้านติดอาคารพาณิชย์จึงไม่สามารถเข้าออกได้ และลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ มีทางเข้า ออก 2 ด้านเนื่องจากพื้นที่ของลานค้าชุมชน ตำบลริมเหนือมีพื้นที่ติดองค์การบริหารส่วนตำบล และสถานีอนามัย ตำบลริมเหนือ จึงใช้ทางเข้าออกเดียวกัน การเข้าถึง

ภาคได้โดยรอบเป็นการสร้างความสะดวกแก่การเข้าใช้พื้นที่และเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างแผงค้าด้านในอาคารและแผงค้าด้านนอกอาคาร

11) มีความสุนทรีย์และสวยงาม (มีการจัดระเบียบแผงค้า และบริเวณรอบๆ)

จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 ภาค พบว่าในทุกภาคมีการจัดแผงค้าให้เป็นระเบียบ สะดวกต่อการให้บริการ ในด้านลักษณะทางภูมิทัศน์พบว่าทุกภาคมีการจัดพื้นที่กิจกรรมให้เป็นสัดส่วน แยกส่วนค้าขาย ส่วนจอดรถ และทางเดินอย่างมีระเบียบ ไม่มีการตกแต่งภาคแต่ละภาคเพิ่มเติมมากจากการจัดพื้นที่ใช้สอย และยังคงสภาพโดยรอบของภาคไว้ ได้แก่ ต้นไม้ใหญ่ และพบว่าภาคทุกภาคมีความสุนทรีย์ที่เกิดจากความมีชีวิตชีวาในการประกอบกิจกรรมของผู้มาใช้บริการ

4.3.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้น

1) มีผู้ค้าหลายราย

ภาคทุกภาคที่ทำการศึกษาก่อตั้งขึ้นโดยการรวมกลุ่มของผู้ค้าขายสินค้ามากกว่าหนึ่งราย เพื่อจัดตั้งในเกิดการบริการในรูปแบบภาค ซึ่งในภาคที่ทำการศึกษาที่มีความแตกต่างในด้านขนาดพื้นที่และการรองรับการให้บริการ ทั้งในภาคขนาดใหญ่และภาคขนาดเล็ก พบว่าจะต้องมีผู้ทำการค้าขายในภาคหลายราย และทำให้มีการขายสินค้าหลากหลายชนิด ซึ่งจำนวนของผู้ค้าจะขึ้นอยู่กับขนาดของภาคและปริมาณผู้เข้ามาใช้บริการ โดยจะมีปริมาณเหมาะสมกันระหว่างผู้ค้าและผู้ซื้อ

2) เป็นที่ซื้อขายสินค้า

ในการศึกษาพบความหลากหลายของกิจกรรมค้าขาย จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาพบว่า ภาคทุกภาคมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการซื้อขายสินค้า โดยใช้เงินเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยมีสินค้าหลากหลายประเภทเพื่อรองรับความต้องการของผู้มาใช้บริการได้อย่างทั่วถึง โดยสินค้าหลักของการค้าขายเป็นสินค้าประเภทอาหาร

3) เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน

ในภาคที่ทำการศึกษา พบว่าภาคส่วนใหญ่มีพื้นที่สำหรับพบปะสังสรรค์ของผู้มาใช้บริการ ได้แก่ พื้นที่ร้านค้าต่างๆ ที่มีที่นั่ง ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของร้านกาแฟ ร้านอาหาร หรือที่นั่งสาธารณะ เพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ค้ากับผู้ซื้อ หรือผู้ซื้อกับผู้ซื้อในระหว่างการซื้อขายสินค้า

4) เป็นพื้นที่อเนกประสงค์

จากการศึกษาพบว่าลานค้าชุมชน ตำบลริมเหนือ และภาคคำเที่ยง มีพื้นที่ที่สามารถใช้ทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้นอกเหนือจากการซื้อขายสินค้า ส่วนภาคมีพื้นที่โล่งที่สามารถนำมาประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้ เช่น ภาคคำเที่ยงบริเวณลานโล่งจะมีการรวมกลุ่มการเล่นเครื่องร่อน การแข่งขันนกเขาชวา และกิจกรรมนันทนาการ ส่วนภาคอื่นๆ ไม่มีการประกอบกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการซื้อขายสินค้า เนื่องจากมีพื้นที่จำกัด และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของอาคารถาวรซึ่งสร้างขึ้นเพื่อซื้อขายสินค้าโดยเฉพาะ

4.3.3 การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

จากการทบทวนวรรณกรรมสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ภาคแบ่งได้ 4 ประเภท คือ ตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน การตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ การตอบสนองทางด้านสังคม และการตอบสนองทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ในภาคที่ทำการศึกษาทั้ง 6 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้แก่ ภาคหลวง ภาคแม่มาลัย ลานค้าชุมชนตำบลริมเหนือ ภาคบ้านไร่เปิง ภาคนัดสี่แยกสันคะยอม และภาคคำเที่ยงพบว่า การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน

โดยส่วนใหญ่ภาคที่เปิดให้บริการเป็นประจำทุกวันจะตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน เพื่อซื้อสินค้าพื้นฐานที่จำเป็นในแต่ละวัน ประเภท อาหารและเครื่องประกอบอาหาร ส่วนภาคที่เกิดขึ้นไม่ประจำวันอย่างเช่นภาคนัดสี่โดยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นเป็นประจำสัปดาห์ต่อครั้งตอบสนองความต้องการในการซื้อสินค้าที่นอกเหนือความต้องการในการใช้ประจำวันหรือเพื่อให้บริการในการซื้อสินค้าที่สามารถกักตุนได้ และภาคที่มีสินค้าเฉพาะกลุ่ม เช่น ภาคคำเที่ยง ไม่สามารถตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวัน แต่จะตอบสนองต่อความต้องการในกลุ่มสินค้าเฉพาะประเภทนั้น ๆ

2) ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ

ทุกภาคที่ทำการศึกษามีการตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก เนื่องการภาคจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางด้านการค้าขายเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า โดยมีภาคเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้าและเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ และในบริเวณภาคเกิดย่านพาณิชยกรรมและที่พักอาศัยหนาแน่นเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยภาคขนาดใหญ่ เช่นภาคหลวง เป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งของอำเภอเมืองเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนภาคประเภทอื่นก็เป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของชุมชนหรือหมู่บ้าน ตามความเหมาะสมของขนาดชุมชนนั้น ๆ

3) ตอบสนองทางด้านสังคม

ในการศึกษาพบว่า ทุกภาคที่ทำการศึกษสามารถตอบสนองทางด้านสังคม ซึ่งภาคเป็นพื้นที่ศูนย์รวมแห่งหนึ่งของชุมชน และเป็นพื้นที่ที่ทุกคนในชุมชนต้องมาใช้บริการ มีการพบปะ และแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกันและเกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนในชุมชนขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างกันตามเขตชุมชนนั้นๆ เช่น ภาคในเขตเมืองและภาคในเขตชุมชนรอบนอก จะมีความแตกต่างกันของสังคมเมืองและสังคมชนบท เนื่องจากความต่างทางด้านทัศนคติ และค่านิยมในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ภาค

4) ตอบสนองทางด้านประเพณีวัฒนธรรม

ในการศึกษาพบว่า ภาคทุกภาคมีการตอบสนองทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งในภาคเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมไทยที่ยังคงมีความสัมพันธ์กับภาคในการใช้เป็นพื้นที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า รวมถึงสะท้อนการกินอยู่ของชาวเชียงใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะตัว ที่สามารถเห็นได้จากสินค้าพื้นเมือง อาหารพื้นเมืองที่วางขายในทุกๆ ภาค และรูปแบบของการประกอบอาหาร

5) ปริมาณสินค้ารองรับความต้องการได้อย่างเหมาะสม

ในการศึกษาพบว่า ทุกภาคมีการบริการและปริมาณสินค้าที่ขายเพื่อรองรับตามความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสม ปริมาณสินค้าและความหลากหลายของสินค้ามีความลดหลั่นกันตามขนาดและความสำคัญของภาคแต่ละประเภทโดยเรียงจาก ภาคประจำเมือง(ภาคขนาดใหญ่) ภาคประจำอำเภอ ภาคประจำตำบล และภาคประจำหมู่(ภาคขนาดเล็ก) ภาคขนาดใหญ่ เช่น ภาคหลวง เป็นภาคที่มีคนจำนวนมากทั้งในอำเภอและต่างอำเภอเดินทางมาซื้อสินค้าจึงมีปริมาณสินค้าและความหลากหลายของสินค้ามากเพื่อรองรับความต้องการซื้อ ภาคบ้านไร่เป็งมีปริมาณสินค้าและความหลากหลายน้อยเนื่องจากมีผู้ใช้บริการและความต้องการซื้อน้อย แสดงให้เห็นว่าในทุกภาคไม่ว่าเป็นภาคประเภทไหนจะมีปริมาณสินค้ารองรับความต้องการของผู้ใช้ได้เหมาะสม

ตารางที่ 4.4 แสดงลักษณะกายภาพ กิจกรรม และความต้องการผู้ใช้

	ภาคหลวง	ภาคแม่กลอง	ตามคำชุมชน	ภาคบ้านป่าเป็ง	ภาคไม้สักแยกสันตะยอม	ภาคคำเที่ยง
ภาคกลางแจ้ง						
1. ลักษณะทางกายภาพ						
ภาคมีท่าเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน	Yellow	Orange	Green	Light Blue		
มีลักษณะที่ตั้งเด่นชัด	Yellow	Orange	Green		Blue	Dark Blue
ใกล้เส้นทางสัญจร	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
มีระบบขนส่งสาธารณะ	Yellow	Orange				
จัดชั้นในลานโล่งของชุมชน	Yellow		Green		Blue	Dark Blue
มีการวางขายสินค้ากับพื้น	Yellow	Orange		Light Blue	Blue	Dark Blue
เป็นพื้นที่สาธารณะ	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
บรรยากาศมีชีวิตชีวา(กิจกรรมจากการซื้อขายสินค้าส่งผลให้เกิดบรรยากาศของการค้าขาย)	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
มีอากาศถ่ายเท	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบ	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
มีความสุนทรีย์และสวยงาม (มีการจัดระเบียบแผงค้า และบริเวณรอบๆ)			Green	Light Blue		Dark Blue
2. กิจกรรมของภาคกลางแจ้ง						
ภาคมีผู้ค้าหลายราย	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
เป็นที่ซื้อขายสินค้า	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชน		Orange	Green	Light Blue		Dark Blue
เป็นพื้นที่อเนกประสงค์			Green			Dark Blue
3. การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้						
ตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน	Yellow	Orange	Green	Light Blue		
ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
ตอบสนองทางด้านสังคม	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
การตอบสนองทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue
ปริมาณสินค้ารองรับความต้องการได้เหมาะสม	Yellow	Orange	Green	Light Blue	Blue	Dark Blue

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบภาคในจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ทำให้ทราบถึง ลักษณะของภาค ประเภทของภาค ความเฉพาะและความต่างของภาคแต่ละประเภท ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งในด้านกายภาพของพื้นที่ ความหลากหลายของประเภทสินค้าที่ขาย และความสัมพันธ์ของกิจกรรมของผู้ที่ใช้พื้นที่ภาค ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้ประกอบด้วยภาคประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ภาคประจำเมือง (ภาคหลวง) ภาคประจำอำเภอ ภาคประจำตำบล ภาคขนาดเล็ก ภาคนัด และภาคขายสินค้าเฉพาะ โดยพบว่าในภาคแต่ละประเภท มีความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กันทั้งหมดในเชิงสินค้าและกิจกรรมการใช้สอยของคนในสังคม นอกจากนี้ภาคยังสัมพันธ์การใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนนั้น ๆ ด้วย และจากการศึกษาสามารถสรุปผลข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาด้านเอกสารและข้อมูลพื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับประเภทของภาค พบว่าประเภทของภาคไม่ได้มีการกล่าวถึงหรือบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเด่นชัด มีเพียงการกล่าวถึงภาคต่างๆ โดยจำแนกประเภทภาคตามลักษณะปัจจัยต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ประเภทภาคที่ระบุไว้ในพจนานุกรมล้านนา-ไทยร่างปรับปรุง 2545 หน้า 60 ว่า "ภาคในล้านนามีหลายประเภท ได้แก่ ภาคหมั่ว ภาคแลง ภาคลาด ภาคเลิง ภาคหลวง ภาคลี ภาคช่วง ภาคก้อม" โดยจะเห็นได้ว่าเป็นการจำแนกประเภทของภาคตามชื่อเรียกภาคนั้นๆ โดยที่มีปัจจัยจำเพาะที่แตกต่างและหลากหลาย เช่น ภาคหลวงและภาคก้อมเป็นการจำแนกภาคตามขนาดของภาค ภาคแลง ภาคเลิง ภาคลาด เป็นประเภทภาคที่มีชื่อเรียกตามช่วงเวลาของการค้าขาย ซึ่งปัจจัยที่ใช้ในอ้างอิงในการจำแนกประเภทภาคไม่มีหลักเกณฑ์ที่สามารถใช้เป็นมาตรฐานในการแบ่งประเภทได้ ในการศึกษาครั้งนี้ จากการศึกษาด้านเอกสารที่มีความหลากหลาย และการสำรวจเก็บข้อมูลในพื้นที่กรณีศึกษาจึงกำหนดกรอบแนวความคิดเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการจำแนกประเภทภาค คือ ลักษณะทางทำเลที่ตั้ง ขนาดของภาค ประเภทสินค้าที่จำหน่าย และช่วงเวลาในการค้าขาย สามารถสรุปประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่ตามเกณฑ์พิจารณานี้ได้ 6 ประเภทดังนี้

5.1.1 ภาคประจำเมือง

ภาคประจำเมืองนี้มีทำเลที่ตั้งอยู่ภายในเขตอำเภอเมืองของจังหวัด ลักษณะที่ตั้งเด่นชัดสามารถสังเกตเห็นได้จากลักษณะทางกายภาพหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยรอบภาค มีพื้นที่

การค้าขายขนาดใหญ่และปริมาณสินค้าจำนวนมาก โดยเป็นภาคที่ให้บริการในเขตพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกและเป็นศูนย์กลางการค้าขายของจังหวัด จากการที่ต้องเป็นศูนย์กลางทางการค้าขายกับเขตอำเภอรอบนอกจึงมีรถบริการสาธารณะเชื่อมการสัญจรจากต่างอำเภอเข้าสู่ภาคประจำเมือง จึงเกิดท่ารถโดยสารที่เป็นศูนย์รวมทางการขนส่งคนข้ามเขตอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียงและใช้สำหรับขนส่งสินค้า

ภาคประจำเมืองเป็นศูนย์รวมการค้าขายสินค้าหลากหลายประเภท โดยเป็นแหล่งรับซื้อสินค้าทางการเกษตร สินค้าสำเร็จรูป สินค้าประเภทของใช้ สินค้าพื้นเมือง และสินค้าประเภทอื่นๆ ที่ผลิตขึ้นในจังหวัดและจากต่างจังหวัด เป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้าสู่อำเภอรอบนอกจึงมีการจำหน่ายสินค้าเกือบทุกประเภท ประเภทสินค้าที่มีในภาคประจำเมืองยังประกอบด้วยสินค้าที่ขายในภาคสด เช่น สินค้าจำพวกอาหาร และเครื่องประกอบอาหาร เนื่องจากภาคประจำเมืองยังคงมีหน้าที่รองรับการให้บริการของคนในละแวกภาคหรือในชุมชนที่ภาคตั้งอยู่เพื่อซื้อสินค้าประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน ในบริเวณใกล้เคียงภาคเกิดอาคารพาณิชย์กรรมมีการค้าขายสินค้าประเภทสินค้าเฉพาะที่นอกเหนือจากสินค้าพื้นฐานที่มีในภาค เช่น อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า เฟอร์นิเจอร์ รถจักรยานยนต์ ฯลฯ ซึ่งเพิ่มความหลากหลายของประเภทสินค้าในย่านการค้าบริเวณภาคประจำเมือง

ภาคประจำเมืองมีช่วงเวลากาการค้าขายสินค้าตลอดทั้งวันและมีการค้าขายในช่วงกลางคืน เนื่องจากเป็นภาคที่มีผู้มาใช้บริการจำนวนมากในทุก ๆ ช่วงเวลา รวมทั้งเป็นภาคที่มีสินค้าหลากหลายประเภทจึงมีการแบ่งส่วนพื้นที่เพื่อขายสินค้าประเภทต่าง ๆ เช่น ส่วนขายสินค้าเฉพาะ ส่วนขายสินค้าเกษตร และส่วนขายสินค้าประเภทของใช้ ที่ต่างก็มีช่วงเวลาในการเปิดการค้าขายที่แตกต่างกัน จึงทำให้ภาคประจำเมืองมีการใช้พื้นที่เพื่อการค้าขายตลอดเวลา เช่น ตอนเช้าเปิดขายสินค้าประเภทของสด กลางวันขายสินค้าประเภทของใช้ เบ็ดเตล็ด ตอนเย็นถึงค้าขายสินค้าประเภทอาหารสำเร็จรูป ส่วนในตอนกลางคืนนอกจากมีบางส่วนของร้านค้าที่เปิดการค้าขายแล้วยังเป็นช่วงของการขนส่งสินค้าจากต่างอำเภอหรือต่างเมืองมาส่งที่ภาคเพื่อจำหน่ายสินค้าในวันต่อไป จึงสามารถสรุปได้ว่าจะมีช่วงเวลากาการค้าขายทั้งในส่วนผู้ซื้อสินค้าและผู้ค้าขายตลอดทั้งวันทั้งคืน โดยมีการเปิดขายสินค้าเป็นประจำทุก ๆ วัน

5.1.2 ภาคประจำอำเภอ

ภาคประจำอำเภอมักทำเลที่ตั้งอยู่ภายในเขตอำเภอรอบนอกของจังหวัด ลักษณะที่ตั้งภาคเด่นชัดสามารถสังเกตเห็นได้จากลักษณะทางกายภาพหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยรอบภาค เปิดให้บริการซื้อขายสินค้าในละแวกใกล้เคียงกับที่ตั้งภาคและเขตอำเภอนั้น ๆ เป็นภาคที่มีขนาด

ใหญ่และมีความสำคัญในเขตอำเภอนั้น ๆ เป็นศูนย์รวมสินค้าที่รับมาจากกาดประจำเมือง หรือ กาดขนาดใหญ่อื่นๆ รวมทั้งผลผลิตที่มีในเขตอำเภอหรืออำเภอใกล้เคียง กาดประจำอำเภอเป็น ศูนย์รวมของชุมชนจึงเป็นที่ตั้งของท่ารถโดยสารประจำทางเพื่อให้เดินทางของคนในเขตอำเภอ เชื่อมต่อสู่อำเภอเมืองและอำเภอใกล้เคียง

กาดประจำอำเภอ เป็นแหล่งรวบรวมสินค้าที่มีปริมาณสินค้ามากที่สุดในอำเภอ เนื่องจากต้องรองรับการใช้บริการจากคนทั้งอำเภอ สินค้าที่มีจำหน่ายมีหลากหลายประเภท ได้แก่ สินค้าเกษตร สินค้าเครื่องใช้ในครัวเรือน ส่วนสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและสินค้า พุ่มเพื่อมีขายอยู่บริเวณอาคารพาณิชย์รอบ ๆ กาด มีการขายในปริมาณน้อยและและไม่กักตุน สินค้าไว้ขายเท่ากาดประจำเมือง กาดประจำอำเภอเป็นกาดที่มีประเภทสินค้าผสมระหว่างกาด ประจำเมือง และกาดตามชุมชนย่อย เช่น พบกลุ่มอาหารสำเร็จรูป เช่นเดียวกับกาดประจำเมือง และพบสินค้าพื้นเมืองเพื่อประกอบอาหารที่พบในกาดย่อยตามชุมชน

กาดประจำอำเภอ มีช่วงเวลากการเปิดให้บริการตลอดทั้งวัน เนื่องจากมีอาคาร ถาวรสำหรับค้าขาย และมีผู้มาใช้บริการตลอดทั้งวันโดยจะมีความหนาแน่นของการใช้บริการสูง สุดในช่วงเวลาเช้า และจะมีการนำสินค้าประเภทเครื่องประกอบอาหารมาวางจำหน่ายเพิ่มนอก เหนือจากสินค้าที่มีกักตุนไว้ในกาด และในช่วงเวลาอื่น ๆ ก็จะมีการหมุนเวียนของประเภทสินค้าที่ แตกต่างกันไป เนื่องจากสินค้าที่ขายเป็นสินค้าที่ใช้เพื่ออุปโภค และบริโภคในชีวิตประจำวัน เป็นหลัก กาดประจำอำเภอจึงเปิดให้บริการทุกวัน

5.1.3 กาดประจำตำบล

กาดประจำตำบล มีที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของกาดหรือลาน ค้าชุมชน เปิดให้บริการในเขตรัศมีของตำบล หรือชุมชนนั้นๆ มีทำเลที่ตั้งเป็นที่ราบอย่างทั่วถึง ของผู้มาใช้บริการภายในตำบลหรือชุมชน ขนาดของกาดขึ้นอยู่กับจำนวนผู้มาใช้บริการหรือ จำนวนประชากรของตำบลนั้น ๆ กาดประจำตำบลเป็นกาดที่ให้บริการในรัศมีละแวกตำบล ผู้มา ใช้บริการสามารถเดินทางมาใช้บริการได้ในระยะใกล้ๆ โดยมาด้วยรถจักรยานยนต์ รถจักรยาน และการเดินเท้า กาดประจำตำบลจึงไม่จำเป็นต้องมีบริการรถขนส่งสาธารณะให้บริการแก่ผู้มาใช้ บริการจึงไม่พบท่ารถโดยสาร

กาดประจำตำบลเป็นกาดที่รองรับการให้บริการการซื้อขายสินค้าอุปโภคและ บริโภคในชีวิตประจำวัน กาดจึงมีการขายสินค้าประเภทของสด และของสำเร็จรูป เพื่อรองรับ ความต้องการของผู้มาใช้บริการ สินค้าส่วนใหญ่ที่พบจึงเป็นสินค้าประเภทเครื่องประกอบอาหาร เป็นส่วนใหญ่ และสินค้าเบ็ดเตล็ด สินค้าประเภทอาหารจะมีความหลากหลายมากกว่าสินค้า

ประเภทอื่น ๆ ที่ไม่มีความจำเป็นในแต่ละวัน จึงไม่พบสินค้าฟุ่มเฟือย หรือของใช้อื่น ๆ โดยพบว่า หากคนในตำบล หรือชุมชนนั้นมีความต้องการซื้อสินค้าประเภทนั้น ๆ ก็จะต้องเดินทางไปซื้อที่ภาคประจำเมือง และภาคประจำอำเภอต่อไป

ภาคประจำตำบลจะมีการเปิดให้บริการในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น เช่น เปิดให้บริการในช่วงเช้าตรู่ถึงสาย หรือในช่วงบ่ายถึงเย็นค่ำ โดยช่วงเวลาที่เลือกขายสินค้านั้นจะสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน และจับจ่ายซื้อสินค้าในตำบลนั้นๆ หรือการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ค้าว่าจะเปิดขายในเวลาใด เนื่องจากสินค้าที่ขายเป็นสินค้าที่ใช้เพื่ออุปโภค และบริโภค ในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ภาคประจำตำบลจึงเปิดให้บริการทุกวันเช่นเดียวกับภาคประจำอำเภอ

5.1.4 ภาคประจำชุมชน(ภาคขนาดเล็ก)

ภาคขนาดเล็กหรือเรียกว่าภาคก้อม มีทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนหรือหมู่บ้านขนาดเล็ก เพื่อให้บริการในชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างทั่วถึง ลักษณะของภาคอาจเป็นอาคารภาคเปิดโล่งมีหลังคาคลุม หรือมีการวางขายสินค้าในพื้นที่โล่งของชุมชนหรือจุดนัดพบบริเวณแยกทางเข้าหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ๆ ที่คนในพื้นที่สามารถเดินทางมาซื้อสินค้าได้สะดวก

ภาคขนาดเล็กจะมีการขายสินค้าเฉพาะของสดและเป็นสินค้าเกษตรที่ไม่มีการปรุงแต่ง เนื่องจากเป็นภาคที่ขายสินค้าบริโภคเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และคนในชุมชนนิยมประกอบอาหารรับประทานเองภายในครอบครัวจึงไม่มีอาหารสำเร็จรูป ส่วนสินค้าประเภทอื่นที่ไม่มีการขายในภาคขนาดเล็ก ถ้ามีความจำเป็นต้องซื้อก็จะเดินทางไปซื้อที่ภาคประจำเมืองและภาคประจำอำเภอแทน

ภาคขนาดเล็กจะมีการเปิดให้บริการในช่วงเวลาเช้าตรู่ถึงสายเท่านั้น โดยช่วงเวลาที่เลือกขายสินค้านั้นจะสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน และจับจ่ายซื้อสินค้าในชุมชนนั้น ๆ เพื่อที่จะนำสินค้าไปใช้ประกอบอาหารในประจำแต่ละวัน และเนื่องจากสินค้าที่ขายเป็นสินค้าที่ใช้เพื่อบริโภคในชีวิตประจำวันและเน่าเสียได้ง่าย ภาคขนาดเล็กนี้จึงเปิดให้บริการทุกวัน

5.1.5 ภาคนัด

ภาคนัดส่วนใหญ่มีทำเลที่ตั้งอยู่บริเวณอำเภอรอบนอก กระจายตัวอยู่ตามชุมชนต่าง ๆ เนื่องจากเป็นภาคแบบชั่วคราวจึงจัดขึ้นบริเวณลานโล่งเพื่อที่จะสามารถจัดเก็บโครงสร้างที่ไม่ถาวรได้ ที่ตั้งเป็นพื้นที่เด่นชัดซึ่งจะอยู่ในเขตชุมชนหรือนอกชุมชน และคนในพื้นที่สามารถเดินทางมาได้ โดยสามารถเดินทางมายังพื้นที่ที่ภาคนัดด้วยวิธีต่าง ๆ ได้แก่ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน และการเดินเท้า

กาดนัดเป็นกาดที่มีการรวมกลุ่มผู้ค้าจำนวนมากมาขายในชุมชน โดยเป็นการนำสินค้าเข้ามาให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการถึงชุมชน ดังนั้นสินค้าที่นำมาขายจึงมีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้มาใช้บริการ โดยจำเป็นต้องเดินทางไปซื้อสินค้าเหล่านี้ในเขตอำเภอเมือง หรือที่ห่างไกลจากชุมชน สินค้าที่พบมีตั้งแต่ สินค้าประเภทอาหาร ของใช้ รวมถึงเสื้อผ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า ของเบ็ดเตล็ด รวมถึงสินค้าใช้แล้ว โดยปริมาณสินค้ามีขนาดเหมาะสมต่อผู้มาใช้บริการกาดนัด

รูปแบบกาดนัดโดยส่วนใหญ่ที่พบจะเกิดขึ้นประจำสัปดาห์ จากการนัดหมายของกลุ่มลูกค้า โดยมีการตกลงวันเวลาในการจัดกาดนัด และมีการจัดกาดนัดในวันเวลาที่มีการตกลงเป็นประจำทุกสัปดาห์ การเกิดกาดนัดผู้มาใช้บริการจะรับรู้จากการติดป้ายประกาศ หรือการบอกต่อของคนในชุมชน ช่วงเวลาที่เปิดกาดนัดโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นช่วงเวลาในช่วงเช้า หรือในช่วงเย็นเนื่องจากมีสภาพอากาศที่เหมาะสมต่อการเกิดกิจกรรมในพื้นที่โล่ง

5.1.6 กาดสินค้าเฉพาะ

กาดสินค้าเฉพาะตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง หรือเขตชุมชนหนาแน่น โดยสามารถเดินทางมาสู่กาดได้สะดวก เพื่อรองรับการใช้บริการของผู้ใช้เฉพาะกลุ่มทั้งในเขตพื้นที่จังหวัดและนักท่องเที่ยว ขนาดพื้นที่ของกาดขึ้นอยู่กับประเภทสินค้า ที่ต้องการพื้นที่เก็บและจัดจำหน่ายมากนักน้อยเพียงใด รวมทั้งจำนวนร้านค้าที่เกิดขึ้นในกาด ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วกาดจะอยู่ในรูปแบบอาคารและมีพื้นที่นอกอาคารเพื่อรองรับการจัดงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ เช่น มหรหรรมแสดงสินค้า และสามารถให้พื้นที่เพื่อรองรับจำนวนผู้มาใช้บริการกาด

กาดสินค้าเฉพาะจะมีความแตกต่างทางด้านประเภทสินค้าจากกาดทั่วไปซึ่งไม่พบสินค้าพื้นฐานที่มีจำหน่ายในกาด เช่น ไม่พบสินค้าประเภทเครื่องประกอบอาหารและของใช้ในชีวิตประจำวัน แต่พบว่าจะมีการขายสินค้าเฉพาะอย่างของแต่ละประเภทของกาดนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการเฉพาะกลุ่ม สินค้าที่พบ เช่น ต้นไม้ สัตว์เลี้ยง งานหัตถกรรม เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น

กาดสินค้าเฉพาะ มีการเปิดให้บริการตลอดทั้งวัน เนื่องจากกาดสินค้าเฉพาะมีโครงสร้างอาคารขายสินค้าแบบदार ซึ่งสามารถใช้เป็นสถานที่เก็บสินค้า ผลิตสินค้า และจำหน่ายสินค้า ให้เป็นที่ประกอบการหรือประกอบอาชีพของผู้ค้าได้ รูปแบบของกาดจึงสามารถเปิดให้บริการแก่ผู้มาใช้ได้ตลอดวัน โดยกำหนดเวลาเปิด-ปิด กาดเช่นเดียวกับสถานประกอบการทั่วไป และมีการเปิดบริการเป็นประจำทุก ๆ วัน

ตารางที่ 5.1 ตารางจำแนกประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่

		องค์ประกอบของภาค				
ภาคประจำเมือง	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตอำเภอเมือง			ทำรถโดยสาร	
	ขนาด	ภาคขนาดใหญ่รองรับความต้องการของจังหวัด(ประมาณ 5 ไร่)				
	สินค้า	หลากหลาย	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้	สินค้าพิเศษ
	ช่วงเวลาในวัน	เช้า	เย็น		ตลอดทั้งวัน	กลางคืน
	ความถี่	ประจำวัน			ประจำปี	
	การขนส่งสินค้า	ขายปลีก			ขายส่ง	
ภาคประจำอำเภอ	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตอำเภอรอบนอก			ทำรถโดยสาร	
	ขนาด	รองรับความต้องการในอำเภอ(ประมาณ 3 ไร่)				
	สินค้า	หลากหลาย	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้	สินค้าพิเศษ
	ช่วงเวลาในวัน	เช้า	เย็น		ตลอดทั้งวัน	
	ความถี่	ประจำวัน				
	การขนส่งสินค้า	ขายปลีก			ขายส่ง	
ภาคประจำตำบล	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตตำบล				
	ขนาด	รองรับความต้องการในตำบล(ประมาณ 2 ไร่)				
	สินค้า	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้	สินค้าพิเศษ	
	ช่วงเวลาในวัน	เช้าหรือเย็น(ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง)				
	ความถี่	ประจำวัน				
	การขนส่งสินค้า	ขายปลีก				
ภาคประจำชุมชน	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตชุมชนย่อย				
	ขนาด	รองรับความต้องการในชุมชน(น้อยกว่า 1 ไร่)				
	สินค้า	ของสด			สินค้าพิเศษ	
	ช่วงเวลาในวัน	เช้า				
	ความถี่	ประจำวัน				
	การขนส่งสินค้า	ขายปลีก				
ภาคנד	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตอำเภอรอบนอก			พณฑลาง	
	ขนาด	ขนาดใหญ่ และรองรับความต้องการในอำเภอ				
	สินค้า	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้	สินค้าพิเศษ	ของใช้แล้ว
	ช่วงเวลาในวัน	เย็น				
	ความถี่	ประจำสัปดาห์				
	การขนส่งสินค้า	ขายปลีก				
ภาคขายสินค้าเฉพาะ	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตชุมชนหนาแน่น				
	ขนาด	ขนาดใหญ่				
	สินค้า	สินค้าเฉพาะ				
	ช่วงเวลาในวัน	ตลอดทั้งวัน				
	ความถี่	ประจำวัน			ประจำปี	
	การขนส่งสินค้า	ขายปลีก			ขายส่ง	

ตัวอย่าง การสำรวจพื้นที่โดยใช้ตารางที่ 5.1 เป็นเกณฑ์ได้ดังนี้ เลือกใช้ภาคส่วน
กำแพงเป็นตัวอย่งในการจำแนกประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวิธีจำแนกประเภทดังนี้

1. สำรวจและศึกษาปัจจัยเรื่องที่ตั้งของภาคส่วนกำแพง โดยพบว่าภาคส่วนกำแพง
เป็นภาคที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก และมีบริการทำรถโดยสารเข้าสู่อำเภอเมือง จึงกรอกข้อมูล
ลงในตารางที่ 5.1 ในช่อง "อยู่ในเขตอำเภอรอบนอก และทำรถโดยสาร" ของปัจจัยเรื่องที่ตั้ง

2. สำรวจและศึกษาปัจจัยเรื่องขนาดของภาคส่วนกำแพง โดยพบว่าภาคส่วน
กำแพงรองรับความต้องการในเขตอำเภอส่วนกำแพงและมีพื้นที่หลักในการขายสินค้าประมาณ 2.5
ไร่ และพื้นที่ด้านนอกอาคารประมาณ 200 ตารางวา จึงกรอกข้อมูลลงในตารางที่ 5.1 ในช่อง "รอง
รับความต้องการในอำเภอ (ประมาณ 3 ไร่)" ของปัจจัยเรื่องขนาด

3. สำรวจและศึกษาปัจจัยเรื่องประเภทการขายสินค้าของภาคส่วนกำแพง โดยพบ
ว่าภาคส่วนกำแพง มีการขายสินค้าประเภทหลากหลายประเภท ได้แก่ ของสดหรือสินค้าการเกษตร
สินค้าสำเร็จรูป ของใช้อุปโภค และสินค้าพื้นเมือง จึงกรอกข้อมูลลงในตารางที่ 5.1 ในช่อง "หลาก
หลาย ของสด สำเร็จรูป ของใช้ และสินค้าพื้นเมือง" ของปัจจัยเรื่องสินค้า

4. สำรวจและศึกษาปัจจัยเรื่องช่วงเวลาการขายใน 1 วัน โดยพบว่าภาคส่วน
กำแพงเปิดการค้าขายในตอนเช้าในส่วนขายของสดและสินค้าด้านนอกอาคาร ขายตอนเย็นใน
ส่วนของอาหารปรุงเสร็จ และสินค้าอุปโภค เบ็ดเตล็ดอื่นๆ มีการขายสินค้าตลอดวัน จึงกรอกข้อมูล
ลงในตารางที่ 5.1 ในช่อง "เช้า เย็น และตลอดวัน" ของปัจจัยเรื่องช่วงเวลาการขายใน 1 วัน

5. สำรวจและศึกษาปัจจัยเรื่องความถี่ในการขาย โดยพบว่าภาคส่วนกำแพงมีการ
ขายประจำทุกวันวัน เพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นฐานด้านการประกอบอาหารและสินค้าจำเป็นอื่นๆ แก่
ผู้มาใช้บริการในเขตชุมชนใกล้เคียงและอำเภอส่วนกำแพง จึงกรอกข้อมูลลงในตารางที่ 5.1 ในช่อง
"ประจำวัน" ของปัจจัยเรื่องความถี่ในการขาย

6. สำรวจและศึกษาปัจจัยเรื่องการขายสินค้า โดยพบว่าภาคส่วนกำแพงมีการมี
การกักตุนสินค้าในปริมาณมากพอต่อการขายสินค้าในรูปแบบขายปลีกปลีกให้แก่ประชาชนราย
ย่อย และเหลือพอสำหรับการจำหน่ายในรูปแบบการขายส่งให้แก่ร้านค้าในเขตชุมชนหรือหมู่บ้าน
ในอำเภอส่วนกำแพง จึงกรอกข้อมูลลงในตารางที่ 5.1 ในช่อง "ขายปลีก และขายส่ง" ของปัจจัย
เรื่องการขายสินค้า

โดยสามารถสรุปข้อมูลจากการสำรวจและศึกษาภาคส่วนกำแพงลงในตาราง
จำแนกประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

ตารางที่ 5.2 แสดงตัวอย่างการจำแนกประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่

		องค์ประกอบของภาค					
ภาคประจำเมือง	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตอำเภอเมือง			ทำรุดโดยสธาร		
	ขนาด	ภาคขนาดใหญ่รองรับความต้องการของจังหวัด (ประมาณ 5 ไร่)					
	สินค้า	หลากหลาย	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้	สินค้าเฉพาะ	สินค้าพื้นเมือง
	ช่วงเวลาใน วัน	เช้า	เย็น		ตลอดทั้งวัน	กลางคืน	
	ความถี่	ประจำวัน			ประจำปี		
	การขายสินค้า	ขายปลีก			ขายส่ง		
ภาคประจำอำเภอ	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตอำเภอรอบนอก			ทำรุดโดยสธาร		
	ขนาด	รองรับความต้องการในอำเภอ (ประมาณ 3 ไร่)					
	สินค้า	หลากหลาย	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้	สินค้าพื้นเมือง	
	ช่วงเวลาใน วัน	เช้า		เย็น		ตลอดทั้งวัน	
	ความถี่	ประจำวัน					
	การขายสินค้า	ขายปลีก			ขายส่ง		
ภาคประจำตำบล	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตตำบล					
	ขนาด	รองรับความต้องการในตำบล (ประมาณ 2 ไร่)					
	สินค้า	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้		สินค้าพื้นเมือง	
	ช่วงเวลาใน วัน	เช้าหรือเย็น (ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง)					
	ความถี่	ประจำวัน					
	การขายสินค้า	ขายปลีก					
ภาคประจำชุมชน	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตชุมชนย่อย					
	ขนาด	รองรับความต้องการในชุมชน (น้อยกว่า 1 ไร่)					
	สินค้า	ของสด			สินค้าพื้นเมือง		
	ช่วงเวลาใน วัน	เช้า					
	ความถี่	ประจำวัน					
	การขายสินค้า	ขายปลีก					
ภาคנד	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตอำเภอรอบนอก			พหุสถานเลง		
	ขนาด	ขนาดใหญ่ และรองรับความต้องการในอำเภอ					
	สินค้า	ของสด	สำเร็จรูป	ของใช้	สินค้าพื้นเมือง	ของใช้แล้ว	
	ช่วงเวลาใน วัน	เย็น					
	ความถี่	ประจำสัปดาห์					
	การขายสินค้า	ขายปลีก					
ภาคขายสินค้าเฉพาะ	ที่ตั้ง	อยู่ในเขตชุมชนหนาแน่น					
	ขนาด	ขนาดใหญ่					
	สินค้า	สินค้าเฉพาะ					
	ช่วงเวลาใน วัน	ตลอดทั้งวัน					
	ความถี่	ประจำวัน			ประจำปี		
	การขายสินค้า	ขายปลีก			ขายส่ง		

โดยสามารถสรุปได้ว่าภาคสินค้าแห่งจัดอยู่ในภาคประจำอำเภอ โดยมีลักษณะครอบคลุมองค์ประกอบของภาคประจำอำเภอทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นในตาราง

5.2 ลักษณะทางกายภาพของภาคแต่ละประเภท

จากการศึกษาด้านเอกสารและข้อมูลพื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับภาค เรื่องที่พบเห็นได้เด่นชัด คือ ในเรื่องลักษณะทางด้านกายภาพของภาค ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งทางภูมิทัศน์ของภาค ได้แก่ ลักษณะทำเลที่ตั้ง การเข้าถึงพื้นที่ภาค การสัญจร รวมทั้งรูปแบบการจัดวางผังค้าหรือการจัดผังพื้นที่ของภาค ซึ่งทั้งหมดนี้รวมกันออกมาเป็นลักษณะที่สามารถสังเกตเห็นได้จากทางกายภาพ ในการศึกษาเอกสารและการสำรวจพื้นที่ศึกษาสามารถวิเคราะห์และสรุปกรอบแนวคิดในด้านลักษณะทางกายภาพของภาคเพื่อใช้ในการสำรวจพื้นที่ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทราบถึงประเภทของภาคในจังหวัดเชียงใหม่ และสามารถสรุปลักษณะทางกายภาพของภาคแต่ละประเภทได้ดังนี้

5.2.1 ลักษณะกายภาพของภาคประจำเมือง

ภาคประจำเมือง (ภาคหลวง) มีที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองที่มีความหนาแน่นของการใช้พื้นที่เพื่อการพาณิชย์และที่อยู่อาศัย สอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของคนที่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงและเขตอำเภอเมือง องค์ประกอบทางกายภาพของภาคประจำเมืองประกอบด้วย อาคารภาคแผงลอย ลานขายสินค้า พื้นที่จอดรถทั้งในรูปแบบอาคารและลานจอดรถ ทางเดินเท้า ถนน ท่อรถโดยสารประจำทางที่บริการการขนส่งในเขตอำเภอเมืองและเขตอำเภอรอบนอก และอาคารพาณิชย์กรรมในบริเวณรอบภาคซึ่งทำให้บริเวณที่ตั้งของภาคเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญของเมือง ในส่วนของอาคารภาคมีการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อวางจำหน่ายสินค้าออกเป็นสวน ๆ ได้แก่ สวนขายสินค้าประเภทของสด ผลผลิตทางการเกษตร ส่วนขายสินค้าประเภทของแห้งและสำเร็จรูป ส่วนร้านอาหาร ส่วนสินค้าของใช้และสินค้าเบ็ดเตล็ด ซึ่งมีปริมาณการตั้งขายสินค้าในจำนวนมากและต้องภาคพื้นที่เก็บและกักตุนสินค้า ลักษณะทางกายภาพของภาคจึงจำเป็นต้องมีอาคารโครงสร้างถาวรที่มีผนังปิดล้อมเพื่อทำการเก็บรักษาสินค้าและมีการเปิด-ปิดประตูเข้าอาคารภาคในช่วงเวลาที่อาคารภาคเปิดทำการ

มีการตั้งแผงขายสินค้าในบริเวณรอบอาคารภาค ริมทางเท้า ริมถนน หรือลานโล่งที่มีเพื่อรองรับร้านค้าประเภทแผงลอย ลักษณะของแผงลอยและลานค้าขายสินค้า มีลักษณะรูปแบบหลากหลาย ได้แก่ รูปแบบของการค้าขายด้านหน้าอาคารโดยหันหน้าแผงค้าออกสู่ถนน ตั้งแผงค้าริมทางเท้ามีโดยกันสาดหรือร่มเพื่อกางกันแดด รูปแบบของการวางสินค้าขายตามพื้น การตั้งเต็นท์เพื่อขายสินค้าในส่วนลานค้า

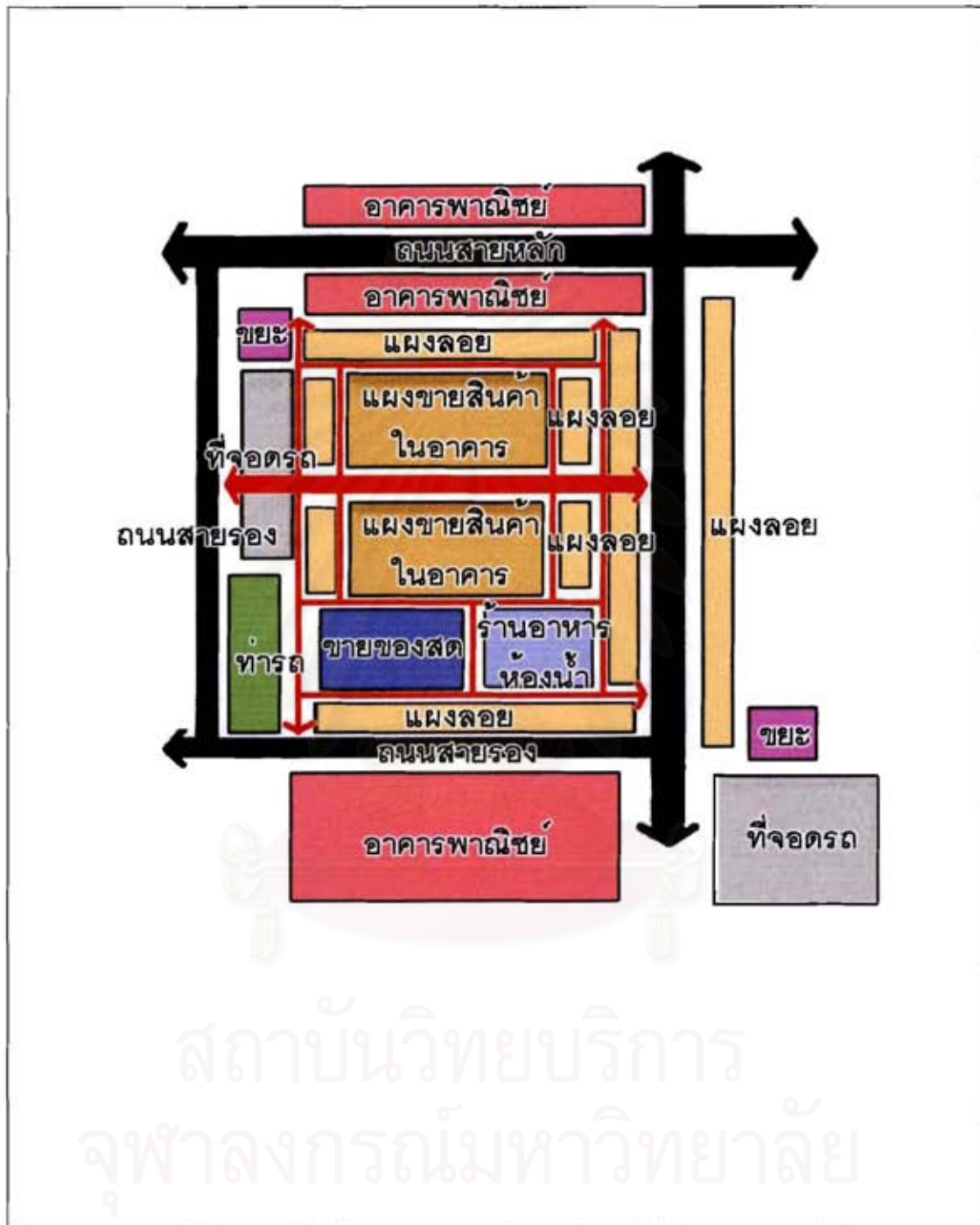
ลักษณะการจัดวางของสวนแผงขายสินค้ามีการแยกสัดส่วนของพื้นที่ขายสินค้าแต่ละประเภทให้เป็นหมวดหมู่ในตำแหน่งของพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น ส่วนของภาคสดที่ตั้งอยู่ติดกับ

ส่วนขนส่งของภาคสามารถขนส่งสินค้าและนำขยะเปียกออกจากพื้นที่ได้สะดวก ส่วนสินค้าประเภทอื่น เช่น อาหารสำเร็จรูปที่ปรุงแต่งมีการจัดพื้นที่สำหรับการปรุงหรือประกอบอาหาร และแยกออกจากสินค้าประเภทของใช้จากการสินค้าประเภทเปียก โดยจัดระบบการสัญจรในพื้นที่ภาคในรูปแบบอย่างง่ายเพื่อสะดวกแก่การเลือกซื้อสินค้า

ระบบบริการสาธารณะ ภาคประจำเมืองมีการจัดการด้านบริการสาธารณะอย่างเป็นระบบโดยทั้งในเรื่องการจัดการขยะ ระบายน้ำเสีย และส่วนของห้องน้ำบริการแก่ผู้มาใช้ภาค โดยจะจัดส่วนบริการนี้ให้อยู่ในตำแหน่งด้านหลังของภาคใกล้เส้นทางสัญจรที่สามารถขนส่งขยะและจัดการด้านความสะอาดได้ง่าย

สภาพแวดล้อมโดยรอบภาคประจำเมือง ภาคประจำเมืองเป็นภาคที่มีผู้มาใช้บริการจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีเส้นทางสัญจรเพื่อรองรับปริมาณรถยนต์ที่มาใช้บริการภาคทั้งในส่วนของการขนส่งสินค้า รถของผู้มาใช้บริการภาค และรถบริการสาธารณะ ประกอบกับในบริเวณรอบๆภาคเป็นย่านพาณิชยกรรมของเมือง ทำให้สภาพแวดล้อมโดยรอบมีการจราจรที่หนาแน่น โดยลักษณะของโครงข่ายถนนจะกระจายโดยรอบพื้นที่ภาคเพื่อให้สามารถสัญจรเข้าสู่ภาคได้สะดวกและเข้าสู่ภาคได้โดยรอบ และมีที่จอดรถบริการโดยจอดรถริมถนนหรือจัดให้จอดในส่วนของลาน อาคารจอดรถ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผังที่ 5.1 แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของกาดประจำเมือง

5.2.2 ลักษณะกายภาพของภาคประจำอำเภอ

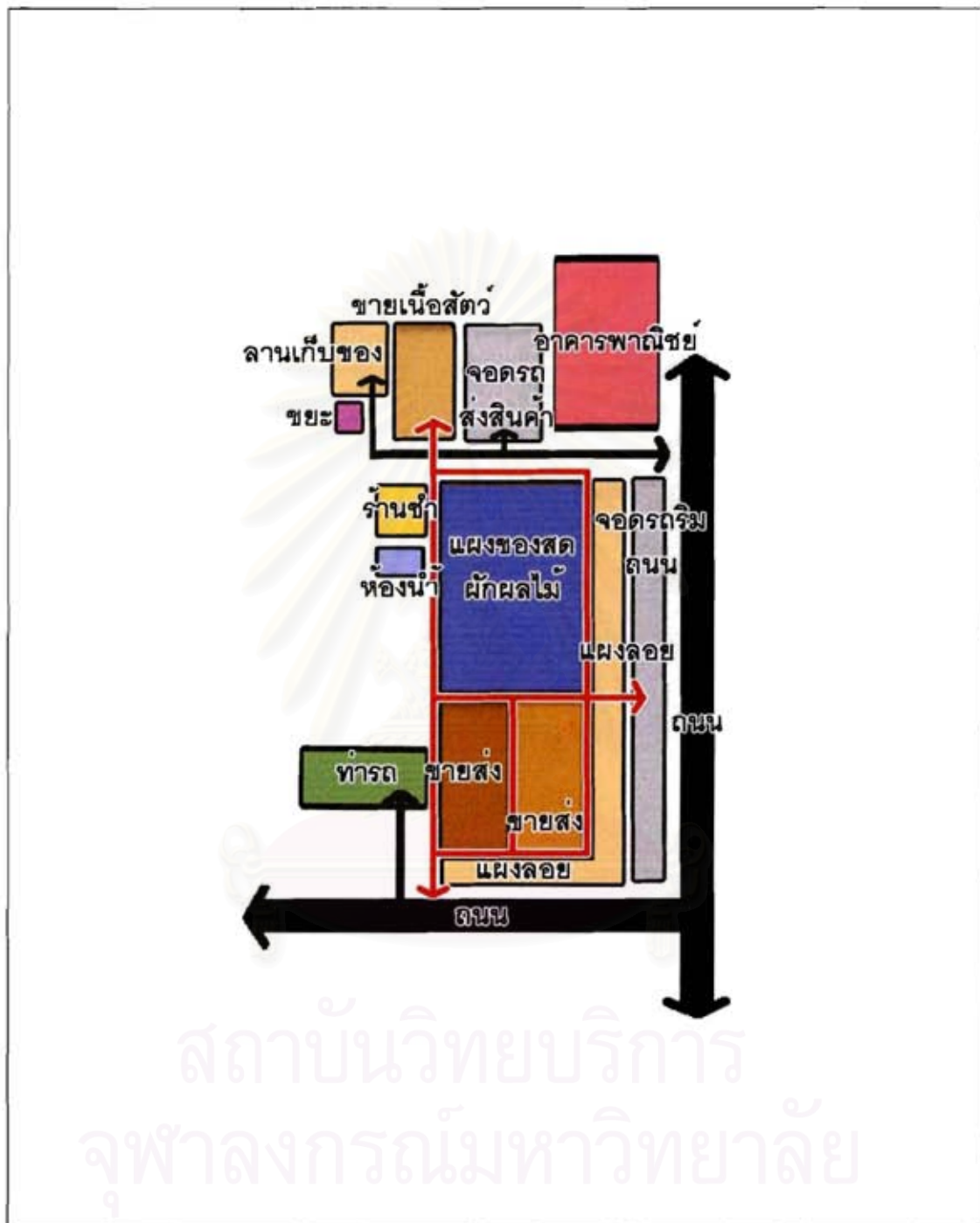
ภาคประจำอำเภอมีที่ตั้งอยู่ในของเขตอำเภอรอบนอกและเกิดย่านพาณิชยกรรมขึ้นในบริเวณโดยรอบของพื้นที่ภาค โดยทำเลที่ตั้งของภาคสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ องค์ประกอบทางกายภาพของภาคประจำอำเภอ ประกอบด้วย อาคารภาค แผงค้าด้านหน้าอาคาร ทางเท้า ถนน ที่จอดรถทั้งในส่วนขนส่งสินค้าและจอดรถริมถนน และทำรถโดยสาร ลักษณะกายภาพของอาคารภาค เป็นอาคารโล่งชั้นเดียวมีหลังคาคลุมโดยไม่มีผนังปิดล้อม มีการจัดแผงค้าเพื่อขายสินค้าอย่างเป็นระเบียบและสามารถสัญจรในภาคได้สะดวก โดยแบ่งส่วนพื้นที่ขายสินค้าแต่ละประเภท วัสดุที่ทำแผงค้าได้แก่ ไม้ ไม้ แผงเหล็ก และก่ออิฐฉาบปูน ในส่วนร้านค้าที่ขายของสินค้าที่สามารถเก็บกักตุนได้ จะสร้างโครงสร้างผนังของร้านหรือโครงที่สามารถปิดล็อกเก็บสินค้าในเวลาไม่มีการเปิดขายสินค้าได้

ลักษณะของแผงลอย ในส่วนแผงลอยที่เกิดขึ้นในภาคประจำอำเภอ เป็นรูปแบบแผงค้าชั่วคราว ที่เป็นโครงสร้างของแผงค้าแบบง่ายสามารถเก็บแผงค้าได้สะดวกเมื่อเลิกการค้าขาย รูปแบบของแผงค้าประกอบด้วย การวางสินค้าขายบนพื้น การตั้งโต๊ะวางขายสินค้า รถจักรยานยนต์พ่วงข้างขายสินค้า และรถกระบะเปิดท้ายขายสินค้า โดยมีการกางร่มเพื่อกันแดด และสามารถเคลื่อนย้ายสินค้าได้ง่าย โดยบริเวณที่ตั้งแผงค้าอยู่บริเวณด้านหน้าหรือด้านข้างอาคารภาค บนทางเดินเท้าหรือริมถนน

ลักษณะการจัดวางของส่วนแผงขายสินค้ามีการแยกสัดส่วนของพื้นที่ขายสินค้าแต่ละประเภทให้เป็นหมวดหมู่ในตำแหน่งของพื้นที่ที่เหมาะสม มีการแยกส่วนของแผงขายเนื้อสัตว์ที่มีกลิ่นรบกวนและความชื้นแฉะออกจากรกลุ่มสินค้าประเภทอื่น สินค้าประเภทของสดและสินค้าการเกษตรจะติดอยู่กับพื้นที่ขนถ่ายสินค้าในภาค ส่วนอาหารที่ปรุงแต่งมีการจัดพื้นที่สำหรับประกอบอาหาร มีการจัดระบบการสัญจรในรูปแบบอย่างง่ายเพื่อสะดวกแก่การเลือกซื้อสินค้า

มีการจัดการด้านบริการสาธารณะอย่างเป็นระบบโดยทั้งในเรื่องการจัดการขยะระบายน้ำเสีย และส่วนของห้องน้ำบริการแก่ผู้มาใช้ภาคโดยจะจัดส่วนบริการนี้ให้อยู่ในตำแหน่งด้านหลังของภาคใกล้เส้นทางสัญจรที่สามารถขนส่งขยะและจัดการด้านความสะอาดได้ง่าย

สภาพแวดล้อมโดยรอบภาคประจำอำเภอ มีบรรยากาศของย่านการค้า โดยเกิดอาคารพาณิชย์ขึ้นมาในบริเวณใกล้เคียง มีผู้มาใช้บริการและสัญจรผ่านไปมาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา มีทำเลที่ตั้งติดถนนเพื่อใช้ในการสัญจรมาสู่ภาคได้สะดวกทั้งในการขนส่งสินค้าและการสัญจรของผู้มาใช้บริการภาค โดยเป็นที่ตั้งของท่ารถโดยสารซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของเมืองเพื่อใช้ในการเดินทางเชื่อมต่อกับอำเภอต่างๆ และอำเภอเมือง โดยมีการใช้บริเวณริมถนนเป็นที่ตั้งของท่ารถโดยสารและที่จอดรถของผู้มาใช้บริการภาค

ผังที่ 5.2 แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคประจำอำเภอ

5.2.3 ลักษณะกายภาพของภาคประจำตำบล

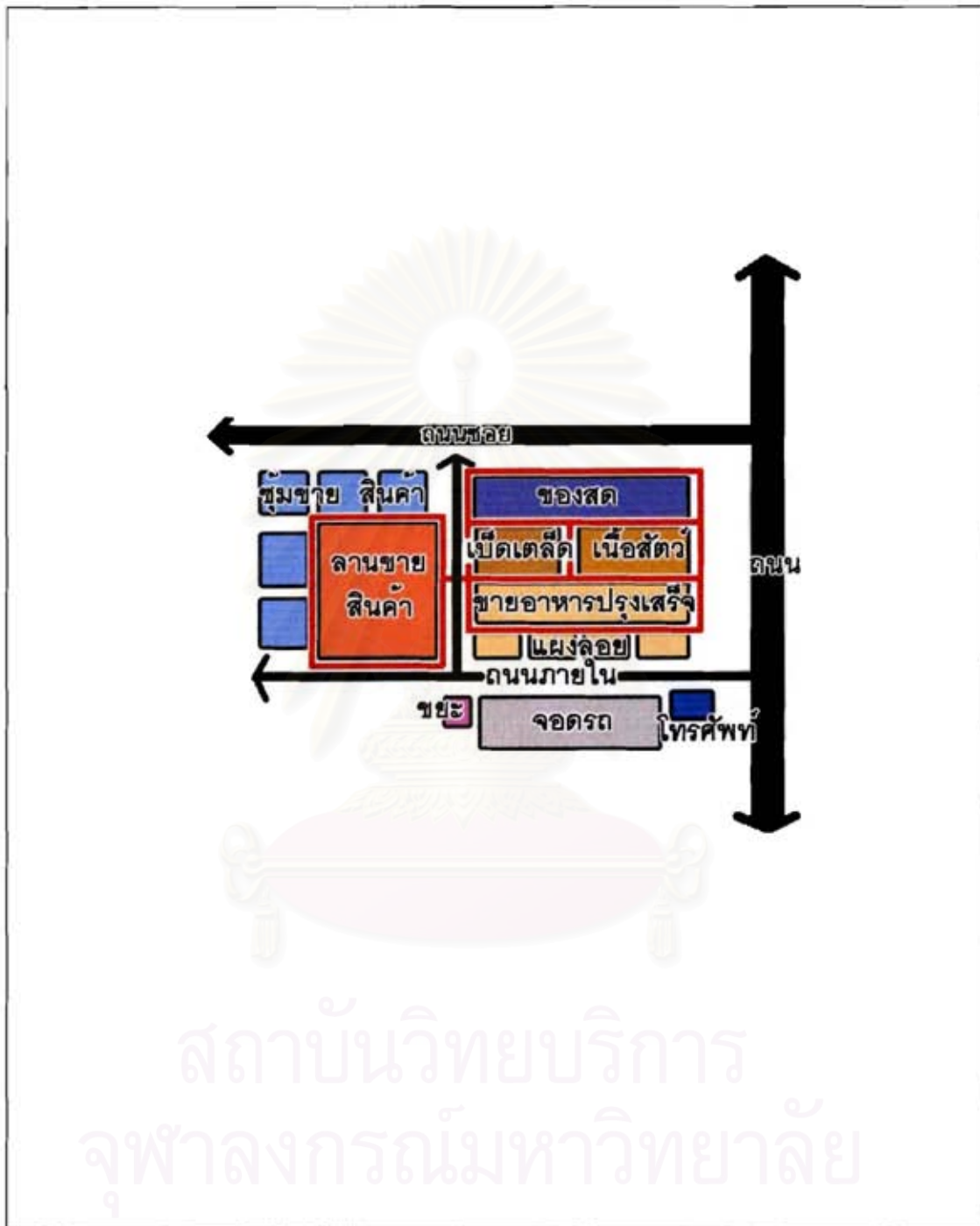
ภาคประจำตำบลมีทำเลที่ตั้งและกระจายอยู่ในเขตตำบล เพื่อให้บริการในละแวกชุมชนนั้น ๆ โดยทำเลที่ตั้งของภาคสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ องค์ประกอบทางกายภาพของภาคประจำตำบล ประกอบด้วย อาคารภาค ลานค้าชุมชน หรือลานโล่ง แผงค้า หรือซุ้มขายสินค้า ลานจอดรถ ถนนเข้าสู่ภาค ลักษณะทางกายภาพของอาคารภาค เป็นอาคารโล่ง ไม่มีผนังปิดล้อม มีหลังคาคลุม สร้างขึ้นโดยรูปแบบที่เรียบง่าย ผลผสมผสานระหว่างวัสดุในพื้นที่กับวัสดุสมัยใหม่ มีการจัดแผงค้าภายในอาคารโดยแบ่งพื้นที่ขายสินค้าตามประเภทสินค้า ลักษณะของซุ้มขายสินค้าและอาหาร สร้างขึ้นโดยใช้วัสดุธรรมชาติ หรือที่มีในพื้นที่เช่นหลังคามุงจาก ใบคา ใบตองตึง และโครงสร้างไม้ไผ่

ลักษณะกายภาพของลานค้า เป็นลานดินโล่ง และเป็นธรรมชาติตามพื้นที่นั้น ๆ โดยยังมีต้นไม้เดิมในพื้นที่ และยังมีพื้นที่ว่างของภาคมากกว่าภาคในเขตเมืองหรือภาคประจำอำเภอที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคจะเป็นโครงสร้างอาคาร โดยในบริเวณลานดินสามารถใช้ทำกิจกรรมอื่นได้ในเวลาไม่ตั้งแผงขายสินค้า

ลักษณะการจัดวางของส่วนแผงขายสินค้ามีการแยกสัดส่วนของพื้นที่ขายสินค้า แต่ละประเภทให้เป็นหมวดหมู่ในตำแหน่งของพื้นที่ที่เหมาะสม แต่เนื่องด้วยความหลากหลายของประเภทสินค้าในภาคประจำตำบลมีน้อยการจัดวางสินค้าจึงเป็นแบบเรียบง่าย โดยมีการแยกส่วนของแผงขายเนื้อสัตว์ออกการกลุ่มสินค้าประเภทอื่น และสินค้าอื่นมีการจัดเรียงคละกันเนื่องด้วยเป็นกลุ่มสินค้าเกษตรเป็นส่วนใหญ่ มีการจัดระบบการสัญจรในรูปแบบอย่างง่ายเพื่อสะดวกแก่การเลือกซื้อสินค้า

มีการจัดการด้านบริการสาธารณะในเรื่องการกำจัดขยะ โดยมีจุดรวมขยะในบริเวณริมพื้นที่ภาคใกล้เส้นทางสัญจรเพื่อสะดวกในการขนขยะออกจากพื้นที่ และไม่พบการกำจัดน้ำเสียในพื้นที่เนื่องจากไม่มีการชักล้างในพื้นที่พ่อค้าแม่ค้าจะเตรียมอุปกรณ์มาจากบ้าน และไม่พบห้องน้ำให้บริการ เนื่องด้วยเป็นภาคขนาดเล็กและมีการจัดการค้าขายเพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น

สภาพแวดล้อมโดยรอบภาคประจำตำบล มีบรรยากาศของภาคที่อยู่ท่ามกลางชุมชน โดยในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นย่านบ้านพักอาศัย และสถานที่ราชการ ไม่เกิดเป็นย่านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ คนมาใช้ภาคจะหนาแน่นในช่วงเวลาเปิดการขายสินค้า มีถนนเข้าสู่ภาค โดยมีพื้นที่ว่างสำหรับใช้เป็นพื้นที่จอดรถ

ผังที่ 5.3 แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคประจำตำบล

5.2.4 ลักษณะกายภาพของภาคประจำชุมชน(ภาคขนาดเล็ก)

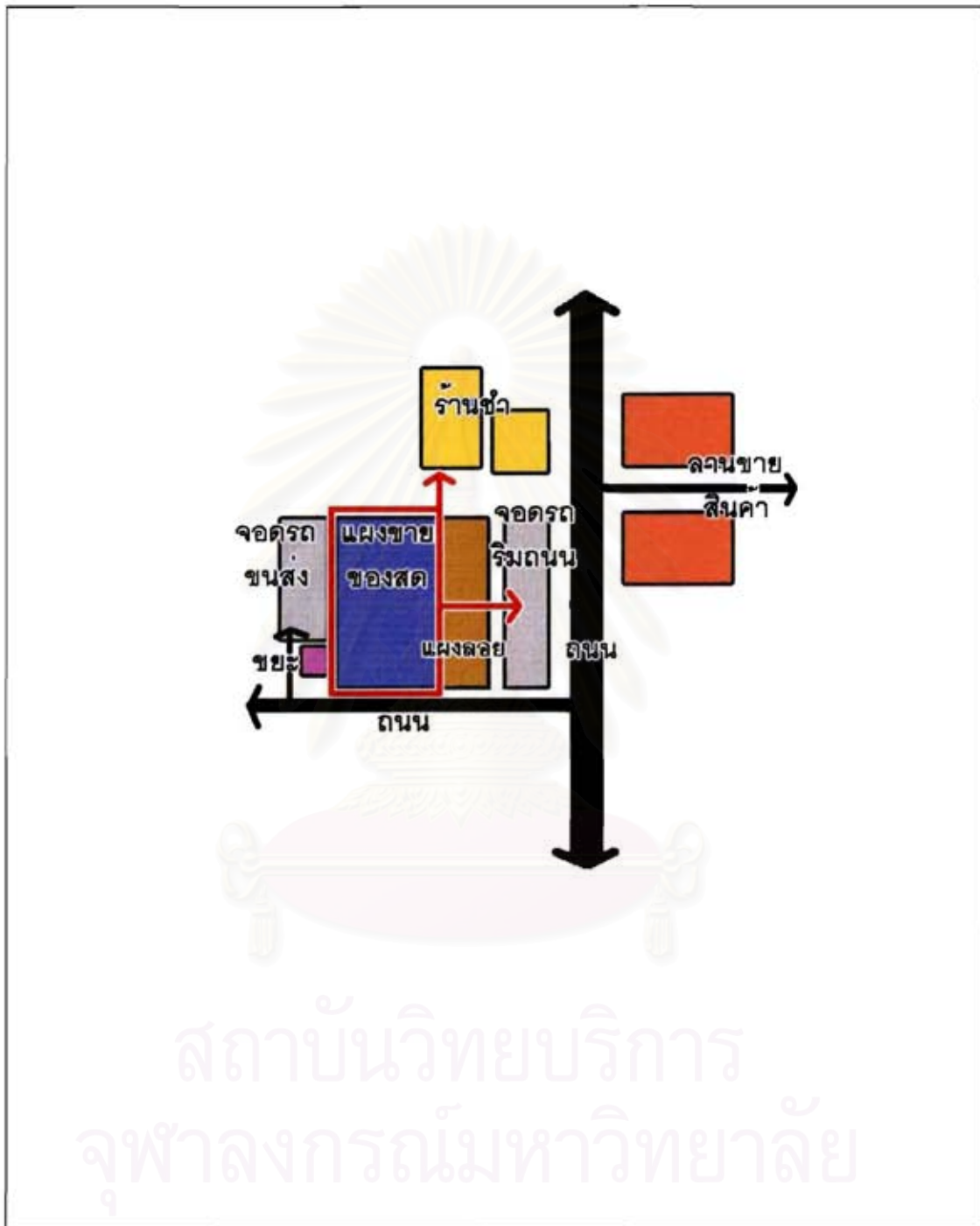
ภาคขนาดเล็ก (ภาคก้อน) กระจายอยู่ในเขตชุมชน หรือหมู่บ้านทั่ว ๆ ไป ให้บริการแก่หมู่บ้านหรือชุมชนขนาดเล็ก โดยทำเลที่ตั้งของภาคตั้งอยู่ในเขตศูนย์กลางของหมู่บ้าน เช่นบริเวณใกล้วัด ใกล้โรงเรียน หรือศูนย์รวมของหมู่บ้าน องค์ประกอบทางกายภาพของภาคขนาดเล็ก ประกอบด้วย อาคารขายสินค้าหรือแผงขายสินค้า ลานขายสินค้า อาคารขายสินค้า หรือแผงขายสินค้ามีโครงสร้างเรียบง่าย สร้างจากวัสดุในพื้นที่ เช่นโครงสร้างไม้ไผ่ จาก ใบคา ใบตองตึง ในบางชุมชนอาจมีการนำสินค้ามารวมกันขายในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งเรียกว่าภาคก้อน หรือในชุมชนขนาดเล็กที่ไม่จำเป็นต้องการซื้อสินค้าจำนวนมาก ภาคก็จะอยู่ในรูปแบบของร้านค้า ที่มีแผงค้าขายของสดด้านหน้าร้านเท่านั้น

บริเวณลานที่รวมตัวกันขายสินค้า ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนโดยเป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่ายและเด่นชัดในชุมชน เช่น ริมถนนทางเข้าหมู่บ้าน ริมจุดตัดของถนน เป็นต้น เป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมเดิมของพื้นที่โดยไม่มีการสร้างโครงสร้างขึ้นมาใหม่ มีเพียงการนำสินค้ามาวางขายในพื้นที่นั้น ๆ เท่านั้น เวลาที่ไม่มีการค้าขายก็เป็นเพียงพื้นที่ทั่ว ๆ ไปของชุมชน

ลักษณะการจัดวางของส่วนแผงขายสินค้ามีการแยกสัดส่วนของพื้นที่ขายสินค้าแต่ละประเภทให้เป็นหมวดหมู่ในตำแหน่งของพื้นที่ที่เหมาะสม แต่เนื่องด้วยมีการขายสินค้าประเภทของสดและสินค้าเกษตรเท่านั้นการจัดวางสินค้าจึงเป็นแบบเรียบง่าย โดยมีการแยกส่วนของแผงขายเนื้อสัตว์ออกจากรกลุ่มสินค้าประเภทอื่น มีการจัดระบบการสัญจรในรูปแบบอย่างง่าย และการจัดวางสินค้าด้านนอกอาคารภาค เพื่อสะดวกแก่การเลือกซื้อสินค้า

มีการจัดการด้านบริการสาธารณะในเรื่องการกำจัดขยะ โดยมีจุดรวมขยะในบริเวณริมพื้นที่ภาคหรือด้านหลังของอาคารภาคโดยให้มีทางเชื่อมเพื่อเข้าขนย้ายขยะออกจากพื้นที่และใกล้เส้นทางสัญจร และไม่พบการกำจัดน้ำเสียในพื้นที่เนื่องจากไม่มีการชักล้างในพื้นที่พ่อค้าแม่ค้าจะเตรียมอุปกรณ์มาจากบ้าน และไม่พบห้องน้ำให้บริการ เนื่องด้วยเป็นภาคขนาดเล็กและมีการจัดการค้าขายเพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น

สภาพแวดล้อมโดยรอบภาคขนาดเล็ก มีบรรยากาศของภาคที่อยู่ในละแวกชุมชน มีบ้านพักอาศัยเบาบาง ซึ่งมีลักษณะเป็นธรรมชาติตามชนบทอยู่ และที่ตั้งอยู่ติดกับเส้นทางสัญจรหลักของชุมชน

ผังที่ 5.4 แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของกาดขนาดเล็ก (กาดก้อม)

5.2.5 ลักษณะกายภาพของกาดนัด

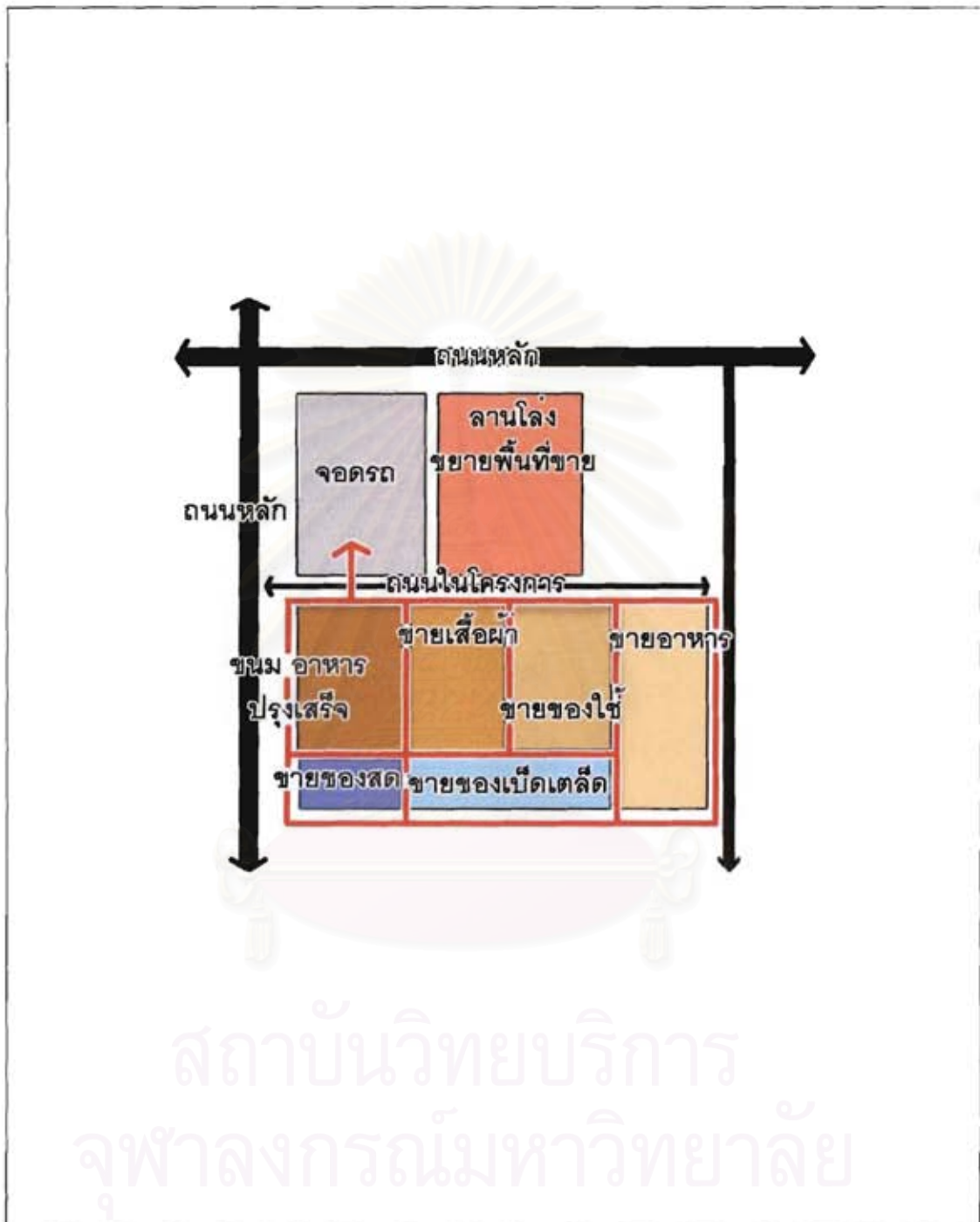
กาดนัดมีทำเลที่ตั้งและกระจายอยู่ในเขตชุมชนหรือตามอำเภอรอบนอก เพื่อให้บริการแก่ชุมชน หรือละแวกพื้นที่ใกล้เคียง องค์ประกอบทางกายภาพของกาดนัดประกอบด้วย ลานโล่งสำหรับจัดตั้งกาดนัด แผงค้าชั่วคราว พื้นที่จอดรถ และถนนเข้าสู่พื้นที่กาด ลักษณะกายภาพของโครงสร้างชั่วคราวสร้างขึ้นจากโครงสร้างง่าย ๆ เช่น แผงขายสินค้าที่ทำจากวัสดุที่สามารถหาได้ หรือ โครงสร้างเด็ทท์ผ้าใบ ที่สามารถติดตั้งและรื้อถอนได้สะดวก โครงสร้างในการใช้ทำซุ้มได้แก่ ไม้ไผ่ ไม้คาน ไม้ตองตึง เพื่อใช้กันแดดกันฝน

ลักษณะกายภาพของลานโล่ง เป็นลานโล่งขนาดใหญ่ มีทั้งลานดิน และลานคอนกรีต โดยส่วนใหญ่จะพบว่าการปรับพื้นที่เพื่อรองรับการติดตั้งโครงสร้างของแผงค้าชั่วคราว มีการเดินสายไฟฟ้าเข้ามาเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่พื้นที่ พบระบบการบริการไฟฟ้าในพื้นที่ โดยการจัดเรียงเสาไฟตามจุดตั้งแผงขายสินค้า และการจัดการขยะในพื้นที่ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ในจุดใดจุดหนึ่งเมื่อเลิกทำการค้าขายแล้วจะมีการเข้าจัดเก็บขยะ

ลักษณะการจัดวางของส่วนแผงขายสินค้ามีการแยกสัดส่วนของพื้นที่ขายสินค้า แต่ละประเภทให้เป็นหมวดหมู่ในตำแหน่งของพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น สินค้าเกษตรจัดในพื้นที่ด้านหน้าสะดวกแก่การซื้อสินค้า และจัดพื้นที่ตั้งแผงขายสินค้าออกเป็นแถวเรียงจัดวางสินค้าจึงเป็นแบบเรียบง่าย โดยเว้นช่องทางเดินเพื่อการซื้อสินค้า และจัดกลุ่มประเภทสินค้าเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกัน

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป อาจตั้งอยู่ในเขตชุมชน หรือนอกเขตชุมชน แต่มีเส้นทาง การสัญจรเข้าใช้บริการได้สะดวก เชื่อมต่อกับถนนสายหลักและถนนสายรองในชุมชนพักอาศัย ในช่วงที่มีการค้าขายจะมีความหนาแน่นทางด้านกิจกรรมในพื้นที่ รวมทั้งมีคนจำนวนมากมาใช้ บริการ ในช่วงที่ไม่เกิดกิจกรรมค้าขายจะพบเป็นเพียงลานโล่ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผังที่ 5.5 แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคนี้

5.2.6 ลักษณะกายภาพของกาดสินค้าเฉพาะ

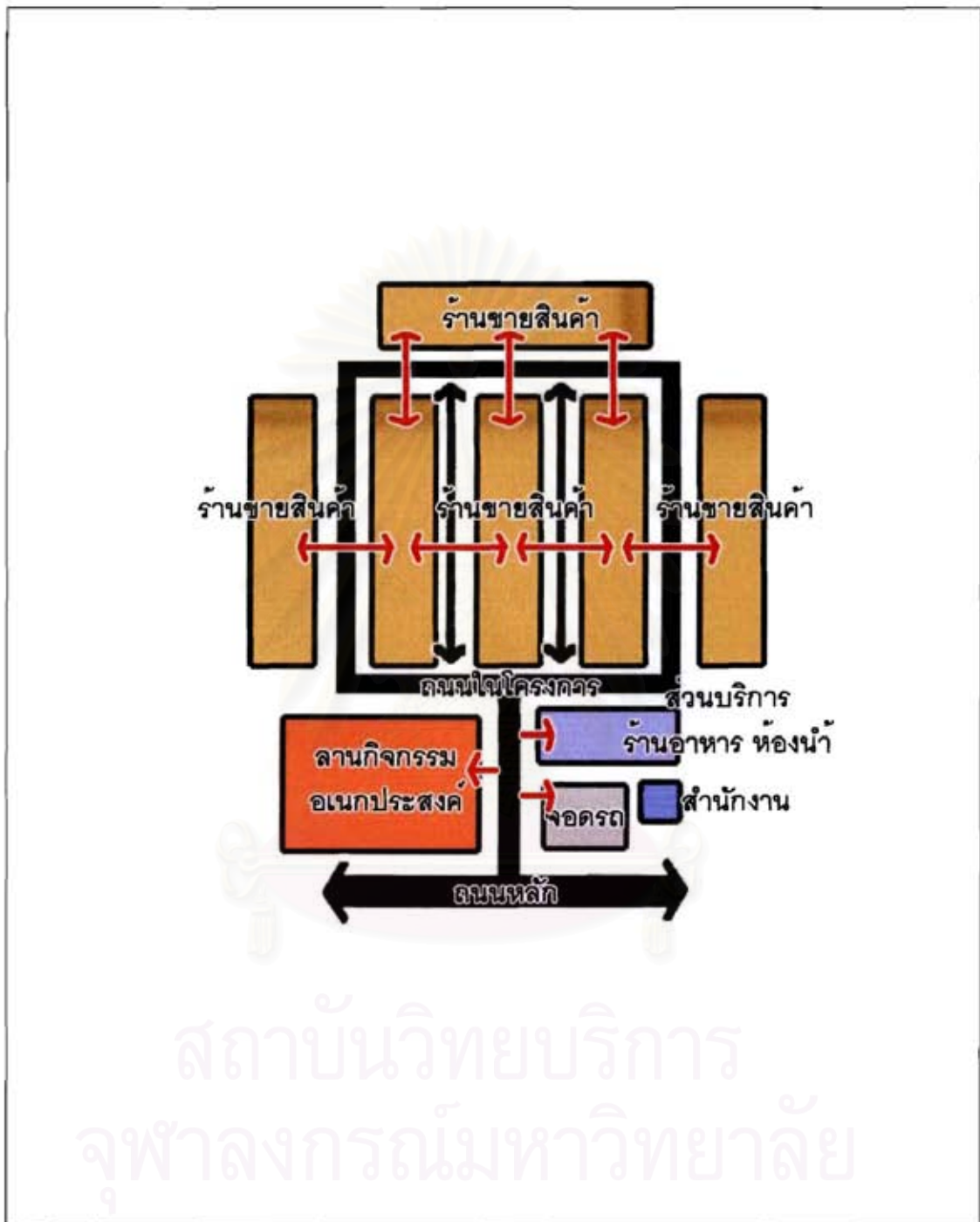
กาดขายสินค้าเฉพาะตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง หรือเขตชุมชนหนาแน่น องค์ประกอบทางกายภาพของกาดสินค้าเฉพาะประกอบด้วย อาคารขายสินค้า พื้นที่จัดจำหน่าย หรือจัดแสดงสินค้า พื้นที่ส่วนบริการประชาชน ร้านอาหาร ลานกิจกรรม ลานจอดรถ ถนนในพื้นที่ และถนนเข้าสู่พื้นที่ ลักษณะทางกายภาพของอาคารตลาดเป็นอาคารสูง 1 ชั้น มีการขยายตัวไปในทางแนวราบ เป็นอาคารถาวรเรียงตัวเป็นแถว จัดวางสินค้าเพื่อจำหน่ายบริเวณด้านหน้าอาคาร อาคารมีผนังกันสามารถปิดล็อกและเก็บสินค้าไว้ภายในพื้นที่กาดได้ โดยอาคารถูกสร้างขึ้นโดยเจ้าของโครงการ และมีการจัดแบ่งพื้นที่ให้เช่าค้าขาย

ลักษณะกายภาพของลานโล่ง บางส่วนของลานโล่งเป็นพื้นที่เพื่อจัดวางสินค้าที่ ต้องการใช้พื้นที่มาก อีกส่วนหนึ่งใช้เป็นที่จอดรถ โดยในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สามารถใช้เป็นพื้นที่จัดแสดงสินค้า และสามารถประยุกต์ใช้พื้นที่เป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมอื่น ๆ หรือกิจกรรมนันทนาการของผู้ค้าขายได้

ลักษณะการจัดเรียงของร้านค้า มีการจัดร้านเป็นแถวและมีทางสัญจรในพื้นที่ ผ่านในทุกร้านเพื่อความสะดวกในการขนส่งเลือกซื้อสินค้า โดยจัดระบบสัญจรในพื้นที่ให้เชื่อมต่อกันในทุกร้านและทุกส่วนบริการ มีการจัดการด้านบริการสาธารณะในเรื่องการกำจัดขยะ โดยมีจุดรวมขยะในบริเวณริมพื้นที่โดยให้มีทางเชื่อมเพื่อเข้าขนย้ายขยะออกจากพื้นที่และใกล้เส้นทางสัญจร มีบริการห้องน้ำและร้านอาหารให้บริการแก่ผู้มาใช้กาด

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป เนื่องจากเป็นกาดที่มีขนาดใหญ่ จึงพบทั้งการเดินเพื่อเลือกซื้อสินค้า และการใช้รถยนต์เพื่อเลือกซื้อ และขนส่งสินค้าเช่นกัน มีบรรยากาศการซื้อขายที่สวองงามจากการจัดแต่งหน้าร้านของผู้ค้าเพื่อการดึงดูดลูกค้า การสัญจรในบริเวณกาดมีประตูสำหรับทางเข้าออกที่มีการเปิดปิดเป็นเวลา และเชื่อมต่อกับถนนสายหลักของเมือง หรือชุมชนนั้น ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผังที่ 5.6 แสดงการจัดพื้นที่ใช้สอยของภาคสินค้าเฉพาะ

5.3 ความสัมพันธ์ของประเภทภาค

จากการการทบทวนวรรณกรรมและการสำรวจพื้นที่ศึกษาภาคต่างๆ ในที่เลือกเป็นตัวแทนของภาคในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบและประเภทของภาค ซึ่งปัจจัยดังกล่าวที่ทำการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยทางด้านทำเลที่ตั้งของภาค ปัจจัยทางด้านขนาดของภาค ปัจจัยทางด้านประเภทสินค้าที่ขาย และปัจจัยทางด้านช่วงเวลาในการขายทั้งในช่วงเวลาขายประจำวันและความถี่ของการเกิดภาค ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ได้ใช้ปัจจัยเหล่านี้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และพิจารณาเพื่อจำแนกประเภทของภาคและจากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นทำให้เห็นได้ว่าในทุกๆ ปัจจัยนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และส่งผลต่อรูปแบบของภาคที่เกิดขึ้นทั้งในด้านความเหมือนกันและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป โดยสามารถสรุปความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาได้ดังนี้

5.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทภาคกับทำเลที่ตั้ง

ประเภทของภาคมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับทำเลที่ตั้งของภาค โดยการจำแนกว่าเป็นภาคขนาดใดนั้น ต้องพิจารณาความสัมพันธ์ของที่ตั้ง และรัศมีบริการแก่ผู้มาใช้ คือ ตลาดที่มีทำเลที่ตั้งเป็นศูนย์กลางทำให้ภาคมีขนาดใหญ่ และรองรับความต้องการได้เพียงพอ รวมถึงขนาดของภาคจำมีความแปรผันตามจำนวนผู้มาใช้บริการ หรือจำนวนประชากรในเขตให้บริการของภาคนั้น ๆ ด้วย การเกิดภาคในแหล่งรวมคน เช่น ท่ารถโดยสาร และภาคที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ โดยเกิดการตั้งภาคในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งขนาดของภาคนั้นจะตอบสนองต่อทำเลที่ตั้ง เช่น ขนาดของภาคตามอำเภอรอบนอก ตำบล และหมู่บ้านจะมีขนาดที่แตกต่างกันออกไป

5.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทภาคกับประเภทสินค้าที่ขาย

ประเภทของภาคมีความสัมพันธ์กับประเภทสินค้าโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ประเภทสินค้าที่พบในทุกภาค คือของสดและสินค้าประเภทอาหารพื้นเมือง รองลงมาคือสินค้าแปรรูปและของใช้ที่จำเป็น ซึ่งสัมพันธ์กับขนาดโดยทุกภาคจะมีสินค้าพื้นฐานที่เป็นความต้องการของชุมชน และมีสินค้าเพิ่มเติมตามขนาดของแต่ละภาคนั้นๆ ภาคขนาดใหญ่ สามารถมีความหลากหลายและกักตุนสินค้าได้จำนวนมาก และภาคประเภทอื่น ๆ จะลดความหลากหลายลงตามขนาดภาคแต่ละประเภทโดยต้องพิจารณาเพิ่มเติมในด้านความต้องการของผู้ใช้ แต่ภาคสินค้าเฉพาะสินค้าที่พบโดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นสินค้าประเภทนั้น ๆ และสินค้าที่รองรับกับสินค้าประเภทหลัก

เช่น มีสินค้าหลักคือต้นไม้ มีสินค้ารองคือปุ๋ย เป็นต้น ซึ่งจะมีความแตกต่างกว่าภาคประเภทอื่น ๆ แต่ยังคงพบว่ามีส่วนบริการร้านอาหาร เพื่อบริการสินค้าพื้นฐานแก่ผู้มาใช้บริการเช่นกัน

5.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทภาคกับช่วงเวลาการค้าขายสินค้า

ภาคขนาดใหญ่และภาคในเขตชุมชนหนาแน่นมีกิจกรรมในการค้าขายตลอดทั้งวัน เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งเป็นประจำถาวร และเป็นพื้นที่ที่จัดขึ้นเพื่อรองรับการค้าขายเป็นหลัก จึงไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรม และการที่มีผู้มาใช้บริการมาหมุนเวียนเป็นจำนวนมาก จึงสามารถเปิดการค้าขายได้ตลอดทั้งวัน ส่วนภาคขนาดเล็กจะมีช่วงเวลาการขายเพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในแต่ละวันเท่านั้น เนื่องจากมีจำนวนและความต้องการในการมาซื้อสินค้าน้อยกว่าภาคประเภทอื่น ๆ การใช้พื้นที่ของภาคขนาดเล็กจะใช้พื้นที่อเนกประสงค์เป็นที่รวมกลุ่มค้าขายสินค้า จึงสามารถเปลี่ยนแปลงเป็นกิจกรรมประเภทอื่น ๆ ได้ในเวลาที่ไม่มีการค้าขาย

ความถี่ของการค้าขายขึ้นอยู่กับประเภทสินค้า ภาคที่มีการค้าขายเป็นประจำทุกวันจะขายสินค้าที่จำเป็นต่อความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ สินค้าประเภทอาหาร ที่มีความต้องการซื้อสูง รวมทั้งมีทำเลที่ตั้งสำหรับประกอบกิจกรรมการค้าโดยเฉพาะ ภาคจึงสามารถเปิดให้บริการได้ทุกวัน ส่วนในรูปแบบภาคประจำสัปดาห์ เป็นภาคที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการบริการเสริมจากภาคที่มีประจำอยู่แล้วในชุมชน สินค้าที่มีในภาคจึงมีสินค้าที่เพิ่มเติมมาจากชีวิตประจำวัน ภาคประจำสัปดาห์จึงไม่จำเป็นต้องเปิดให้บริการทุกวัน และในบางช่วงเวลาของภาคประจำสัปดาห์เมื่อมีตัวแปรของของผู้มาใช้บริการที่มีกำลังซื้อสูงขึ้น ก็จะทำให้เกิดการขยายพื้นที่การขายของภาคนั้นขึ้น จนเกิดรูปแบบของภาคประจำเดือน ส่วนภาคประจำปีเกิดจากการตั้งภาคเพื่อการค้าขายในบริเวณการจัดงานประจำปี หรือการเกิดงานเทศกาลต่าง ๆ ภาคที่มีอยู่เดิมแล้วภาคจะมีการจัดสินค้าพิเศษที่สอดคล้อง และส่งเสริมต่อกิจกรรมนั้น

5.4 สรุปผลจากการศึกษา

จากการศึกษาในเรื่องภูมิทัศน์ภาคกลางแจ้งในครั้งนี้อาจสรุปองค์ประกอบพื้นฐานที่พบของภาคในจังหวัดเชียงใหม่ และภาคเปลี่ยนแปลงและลักษณะของภาคในปัจจุบันโดยมีรายละเอียดดังนี้

5.4.1 องค์ประกอบของภาค

1) ภาคต้องมีพื้นที่ตั้งและสถานประกอบการ เพื่อประกอบกิจกรรมทางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า โดยมีที่ตั้งที่ชัดเจนแน่นอนอาจอยู่ในรูปแบบพื้นที่โล่งหรืออาคาร

ถาวรและต้องไม่เปลี่ยนแปลงหรือโยกย้ายสถานที่ เพื่อประโยชน์ทางการค้าขายของผู้ประกอบการ ผู้ค้า และของผู้มาใช้บริการภาค

2) มีการขายสินค้าประเภทของสด และสินค้าพื้นเมือง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการใช้ชีวิตประจำวันของชุมชนในเขตให้บริการ ในลำดับรองลงมาจะพบว่า มีสินค้าสำเร็จรูปและสินค้าของใช้ในภาคที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ส่วนสินค้าที่มีเพิ่มเติมจะเป็นสินค้าประเภทของใช้แล้ว และสินค้าเฉพาะ

3) ช่วงเวลาในการค้าขายของภาค ภาคต้องมีช่วงเวลาการขายที่ชัดเจนแน่นอน เป็นประจำ สม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการค้าขายประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน หรือประจำปี ภาคทุกประเภทต้องมีช่วงเวลาในการเปิดทำการค้าขายที่แน่นอนเพื่อให้ผู้มาใช้บริการรับรู้ได้

4) ทำเลที่ตั้งของภาคต้องตั้งอยู่ใกล้เส้นทางสัญจร เพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงของผู้มาใช้บริการ เพื่อใช้ส่งสินค้า และการเข้ามาใช้บริการ โดยสามารถเข้าถึงสู่ภาคได้โดยรอบ รวมถึงมีบริการที่จอดรถเพื่อให้บริการแก่ผู้ค้าในการขนส่งสินค้า และผู้มาใช้บริการ

5) เป็นพื้นที่สาธารณะ ในทางกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ภาคอยู่ในการดำเนินการของส่วนเอกชนและราชการที่จัดแบ่งพื้นที่ให้เช่าแก่ผู้ค้า แต่ในด้านการเข้าใช้บริการพื้นที่ภาคจัดว่าเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ที่ทุกคนสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ และซื้อสินค้าในภาคนั้น ๆ ได้

6) บรรยากาศมีชีวิตชีวา กิจกรรมจากการซื้อขายสินค้าที่เกิดขึ้นในภาคส่งผลให้เกิดบรรยากาศของการค้าขาย และมีชีวิตชีวา สะท้อนถึงการใช้ชีวิตของคนในเขตเมืองชุมชนรอบนอก รวมทั้งหมู่บ้านขนาดเล็กกว่ามีลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ

7) มีอากาศถ่ายเท การค้าขายเกิดขึ้นในภาคที่มีลักษณะกายภาพเป็นอาคารเปิดโล่งด้านข้าง และการตั้งแผงค้าด้านนอกอาคารที่เป็นพื้นที่โล่ง ซึ่งทั้งสองรูปแบบมีการเปิดโล่งให้อากาศถ่ายเทผ่านได้ดี

8) สามารถเข้าถึงได้โดยรอบ ภาคมีการเปิดให้สามารถเข้าใช้บริการได้โดยรอบเพื่อสร้างความสะดวกแก่การเข้าใช้พื้นที่ สามารถรองรับการให้บริการของภาคได้อย่างเต็มที่ และการเปิดให้เข้าภาคได้โดยรอบยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างแผงค้าด้านในอาคารและแผงค้าด้านนอกอาคาร

9) กาดมีผู้ค้าหลายราย ในกาดแต่ละแห่งจะมีร้านค้าหรือแผงค้าที่เปิดการค้าขายในกาดกว่าหนึ่งราย คือ กาดนั้นต้องเป็นที่ชุมนุมหรือที่รวมของผู้ค้าหลายรายที่ตกลงหรือนัดหมายกันเพื่อรวมกลุ่มทำการค้า ไม่ใช่เป็นการขายสินค้าจากผู้ค้ารายเดียว

10) เป็นที่ซื้อขายสินค้า กาดทุกกาดมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการซื้อขายสินค้าและสามารถพบความหลากหลายของกิจกรรมค้า โดยในปัจจุบันใช้เงินเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า

11) ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ ในชุมชนมีกาดเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้าและกาดเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของชุมชน ตำบล อำเภอ และในบริเวณกาดเกิดย่านพาณิชย์กรรมและที่พักอาศัยหนาแน่นเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของทางจังหวัด

12) ตอบสนองทางด้านสังคม กาดเป็นพื้นที่ศูนย์รวมแห่งหนึ่งของชุมชนและเป็นพื้นที่ที่ทุกคนในชุมชนมาใช้บริการในการซื้อขายสินค้า มีการพบปะ และแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกันเกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนในชุมชนขึ้น

13) การตอบสนองทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม กิจกรรมที่เกิดขึ้นในกาดแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมไทยที่ยังคงมีความสัมพันธ์กับกาดในการใช้เป็นที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า รวมถึงสะท้อนการกินอยู่ของชุมชนนั้นๆ

14) มีปริมาณสินค้ารองรับความต้องการใช้ได้อย่างเหมาะสม ปริมาณสินค้าและความหลากหลายของสินค้ามีความลดหลั่นกันตามขนาดและความสำคัญของกาด โดยทุกกาดจะมีการบริการและปริมาณสินค้าเพื่อรองรับตามความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสมกับจำนวนผู้บริการกาดนั้นๆ

5.4.2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะของกาด

พัฒนาการของกาดในจังหวัดเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงมาหลายยุคหลายสมัย ตั้งแต่ในอดีตรูปแบบการค้าของเมืองเชียงใหม่เป็นไปอย่างเรียบง่าย แสดงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยภาคเหนืออย่างชัดเจน จากเดิมการค้าขายเป็นการค้าเพื่อยังชีพ ใช้วัตถุประสงค์การค้าที่ได้จากธรรมชาติในเขตชุมชน เช่น ไม้ไผ่สาน มาทำภาชนะใส่สินค้ามีคานหามเพื่อขายสินค้า หรือวางสินค้าจำหน่ายบนพื้น ในบริเวณจุดชุมนุมของชุมชนพักอาศัย สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขายเป็นของป่าและเสาะหาได้ง่ายในชุมชน รูปแบบเกิดเป็นกาดขนาดที่เหมาะสมตามขนาดชุมชนตามความต้องการซื้อของคนในชุมชน ลักษณะของกาด ที่เกิดมีสภาพเป็นลานโล่งที่ถูกกำหนดหรือนัดหมายของคนในชุมชนให้เป็นสถานที่รองรับกิจกรรมการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า

ค้าโดยจะเปิดการค้าขายเป็นบางช่วงเวลาเท่านั้น รูปแบบของการวางขายสินค้าไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับประเภทและปริมาณสินค้าที่นำมาขาย รวมถึงจำนวนผู้นำสินค้ามาวางขายว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยจะจัดสรรพื้นที่ในลานโล่งให้แก่แต่ละคนวางขายสินค้าตามความเหมาะสม

แต่เมื่อช่วงเวลาเปลี่ยนไประบบเทคโนโลยีและความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ทำให้ระบบการค้าขายเปลี่ยนไปเป็น รูปแบบการเข้ามาค้าขายเพื่อหาผลกำไรมีการแข่งขันทางการค้ามากขึ้น โดยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ของการค้า รูปแบบการค้า ประเภทสินค้า และพื้นที่การค้า ประเภทสินค้ามีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองตามความต้องการของผู้บริโภคให้ได้พอเพียง สินค้าที่แต่เดิมเป็นของป่าหรือของที่มิในพื้นที่ชุมชนก็มีการเพิ่มเติมประเภทสินค้าที่ผลิตขึ้นมาจากทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ สินค้านำเข้า สินค้าเบ็ดเตล็ด สินค้าที่นอกเหนือจากสินค้าที่เป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการยังชีพ และสินค้าจากกาอุตสาหกรรมที่ทำมาเพื่อการค้าโดยเฉพาะ รูปแบบการค้าที่เดิมนั้นเรียบง่ายได้เพิ่มความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น อุปกรณ์และวิธีการในการค้าเปลี่ยนไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยี

รูปแบบทางเศรษฐกิจการค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันสัมพันธ์กับระบบคมนาคมขนส่ง ระบบเทคโนโลยีในการผลิต การค้าขายเพื่อยังชีพเปลี่ยนไปเป็นระบบสะสมทุน เกิดที่ค้าขายตามอาคารร้านค้าที่เปิดการค้าขายตลอดทั้งวัน พื้นที่การค้าขายหรือลักษณะของกาดนั้นได้รับการปรับปรุงพัฒนารูปแบบ จากการขายสินค้าในพื้นที่ลานโล่งได้เปลี่ยนย้ายเข้าไปในโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อใช้เป็นพื้นที่ตั้งแผงขายสินค้า โดยมีรูปแบบของอาคารที่แตกต่างกันไป ตามรูปแบบการใช้งานและสินค้าที่วางจำหน่าย แต่ยังมีให้เห็นถึงส่วนพื้นที่การค้าขายแบบดั้งเดิมอยู่บ้างโดยเฉพาะรูปแบบการค้าหาบเร่และร้านค้าแผงลอยที่วางขายสินค้าในบริเวณรอบๆ หรือบริเวณใกล้เคียงกับอาคารกาด สินค้าที่ขายยังเป็นสินค้าประเภทเดิมในอดีต เช่น ของป่า สินค้าเกษตร สินค้าที่ผลิตในครัวเรือน หรือหาได้จากในชุมชน โดยมีการตั้งแผงวางขายสินค้าในพื้นที่โล่งหรือวางสินค้าขายกับพื้นซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านการค้าขายอย่างที่เคยเกิดขึ้นในอดีตอยู่

การเปลี่ยนแปลงทางการตอบสนองทางความต้องการของผู้ใช้ ทางด้านเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตของเมืองส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางการค้า เกิดกาดและย่านพาณิชย์กรรมเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกหลายแห่ง ทำให้เกิดการกระจายตัวและกระจายความสำคัญของกาดขนาดใหญ่ออกไปสู่พื้นที่รอบนอก ส่วนการตอบสนองทางด้านสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต ทศนคติต่าง ๆ ผู้คน ค่านิยมต่างๆ ของโครงสร้างทางสังคม มีความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิม อดีตเป็นชุมชนขนาดเล็กและมีรูปแบบสังคมเกษตรกรรม การพบปะสังสรรค์ของผู้คนจะใช้กันในบริเวณลานโล่งหรือกาด ปัจจุบันรูปแบบสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญ

มากขึ้น เกิดการพบปะสังสรรค์ในที่นัดพบแห่งใหม่เพิ่มขึ้น เช่น ห้างสรรพสินค้า สถานบันเทิง สวนสาธารณะ ทำให้กาลลดความสำคัญลงในด้านเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์และปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน และส่งผลทำให้ลักษณะของกายภาพของภาคเปลี่ยนแปลงไป และการตอบสนองด้านประเพณีวัฒนธรรมพบว่าพื้นที่ของภาคที่ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในเขตเมืองมีความเปลี่ยนแปลงและลดความสำคัญลงมากกว่าพื้นที่ในเขตชุมชนชนบท

ตารางที่ 5.3 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงภาคในอดีตและปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงลักษณะของภาค	
รูปแบบในอดีต(จากวรรณกรรม)	รูปแบบปัจจุบัน(พบจากการสำรวจ)
ภาคเกิดในบริเวณจุดชุมนุมของชุมชนพักอาศัย	ภาคเกิดในบริเวณจุดชุมนุมของชุมชนพักอาศัย
ลักษณะของภาคมีสภาพเป็นลานโล่ง	เปลี่ยนย้ายเข้าไปในโครงสร้างอาคารถาวร
รูปแบบการค้าเป็นไปอย่างเรียบง่าย วางสินค้าบนพื้น	พบวางขายสินค้าในกับพื้น ในส่วนแฉงลอยนอกอาคาร
สินค้าที่ขายคือสินค้าเกษตรหรือของป่า	พบประเภทเดิมในอดีต เช่น ของป่า สินค้าเกษตร และสินค้ามีความหลากหลายมากขึ้น
เปิดการค้าขายเป็นบางช่วงเวลาเท่านั้น	เกิดที่ค้าขายตามอาคารที่เปิดการค้าขายตลอดทั้งวัน
ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ	ตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ
การพบปะสังสรรค์ของผู้คนจะใช้กันในลานโล่งหรือภาค	เกิดการพบปะสังสรรค์ในที่นัดพบแห่งใหม่เพิ่มขึ้น
ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม	การส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในเขตเมืองมีความเปลี่ยนแปลงและลดความสำคัญลงมากกว่าพื้นที่ในเขตชุมชนชนบท

5.5 ข้อเสนอแนะและการศึกษาในอนาคต

ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเกือบทุกด้าน ทั้งสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และประเพณีวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบการคิด รสนิยม ค่านิยม รวมทั้งพฤติกรรมกรรมการกินอยู่ กิจกรรมในการดำรงชีวิตประจำวันเกิดการเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่เป็นสังคมเกษตรกรรมสู่ระบบของเทคโนโลยีและการบริโภคนิยมภาคจึงมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามกิจกรรมการในดำรงชีวิตของผู้คนในจังหวัด ฉะนั้นทิศทางของการศึกษาในเรื่องภาคในอนาคตควรมีความสอดคล้องและคำนึงถึงปัจจัยในเรื่องของช่วงเวลาหรือสถานการณ์แวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกับลักษณะของกิจกรรมการใช้ชีวิต

ประจำวัน พฤติกรรมและรูปแบบในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่เกิดขึ้น โดยให้สัมพันธ์ต่อการตอบสนองของประโยชน์ใช้สอยของคนในชุมชน

ในการศึกษาเรื่องภูมิทัศน์กาดกลางแจ้งโดยเลือกกาดในจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางศึกษาในเรื่องภูมิทัศน์กาดในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีวัฒนธรรมเดียวกันในจังหวัดของล้านนา ซึ่งสามารถนำข้อมูลในการศึกษาลักษณะของกาดในจังหวัดนั้นๆ มาเปรียบเทียบในด้านความเหมือนสอดคล้องซึ่งกันและกัน หรือความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งสามารถขยายผลการศึกษาในเรื่องภูมิทัศน์กาดกลางแจ้ง และได้มาซึ่งผลการศึกษาของจังหวัดในล้านนา และสามารถทำการรวบรวมข้อมูลในจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ในล้านนา เพื่อหาเอกลักษณ์ และลักษณะเฉพาะของกาดกลางแจ้งล้านนาได้ ซึ่งจะทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้กับวัฒนธรรมของสังคมปัจจุบันและนำไปสู่ความเหมาะสมและสอดคล้องกับพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนและขยายการศึกษาสู่กาดในจังหวัดอื่นของประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมศิลปากร, จารึกหลักสุโขทัยที่ 1. ประชุมพงศาวดารเล่ม 1, พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506, หน้า 166

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. การสุขาภิบาลอาหารสิ่งแวดล้อมตลาด ตลาดสด น้ำดื่ม (Health Market). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการพัฒนาตลาดสดสำหรับผู้ประกอบการกิจการตลาด. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข, 2545.

เกียรติ จิวะกุล, ขวัญสรวง อติโพธิ, จาตุรงค์ วัฒนมาสุก, ชมพูนุท นาศิริรักษ์, เนตรนภิศ นาควัชร และ สุวัฒนา ธาดานิติ. ตลาดในกรุงเทพมหานคร: การขยายตัวและพัฒนาการ.

กรุงเทพมหานครฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักงานรัฐมนตรี, 2514.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.

จිරนนท์ พงศ์ดาว. แนวทางการปรับปรุงย่านการค้าตลาดต้นลำไย และตลาดวโรรส จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง, 2546.

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. ภูมิศาสตร์เมือง. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา. วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลาการพิมพ์, 2541.

ชนธิรา ไทยพยัคฆ์. โครงสร้างตลาดอาหารสดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. ปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. สืบสานล้านนา. เชียงใหม่ : คณะกรรมการจัดงานสืบสานล้านนา, 2542.

ธงชัย สันติวงษ์. พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2539.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. มาจากล้านนา. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มิ่งเมือง, 2535.

นุชนารถ เดชแพ. วิวัฒนาการของตลาดในเมืองเชียงใหม่. ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.

บรรณศาสตร์ สุขตระกูล. แนวทางการพัฒนาย่านการค้าใจกลางเมืองเก่า

- กรณีศึกษาเมืองเชียงใหม่. ปรินญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักท์, 2547.
- บุญเสริม สาดราภัย. ลานนาไทยในอดีต. เชียงใหม่ : ช้างเผือกการพิมพ์, 2522.
- ปราณี ศิริธร. เหนือแคว้นแดนสยาม. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ช้างเผือก, 2528.
- พงษ์สิน ทวีเพชร. การประยุกต์รูปแบบช่วงเพื่อการพัฒนาพื้นที่โล่ง. ปรินญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. พระเจ้าพรหมวীরบุษในตำนานของโยนก-ล้านนา. กรุงเทพฯ : มติชน, 2540.
- พีระนันท์ ชลเอกนิษฐ์. ลักษณะของตลาดกับข้าวและความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองนครปฐม. ปรินญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- วณีย์ เรื่องศิลปกรรม. วงจรการเดินทางของพ่อค้าแร่ตามตลาดนัด. ปรินญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. สถาปัตยกรรมเชียงใหม่. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- วัลลภ มั่นแน่น. แนวทางการจัดการหาแร่และแผงลอยในเมือง กรณีศึกษานครเชียงใหม่. ปรินญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สกฤณี ณัฐพูลวัฒน์. ตลาดน้ำ วิถีชีวิตพ่อค้า-แม่ขายไทย. กรุงเทพมหานคร : เอส.ที.พี. เวิลด์ มีเดีย, 2541.
- สถาบันวิจัยสังคมเชียงใหม่. ตำนานพื้นเมืองลานนาเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2524.
- สุนา อยู่โพธิ์. ตลาดบริการ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- สุปัญญา ไชยชาญ. การบริหารการตลาด ภาคแรก. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูธนบุรี, 2534.
- สันติ เศรษฐวิมล. ตำนานตลาดไทย. กรุงเทพมหานคร : ประพันธ์สาส์น, 2544.
- สร้อยดี อ่องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินต์ติ้ง, 2539.
- อรศิริ ปาณินท์. ที่ว่างทางสถาปัตยกรรม. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศิลปากร,

2538.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และ นฤมล เรืองรังสี. เมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่ : สุริวงค์บุ๊คเซนเตอร์, 2538.
อุดม รุ่งเรืองศรี. พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง. กรุงเทพฯ : มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง, 2536.

ภาษาอังกฤษ

- Arthur B. Gallion. Urban space. London : D. Van Nostrand Company inc, 1950.
- August Heckscher and Phyllis Robinson. Open space the life of american cities. New York : Harper & Row Published, 1977.
- Eduardo E. Lozano. Community design and the culture of cities. Cambridge : Cambridge University Press, 1990.
- Frederick Gibberd. Town design. New York : Reinhold publishing cooperation, 1953.
- Garret Teckbo. Urban landscape design. New York : Mcgraw-Hill, 1964.
- Gerald D.Senell. . Marketing strategies for service industries. New Jersey : Prentice-Hall, 2000.
- Gordon Michell. Design in the high street. London : The architectural press, 1986.
- Hines M.A.. Shopping center development and investment. New York : Wiley, 1988.
- Hiroshi Isogai. Market places of the world. Tokyo : Kodansha International, 1972.
- Irwin Altman and Ervin H. Zube. Public place and spaces. New York and London : Plenum Press, 1989.
- John A.Dawson. Topics in applied geography Shopping Center Market development. New York , 1985.
- John F.Benson and Maggie H.Roe. Urban lifestyles Space, place, people. Rotterdam : Bookfield, 2000.
- John M. Levy. Contemporary urban planning. New Jersey : Verginia Polytechnic Institute and State University, 1997.
- John R. Write and Kevin D.gray. Shopping and other retail properties: investment development finacing and management. New York : John Wirley and Son, 1996.
- Phillip Longdon. The better place to live. New York : United Nations, 1979.
- Richard Hayward and Hue Mc.Glymm. Making better place urban design now. Cambridge : Cambridge university press, 1978.
- Rob Krier. Urban Space. London : Academy Editions, 1984.

Robert Thome. Covent garden market. London : Architectural press, 1980.

Robert Freestone. Urban Planning in a Changing World. London : E&FN Spon
published, 2000.

Yoichi Arai. European passage :Shopping mall design. Tokyo : Shotenkenchinesha,
1999.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว จารุณี จันทร์ลักษณ์

ที่อยู่ : 154 หมู่ 1 ต. โคกไทย อ.ศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี 25190

โทรศัพท์ : 06-7338123 ,037-276176

วัน/เดือน/ปีเกิด : 16 มิถุนายน พ.ศ.2524

ประวัติการศึกษา: ระดับปริญญาตรี ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต 2546 (เกียรตินิยมอันดับ 1)

ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย